

# Streekplan 1996 Gelderland



Stimulans voor ontwikkeling,  
ruimte voor kwaliteit  
en zorg voor omgeving



*Streekplan*  
**1996**  
*Gelderland*

**Stimulans voor ontwikkeling,  
ruimte voor kwaliteit en zorg voor de omgeving**

vastgesteld door Provinciale Staten van Gelderland op 25 september 1996

### **Ten geleide**

Voor het grondgebied van de provincie Gelderland is een nieuw beleidskader voor de provinciale ruimtelijke ordening vervaardigd: het Streekplan Gelderland 1996. Dit Streekplan Gelderland vervangt al het provinciale ruimtelijke beleid zoals tot dan van kracht was. In een aantal gevallen is expliciet gesteld dat reeds bestaand beleid deel uitmaakt van het nieuwe Streekplan. Vanaf het moment dat dit Streekplan vigeert, is het richtinggevend en vormt het toetsingskader voor nieuw te ontwikkelen provinciaal en (inter)gemeentelijk ruimtelijk en ruimtelijk relevant beleid. In dit Streekplan heeft ook de regionale vertaling van het vigerende rijksruimtelijke beleid plaatsgevonden.

Het Streekplan Gelderland 1996 heeft de procedure, die de Wet op de Ruimtelijke Ordening daarvoor stelt, doorlopen.

In dit Streekplan zijn de toelichtende teksten verdeeld over twee kolommen in kleinere letter tussen de beleidsteksten weergegeven. De Streekplankaart is als losse kaart bij het plan gevoegd. De Streekplankaart is de integrale beleidskaart van dit plan. De andere 30 kaarten zijn meest thematisch van aard. Ze zijn in de tekst opgenomen. Door middel van kaartnummers wordt hiernaar verwezen. Op het uitvouwblad (bijlage d) is informatie te vinden over de titel en de status (plan- of toelichtende kaart) van de kaarten en zijn basisgegevens, als de onderscheiden streekplandeelgebieden, de gemeenten en de WGR-regio's, gepresenteerd.



# Introductie

Gelderland is een provincie die zich kenmerkt door een grote verscheidenheid van gebieden. Deze interne verscheidenheid wordt als waardevol beschouwd. Versterking van de eigenheid, de identiteit van de verschillende delen van de provincie is als één van de uitgangspunten voor het Streekplan Gelderland gehanteerd. Om daaraan beleidsmatig voldoende inhoud te geven is ervoor gekozen om naast de hoofdlijnen en algemene uitgangspunten van het ruimtelijk beleid een aantal gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen op te nemen in dit plan. In deze gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen wordt, waar dit nodig is, gevarieerd op de hoofdlijnen en algemene uitgangspunten. Zo ontstaat een naar onderscheiden gebieden gedifferentieerd omgevings- en ruimtelijk beleid. Hoofdlijnen en gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen liggen in elkaars verlengde en vormen in onderlinge samenhang het nieuwe provinciale ruimtelijke beleid.

Gelderland is door zijn ligging van strategisch belang voor de verdere ontwikkeling van de (inter)nationale economie. Dit Streekplan speelt hierop positief in en biedt de ruimtelijke voorwaarden waarbinnen economische ontwikkelingen kunnen plaatsvinden. Gelderland is daarnaast van (inter)nationaal belang als gebied waar grote aaneengesloten en waardevolle natuurlijke en landschappelijke eenheden, ook deel uitmakend van grotere, grensoverschrijdende verbanden, aanwezig zijn. Ook hieraan wordt in dit plan veel aandacht geschonken.

De ontwikkeling van werk en het behoud van de relatieve rust en ruimte vormen de rode draad van het provinciale beleid. Het veiligstellen en verbeteren van de economische en ecologische structuur van Gelderland voor huidige en toekomstige generaties is het doel van het omgevingsbeleid.

In het plan is veel aandacht voor de samenhang tussen verschillende beleidsvelden. Vooral de relatie tussen de drie strategische provinciale omgevingsplannen wordt benadrukt. Ruimtelijk, milieu- en waterhuishoudingsbeleid zijn op regionaal en gemeentelijk niveau elkaar aanvullend en versterkend. Complexe omgevingsvraagstukken behoeven dikwijls een brede benadering, een samenhangende aanpak, een aangepast beleidsproces, een gebundelde inzet van instrumenten uit diverse beleidsvelden. De drie provinciale omgevingsplannen zijn wat betreft strategische doelen en gebiedsgerichte inzet van instrumenten volledig op elkaar afgestemd, teneinde zo adequaat mogelijk op omgevingsvragen te kunnen reageren. Het Streekplan vormt daarbij het ruimtelijk integratiekader op provinciaal niveau.

Het Streekplan Gelderland is een strategisch plan. Dit betekent dat het Streekplan in beginsel het kader vormt waarbinnen het ruimtelijk relevante provinciale beleid zich in de periode tot en met het jaar 2005 verder zal ontwikkelen, waarbij af en toe ook wat langer vooruit wordt gekeken. Uiteraard is er sprake van voldoende planflexibiliteit om te reageren op niet voorziene omstandigheden. Daarnaast is het Streekplan Gelderland het belangrijkste toetsingskader voor het (inter)gemeentelijk ruimtelijk beleid en ruimtelijk relevant beleid zoals dat door andere instanties binnen de provincie wordt gevoerd.

In de achtereenvolgende hoofdstukken wordt Gelderland eerst in een (inter)nationale context geplaatst. Aangegeven wordt welke rol Gelderland kan en wil spelen op het (inter)nationale toneel. In het tweede hoofdstuk worden uit-



---

gangspunten en doelstellingen van het provinciale omgevingsbeleid beschreven. Dit hoofdstuk is in de drie (strategische) omgevingsplannen opgenomen en vormt een gemeenschappelijk vertrekpunt naar de toekomst. Omdat het een zelfstandig leesbare tekst moet zijn, zijn dubbelingen met volgende hoofdstukken niet te vermijden. Hoofdstuk drie beschrijft de hoofdlijnen en algemene uitgangspunten van het provinciale ruimtelijke beleid. Deze worden in hoofdstuk vier verbijzonderd naar streekplandeelgebieden. Het vijfde hoofdstuk gaat over het juridisch en planningstechnisch stelsel en vooral over planflexibiliteit. Ook wordt hier aandacht besteed aan de doorwerking van het provinciaal beleid in structuur- en bestemmingsplannen en de wijze waarop de provincie overleg en planbeoordeling zal insteken. Separaat is een Handreiking bestemmingsplannen voor gemeenten en andere uitvoerders van het provinciale ruimtelijke beleid opgesteld. Ook is een viertal zogenoemde achtergronddocumenten vervaardigd. Deze bevatten gegevens, die zijn gebruikt bij de opstelling van de omgevingsplannen. Deze gegevens zijn gedetailleerder dan in de plannen is terug te vinden. Ze zijn bruikbaar voor ruimtelijke en ruimtelijk relevante planvorming door anderen. De achtergronddocumenten zijn informatief van karakter en hebben geen beleidsstatus. Om de uitvoeringsgerichtheid van het provinciale ruimtelijke beleid te vergroten is een Werkprogramma als losse bijlage opgenomen. In dit periodiek te actualiseren Werkprogramma worden waar mogelijk financiële consequenties van beleidsvoornemens in beeld gebracht.



# Inhoud

<b>1. Gelderland in ruimer verband</b>	<b>9</b>
1.1 vooraf	9
1.2 Gelderland in (inter)nationaal verband	9
1.3 grensoverschrijdende samenwerking en ontwikkelingen	12
1.4 bestuurlijke aspecten	15
<b>2. Werken aan een economisch en ecologisch duurzaam Gelderland</b>	<b>17</b>
2.1 vooraf	17
2.2 de omgevingsvraagstukken	17
2.3 accenten van het omgevingsbeleid	18
2.3.1 de economische structuur	19
stedelijke functies en mobiliteitsbeheersing	19
stedelijke functies en water	20
stedelijke functies en milieu	20
stedelijke functies en ruimte	21
landbouw, milieu en water	21
2.3.2 de ecologische structuur	22
beleidsbeschrijving landelijk gebied	22
"strategische" actiegebieden	23
milieubeschermingsgebieden	23
2.4 uitvoering van het omgevingsbeleid	23
realisering van het beleid	23
instrumentarium en regelgeving	24
eigen verantwoordelijkheid doelgroepen en partners	24
monitoring en handhaving	24
gebiedsgericht beleid en gebiedenbeleid	25
maatschappelijke doorwerking en omgang met andere overheden	25
<b>3. Hooflijnen en algemene uitgangspunten van het ruimtelijk beleid</b>	<b>27</b>
3.1 vooraf	27
3.2 de ruimtelijke hoofdstructuur van Gelderland	27
3.3 verstedelijking	28
3.3.1 hoofdlijnen van beleid	28
verstedelijkingszones	30
3.3.2 algemene uitgangspunten van beleid	32
ontwikkeling van kernen	32
economische ontwikkeling	34
bedrijventerreinen	36
verkeer en vervoer	41
locatiebeleid	46
detailhandel	49
bouwen en wonen	50
stedelijke en stads- en dorpsvernieuwing	53
cultuurhistorie en monumenten	54
relatie stedelijk en landelijk gebied	59
<b>3.4 landelijk gebied</b>	<b>61</b>
3.4.1 hoofdlijnen van beleid	61
categorieën landelijk gebied	62
3.4.2 algemene uitgangspunten van beleid	67
natuur	67
ecologische verbindingzones	72
milieubeschermingsgebieden	74
"strategische" actiegebieden	76
bescherming aardwetenschappelijke waarden	77



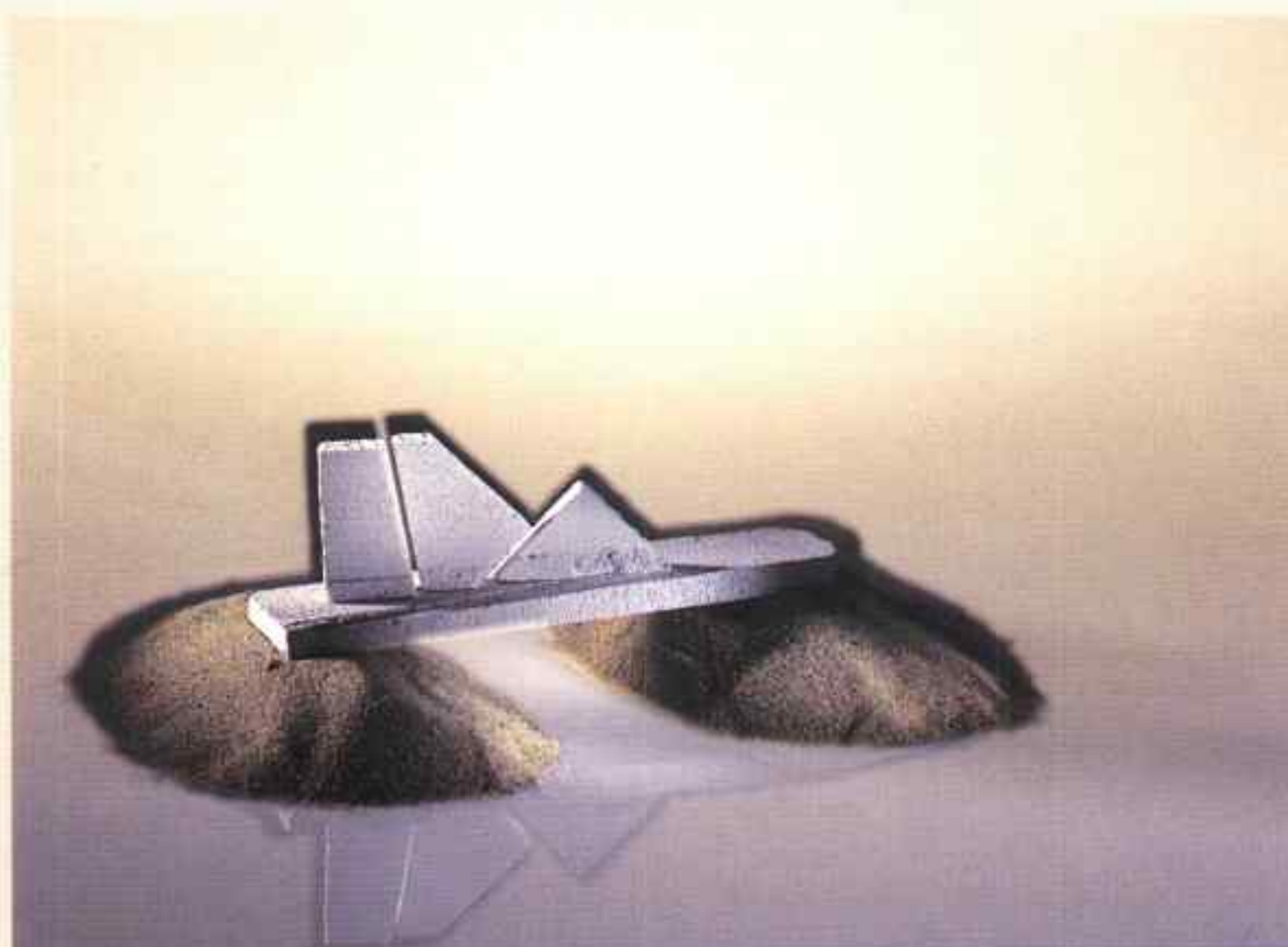
landschap	80
landgoederen en bos	83
natuur- en boscompensatie	86
landbouw	87
plattelandsvernieuwing en leefbaarheid	90
landinrichting	91
uiterwaarden en dijkverbetering	92
ontgrondingen	94
afvalstoffen en baggerspecie	97
defensie	98
luchtvaartterreinen	101
energiebeheer, verbindingen, leidingen en verbindingssporen	101
niet-gebonden functies	104
3.5 toerisme en recreatie	106
3.5.1 hoofdlijnen van beleid	106
3.5.2 algemene uitgangspunten van beleid	107
verblijfsrecreatie	108
intensieve dagrecreatie en attractieparken	111
golf en motorcrossen	112
waterrecreatie	112
<b>4. Gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen</b>	<b>115</b>
4.1 vooraf	115
4.2 beleidsbeschrijving Noordwest-Veluwe/Randmeerkust	115
4.2.1 karakteristiek en hoofddoelstelling	115
4.2.2 perspectief verstedelijking	116
4.2.3 perspectief landelijk gebied	117
4.2.4 toeristisch-recreatief perspectief	119
4.3 beleidsbeschrijving West-Veluwe/Vallei	119
4.3.1 karakteristiek en hoofddoelstelling	119
4.3.2 perspectief verstedelijking	120
4.3.3 perspectief landelijk gebied	123
4.3.4 toeristisch-recreatief perspectief	125
4.4 beleidsbeschrijving Veluwe/CVN	125
4.4.1 karakteristiek en hoofddoelstelling	125
4.4.2 perspectief verstedelijking	126
4.4.3 perspectief landelijk gebied	127
4.4.4 toeristisch-recreatief perspectief	129
4.5 beleidsbeschrijving Westelijk Rivierengebied	129
4.5.1 karakteristiek en hoofddoelstelling	129
4.5.2 perspectief verstedelijking	130
4.5.3 perspectief landelijk gebied	132
4.5.4 toeristisch-recreatief perspectief	134
4.6 beleidsbeschrijving Oostelijk Rivierengebied	135
4.6.1 karakteristiek en hoofddoelstelling	135
4.6.2 perspectief verstedelijking	136
stedelijk kerngebied Arnhem-Nijmegen	136
overige stedelijke ontwikkelingen	139
4.6.3 perspectief landelijk gebied	142
4.6.4 toeristisch-recreatief perspectief	145
4.7 beleidsbeschrijving IJsselvallei	146
4.7.1 karakteristiek en hoofddoelstelling	146



4.7.2	perspectief verstedelijking	147
	stedelijk kerngebied Stedendriehoek	147
	overige stedelijke ontwikkelingen	149
4.7.3	perspectief landelijk gebied	150
4.7.4	toeristisch-recreatief perspectief	152
4.8	beleidsbeschrijving Achterhoek	152
4.8.1	karakteristiek en hoofddoelstelling	152
4.8.2	perspectief verstedelijking	153
4.8.3	perspectief landelijk gebied	156
4.8.4	toeristisch-recreatief perspectief	158
4.8.5	twee specifieke gebiedsperspectieven	159
	perspectief Winterswijk en omgeving	159
	perspectief De Graafschap	160
<b>5.</b>	<b>Bestuurlijk-juridische aspecten en planflexibiliteit</b>	<b>163</b>
5.1	vooraf	163
5.2	functies en karakter van het streekplan.	163
	ruimtelijk beleidskader	163
	integratie- en coördinatiekader	164
	toetsingskader	164
	uitvoeringskader	165
5.3	aanwijzingsbevoegdheid	165
5.4	Algemene wet bestuursrecht	165
5.5	planflexibiliteit	166
	planherziening	166
	planafwijking	166
	planuitwerking	167
	vervallen van streekplanuitwerkingen	167
	onderwerpen van streekplanuitwerking	167
5.6	overgangsbeleid	168
 <b>Bijlagen</b>		
bijlage a	afkortingenlijst	169
bijlage b	index	170
bijlage c	informatie achtergronddocumenten	174
bijlage d	kaartinformatie	175
Colofon		176

als losse bijlage is het Werkprogramma Streekplan Gelderland 1996 toegevoegd





**Dit Streekplan Gelderland 1996**

**wil een positieve impuls zijn**

**voor bestuurlijke samenwer-**

**king en het realiseren van pro-**

**vinciegrensoverschrijdende**

**structuren.**



**1.1 vooraf**

De voorganger van de huidige provincie Gelderland, het hertogdom Gelre, werd door vier kwartieren gevormd. Deze kwartieren verschilden duidelijk van elkaar qua structuur, ligging, economie en volksaard. Een oude op de vier hoofdsteden toegespitste zegswijze, die op deze verschillen zinspeelt, luidt: "Nijmegen de oudste, Roermond de stoutste, Zutphen de rijkste en Arnhem de genoeglijkste". Er bestond in die dagen weinig interne samenhang in het hertogdom. De steden, waar de wereldlijke en kerkelijke macht zich concentreerde, beconcurrerden elkaar naar hartelust. Ook nadat het oude hertogdom in 1543 als zelfstandige staatkundige eenheid ophield te bestaan en gedwongen deel ging uitmaken van het Bourgondisch-Habsburgse rijk, en enkele tientallen jaren later als één der Zeven Verenigde Nederlanden de opstandige Republiek vormde, is er eigenlijk eeuwenlang weinig veranderd. Opper-Gelre, met de oude naamgever het stadje Geldern, ging verloren aan Duitse staten en Limburg, maar de onderlinge grote verschillen binnen het resterende Gelderland bleven bestaan en de deelgebieden werkten nauwelijks samen aan een gemeenschappelijke toekomst.

Anno 1996 is er nog altijd sprake van historisch en fysisch-geografisch bepaalde grote verschillen tussen de samenstellende delen van de provincie. Maar deze verscheidenheid wordt als iets waardevols, als iets eigens en daarmee ook als aangrijpingspunt voor nieuwe ontwikkelingen gezien. Bestuurlijk is er weliswaar sprake van meer samenhang, maar aan concrete bestuurlijke samenwerking ontbreekt het nog te vaak. Dit Streekplan Gelderland 1996 wil een positieve impuls zijn voor de noodzakelijke bestuurlijke samenwerking op verschillende niveau's. Internationaal om op het Westeuropees toneel een aantrekkelijke rol te spelen; nationaal bij de uitvoering van het rijksbeleid en de ontwikkeling van functies en voorzieningen van nationaal belang; landsdelig en interprovinciaal in de sfeer van afstemming van beleid, het realiseren van provinciegrens-overschrijdende structuren en het versterken van functionele relaties en regionaal/bovenlokaal door het oplossen van ruimtelijke knelpunten en gezamenlijke uitvoering van verstedelijkingsopgaven en ander relevant beleid.

Kortom gebundelde kracht maakt het mogelijk om ruimtelijk-economische en ecologisch-landschappelijke ontwikkelingskansen te benutten en om complexe omgevingsvraagstukken op te lossen. Bestuurlijke samenwerking is absoluut noodzakelijk om in een omgeving waar schaalvergroting en "globalising" zich in een snel tempo voltrekken een rol van betekenis te blijven spelen.

**1.2 Gelderland in (inter)nationaal verband**

Gelderland is qua oppervlakte dan wel de grootste provincie van Nederland; in het Europa van de regio's zijn de Nederlandse provincies relatief klein van omvang. Dit wil niet zeggen dat ze daarom ook weinig te betekenen hebben. Zo eindigt Gelderland in een internationaal vergelijkend onderzoek (1993) naar vestigingsfactoren in 267 Europese regio's op de eerste plaats als "top business location". Het sterkste punt van Gelderland als "business location" is ruimte voor ontwikkeling in een gebied dat tegen het hart van de gemeenschappelijke Europese markt is gelegen. In Gelderland zijn de typische problemen van dichtbevolkte gebieden, als verkeerscongestie of hoge kosten en lonen, (nog) nageenough afwezig, terwijl er toch 40 miljoen mensen binnen een uur reistijd van Arnhem en Nijmegen wonen en werken. Ruimte voor ontwikkeling, kwaliteit van



---

het bestaan, groeipotentie, opleidingsniveau en -mogelijkheden, transport- en logistieke faciliteiten en prijs-kwaliteit verhouding bij elkaar leverden de eerste plaats op.

Deze eerste plaats moet op een doordachte wijze worden verzilverd. Benutten van de potenties en de kansen zonder dat de kwaliteiten, waarop deze zijn gestoeld verloren gaan, is daarbij het uitgangspunt. In een onderling afgestemde economische groei en ecologisch-landschappelijke versterking ligt de uitdaging op weg naar de 21e eeuw.

Nederland is traditioneel sterk in vervoer. Transport en distributie zijn belangrijke economische pijlers. Gelderland ligt strategisch op internationale vervoerscorridors. De ligging tussen de mainports Rotterdam-Wereldhaven, Amsterdam-Schiphol en de belangrijkste West- en Middeneuropese economische centra, biedt uitstekende aanknopingspunten voor economische ontwikkeling. Voor Gelderland biedt de west-oost corridor daarbij meer perspectief dan de noord-zuid corridor die het westelijk deel van de provincie raakt. Op de internationale west-oost corridor zijn het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen en in mindere mate het Stadsgewest Stedendriehoek en Ede-Veenendaal de belangrijkste economische clusters.

Ecologisch is de ligging van Gelderland in de top van de Rijndelta van internationale betekenis. Op Gelders grondgebied splitst de Rijn zich en vormt samen met de Maas als grensrivier een uniek en vermaard landschap en tevens mogelijkheden voor natuurontwikkeling van een internationale allure, zoals het grensoverschrijdende project De Gelderse Poort. De aanwezige en nieuw te ontwikkelen grootschalige natuur (Veluwemassief en uiterwaarden), het afwisselende landschap (hoog-laag en droog-nat) en het cultuurhistorisch erfgoed, met een accent op de oude steden, maken de provincie ook toeristisch internationaal interessant.

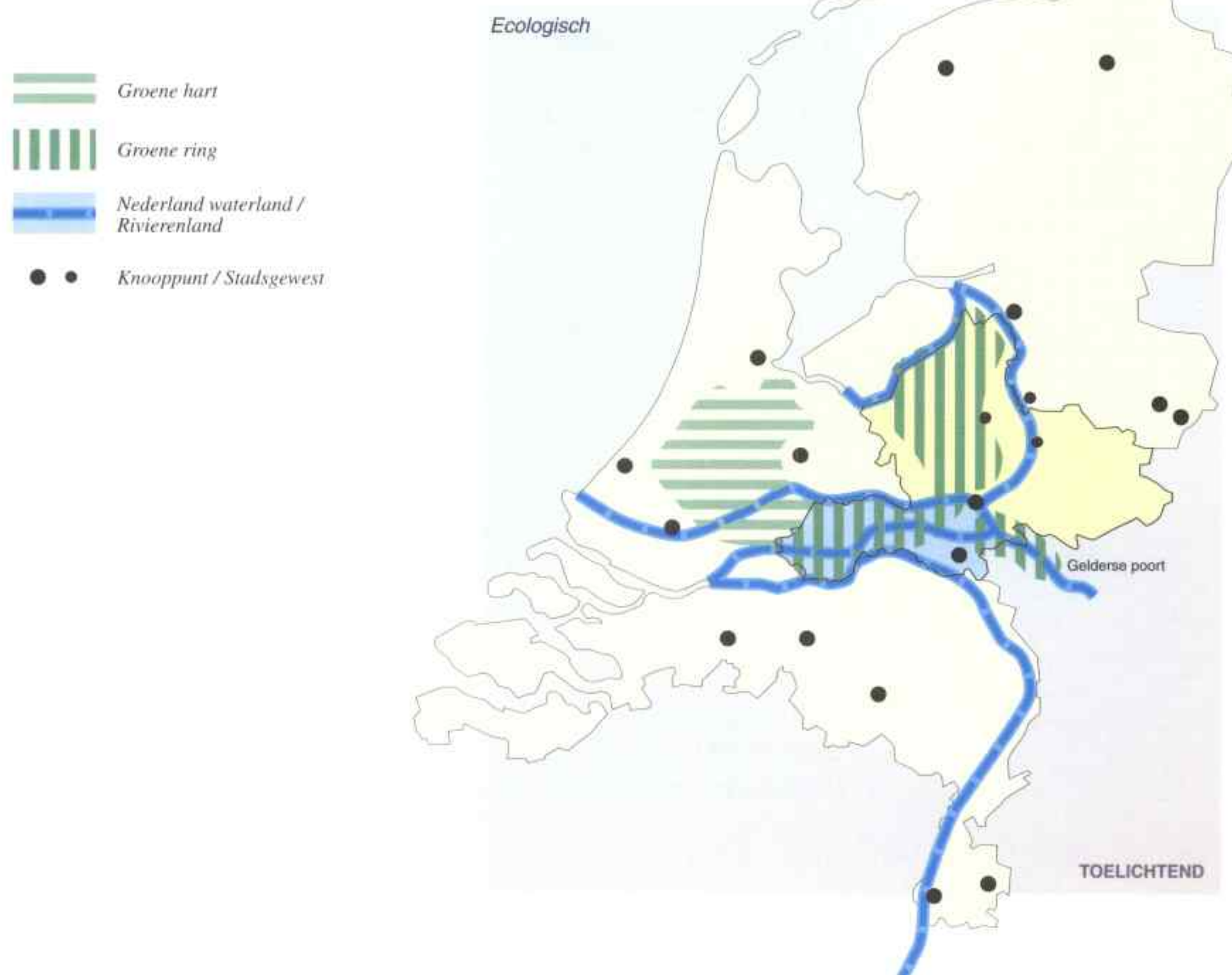
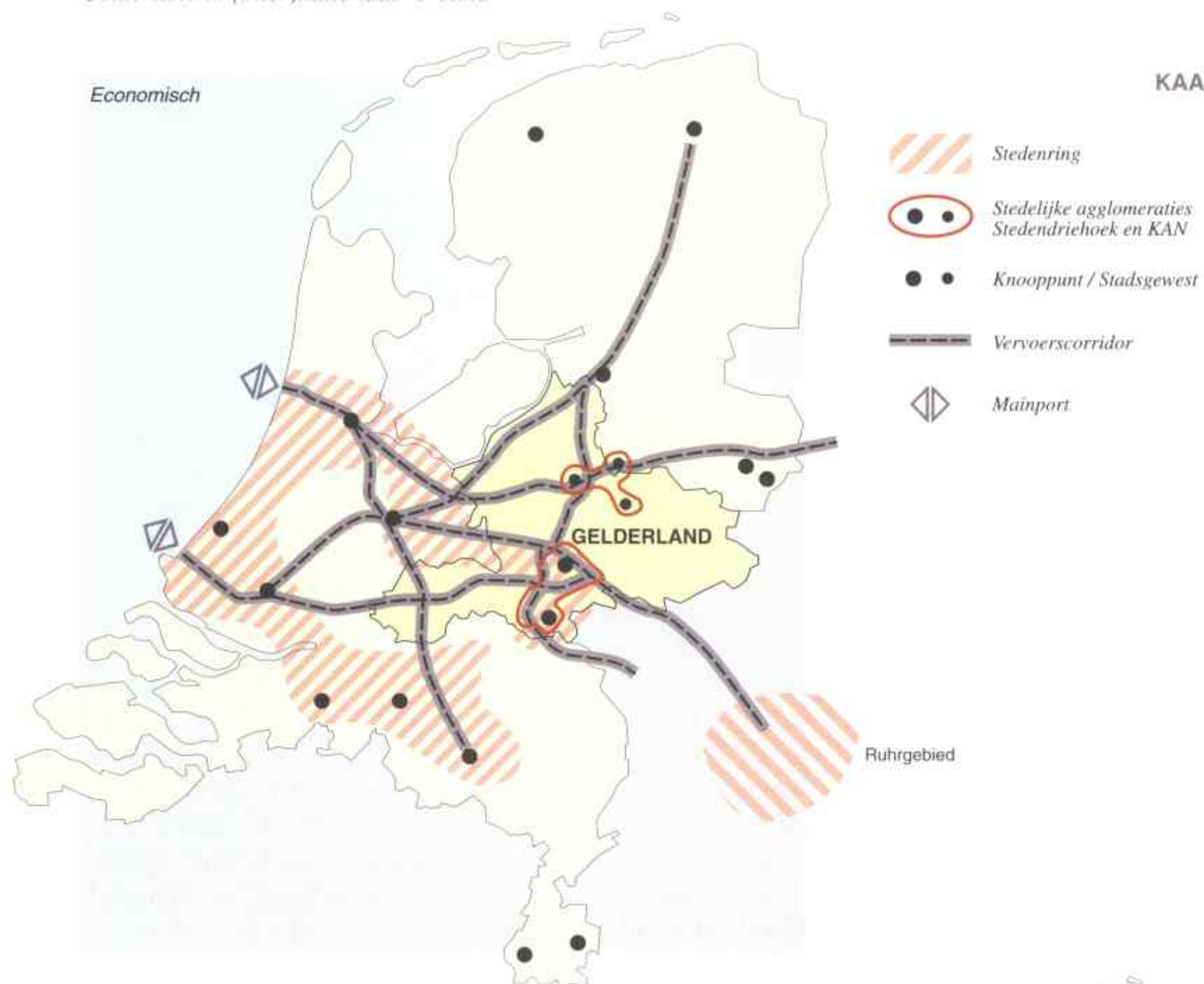
Het zuidelijk deel van Gelderland is gelegen op de Stedenring Centraal Nederland. Hier is de motor van de nationale economie gesitueerd. Arnhem-Nijmegen zal zich als stedelijk knooppunt van (inter)nationale betekenis ontwikkelen en zich profileren als volledig tweede-lijns-vervoersknooppunt en daarmee als schakel tussen de beide mainports als eerste-lijns-vervoersknooppunten en de onvolledige tweede-lijns-vervoersknooppunten Venlo en Twente.

De belangrijkste stedelijke agglomeratie buiten de Randstad, het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen, heeft als werkgelegenheids- en voorzieningenconcentratie een verzorgingsgebied dat de provinciegrenzen overstijgt. In het gebied zijn (hoofd)vestigingen van multi-nationals aanwezig, fungeert de Katholieke Universiteit Nijmegen als een internationaal kenniscentrum en kent Arnhem een belangrijk cluster van hoger beroepsonderwijs. Ook de Landbouw Universiteit in Wageningen heeft een internationale uitstraling.

Gelderland is ook gelegen op de nationale "Groene Ring" die vanuit het Groene Hart, via het Rivierengebied, doorloopt in het Centraal Veluws Natuurgebied als grootste aaneengesloten natuurgebied van Nederland, en verder. In het concept Nederland-Waterland vormt Gelderland met zijn grote rivieren en ligging aan de Randmeren een belangrijke schakel in de natte toeristisch-recreatieve hoofdstructuur van Nederland.



KAART 1





Deze economisch en ecologisch strategische ligging (kaart 1) biedt grote kansen voor nieuwe ontwikkelingen, maar brengt ook de verantwoordelijkheid met zich mee om ontwikkelingen duurzaam te doen zijn. Daarom is het nieuwe Gelderse ruimtelijke beleid samen met de actualisering van het milieu- en waterhuishoudingsbeleid tot stand gekomen. Bij elkaar vormen deze beleidsvelden het provinciale omgevingsbeleid op basis waarvan op een verantwoorde wijze intrede in de 21e eeuw kan plaatsvinden. Kwaliteit, hoogwaardigheid en duurzaamheid vormen daarbij de sleutelbegrippen.

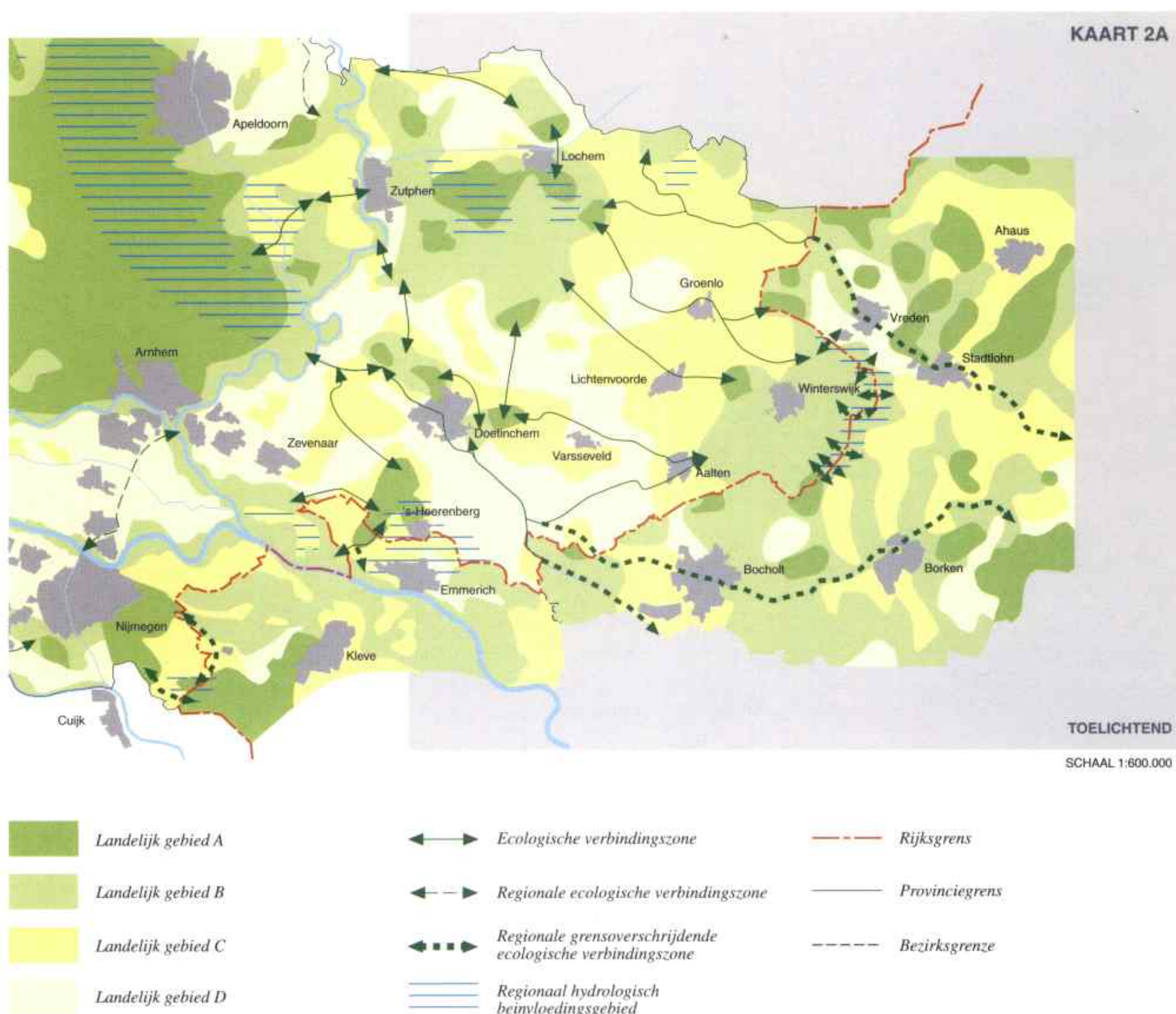
### **1.3 grensoverschrijdende samenwerking en ontwikkelingen**

Gelderland maakt niet alleen deel uit van (inter)nationale structuren en verbanden; ook in de directe omgeving is sprake van functionele relaties. Het westelijk deel van de provincie ligt binnen de invloedssfeer van de Randstad en vooral van het Stedelijk knooppunt Utrecht en het Stadsgewest Amersfoort. De Bommelerwaard heeft functionele relaties met het Stadsgewest 's-Hertogenbosch. Ook de Stedelijke knooppunten Zwolle en Twente hebben hun invloed op delen van Gelderland en daar gelegen kernen. Zo maken de gemeenten Hattem en Heerde, respectievelijk de gemeente Neede deel uit van provinciegrensoverschrijdende bestuurlijke regio's; net zoals de Limburgse gemeente Mook en Middelaar participeert in het Regionaal openbaar lichaam Arnhem-Nijmegen. Tussen het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen en het aangrenzende Duitse gebied ontwikkelen zich functionele relaties in ANKE-verband (Arnhem-Nijmegen-Kleve-Emmerich). Daarnaast bestaan er bijvoorbeeld samenwerkingsafspraken met de Rotterdamse haven en zijn er contacten met Duisburg-Ruhrort. Het project de Poort van Holland, waarin de gemeenten Bergh en Emmerich, in de vorm van een GmbH, gezamenlijk locaties voor transport-, distributie- en logistieke bedrijven ontwikkelen, is voor beide zijden van de grens van regionale importantie en vervult een aanvullende functie voor het (inter)nationale tweedelijns-vervoersknooppunt Arnhem-Nijmegen.

De provincie participeert in de Nederlands-Duitse Commissie voor Ruimtelijke Ordening en de Grenswatercommissie. Op regionale en bovenlokale schaal zijn de Euregio's belangrijke platforms voor grensoverschrijdende samenwerking en uitvoering. Op de kaarten 2A en B is een aantal grensoverschrijdende functioneel-ruimtelijke relaties met de Regierungsbezirke Düsseldorf en Münster in beeld gebracht. In deze kaartbeelden wordt "èùver de gèùt" gekeken voor wat betreft de beleidsbeschrijving landelijk gebied, hydrologische beïnvloedingsgebieden, ecologische verbindingzones en ruimtelijk-economische/infrastructurele relaties. Over concrete samenwerking in de zin van beleidsontwikkeling en uitvoering bestaan in een aantal gevallen afspraken en zullen nadere afspraken worden gemaakt. Ook in de Gebietsentwicklungspläne van de Bezirksregierungen Düsseldorf en Münster zullen deze relaties worden gepresenteerd. Met de aangrenzende Kreise bestaan reeds contacten, die verder zullen worden geïntensiveerd, aangaande afstemming en samenwerking op uitvoeringsniveau.

Met de provincie Overijssel is een gezamenlijke ruimtelijke ontwikkelingschets met bijbehorend actieprogramma opgesteld. Behalve een aantal hoofdinfrastructurele projecten die voor beide provincies van belang zijn (bijvoorbeeld verbinding Twente-Mittellandkanaal, doortrekking A15/18 als een hoogwaardig-





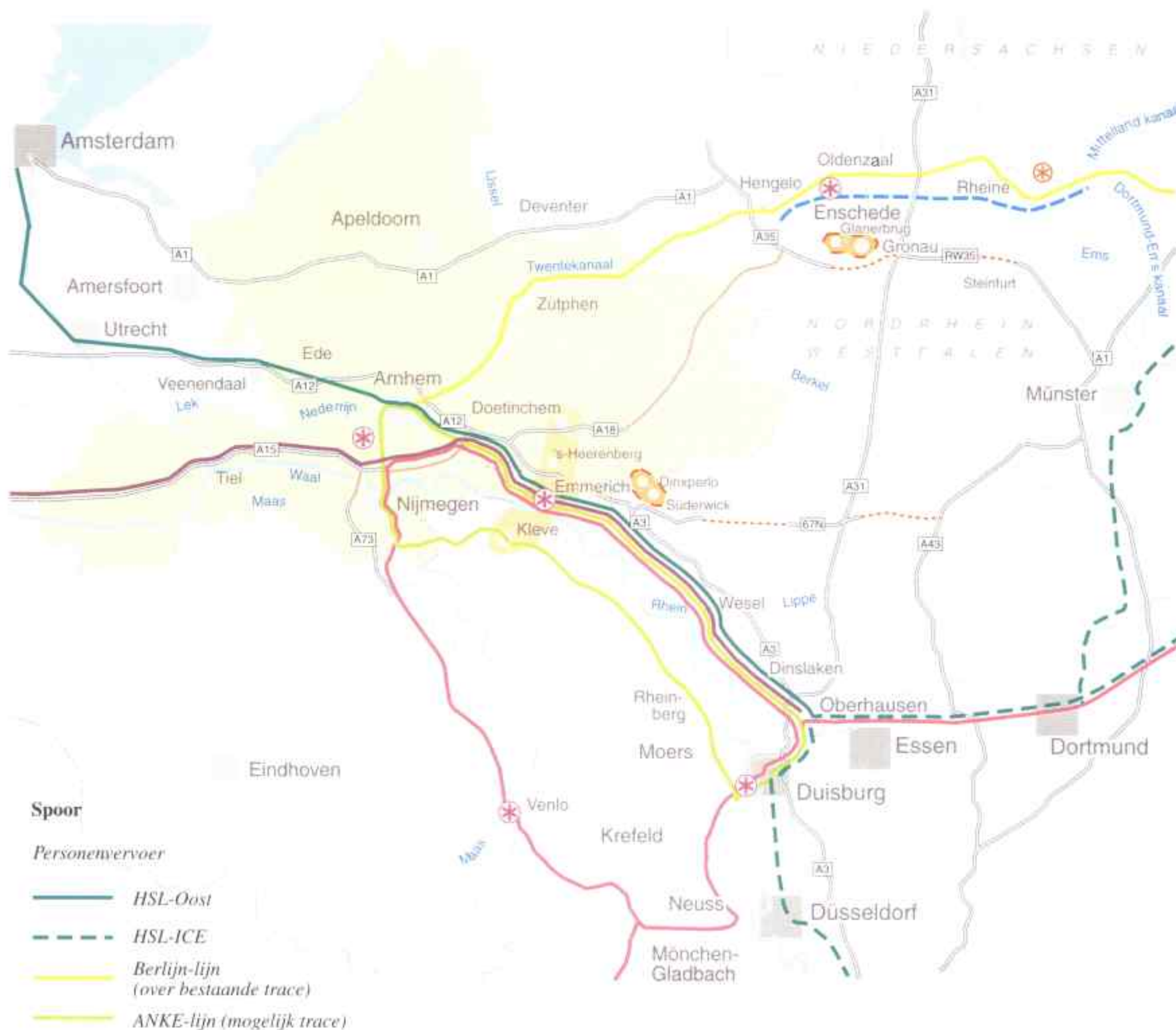
Op kaart 2A zijn de gebiedscategorieën aan Duitse zijde indicatief weergegeven. Er is gebruik gemaakt van de categorieën landelijk gebied die in het bestaande Gebiedsontwikkelingsplan Düsseldorf en het Entwurf-Gebietsentwicklungsplan Münster zijn gehanteerd. Deze categorieën zijn zo goed mogelijk vertaald naar de in het Streekplan Gelderland gehanteerde landelijk gebiedsbeschrijving. Het Landesentwicklungsplan III en de Ontwikkelingsvisie Gelderse Poort zijn medebepalend geweest voor de inkleuring. Ook de regionale grensoverschrijdende ecologische verbindingzones zijn mede ontleend aan deze documenten en aan de Ergänzung des Landesentwicklungsplans III. Deze verbindingzones dienen ter versterking van de ecologische structuur.

De provincie zal realiseringsinitiatieven hiertoe ondersteunen. Voor de regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden aan Nederlandse zijde geldt dat nieuwe ontwikkelingen (als stedelijke uitleg of ontgrondingen) niet tot negatieve effecten op de waterkwantiteit en -kwaliteit mogen leiden. Er wordt naar gestreefd om dat ook aan Duitse zijde ingang te doen vinden.

In het grensgebied Bergh-Emmerich wordt, in de lijn van het ANKE-concept, gewerkt aan het concept "BEDANKE". Hiermee wordt bedoeld op de functionele relaties van het ANKE-gebied met Bergh en Doetinchem. Zo kan de zone Doetinchem-'s-Heerenberg-Emmerich-Kleve bijvoorbeeld als een "Ballungsrandzone" worden beschouwd, waarin economische relaties, vooral op het gebied van transport, distributie en logistieke bedrijvigheid, verder zullen worden versterkt. Op kaart 2B is dit zichtbaar gemaakt.



KAART 2B



- Spoor**
- Personenvervoer
- HSL-Oost
  - - - HSL-ICE
  - Berlin-lijn (over bestaande trace)
  - - - ANKE-lijn (mogelijk trace)
- Goederenvervoer
- \* Vervoersknooppunten (indicatief)
  - Betuweroute (PKB)
  - Knooppuntenlijn (Ringzug Rhein-Ruhr)
- Wegen**
- Bestaande hoofdweg
  - - - Trace in studie
  - - - Mogelijk trace (Duitsland)
  - \* Güterverkehrszentrum
- Water**
- Bestaande rivieren/kanalen
  - - - Twente-Mittelland Kanaal (indicatief)
- Verstedelijking**
- Stad > 500.000 inwoners
  - Stad 100.000 - 500.000 inwo
  - Stad 25.000 - 100.000 inwon
  - Stad < 25.000 inwoners
  - Ballungsrandzone
  - Samenwerking
- Grenzen**
- Provincie/deelstaat-grens
  - Rijksgrens

ge verbinding van de Stedelijke knooppunten Arnhem-Nijmegen en Twente) en een duidelijke positionering van de economische zwaartepunten Arnhem-Nijmegen en Twente als vervoersknooppunten, is gezamenlijke realisering van de ecologische hoofdstructuur een belangrijk onderwerp in de schets. Op het gebied van de aanleg van provinciegrensoverschrijdende ecologische verbindingzones zal intensief worden samengewerkt. Ook wordt gezamenlijk gewerkt aan verbetering en beheer van landgoederen en bos en aan plattelandsvernieuwing. Op het terrein van toerisme en recreatie wordt samen opgetrokken door profilering van Oost-Nederland (ook rijksgrensoverschrijdend) als fiets- en wandelregio (onder meer door realisering van de fietsroute Wesel-Kampen), stimulering van de routegebonden recreatievaart en uitvoering van het Hanzestedenproject. Het provinciegrensoverschrijdende Stadsgewest Stedendriehoek heeft geleid tot een gezamenlijk opgestelde visie op de toekomstige verstedelijking. In het kader van de VINEX is op basis hiervan een uitvoeringsconvenant ondertekend.

Met de provincie Utrecht is sprake van samenwerking binnen het ROM-project de Gelderse Vallei. Hiervoor is een Plan van Aanpak in uitvoering. Het natuurontwikkelingsproject Noordoever Nederrijn loopt op Utrechts grondgebied door in de Blauwe Kamer en verder tot Amerongen. Voor de stedelijke ontwikkeling van Ede en Veenendaal is een Interprovinciale structuurschets opgesteld. Deze wordt door beide gemeenten uitgevoerd. Met Utrecht en Zuid-Holland wordt samengewerkt in het cultuurhistorische en toeristisch-recreatief interessante project Hollandse Waterlinie.

Ten aanzien van de Randmeren is in het kader van de Commissie Integraal Beheersplan Randmeren-IJsselmeerpolders (CIBRIJ) sprake van samenwerking



met Flevoland. Ook met het oog op de lange termijn stedelijke ontwikkeling zullen de banden met Flevoland worden geïntensiveerd.

De Maas vormt de belangrijkste verbindende schakel met Noord-Brabant. Toeristisch-recreatief zijn beide oevers interessant en zullen ontwikkelingen over en weer worden afgestemd.

In algemeenheid zal grensoverschrijdende samenwerking op grond van functionele meerwaarde plaatsvinden.

#### 1.4 bestuurlijke aspecten

In het voorgaande is Gelderland als een open systeem beschreven. Er is steeds meer sprake van schaalvergroting, van grotere verbanden en een intensivering van functionele relaties die de provinciegrens overstijgen. Ontwikkelingen aan de andere zijde van de provinciegrens hebben hun "impact" op Gelders gebied en omgekeerd. Dit vraagt ook in bestuurlijke zin om een bredere blik, om een visie op de eigen rol in een groter verband. Het ieder voor zich, als in het oude intern verdeelde hertogdom, heeft geen bestaansrecht meer. Navelstaren leidt uiteindelijk tot stilstand en achteruitgang.

Ook door gemeenten moet steeds meer op een intergemeentelijke en (sub)regionale schaal worden geopereerd. Dit plan gaat uit van de bestaande bestuurlijke organisatie. Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen zijn de belangrijkste uitvoerders van ruimtelijk beleid. Toch zal met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten (WGR-regio's) over een aantal onderwerpen periodiek overleg worden gevoerd om binnenregionale verdelings-, plannings- en uitvoeringsafspraken te maken.

Uitvoering van dit plan maakt op vele terreinen bestuurlijke samenwerking nodig; niet alleen tussen de verschillende overheidsniveau's, maar ook intergemeentelijk en interprovinciaal. Huidige administratieve begrenzingen mogen bij het benutten van kansen en het oplossen van problemen niet in de weg staan. In enkele gevallen wordt in dit plan vanuit regionale overwegingen een gezamenlijke opgave bij gemeenten neergelegd. De provincie wil hierbij een ondersteunende, stimulerende of trekkende rol vervullen naar gelang de complexiteit van de problematiek. Deze gezamenlijke opgaves zijn over het algemeen niet vrijblijvend, maar absoluut nodig voor integrale planvorming en duurzame ruimtelijke ontwikkeling. Wanneer bestaande grenzen voor gewenste ruimtelijke ontwikkelingen van bovenlokaal belang een barrière vormen, zal de provincie op grond van overleg met betrokken partijen besluiten welke instrumenten zullen worden ingezet om deze belemmeringen weg te nemen.

Bundeling van bestuurlijke krachten in plaats van ieder voor zich is absolute noodzaak. Het opstellen van gezamenlijke (ruimtelijke) visies op de toekomst en de handen ineenslaan bij de uitvoering van beleid is onontbeerlijk. Niet alleen om Gelderland (inter)nationaal goed over het voetlicht te blijven brengen, maar ook om de huidige en toekomstige generaties in deze mooie provincie in een kwaliteitsomgeving te kunnen laten wonen, werken, leven.



*De voorganger van de huidige provincie Gelderland, het hertogdom Gelre, werd door vier kwartieren gevormd. Een oude op de vier hoofdsteden toegespitste zegswijze luidt: 'Nijmegen de oudste, Roermond de stoutste, Zutphen de rijkste en Arnhem de genoeglijkste.'*





Het doel is het veiligstellen en ver-

beteren van de economische en

ecologische structuur van Gelder-

land, het bewaren van de balans

tussen economie en ecologie.



# Werken aan een economisch en ecologisch duurzaam Gelderland

## 2.1 vooraf

Gelderland heeft een goede uitgangspositie. Het is een groene provincie met uitstekende stedelijke voorzieningen. Er is sprake van een wervend woon- en produktiemilieu. Ook internationaal worden de economische en ecologische potenties van Gelderland gewaardeerd. Het provinciale omgevingsbeleid is gericht op het behouden en verbeteren van deze omgevingskwaliteiten. De ontwikkeling van werk met behoud van de relatieve rust en ruimte vormt de rode draad van het provinciale beleid in deze planperiode.

Het doel van de drie (strategische) omgevingsplannen is het veiligstellen en verbeteren van de economische en ecologische structuur van Gelderland voor de huidige en toekomstige generaties. De provincie wil de huidige balans tussen economie en ecologie bewaren.

De huidige kwaliteiten van Gelderland staan echter onder druk. Er is sprake van een aantal omgevingsproblemen waarvoor adequate oplossingen moeten worden gezocht. Deze omgevingsvraagstukken worden ook wel de "ver"-thema's genoemd, die staan voor verzuring, vermesting, verspreiding, verstoring, verspilling, verdroging en versnippering. De oorzaken van deze problemen zijn terug te voeren op een snelle groei van bevolking en welvaart, waarbij te weinig oog was voor de negatieve effecten van de groei. Waarin verbruik centraal stond in plaats van gebruik. Een maatschappelijke mentaliteitsverandering was nodig voor een koerswijziging en deze werpt inmiddels de eerste bescheiden vruchten af. Dit veranderingsproces moet in de planperiode versterkt worden voortgezet. Streven naar duurzame ontwikkeling; het voorkomen van onomkeerbare ingrepen ten aanzien van kwetsbare laagdynamische functies (natuur, bos, drinkwaterwinning en aardwetenschappelijke/abiotische waarden); respect hebben voor en gebruik maken van cultuurhistorisch en landschappelijk waardevolle structuren; het centraal stellen van kwaliteit in plaats van kwantiteit zijn de uitgangspunten voor het provinciale omgevingsbeleid. De opdracht is het stimuleren van ontwikkelingen, waarbij ruimte wordt geboden aan kwaliteit en er zorg is voor de omgeving.

## 2.2 de omgevingsvraagstukken

Bij het oplossen van de omgevingsvraagstukken voert de provincie mede het rijksbeleid uit en hanteert daarbij de rijksnormen. Aan dit generieke beleid kan niet worden getornd, wel kunnen op provinciaal en regionaal niveau accenten worden gelegd en kan een gedifferentieerd beleid worden ontwikkeld. De provincie neemt daarin het voortouw en doet dit bij voorkeur samen met andere partijen op gebiedsniveau. In de provinciale omgevingsplannen wordt het gemeenschappelijke doel vanuit verschillende invalshoeken benaderd en wordt geprobeerd de bestaande omgevingsvraagstukken door een geïntegreerde aanpak op te lossen. Daarnaast worden kansen aangegrepen om duurzame ontwikkelingen in Gelderland te stimuleren en de kwaliteiten van woon-, werk- en leefmilieu te verbeteren.

De belangrijkste veroorzakers van de verzuringsproblemen in Gelderland zijn het verkeer, de landbouw en de industrie. Door middel van gerichte beleidsinspanningen en afspraken met doelgroepen moet de milieubelasting naar aanvaardbare niveaus worden teruggebracht. Het vermestingsvraagstuk zal met en door de landbouw moeten worden opgelost. Andere vormen van bodem- en wa-



terverontreiniging zullen door sanering en zuivering tot een oplossing moeten worden gebracht. Verspreiding van milieugevaarlijke stoffen wordt via vergunningverlening bij de bron aangepakt. Daarnaast worden verontreinigde locaties gesaneerd. Verstoring wordt door de sanering van geluidsbronnen, door het instellen van geluids- en veiligheidszones en door adequate locatiekeuzes gereduceerd. Verspilling van grondstoffen en hulpbronnen wordt via vele wegen tegengegaan en is zowel een bewustwordingsproces als een economisch-technologisch vraagstuk. Het stimuleren van preventie, van hergebruik, van zuinig energie- en watergebruik, van de ontwikkeling van milieutechnologie en economisch renderende verwerkingsprocessen moet daar antwoord op geven. De provincie spant zich daar samen met andere overheden en het bedrijfsleven voor in. Verdroging wordt aangepakt door de waterschappen en de grondwaterbeheerders in overleg met de landbouw, de industrie, de waterleidingbedrijven, de natuurbescherming, de bosbouwsector en door middel van duurzame stedenbouwkundige oplossingen. Versnippering wordt tegengegaan door compacte verstedelijking, een terughoudend beleid ten aanzien van de aanleg van nieuwe weginfrastructuur, een actief beleid gericht op het ontwikkelen van robuuste structuren en grote aaneengesloten natuurgebieden en het voorkomen van verdere aantasting van relatief gave waardevolle open en kleinschalige landschappen.

De provincie heeft niet de pretentie binnen de planperiode al deze problemen op te lossen. De milieusituatie is zodanig uit de hand gelopen, dat dit een onmogelijke opgave is. Maar er zal in deze planperiode een forse intensivering van de aanpak van de vraagstukken plaatsvinden, er worden afrekenbare doelstellingen geformuleerd en er zullen successen worden geboekt. De nieuwe generatie provinciale omgevingsplannen draagt zo bij aan een duurzame toekomst van Gelderland.

### **2.3 accenten van het omgevingsbeleid**

Zoals al opgemerkt wil de provincie ondermeer door middel van een doelgroepenbenadering de belangrijkste omgevingsvraagstukken aanpakken. Daarnaast heeft vooral het ruimtelijke beleid een grote doorwerking naar vele geleidingen in de samenleving. Een integrale benadering en aanpak is en blijft geboden om tot acceptabele oplossingen te komen.

Om deze reden zijn de drie strategische omgevingsplannen Streekplan, Milieubeleidsplan en Waterhuishoudingsplan gelijktijdig en op elkaar afgestemd ontwikkeld. Het overige relevante provinciale beleid is en zal worden afgestemd op deze omgevingsplannen. Op deze wijze wordt een optimale samenhang van beleid verkregen, waardoor beschikbaar en nieuw te ontwikkelen instrumentarium gebundeld kan worden ingezet om de gestelde beleidsdoelen te behalen. Doelmatigheid en effectiviteit worden zo vergroot.

Het Streekplan is hierbij het ruimtelijk integratiekader waarin na afweging van alle belangen wordt aangegeven waar bepaalde functies zich kunnen ontwikkelen, terwijl het Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan aangeven hoe bepaalde ontwikkelingen rekening houdend met omgevingsfactoren kunnen worden gerealiseerd.

De grootste uitdaging voor het Gelderse omgevingsbeleid in de planperiode is een halt toe te roepen aan de verdere achteruitgang van de omgevingskwali-



teit en aanzetten te geven tot behoud en verbetering daarvan. Het spanningsveld tussen veiligstelling en verbetering van de ecologische structuur enerzijds en van de economische structuur anderzijds resulteerde in keuzes op gebiedsniveau ten aanzien van de ontwikkelingsmogelijkheden van laag- en hoogdynamische functies en de onderlinge afstemming daarvan.

In het beleid heeft dit afwegings- en keuzeproces geleid tot het onderscheiden van een ruimtelijk-economische hoofdstructuur waar de accenten liggen op het ontwikkelen van stedelijke functies en waar op regionale schaal een bundeling van wonen, werken en voorzieningen plaatsvindt. Door middel van de beleidsbeschrijving landelijk gebied is aangegeven waar kwetsbare laagdynamische functies worden veiliggesteld en verder ontwikkeld. Dit kan als een ecologische structuur worden beschouwd. Met deze beleidsbeschrijving landelijk gebied is ook aangegeven waar hoogdynamische functies als landbouw en intensieve recreatie de beste ontwikkelingsmogelijkheden hebben. Ten aanzien van de verschillende gebiedscategorieën is gebiedsspecifiek en geïntegreerd ruimtelijk, milieu- en waterbeleid geformuleerd.

### **2.3.1 de economische structuur**

De economische structuur is in belangrijke mate geënt op de ontwikkeling van stedelijke functies, maar ook de landbouw en toerisme en recreatie als economische activiteiten kunnen hiertoe worden gerekend. In Gelderland worden grofweg drie verstedelijkingszones onderscheiden die elk specifieke aanknopingspunten bieden voor het verstedelijkingsbeleid. Daarbij is de ligging van Gelderland op de belangrijke internationale transportcorridor Randstad-Duitsland en verder van belang. Hier zijn, vooral langs de transportassen, grote potenties en kansen aanwezig voor een economische ontwikkeling. Echter een ongeremd benutten hiervan kan leiden tot een onomkeerbare aantasting van de omgevingskwaliteit. Er zijn daarom gebieden aangegeven (al dan niet indicatief) waar op regionale schaal economische ontwikkeling en verdere verstedelijking mogelijk is en wordt gestimuleerd; er zijn ook gebieden waar dit niet kan. Een selectief gebruik maken van kansen en potenties is dan ook uitgangspunt. Langs de transportassen ontstaat op die manier een "kralensnoer" van economische clusters en ontwikkelen zich de stedelijke concentraties (kaart 3, p.31).

Ten aanzien van deze economische structuur zijn voor verschillende thema's uitgangspunten vanuit het omgevingsbeleid geformuleerd.

#### *stedelijke functies en mobiliteitsbeheersing*

De nog steeds toenemende automobiliteit is een belangrijke veroorzaker van milieuproblemen (waaronder verzuring). Beheersing van de mobiliteit en het terugdringen van de groei van de vermijdbare automobiliteit zijn dan ook uitgangspunten van provinciaal beleid. Niet alleen milieu-aspecten spelen in dit beleid een rol, ook het bereikbaar houden van de belangrijkste economische centra in de provincie is een doelstelling. Verbetering van het openbaar vervoer en het stimuleren van fietsgebruik en van gecombineerd goederenvervoer kunnen ook op het niveau van provincie en gemeente worden geëffectueerd. Voor de belangrijkste stedelijke en economische centra is locatiebeleid geformuleerd, waarbij het bereikbaar houden van bedrijfs- en kantoorlocaties en voorzieningen, naast mobiliteitsbeheersing, uitgangspunt vormt.



---

Een compacte verdere verstedelijking, met een zekere mate van bundeling van stedelijke groei in de kernen behorend tot de ruimtelijk-economische hoofdstructuur draagt bij aan beheersing van de mobiliteit. Optimale benutting van de bestaande en het realiseren van nieuwe openbaar vervoervoorzieningen, parkeerbeleid, vervoersmanagement en het invoeren van een mobiliteitstoets voor nieuwe vestigingen zal de groei van de vermijdbare automobiliteit moeten afremmen. Met een totaalaanpak worden milieubelasting en energieverbruik verminderd en wordt de bereikbaarheid van de steden verbeterd.

#### *stedelijke functies en water*

Bij verdere stedelijke ontwikkeling zal meer aandacht nodig zijn voor de waterbalans in een gebied en de waterhuishoudkundige omstandigheden in een wijdere omgeving. Grote verharde oppervlakken hebben een negatieve invloed op de waterhuishouding en veroorzaken verdrogingsproblemen. Duurzame bouw, waarbij waterbesparende maatregelen worden getroffen, en duurzame stedenbouw op basis van brongericht ontwerpen, waarbij integraal waterbeheer wordt toegepast, zullen oplossingsrichtingen moeten aanreiken. De provincie stimuleert dergelijke voorbeeldtoepassingen. De mogelijkheden van een uit wateroogpunt zelfvoorzienende stad zullen worden verkend. Bij beslissingen over de waterhuishouding in het stedelijk gebied moet dan ook rekening worden gehouden met de effecten daarvan op het aangrenzende landelijke gebied. Dat geldt zowel de locatiekeuzes ten aanzien van stedelijke uitbreidingen als maatregelen tot vernieuwen of instandhouden van het stedelijk gebied. Om meer duurzame oplossingen tegen de laagste maatschappelijke kosten te realiseren is een samenhangende aanpak van watervoorziening, ontwatering en waterafvoer, riool- en zuiveringsbeheer noodzakelijk.

De spanning tussen grondwaterbescherming en stedelijke functies zal op creatieve wijze moeten worden verminderd. Met de industrie zullen verdere afspraken moeten worden gemaakt omtrent watergebruik. Aanwending van grondwater als proceswater tast op termijn de grondwatervoorraad zodanig aan dat de drinkwatervoorziening in gevaar komt. Dit is onacceptabel aangezien in Gelderland is gekozen voor winning van drinkwater uit grondwater. Dit impliceert dat grootgebruikende industrieën bij voorkeur op locaties moeten worden gehuisvest waar deze spanning zich niet voordoet, dan wel dat proceswater meer dan in het verleden uit oppervlaktewater zal moeten worden betrokken.

#### *stedelijke functies en milieu*

De zorg voor een gezond leefmilieu voor de mens is de belangrijkste opgave van het milieubeleid voor stedelijke gebieden. Beheersing van de mobiliteit en afremmen van de groei van de vermijdbare automobiliteit zal een positief effect hebben op de milieubelasting en de verzuringsproblematiek. Met de industrie zal verder worden gezocht naar mogelijkheden tot reduceren van emissie, vermindering van energieverbruik, zorgvuldig grondstoffengebruik en milieutechnologische vernieuwingen. Op experimentele basis zal de verschuiving naar een meer milieuvriendelijke produktiewijze worden gestimuleerd. Duurzame bouw waarin energiebesparing, verantwoord grondstoffengebruik en beperking van bouw- en sloopafval centraal staan, levert milieuwinst op. De provincie zal ook hierin een stimulerend beleid voeren.



#### *stedelijke functies en ruimte*

Verdergaande versnippering van de ruimte zal worden voorkomen. Nu nog kent Gelderland natuurgebieden en landschappelijke eenheden van substantiële omvang en internationale betekenis. Door aanleg van infrastructuur en verdere ontwikkeling van stedelijke functies wordt de schaal van de ruimte aangetast. De nadruk van het beleid ligt dan ook op zorgvuldig ruimtegebruik.

Ten aanzien van iedere nieuwe stedelijke ontwikkeling zal nog meer dan in het verleden een nadrukkelijke afweging plaats moeten vinden met betrekking tot de cultuurhistorische, stedenbouwkundige, landschappelijke en aardwetenschappelijke structuren van een gebied. Stedelijke uitleg is niet meer vanzelfsprekend. Het ontwikkelen van inbreidingslocaties verdient de voorkeur boven uitbreiding. Optimale benutting van de capaciteit van bestaande infrastructuur heeft de voorkeur boven aanleg van geheel nieuwe, zeker als dit weginfrastructuur betreft. Het inspelen op en benutten van gebiedseigen elementen bij stedelijke ontwikkelingen en het versterken van de regionale en de lokale identiteit zijn bijdragen aan het vergroten van de ruimtelijke kwaliteit. Standaardoplossingen maken plaats voor regionaal en lokaal maatwerk.

#### *landbouw, milieu en water*

De landbouw is een belangrijke drager van de economische structuur van het landelijk gebied. Directe en indirecte werkgelegenheid zijn met de sector verbonden. Een gezonde landbouw is van belang voor het economisch draagvlak en de leefbaarheid van het platteland. Het intensieve landbouwgebruik heeft ook een keerzijde in de vorm van milieu- en waterproblemen. Het landelijk gebied staat onder zware druk doordat meerdere functies een beroep doen op de ruimte. In toenemende mate is hierbij aandacht vereist voor de milieu- en wateromstandigheden die functies vragen en de effecten op milieu en water die de verschillende activiteiten hebben.

Door inspanningen van sector en overheid is sprake van enige verbetering van de milieu-omstandigheden, maar vooral in de zandgebieden vormen verzuring en vermesting een groot probleem. Daarnaast is in grote delen van het landelijk gebied sprake van verdrogingsverschijnselen. Dit heeft ernstige gevolgen voor de natuur en de toekomstige drinkwaterwinning. Een voortgaande gezamenlijke inspanning van betrokken partijen is noodzakelijk om deze problemen zo goed mogelijk op te lossen.

Door middel van een dynamisch proces wordt gestreefd naar een economisch en ecologisch duurzame landbouwstructuur. Om processen als schaalvergroting en specialisatie mogelijk te maken zal de sector als geheel in beweging moeten komen. Economisch rendabele bedrijven zullen zo de kans krijgen zich te ontwikkelen en kunnen in milieumaatregelen investeren. De noodzakelijke ontwikkeling naar tweeledige duurzaamheid (aanpassing aan markt en milieu) zal niet op alle bedrijven kunnen plaatsvinden. Verwacht wordt dat een groot aantal bedrijven deze investering niet zal kunnen opbrengen en dat, door het ontbreken van een blijvend perspectief op een gezinsinkomen, de bedrijfsvoering wordt stopgezet.

In het nationale milieubeleid is het produktievolume voor de veehouderij min of meer vastgelegd. Daardoor wordt de benodigde groeiruimte voor de blijvers bepaald door de vrijkomende produktieruimte van de wijkers. Deze dyna-

inbreiding



miek, een autonoom proces van groei- en krimpbedrijven, zal worden benut om een economisch en milieuhygiënisch duurzame sector tot stand te brengen. Vooral in Gelderland, waar sprake is van een relatief groot aantal kleine bedrijven, is de noodzaak tot bedrijfsaanpassing groot. De provinciale (strategische) omgevingsplannen zijn erop gericht deze dynamiek mogelijk te maken en te activeren.

De Gelderse landbouw verschilt regionaal sterk wat betreft de structuur. Daardoor zijn ook de kansen en beperkingen voor toekomstige ontwikkelingen niet gelijk. Het stimuleren van bedrijfsontwikkeling vraagt daarom gebiedsspecifiek maatwerk. De opgedane ervaringen met een positieve benadering via stimuleringsbeleid en een nauwe betrokkenheid van gebieden en doelgroepen bij het zoeken naar ontwikkelingsmogelijkheden, duiden erop dat een duidelijke meerwaarde is te bereiken ten opzichte van het generieke beleid. Een zogenaamd gebiedsproces verhoogt de dynamiek zodat snellere en verdergaande resultaten ten aanzien van het milieu worden bereikt. Immers bedrijfsontwikkelingen en -veranderingen gaan gepaard met actualisering van de milieuvergunning en met investering in milieutechnisch verbeterde stallen. Eventuele bedrijfsverplaatsing kan productie naar ecologisch minder kwetsbare gebieden leiden.

In de beleidsbeschrijving van het landelijk gebied is de ontwikkelingsruimte voor bedrijven in relatie tot andere functies aangegeven. In de gebiedsgewijze beleidsbeschrijvingen van het Streekplan zijn de kansen, die zich regionaal voordoen, aangegeven. De strategische plannen vormen een uitdaging om, gebiedsgericht en samen met alle betrokken actoren, nadere uitwerking en concrete uitvoering tot stand te brengen.

### **2.3.2 de ecologische structuur**

Gelderland heeft als groene provincie belangrijke natuurgebieden, afwisselende, waardevolle en aantrekkelijke landschappen en een rijk cultuurhistorisch erfgoed binnen zijn grenzen. Behoud en verbetering van de ecologische structuur, waartoe vooral de kwetsbare laagdynamische functies worden gerekend, stelt eisen aan de milieu- en wateromstandigheden. Er is sprake van een spanningsveld met activiteiten en functies die deze kwaliteit en kwantiteit bedreigen en aantasten, zoals verkeer en vervoer, landbouw, industrie, stedelijke uitleg en toerisme en recreatie.

#### *beleidsbeschrijving landelijk gebied*

Voor het landelijk gebied is aan de hand van natuurdoeltypen, milieu- en wateromstandigheden, agrarisch gebruik en landschappelijke, cultuurhistorische en aardwetenschappelijke waarden een beleidsbeschrijving in vier categorieën opgenomen (kaart 7, p.62). Aan deze categorieën landelijk gebied is ook inzet van het (aanvullend) instrumentarium van milieu- en waterbeleid verbonden.

Binnen de categorieën A en B is de natuur de belangrijkste functie. Ontwikkelingen van andere functies mogen de beoogde natuurdoelstellingen niet frustreren. Bescherming, herstel en ontwikkeling van de natuur staan hier centraal. Binnen deze gebiedscategorieën vindt ook de Gelderse uitwerking van de rijks-ecologische hoofdstructuur plaats. De functies II tot en met V in het Waterhuishoudingsplan, waarin de natte natuurdoelstellingen gelden, vallen samen met landelijk gebied A en B voorzover er sprake is van natte natuur. Grondwaterre-



servering en drinkwaterwinning enerzijds en ruimtelijke functies anderzijds zullen adequaat op elkaar worden afgestemd, zodat zo min mogelijk negatieve effecten over en weer kunnen ontstaan. Binnen het landelijk gebied A en B is het merendeel van de Gelderse bossen gelegen. Het beheer daarvan richt zich behalve op natuur, ook op houtproductie, recreatie en landschappelijke kwaliteit.

In de categorieën C en D ligt het accent op de ontwikkelingsmogelijkheden van de functie landbouw. De waterhuishouding wordt vooral afgestemd op het agrarisch gebruik, hoewel in landelijk gebied C, in specifieke situaties ook verbetering ten behoeve van natuurgebieden mogelijk is.

#### *'strategische' actiegebieden*

Vanwege de waarden in landelijk gebied A en B zijn "strategische" actiegebieden aangewezen. In deze gebieden kan enerzijds sprake zijn van een dusdanige spanning tussen natuur, milieu en/of water dat extra inspanningen ten behoeve van de natuur om die reden gerechtvaardigd zijn. Anderzijds doen zich specifieke kansen voor om met extra inspanningen een versnelde verbetering van de milieu- en wateromstandigheden ten behoeve van de natuur te realiseren. De provincie neemt hiertoe het initiatief en zet daarvoor ter stimulering aanvullend instrumentarium in.

Vanuit de (strategische) beleidsvelden wordt in de "strategische" actiegebieden inspanning geleverd om versneld de generieke milieunormen en verbetering van de omgevingskwaliteit te bereiken. De "strategische" actiegebieden zijn in alle drie de omgevingsplannen opgenomen, waarbij het doelgebied overeenkomt met landelijk gebied A en B. Het komt daarbij voor dat de atmosferische en hydrologische beïnvloedingsgebieden in andere gebiedscategorieën zijn gelegen. De aanduiding als "strategisch" actiegebied houdt geen verscherping in van de inhoudelijke beleidsdoelstellingen. Het gaat om extra beleidsaandacht die tot uiting komt in een gebundelde inzet van middelen waarbij de provincie met de streek tot uitvoering wil komen. "Strategische" actiegebieden worden de facto beschouwd als milieubeschermingsgebied in de zin van de Wet Milieubeheer.

#### *milieubeschermingsgebieden*

Met het oog op bescherming van kwetsbare functies zijn ingevolge de Wet Milieubeheer milieubeschermingsgebieden aangewezen. Onder milieubeschermingsgebieden vallen grondwaterbeschermingsgebieden, stiltegebieden en (staats)natuurmonumenten. In het provinciale omgevingsbeleid zijn daarnaast de "strategische" actiegebieden opgenomen.

Voor de milieubeschermingsgebieden is planologische bescherming geregeld in het Streekplan en is waar nodig beleid geformuleerd in het Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan.

## **2.4 uitvoering van het omgevingsbeleid**

#### *realisering van het beleid*

Het provinciale omgevingsbeleid is meer dan in het verleden gericht op ontwikkeling en uitvoering. De actualisering van de drie omgevingsplannen is via een open planningsproces verlopen, waarbij tussentijds veelvuldig overleg met doelgroepen heeft plaatsgevonden. Daarbij heeft aan de hand van het Ruimte-



lijk Ontwikkelingsperspectief en de Uitvoeringsperspectieven Milieu- en Waterbeleid discussie plaatsgevonden over voorstellen, is ruimte geboden voor inbreng door gesprekspartners en zijn draagvlak voor het beleid en haalbaarheid van doelstellingen afgetast. De rol van verschillende actoren in de uitvoering van het beleid is daarbij ook aan de orde gesteld. De provincie is van mening dat de gevolgde werkwijze meer recht doet aan de rol van de partners (Rijk, regio's, gemeenten, waterbeheerders, Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden/LBL, doelgroepen), die in belangrijke mate aan de uitvoering van het provinciaal beleid bijdragen. Het vinden en behouden van draagvlak voor beleid is een voortdurend proces dat zichzelf in uitvoering van beleid steeds opnieuw moet bewijzen. De provincie zal daarin blijven investeren door middel van open planvorming, gebiedsprocessen en concrete uitvoeringsprojecten.

#### *instrumentarium en regelgeving*

De realiseerbaarheid van beleid is voor een belangrijk deel afhankelijk van een zo adequaat mogelijke inzet van provinciaal instrumentarium zoals regelgeving, subsidies, heffingen, convenanten en communicatie in brede zin. Om de effectiviteit van het beleid te vergroten worden de instrumenten zoveel mogelijk in samenhang met elkaar ingezet (de juiste "instrumenten-mix"). Voor het landelijk gebied zal dit in ieder geval in de "strategische" actiegebieden plaatsvinden. In de aan de drie plannen toegevoegde werk- of uitvoeringsprogramma's wordt hierop nader ingegaan.

Door de grotere samenhang van beleid en instrumentarium en het continue zoeken naar draagvlak wordt de effectiviteit van het beleid ook naar doelgroepen toe vergroot. De provincie zal verkokering in beleidsvorming en -uitvoering tegengaan. Vergroting van de effectiviteit en legitimiteit van beleid impliceert ook terughoudendheid bij het invoeren van provinciale regelgeving. Er zal altijd worden nagegaan of noodzakelijke nieuwe regelgeving kan worden gepaard aan sanering van bestaande regels, opdat niet een ogenschijnlijk doelloze opeenstapeling van regels ontstaat. In het kader van de deregulering zal de provincie ook aandringen op vereenvoudiging en sanering van nationale regelgeving.

#### *eigen verantwoordelijkheid doelgroepen en partners*

Doelgroepen dienen de primaire verantwoordelijkheid te nemen voor het oplossen van de milieu- en waterproblemen die ze zelf veroorzaken. Dat is de lijn die in het Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan verder wordt uitgebouwd. De provincie zal in toenemende mate van doelvoorschriften in plaats van middelvoorschriften uitgaan en deze in vergunningen opnemen. Ook in de uitvoering van het provinciaal ruimtelijk beleid is er een duidelijke eigen verantwoordelijkheid voor partners. Daarmee zullen op basis van overleg uitvoeringsafspraken worden gemaakt.

#### *monitoring en handhaving*

Meer ruimte voor doelgroepen en partners (zoals lokale overheden) bij de uitvoering van provinciaal beleid, impliceert ook nagaan of met elkaar gemaakte afspraken worden nagekomen en doelstellingen worden gerealiseerd. Handhaving en monitoring zijn daarbij onmisbare instrumenten. Het milieutoezicht bij bedrijven zal worden geïntensiveerd en van karakter veranderen. In het landelijk gebied zal, samen met de partners, een adequaat handhavingssysteem van "groene" en "grijze" regelgeving worden opgezet. Ook het toezicht op de nale-



ving van afspraken bij de uitvoering van het ruimtelijk beleid zal in de planperiode sterk worden verbeterd.

#### *gebiedsgericht beleid en gebiedenbeleid*

Regionale vraagstukken moeten bij voorkeur op regionale schaal worden opgelost. Hiertoe is gebiedsgericht beleid geformuleerd. Gebiedsgericht beleid is iedere vorm van beleid die op een geografisch begrensd gebied van toepassing is. Het gebiedsgericht beleid kan zowel sectoraal als integraal worden ingestoken. Door middel van gebiedsgericht beleid is meer beleidsdifferentiatie mogelijk en kunnen maatwerkoplossingen worden gezocht.

Het gebiedsgerichte beleid wordt door de provincie in de omgevingsplannen vastgelegd, bijvoorbeeld de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen in het Streekplan. Binnen de contouren van het gebiedsgerichte beleid kunnen oplossingen voor vraagstukken en uitvoering van beleid totstandkomen door middel van uitwerkingen en gebiedenbeleid. Bij gebiedenbeleid staat de procesbenadering centraal, er wordt naar gestreefd het beleid van de overheid via overreding en onderhandelingen te verbinden met belangen van doelgroepen en partners. Op deze manier komt beleid voor, door en met het gebied tot stand. Door een gebiedsproces kunnen beleidsdoelen eerder of beter worden gerealiseerd en kunnen nadelige gevolgen van het beleid voor specifieke doelgroepen worden verminderd. De rol van de provincie in dit soort gebiedsprocessen kan wisselen van initiator en trekker tot regisseur en facilitator.

De provincie geeft ruimte aan veranderingsprocessen, die gedragen worden door lokale overheden en het lokale bedrijfsleven. Voorwaarde is dat de veranderingen passen binnen de hoofdlijnen, die in de drie omgevingsplannen zijn uitgezet. De drie omgevingsplannen fungeren daarbij vooral als een richtinggevend kader. Indien alle actoren in het gebiedsproces tot een overeenstemming over de aanpak komen, kunnen zonodig de omgevingsplannen ten behoeve van die aanpak, via de daarvoor geldende procedures, worden aangepast.

#### *maatschappelijke doorwerking en omgang met andere overheden*

Voor de uitvoering van het Gelderse omgevingsbeleid is de samenwerking met doelgroepen, belangengroepen en andere overheden cruciaal. Het doelgroepenoverleg zal daarom de komende jaren worden verbreed. In de uitvoering van het beleid hebben provincie, gemeenten en waterbeheerders elk eigen taken en verantwoordelijkheden. De provincie is vooral verantwoordelijk voor taakuitoefening door lagere overheden wanneer dat expliciet wettelijk is geregeld. Dat is bijvoorbeeld het geval bij de toetsing van bestemmingsplannen en beheersplannen. In andere gevallen zal energie worden gestoken in samenwerkingsprojecten die door alle betrokken partijen wenselijk worden gevonden.

Veel aspecten van het omgevingsbeleid vragen een nauwe samenwerking tussen gemeenten (bestemmingsplannen) en waterschappen (beheersplannen). Bij de beoordeling van bestemmingsplannen zal, indien voor het betreffende plangebied noodzakelijk, worden nagegaan of vroegtijdig overleg met het betrokken waterschap heeft plaatsgevonden. In de ten behoeve van bestemmingsplanbeoordeling opgestelde Handreiking is hierop nader ingegaan.





De hoofdlijnen van het ruim-  
telijke beleid geven voor de  
verstedelijking, het landelijk  
gebied en het toerisme en  
recreatie de belangrijkste  
ordeningsprincipes in een  
samenhang aan.



# Hoofdpijnen en algemene uitgangspunten van het ruimtelijk beleid

## 3.1 vooraf

Door middel van het omgevingsbeleid wil het provinciaal bestuur de economische en de ecologische structuur van Gelderland voor de huidige en toekomstige generaties veiligstellen en verbeteren. Centraal daarbij staat het verbeteren van de omgevingskwaliteit ten behoeve van de ontwikkeling van de verschillende ruimtelijke functies. Vanuit deze filosofie, die aan de drie strategische omgevingsplannen ten grondslag ligt, worden de hoofdpijnen van het provinciale ruimtelijke beleid beschreven. Het provinciale ruimtelijke beleid beoogt een stimulant te zijn voor een positieve economische ontwikkeling binnen een kwalitatief hoogwaardige "groene" ruimte. Het ruimtelijk instrumentarium zal daartoe worden ingezet.

De hoofdpijnen van het ruimtelijk beleid geven voor de verstedelijking, het landelijk gebied en toerisme en recreatie de belangrijkste ordeningsprincipes in een zekere samenhang aan. Vervolgens worden de algemene uitgangspunten en beleidsdoelstellingen in een thematische vorm gepresenteerd. In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen wordt een meer integrale beschrijving gegeven van de gewenste ruimtelijke ontwikkeling en zijn de hoofdpijnen en algemene uitgangspunten geconcretiseerd en toegespitst op de regionale situatie. Vooral dit (deel)gebiedsgerichte beleid biedt mogelijkheden voor anderen om daar actief op in te spelen.

Hoofdpijnen en algemene beleidsuitgangspunten worden in dit hoofdstuk beschreven. Wanneer een specifieke gebiedssituatie dit nodig maakt, wordt in de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen in hoofdstuk 4 hierop gedifferentieerd en gevarieerd.

Essentiële beleidsuitspraken zijn *vet cursief* opgenomen.

## 3.2 de ruimtelijke hoofdstructuur van Gelderland

Eerder is Gelderland in een ruimer verband beschouwd. Mede vanuit deze (inter)nationale context dient naar de ruimtelijke hoofdstructuur van de provincie te worden gekeken. Zij kan niet los worden gezien van de ruimere omgeving. De keuzes, die ten aanzien van de ruimtelijke hoofdstructuur zijn gemaakt, vormen de eerste aanzetten voor beleidsdifferentiatie naar de onderscheiden delen binnen de provincie.

Gelderland is gelegen op de Stedenring Centraal Nederland en op wat de (nationale) Groene Ring is genoemd. Daarbij ligt een groot deel van de provincie op de belangrijkste Europese west-oost vervoerscorridor, die loopt vanaf de mainports Amsterdam-Schiphol en Rotterdam-Wereldhaven naar het Midden-europese achterland. Zoals eerder opgemerkt biedt dit grote kansen voor verdere economische ontwikkeling in Gelderland; echter deze kansen behoren op een zorgvuldige wijze te worden verzilverd en de ontwikkelingen dienen geen bedreiging te vormen voor de kwetsbare waardevolle ecologische en cultuurhistorisch-landschappelijke structuren, die in de provincie gelukkig nog aanwezig zijn.

Vanuit de ruimtelijke hoofdstructuur worden dan ook de strategische keuzes gemaakt, die moeten waarborgen dat werk, rust en ruimte in een goede onderlinge verhouding blijven staan en dat behoud en verbetering van de omgevings-



kwaliteit de beste kans van slagen hebben. Dit betekent dat aan verschillende ontwikkelingen selectief ruimte wordt geboden. Anders gezegd: niet overal kan alles. Gekeken wordt naar potenties, naar kwetsbare functies en waarden, naar omgevingsfactoren in brede zin en op basis van afwegingen worden ontwikkelingsrichtingen en -mogelijkheden aangegeven.

De ruimtelijke hoofdstructuur van Gelderland kan grofweg aan de hand van een tweetal zoneringsprincipes worden beschreven; de zonering voor de verstedelijking en een beschrijving van het landelijk gebied in een viertal categorieën. Uiteraard kunnen beide beleidsmatig niet los van elkaar worden beschouwd; echter de onderliggende principes, die doorwerken in de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen, kunnen voor een duidelijk begrip het best afzonderlijk worden gepresenteerd. De hoofdlijnen en uitgangspunten van beleid voor de toeristisch-recreatieve ontwikkeling kunnen niet louter aan één der twee hoofdzoneringprincipes worden gekoppeld. Zij worden dan ook afzonderlijk beschreven.

### **3.3 verstedelijking**

Op de Streekplankaart zijn de hoofdlijnen van het ruimtelijk beleid, geënt op de ruimtelijke hoofdstructuur, weergegeven. De zoneringsprincipes op provinciale schaal zijn niet direct in bestemmingen op gemeentelijk niveau te vertalen, daarvoor zijn ze te globaal. Ze zijn op de schaal van het Streekplan richtinggevend voor de gemeenten, maar dienen in een nader afwegingsproces te worden verbijzonderd naar de feitelijke en gewenste bestemmingen op de lokale schaal. Anders gezegd: door inzoomen op lokaal niveau kunnen de in de categorieën landelijk gebied door middel van kleuren aangegeven functies binnen een gebied een meerkleurig palet vormen, dat bij uitzoomen weer de hoofdkleur van de streekplanbeleidsbeschrijving krijgt. Ditzelfde principe geldt voor op een lager schaalniveau tot stand gekomen visies en schetsen. Op de schaal van het Streekplan verdwijnen de nuances, die voor de uitvoering van het beleid op gebiedsniveau wel degelijk van belang zijn. In het Streekplan wordt volstaan met het aangeven van de hoofdfuncties op kaart; in de beschrijvingen zijn voldoende aanknopingspunten te vinden voor uitwerking op een ander schaalniveau. Wanneer er door de provincie onderschreven visies, schetsen of plannen bestaan (of nog worden opgesteld) kunnen deze bij de opstelling van bestemmingsplannen worden betrokken.

De kernen zijn op de Streekplankaart en op andere kaarten weergegeven aan de hand van de in bestemmingsplannen gehanteerde begrenzingslijnen. Dit betekent dat er ook direct buiten de als kern aangeduide gebieden, dus gelegen in het als landelijk gebied beschouwde deel van de provincie, stedelijke voorzieningen en functies aanwezig kunnen zijn. Ook hier geldt weer dat de schaal van het Streekplan het onmogelijk maakt alles exact weer te geven. De op de verschillende kaarten door middel van "lichte" blokjes aangegeven uitbreidingsrichtingen voor wonen en werken zijn gebaseerd op enerzijds bestaande plancapaciteit en anderzijds op door de provincie geaccordeerde nog niet in uitvoering genomen bestemmingsplannen, dan wel op door de provincie zelf opgestelde of onderschreven structuurplannen, -visies of -schetsen. Waar sprake is van "donkere" blokjes betreft het indicatieve ontwikkelingsrichtingen, gebaseerd op structuurplannen, -visies, -schetsen en/of bestemmingsplannen waarover in het overleg ex artikel 10 Bro positief is geadviseerd.

#### **3.3.1 hoofdlijnen van beleid**

In Gelderland zijn ten aanzien van het verstedelijkingsbeleid drie zones, die ieder een eigen invulling van mogelijkheden hebben, te onderscheiden. Voor de gehele provincie en de daarbinnen onderscheiden regio's geldt als uitgangspunt dat in ieder geval voor de regionale behoefte adequate ontwikkelingsmogelijkheden worden geboden. Dit betreft dan vooral woningbouw, bedrijventerreinontwikkeling en bijbehorende infrastructurele en verzorgende voorzieningen. Uitgangspunten van beleid zijn:

- *het optimaal benutten van de mogelijkheden tot het beheersen van de groei van de mobiliteit. Een accent ligt daarbij op het terugdringen van de groei van de vermijdbare automobiliteit door ondermeer kwaliteitsverbetering van openbaar vervoer, stimuleren fietsgebruik, vervoersmanagement en locatiebe-*



*leid. De richtlijnen voor geconcentreerde verstedelijking en stedelijke ontwikkelingsrichtingen zijn hierbij bepalend;*

- het ruimtelijk beleid draagt bij aan een goed vestigingsklimaat voor bedrijvigheid door een goede fysieke en technologische bereikbaarheid, door voldoende en op de kwalitatieve vraag afgestemde bedrijvenlocaties en door het weren van ontwikkelingen die belemmerend zijn voor bedrijfsactiviteiten op daarvoor ingerichte bedrijventerreinen;
- *de onderscheiden (bestuurlijke) regio's voorzien in het aantal woningen conform het woningbouwprogramma, dat voldoende wordt geacht voor de regionale woningbehoefte.* Bij het bepalen van die behoefte spelen demografische en volkshuisvestingsaspecten en specifieke economische ontwikkelingen binnen een regio een rol. Gezien de grote verstedelijkingsdruk op met name Gelderland-west betekent dit dat daar in bepaalde mate het instrumentarium van de Huisvestingswet moet worden ingezet om de aan de regio gebonden woningzoekenden te huisvesten;
- *de kwetsbare functies natuur en bos, waardevolle cultuurhistorische (inclusief archeologische), landschappelijke, aardwetenschappelijke structuren en waarden en (deels hiermee samenvallende) waarden, die beschermd worden in stilte- en grondwaterbeschermingsgebieden en (staats)natuurmonumenten worden ontzien bij verstedelijking.* In gevallen waar op dit punt knelsituaties ontstaan, zal besluitvorming alleen op grond van zorgvuldige vergelijking van alternatieven plaatsvinden. De beleidsbeschrijving landelijk gebied is daarvoor richtinggevend;
- er vindt een zorgvuldig ruimtegebruik en een compacte ontwikkeling plaats, rekening houdend met kwetsbare functies en waardevolle structuren. Versnippering van de ruimte wordt zoveel mogelijk voorkomen. Een zorgvuldige benutting van aanwezige inbreidingslocaties is mede bepalend voor het verlenen van medewerking aan het ontwikkelen van uitbreidingslocaties. *De waarden van grootschalige stedelijke groenstructuren moeten uit ecologisch en recreatief oogpunt worden beschermd. Aantasting van deze groene ruimten door stedelijke verdichting is niet aanvaardbaar.* De afronding en ontwikkeling van stedelijke uitloopgebieden (stuit) dient voortvarend, respectievelijk vroegtijdig ter hand te worden genomen;
- *de milieu- en waterhuishoudingsaspecten zijn bij stedelijke ontwikkelingen randvoorwaarden.* Duurzame stedenbouw is daarbij een onderwerp dat in gemeentelijke plannen moet doorwerken.

Gesteld is dat het accent van het verstedelijkingsbeleid ligt op het bieden van ontwikkelingsmogelijkheden voor de regionale behoefte. Bij de uitvoering van het provinciale verstedelijkingsbeleid is een belangrijke rol weggelegd voor de in regionaal verband samenwerkende gemeenten. Zij dienen bij hun beleid (ruimtelijk, volkshuisvesting, economie, leefbaarheid) de eigen specifieke ontwikkelingsmogelijkheden, bij voorkeur in een regionale context geplaatst, als belangrijk uitgangspunt te nemen. Op het niveau van de gemeente en binnen de regionale samenwerking zijn waar nodig de instrumenten voorhanden om adequate oplossingen te bieden voor lokale en bovenlokale behoeften op het gebied van wonen, werken en verzorging. De provinciale taken liggen hierbij vooral op het regionale en bovenregionale niveau. Dit plan gaat dan ook in op de ruimte voor het inspelen op en het benutten van de nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden op de (sub/boven-)regionale schaal. Daarnaast is er, mede op grond van het beleid voor het landelijk gebied, aandacht voor beperkende factoren ten

inbreiding  
me ook  
b/2 21

11



aanzien van stedelijke ontwikkelingsrichtingen vanwege waardevolle ruimtelijke structuren en kwaliteiten en milieubeschermingsgebieden.

***Geconcentreerde verstedelijking is uitgangspunt van beleid.*** Daartoe is binnen de ruimtelijk-economische hoofdstructuur een onderscheid gemaakt naar kernen met een bovenregionale, een regionale en een sub-regionale functie. Aan deze kernen wordt in het kader van het provinciale beleid een verstedelijkingsopgave verstrekt. De overige kernen hebben een lokale functie. In het verstedelijkingsbeleid is ook sprake van aandacht voor de leefbaarheid van het platteland. Het geformuleerde beleid is sterk op deelgebieden toegesneden; er is dus geen sprake van een uniform verstedelijkingsbeleid voor heel Gelderland.

Gelderland draagt zorg voor de opvang van zijn proportionele deel (gerelateerd aan bevolkingsomvang) van het buitenlands vestigingsoverschot. Dit provinciale aandeel is vervolgens proportioneel toegedeeld aan de bestuurlijke regio's, die daar in hun woningbouwprogrammering rekening mee dienen te houden.

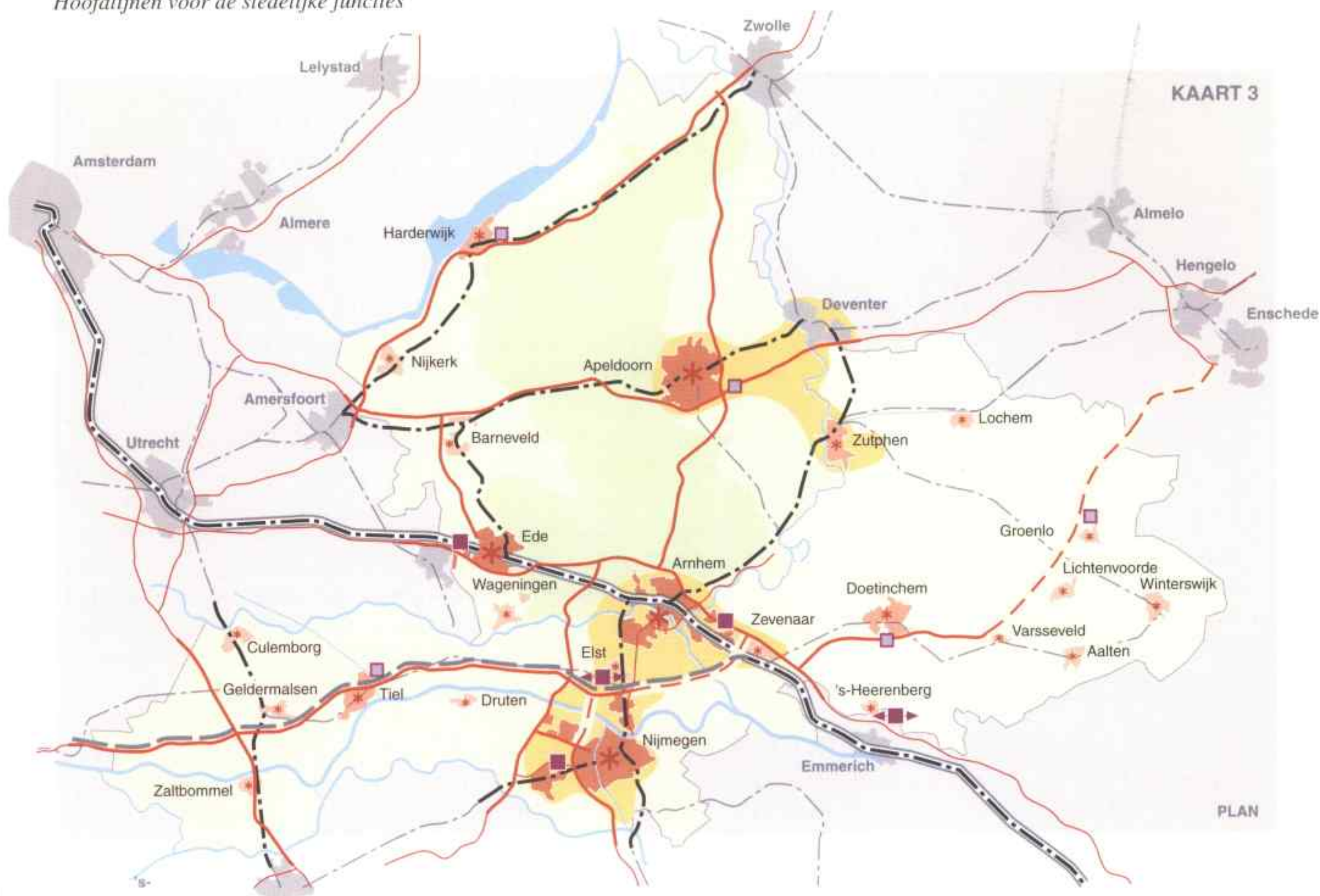
Gelderland maakt deel uit, en wil dat ook, van grotere bestuurlijke en functionele verbanden. Dit betekent dat de provinciegrens een open grens is, die niet als een barrière kan en mag fungeren. Bij het formuleren van taakstellingen voor onderscheiden regio's is hiermee rekening gehouden.

#### *verstedelijkingszones*

Gelderland is in drie grove verstedelijkingszones (kaart 3) onderscheiden op basis waarvan beleidsuitgangspunten zijn geformuleerd. Aan ieder van die zones zijn specifieke "kansen en bedreigingen" verbonden. In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen wordt dit verder uitgewerkt. Op deze plaats worden de belangrijkste accenten genoemd. Het beleid is gericht op een grotere mate van stedelijke bundeling in de kernen van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur, waarbij het accent ligt op de stedelijke kerngebieden van het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen en het Stadsgewest Stedendriehoek. Op regionaal niveau wordt dit bundelingsprincipe uitgewerkt in de (boven/sub)regionale kernen ten opzichte van de kernen met een lokale functie. In de binnenregionale woningverdeling en de regionale bedrijventerreinplanning zal dit beleidsuitgangspunt tot uitdrukking komen. Het is gewenst dat ook binnengemeentelijk het bundelingsbeleid doorwerkt. Aan de gemeenten wordt gevraagd dit gestalte te geven door bij de ontwikkeling van locaties voor woningbouw en bedrijventerrein rekening te houden met de werkgelegenheids- en verzorgingsfunctie van de kernen, de ligging ten opzichte van infrastructuur en openbaar vervoer en met leefbaarheidsaspecten.

De zone Gelderland-west grenst aan de Randstad en staat diensgevolge sterk onder invloed van ontwikkelingen in het aangrenzende gebied. Binnen de zone Gelderland-west is het grootste deel van het (inter)nationale natuurgebied van de Veluwe (het CVN) gelegen. Dit geeft de noodzaak al aan om een goede balans tussen verstedelijkingsdruk en behoud van natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten te vinden. Voor het CVN geldt rijksrestrictief beleid. Samen met het Rijk en de betreffende gemeenten zullen voor de kernen, die in het CVN zijn gelegen, dan wel direct daaraan grenzen, definitieve verstedelijkingscontouren worden bepaald. Deze contouren worden door middel van een streekplan-





Werk- en verzorgingsfunctie

- Boven-regionaal
- Regionaal
- Sub-regionaal
- (Boven) Regionaal bedrijventerrein
- Bedrijventerrein met transport / distributie functie
- Regionaal bedrijventerrein indicatief / in studie

Verstedelijkingszones

- Gelderland-West
- Gelderland-Midden
- Gelderland-Oost
- CVN

- Hoofdweg
- Trace in studie
- Overige weg
- Hoofdspoorlijn
- Overige spoorlijn
- Betuweroute (PKB/indicatief)
- HSL-lijn

uitwerking vastgelegd en daarna in bestemmingsplannen opgenomen. Voor de kernen gelegen in de Agrarische Enclave worden de afspraken, die op grond van het Integraal Deelplan zijn gemaakt, gerespecteerd. De begrenzing van het CVN is definitief vastgelegd door middel van de opgenomen streekplandeelgebiedbegrenzing Veluwe/CVN; gedetailleerd bij de kernen en globaler in het landelijk gebied. Voor het overige deel van de zone Gelderland-west is een terughoudend en ruimtesparend verstedelijkingsbeleid van toepassing. Wel wordt beleidsmatig ruimte geboden om in een aantal kernen behorend tot de ruimtelijk-economische hoofdstructuur een zekere bevolkingsoverloop van buiten de provincie te huisvesten. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat deze "autonome" overloop als gevolg van bouwinspanningen op de nabije VINEX-locaties (Stadsgewesten Utrecht en 's-Hertogenbosch) in de loop van de planperiode zal afnemen.

De zone Gelderland-midden betreft vooral het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen en het Stadsgewest Stedendriehoek. Voor zover er sprake is van CVN geldt het rijksrestrictieve beleid. In de stedelijke kerngebieden van het Knooppunt en van de Stedendriehoek ligt het accent op respectievelijk nationale en bovenregionale economische ontwikkeling en vindt binnenprovinciaal de grootste mate van bundeling plaats. Hier kunnen de steden, binnen de daarvoor samen met de regio's opgestelde kaders, zich ontwikkelen. Voor grootschalige uitleg van woningbouw en bedrijvigheid zijn ontwikkelingsrichtingen vastgesteld



(hoofdstuk 4) en daaromtrent zijn in het kader van de VINEX afspraken vastgelegd. Een eventuele (rijks)opvangtaakstelling (uitgedrukt in wonen, werken en bijbehorende infrastructurele en verzorgende voorzieningen) zal in Gelderland-midden worden gerealiseerd. Indien hiervan sprake is, zullen hieromtrent met het Rijk bindende afspraken worden gemaakt.

De zone Gelderland-oost kent weinig druk vanuit de aangrenzende gebieden. In dit deel van de provincie zal een stimulerend beleid worden gevoerd om een gezonde economische basis te behouden in de regio. Uitgangspunt daarbij is zorg voor de leefbaarheid van de regio. Een beperkt binnenlands bevolkingsvestigingsoverschot wordt daarbij acceptabel geacht als positieve bijdrage aan het draagvlak van de verzorgende voorzieningen.

### **3.3.2 algemene uitgangspunten van beleid**

#### *ontwikkeling van kernen*

In het ruimtelijk beleid neemt de ontwikkeling van kernen in relatie tot hun omgeving een belangrijke plaats in. De functie voor hun omgeving, de ligging ten opzichte van hoofdinfrastructuur en openbaar vervoerknooppunten, maar ook ten opzichte van waardevolle structuren en gebieden zijn bepalend voor de ontwikkelingsmogelijkheden die kernen hebben in dit plan. Regionale opgaven zijn voorbehouden aan kernen met reële mogelijkheden deze te realiseren, daarbij is rekening gehouden met aanwezige potenties en kansen. Beperkingen van ontwikkelingsmogelijkheden van kernen zijn ingegeven door waardevolle omgevingsfactoren.

Er wordt in het beleid uitgegaan van een tweedeling van de kernen op grond van hun werk- en verzorgingsfunctie. Dit leidt tot een onderscheid in enerzijds kernen met een (boven/sub)regionale functie en anderzijds kernen met een (meer of minder) lokale functie. Voor de eerstgenoemde categorie kernen is een verstedelijkingsopgave voor werken en/of verzorgende voorzieningen geformuleerd, de functie wonen is een daarvan afgeleide. De overige kernen vervullen een beperktere, voornamelijk lokale functie voor werken en voorzieningen en voorzien in een deel van de regionale woningbehoefte.

Bebouwingsconcentraties die de status van kern niet hebben worden als buurtschap beschouwd. Voor buurtschappen geldt het beleid zoals dat voor het landelijk gebied is geformuleerd.

Kernen met een opgave op grond van provinciale doelstellingen hebben of-

Een kern heeft een aaneengesloten bebouwing van tenminste 25 woningen en staat bekend onder een gemeenschappelijke naam. Daarnaast dienen in een kern minstens twee van de volgende verzorgingselemen-

ten aanwezig te zijn: basisschool, dorpshuis/café/verenigingsgebouw, winkel, sportveld.

wel een (boven)regionale of een subregionale functie. Zij maken deel uit van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur (kaart 3). In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen wordt voor elk van deze kernen een nadere motivering en een omschrijving van de verstedelijkingsopgave en (al dan niet indicatief) de uitbreidingsrichting gegeven. Met de betreffende gemeenten worden afspraken gemaakt over de wijze waarop de opgave wordt uitgevoerd.

Beperkingen in ontwikkelingsmogelijkheden van kernen kunnen vanuit ver-



tabel 3.1 (boven/sub)regionale kernen in Gelderland

streekplandeelgebied/ kernen	bovenregionaal	regionaal	subregionaal
<b>Noordwest-Veluwe/</b>			
Randmeerkust			
Harderwijk		Harderwijk	
<b>West-Veluwe/Vallei</b>			
Ede	Ede		
Barneveld			Barneveld
Nijkerk			Nijkerk
Wageningen			Wageningen
<b>Westelijk Rivierengebied</b>			
Tiel		Tiel	
Geldermalsen			Geldermalsen
Culemborg			Culemborg
Zaltbommel			Zaltbommel
Druten			Druten
<b>Oostelijk Rivierengebied</b>			
Arnhem/Duiven/	Arnhem/Duiven/		
Westervoort	Westervoort		
Elst			Elst
Zevenaar			Zevenaar
's-Heerenberg		's-Heerenberg/ Emmerich*	
Nijmegen/Beuningen/ Wijchen	Nijmegen/Beuningen/ Wijchen		
<b>IJsselvallei</b>			
Apeldoorn	Apeldoorn		
Zutphen		Zutphen	
<b>Achterhoek</b>			
Doetinchem		Doetinchem	
Winterswijk			Winterswijk
Lochem			Lochem
Groenlo			Groenlo
Varsseveld			Varsseveld
Lichtenvoorde			Lichtenvoorde
Aalten			Aalten

\* 's-Heerenberg vervult alleen in samenhang met Emmerich een specifieke regionale functie, die is gerelateerd aan de grensoverschrijdende ontwikkelingsmogelijkheden voor logistieke bedrijvigheid.

De (boven/sub)regionale kernen (in hiërarchische volgorde) maken deel uit van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur. Deze kernen zijn per streekplandeelgebied geselecteerd op basis van de werkgelegenheids- en verzorgingsfunctie voor hun omgeving. De concentratie van de bevolking is hiervan een afgeleide. Daarnaast zijn de ligging ten opzichte van de hoofdinfrastructuur en openbaar vervoerlijnen en -knooppunten en de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden selectiecriteria geweest.

Voor alle Gelderse kernen is een rangorde opgesteld naar omvang van het inwonertal, het aantal arbeidsplaatsen en de uitgifte van bedrijven-

terreinen. Op deze wijze is een relatie gelegd met het huidige schaal- en ontwikkelingsniveau. Vervolgens is een tweede rangorde opgesteld naar aantal arbeidsplaatsen per 100 inwoners en het voorzieningenniveau van de kernen uitgedrukt in een voorzieningscore. Omdat mobiliteitsbeheersing zoveel mogelijk richtinggevend dient te zijn bij de verstedelijkingskeuze is een beoordeling van de bereikbaarheid van de kernen over de weg en per openbaar vervoer daaraan toegevoegd. Ten slotte is per kern bepaald of en zo ja in welke mate, er sprake is van ruimtelijke beperkingen bij uitbreiding.



schillende overwegingen worden gemotiveerd. Het aan de categorieën van het landelijk gebied gekoppelde beleid is daarin richtinggevend. Een gevolg van dit beleid is in een aantal gevallen, dat kernen beperkte uitbreidingsmogelijkheden hebben vanwege aanwezige waardevolle structuren en gebieden in de directe omgeving. Inbreiding op beperkte schaal is dan in voorkomende situaties een goede optie. Gemeenten dienen bij planontwikkeling met aspecten als natuur, landschap, cultuurhistorie, archeologie, stedenbouwkunde, aardwetenschappelijke waarden en milieubeschermingsgebieden, maar ook met landbouwkundige belangen expliciet rekening te houden. Uitbreiding van kernen, die geheel zijn omsloten door landelijk gebied B, kan alleen op basis van een zorgvuldige afweging plaatsvinden. Daarbij dienen de mogelijkheden tot inbreiding nadrukkelijk te worden meegewogen. Voorts dient te worden aangegeven in welke mate de in de omgeving van de kern aanwezige waarden en kwaliteiten worden ontzien als de gemeente tot uitbreiding besluit en welke alternatieven daarbij zijn onderzocht. Stedelijke uitbreiding in landelijk gebied A is uitgesloten. Op de kaarten 5, 15, 12, 13 en 14 zijn de belangrijkste cultuurhistorische, landschappelijke en aardwetenschappelijke (abiotische) waarden weergegeven.

De in regionaal verband samenwerkende gemeenten spelen, zoals al opgemerkt, binnen de voorwaarden van dit plan een belangrijke rol bij de binnenregionale verdeling van woningbouw, de programmering van regionale bedrijventerreinontwikkeling, de uitvoering van het locatiebeleid en het beleid ten aanzien van verkeer en vervoer. Per WGR-gebied zal periodiek overleg over deze onderwerpen plaatsvinden. De functie van het deelgebied binnen het provinciale beleid, het van toepassing zijnde bundelingsbeleid voor het betreffend deelgebied en de aanwezigheid van waardevolle gebieden bepalen in belangrijke mate de marges waarbinnen het overleg tussen provincie en de in regionaal verband samenwerkende gemeenten zal plaatsvinden.

#### *economische ontwikkeling*

De positie van Gelderland als Europese corridorregio wordt benut om een positieve impuls aan de regionale economische en werkgelegenheidsontwikkeling te geven. (Inter)nationale transportassen vormen goede vestigingsmogelijkheden voor bedrijvigheid. De nationale economische groei manifesteert zich vooral langs deze transportassen. Fysieke en technologische bereikbaarheid wordt een steeds belangrijker vestigingsplaatsfactor voor het bedrijfsleven. Het ruimtelijk beleid speelt waar mogelijk op deze ontwikkeling in.

Van groot belang is ook een duurzame economische ontwikkeling van de bestaande bedrijvigheid binnen de milieuhygiënische randvoorwaarden, aangezien die de kurk vormt van de regionale economie. Locatiekeuzes en inrichting van terreinen rekening houdend met omgevingsfactoren is hierbij een ruimtelijke invalshoek. Bedrijfsomgevingsbeleid, waarin versterking van de economische structuur en bevordering van de werkgelegenheid door middel van voldoende beschikbare bedrijventerreinen en een goede vervoers- en toeristische infrastructuur centraal staan, en bedrijfsinnovatiebeleid zijn speerpunten in het provinciaal sociaal-economisch beleid.



Volgende geschikte ruimte voor bedrijven en kantoren is onmisbaar voor de economische ontwikkeling en het verder versterken van de positie van Gelderland. De toenemende dynamiek in de markt resulteert ondermeer in een verander(en)de vraag naar bedrijfslocaties; de kwaliteit van bedrijventerreinen wordt steeds belangrijker. Ook de huisvestingseisen van bedrijven zijn onderhevig aan verandering. Een ruimtelijk antwoord daarop is een gedifferentieerd en concurrerend aanbod van bedrijvenlocaties op regionale schaal. De toename van verkeers- en goederenstromen op de hoofdtransportassen trekt een zware wissel op de bereikbaarheid van de economische centra in Gelderland. Bij de situering van nieuwe werkgebieden is vanuit bereikbaarheidsoverwegingen de ligging ten opzichte van (hoofd)transportassen een belangrijk criterium. Daarnaast is vanuit mobiliteitsoverwegingen (beheersing automobilititeit) concentratie van nieuwe werkgebieden rond openbaar vervoerknooppunten van belang. Het beleid is erop gericht om binnen dit spanningsveld tot goede keuzes voor ontwikkelingsrichtingen en locaties te komen.

Aan bedrijvigheid van buiten de provincie wordt ruimte geboden op bedrijventerreinen met een bovenlokale functie, met name op regionale bedrijventerreinen. Nieuwe bedrijvigheid levert een belangrijke bijdrage aan de verbetering van de regionale produktiestructuur en aan het verminderen van de werkloosheid. Realisering van regionale bedrijventerreinen langs transportassen is mogelijk op de locaties die al dan niet indicatief op de Streekplankaart en kaart 3 zijn weergegeven. Zo ontstaat een "kralensnoer" van geclusterde economische activiteiten langs de belangrijkste transportassen. Een specifiek (boven)regionaal terrein wordt ontwikkeld binnen het Knooppunt Arnhem-Nijmegen. Door de ligging aan bestaande en geplande infrastructuur, en op grond van andere aanwezige vestigingsfactoren, ligt hier het accent op het segment transport, distributie en logistieke dienstverlening. De mogelijkheden om het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen te ontwikkelen tot multi-modale transportregio zijn uitermate goed. Voor de provincie staat daarbij de realisatie van een (inter)nationaal en interregionaal tweede-lijnsknooppunt in de omgeving van Valburg centraal. Een belangrijk aspect daarbij is aandacht voor de relatie en afstemming met Duitse vervoersknooppunten bij Emmerich en Duisburg. Projecten met een mogelijke meerwaarde voor de vervoersknooppunten aan beide zijden van de grens, zoals het in Duitsland ontwikkelde concept van een ringspoorlijn voor het goederenvervoer (Ringzug Rhein-Ruhr) met een mogelijke opname van de vervoersknooppunten Arnhem-Nijmegen (Valburg) en Venlo, verdienen serieuze aandacht (kaart 2B). Gerelateerd aan het volledige tweede-lijns-knooppunt Arnhem-Nijmegen (Valburg) kunnen binnen de provincie op de terreinen Tiel-Echteld, Ede-west, Apeldoorn-De Kar, de A-12-zone (Duiven/Zevenaar), Bijsterhuizen (Nijmegen/Wijchen) en Bergh-Emmerich ten behoeve van de in de regio gevestigde bedrijvigheid logistieke faciliteiten (verder) worden ontwikkeld. Door een zekere mate van concentratie kan de kwaliteit van dergelijke voorzieningen en, bijvoorbeeld door gezamenlijke exploitatie, de efficiëntie worden vergroot. Deze zogenaamde regionale vervoerssteunpunten kunnen met elkaar tot een ruimtelijk-logistiek netwerk uitgroeien met sterke functionele relaties met het multimodaal transportcentrum Arnhem-Nijmegen (MTC-Valburg). In het kader van de regionale bedrijventerreinplanning zal dit verder worden uitgewerkt.



Vervoersknooppunten vervullen een essentiële functie binnen de Europese intermodale netwerken. In deze netwerken zijn verschillende typen knooppunten te onderscheiden. Een beleidsmatige vertaling hiervan is in 1991 opgesteld door de commissie Kroes.

Een eerste-lijnsknooppunt is een mainport die met hoge frequentie (inter)continentale goederenstromen verdeelt over een groot aantal bestemmingen (Rotterdam en Schiphol). Tweede-lijnsknooppunten zijn efficiënte overslagpunten op continentale hoofdtransportassen die de continentale stromen hergroeperen. In Nederland wordt alleen Arnhem-Nijmegen (Valburg) gezien als een geschikte locatie om zich te ontwikkelen tot volledig tweede-lijnsknooppunt. Onvolledige tweede-lijnsknooppunten (Venlo en Twente) zijn voor de lokale en regionale

aan- en afvoer van goederen, er is nauwelijks sprake van een schakel- of overslagfunctie.

Ter ondersteuning van het vervoersknooppunt bij Valburg en het afwikkelen van de gebiedsinterne vervoersstromen kan een aantal Gelderse terreinen zich ontwikkelen tot regionale vervoerssteunpunten; dat wil zeggen relatief kleinschalige ruimtelijke concentraties van economische activiteiten zoals public warehousing, toegevoegde waarde diensten, eventuele multimodale overslag en collectie en distributie van goederen. Deze regionale vervoerssteunpunten voeden de volledige en onvolledige tweede-lijnsknooppunten, zodat een samenhangend terminalnetwerk voor gecombineerd vervoer kan ontstaan.

Grootschalige kantooractiviteiten worden vooral in stedelijke gebieden rond knooppunten van openbaar vervoer gesitueerd. De ontwikkeling van de regio Arnhem-Nijmegen als rail-business center, gekoppeld aan de halte van de hoge snelheidsspoorverbinding Randstad-Ruhrgebied en verder, wordt gestimuleerd.

Aanleg van bedrijventerreinen met een lokale functie ten behoeve van de lokaal aanwezige en zich in de kern of gemeente ontwikkelende nieuwe bedrijvigheid is mogelijk bij de meeste Gelderse kernen, tenzij op grond van het beleid voor het landelijk gebied, cultuurhistorische, landschappelijke en aardwetenschappelijke waarden en het milieubeschermingsbeleid beperkingen aanwezig zijn.

In algemeenheid geldt dat bedrijvigheid zich zoveel mogelijk geconcentreerd bij kernen dient te ontwikkelen; daarbij moet rekening worden gehouden met de toekomstige ruimtelijke uitleg. Bij de belangenafweging voor de locatiekeuze van nieuwe werkgebieden dienen de mobiliteitseffecten nadrukkelijk te worden betrokken. De huidige door het toenemend autogebruik veroorzaakte problemen ten aanzien van bereikbaarheid en leefbaarheid zijn mede resultante van beslissingen over de ruimtelijke inrichting. Keuzes voor uitbreidingen van enige omvang zonder adequate bereikbaarheidsperspectieven voor het openbaar vervoer en/of langzaam verkeer zullen onherroepelijk leiden tot een toename van het autogebruik. Nieuwe ontwikkelingen zijn aan een mobiliteitstoets onderhevig, waarbij de bereikbaarheidsaspecten van de locatie (bereikbaarheidsprofiel) worden gerelateerd aan het vervoersaanbod van bedrijven (mobiliteitsprofiel). Er is hiervoor een expliciet op de Gelderse situatie toegesneden locatiebeleid voor kantoren, bedrijven en voorzieningen ontwikkeld.

#### *bedrijventerreinen*

De opkomst van flexibele produktietechnieken in de industrie leidt tot een vermindering van de ruimtebehoefte per eenheid produkt. Binnen het bedrijfsleven is sprake van een toenemende vervlechting van produktie en dienstverlening. Meer uitbesteding leidt tot een grotere aandacht van de centrale produktiebedrijven voor de kernactiviteiten. Door de vervlechting verdwijnt het strakke onderscheid tussen produktie- en kantoorruimte. Het bedrijventerreinenbeleid wil op dit soort processen anticiperen en inspelen.

In dit plan is gekozen voor een bewust beleid tot differentiatie van terreinen



De mobiliteitstoets biedt het kader om gemeentelijke en provinciale plannen te beoordelen op hun gevolgen voor de (auto)mobiliteit. Het is van belang te streven naar een ruimtelijke structuur die goede voorwaarden schept voor het gebruik van het openbaar vervoer en de fiets en bijdraagt aan de terugdringing van het vermijdbaar autogebruik.

Aanknopingspunten hiervoor kunnen zijn:

- een ruimtelijke opbouw gebaseerd op fietsbare afstanden (nabijheidsprincipe);
- nieuwe woon- en werkgebieden aanhaken op het uit te bouwen en eventueel te ontwikkelen openbaar vervoerstelsel;

- de verdere ruimtelijke ontwikkeling van knooppunten in openbaar vervoerstelsels;
- de afstand tussen woongebieden enerzijds en werk- en andere activiteitenconcentraties anderzijds zo klein mogelijk houden. Het is van belang dat de mobiliteitseffecten van nieuwe stedelijke voorzieningen nadrukkelijk in beeld worden gebracht.

De provincie voert een stimulerend beleid dat bijdraagt aan de effectivering van de mobiliteitstoets. Omdat het instrument van de mobiliteitstoets zich nog in een beleidsontwikkende fase bevindt, zal de toets voorlopig op basis van algemene uitgangspunten worden uitgevoerd.

naar ligging, bereikbaarheid, identiteit en uitstraling, teneinde een breed en bij de potenties van de verschillende delen van de provincie passend aanbod op de markt te brengen. Bedrijventerreinen kunnen worden onderscheiden op grond van categorisering (milieu-eisen ten aanzien van hinder, grootschaligheid) en op grond van segmentering.

Om het aanbod aan bedrijventerreinen goed op de verander(en)de vraag te laten aansluiten en daarmee een concurrerend produkt te kunnen aanbieden, richt het provinciale beleid zich op de ontwikkeling van een beperkt aantal regionale bedrijventerreinen, waar hoogwaardige huisvestingscondities kunnen worden gecreëerd. Daartoe is het noodzakelijk om op regionale schaal afspraken omtrent ontwikkeling en segmentering te maken. Op die manier ontstaat een samenhangend en afgestemd beleid en heeft een doelstelling als versterking van de regionale produktiestructuur kans van slagen. Optimale afstemming van produkt, prijs en promotie zijn daarbij voorwaarden, naast gefaseerde ontwikkeling en een adequaat plannings- en voorraadbewakingssysteem. Om de financiële risico's te verminderen en te spreiden wordt het maken van regionale afspraken ten aanzien van grondbeleid en exploitatie noodzakelijk geacht. In de uitvoering van het ruimtelijk beleid zal de provincie periodiek overleg over regionale bedrijventerreinplanning voeren met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten.

Door segmentering worden gebruik en inrichting nadrukkelijk afgestemd op de vraag. Voordelen van segmentering zijn duidelijkheid over de invulling, herkenbaarheid en efficiënt ruimtegebruik. De risico's ver-

bonden aan segmentering zijn grotere voorraden vanwege het gedifferentieerde aanbod, het kostenaspect als gevolg van specifieke voorzieningen en verlaging van de uitgifte-flexibiliteit.

In het provinciale bedrijventerreinenbeleid wordt een aantal uitgangspunten gehanteerd. Zo moeten de streekplandeelgebieden (met uitzondering van het CVN, waarvoor een specifiek beleid van toepassing is) kunnen beschikken over een voldoende en gevarieerd aanbod van direct uitgeefbare bedrijventerreinen passend bij de vestigingseisen van (toelaatbare) bedrijven. Dit aanbod moet passen binnen het milieubeleid in het algemeen en het mobiliteitsbeleid in het bijzonder. Daarbij dient de ontwikkeling van bedrijvenlocaties te worden afgestemd op het beleid zoals dat voor het landelijk gebied is verwoord.

Aanvullende bedrijfsruimte moet niet alleen worden gezocht in uitbreiding. Mede uit een oogpunt van zorgvuldig ruimtegebruik vindt de provincie revitalisering en herstructurering van bestaande bedrijventerreinen van groot belang.



Dit dient expliciet deel uit te maken van het gemeentelijk en het door de in regionaal verband samenwerkende gemeenten te ontwikkelen beleid en de mogelijkheden daartoe zullen bij de afweging ten aanzien van de ontwikkeling van nieuwe terreinen een nadrukkelijke rol moeten spelen.

Uit een oogpunt van efficiënt ruimtegebruik dient bij de planning van bedrijventerreinen aandacht te worden besteed aan de kwaliteit van het bestaande aanbod. Een adequaat beheer is hierbij van belang. Een goede beheersconstructie dient onderdeel uit te maken van de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein. Een terrein kan zodanig verouderd zijn dat revitalisering of herstructurering noodzakelijk is. Dit kan variëren van relatief eenvoudige herinrichtingsmaatregelen (verbetering infrastructuur, aanpassing bedrijfshuisvesting) tot een volledige herontwikkeling van het terrein. Veelal gaat het om terreinen die relatief centraal en gunstig zijn gelegen ten opzichte van woon- en werkgebieden. Vaak ook zijn deze terreinen goed per fiets en openbaar vervoer bereikbaar en in principe geschikt als vestigingsplaats voor bedrijvigheid met een hoog potentieel gebruik ervan.

Revitalisering kan daarnaast goede mogelijkheden bieden voor het realiseren van vervoersmanagement.

Revitalisering is primair een zaak van de gemeentelijke overheid in samenwerking met de zittende ondernemers. Een gecoördineerde inzet van middelen van bedrijfsleven en overheid is nodig om ervoor te zorgen dat bedrijventerreinen weer voldoen of blijven voldoen aan de eisen van deze tijd. De provincie stimuleert gemeenten de aanpak van verouderde terreinen ter hand te nemen. Zij doet dit door middel van advisering en het leveren van financiële bijdragen in haalbaarheidsonderzoeken en in de uitvoeringskosten van gemeentelijke plannen (met een voorbeeldwerking).

Regionale samenwerking is noodzakelijk om een goede balans tussen de werkgelegenheidsfunctie van de afzonderlijke kernen en de behoeften van het bedrijfsleven tot stand te brengen. Ruimtelijke, milieu- en mobiliteitsaspecten en minimalisatie van de financiële risico's zijn daarbij evident. Aanbod en differentiatie dienen in een regionaal perspectief te worden geplaatst, waarbij efficiënt ruimtegebruik op bestaande en nieuwe bedrijventerreinen een vereiste is. Regionale afspraken over ontwikkeling, uitgifte en exploitatie zijn daarvoor nodig.

In het provinciale bedrijventerreinenbeleid wordt een globaal onderscheid gemaakt naar terreinen met een bovenlokale en met een lokale functie. De terreinen met een bovenlokale functie zijn gelegen bij de kernen van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur. Concentratie van nieuwe bedrijvigheid en grootschaliger ontwikkelingen bij kernen met een (boven/sub)regionale taakstelling draagt bij aan de verbetering van het regionaal produktiemilieu. Nieuwvestiging van bedrijvigheid van buiten de regio vindt plaats op terreinen in/bij kernen van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur. Specifiek wordt de ontwikkeling van een beperkt aantal zogenaamde regionale bedrijventerreinen nagestreefd. Deze regionale terreinen vormen nieuwe economische zwaartepunten binnen een streekplandeelgebied/regio en hebben een opvangfunctie voor regionale (stuwende) bedrijvigheid. Er worden hoge eisen aan deze terreinen gesteld ten aanzien van ligging, bereikbaarheid en ontsluiting, inrichting en zonering; zij hebben een omvang van 30 ha of meer en een relatief grootschalige verkaveling. De in regionaal verband samenwerkende gemeenten dienen een dergelijke terreinontwikkeling te ondersteunen en zoveel mogelijk gezamenlijk ter hand te nemen. Op de Streekplankaart en kaart 3 zijn de locaties voor deze regionale terreinen al dan niet indicatief aangegeven.

Bedrijventerreinen met een lokale functie hebben een opvangtaak voor lokale initiatieven en voor verplaatsing en uitbreiding van in de gemeente aanwezige bedrijvigheid voor zover dit milieuhygiënisch verantwoord is. Op de alge-



mene beleidslijn dat bedrijfsvestiging van buiten de regio op terreinen met een bovenlokale functie plaats dient te vinden, is een tweetal uitzonderingen mogelijk. Een verlies aan (niet-agrarische) arbeidsplaatsen kan van buiten de gemeente worden gecompenseerd. Daarbij dient zo veel mogelijk gebruik te worden gemaakt van vrijkomende terreinen, mits planologisch en milieuhygiënisch geschikt. Bedrijven die om ruimtelijke of milieuhygiënische redenen worden verplaatst, en die niet binnen de eigen gemeente een passende locatie kunnen vinden, kunnen in incidentele gevallen en na overleg met de provincie elders in de regio worden gehuisvest. De motivatieplicht voor het afwijken van het algemene beleid ligt altijd bij de betreffende gemeente. Gemeenten moeten hun ruimtelijk beleid ten aanzien van ontwikkeling van bedrijventerreinen met een lokale functie baseren op een adequaat aangetoonde ruimtebehoefte van de in de gemeente gevestigde bedrijvigheid. Deze dient te worden onderbouwd op basis van de verplaatsingsbehoefte van aanwezige bedrijven, de uitbreidingsbehoefte van aanwezige bedrijven en de nodig geachte reservering ten behoeve van lokale initiatieven.

Indien er binnen een regio kwantitatief voldoende aanbod aanwezig is, maar de behoefte tot een kwalitatieve (bijvoorbeeld ten behoeve van een specifiek marktsegment) uitbreiding wordt aangetoond, bestaat daartoe de mogelijkheid binnen de voorwaarden van het omgevingsbeleid.

In ieder streekplandeelgebied (met uitzondering van het CVN) dienen de in regionaal verband samenwerkende gemeenten binnen het bedrijventerreinenbeleid ruimte zoeken voor de mogelijkheid tot huisvesting van milieuhinderlijke bedrijvigheid. Vanwege strengere milieu-eisen (ondermeer geluid) dienen hiervoor specifieke terreinen of zones op bedrijventerreinen te worden gereserveerd. Nieuwe ontwikkelingen worden getoetst op ruimtelijke en milieuhygiënische inpasbaarheid, fasering van ontwikkeling en uitgifte en exploitatierisico's. Mestverwerkende bedrijven en andere direct aan de agrarische sector gebonden milieuhinderlijke bedrijvigheid horen thuis op een milieupark of een gezoneerd bedrijventerrein. Wanneer een dergelijke adequate huisvesting (nog) niet mogelijk is, dient aansluiting te worden gezocht bij een bestaand bedrijventerrein dan wel bij bestaande afvalbe- en/of verwerkingsinstallaties van vergelijkbare omvang. Vestiging in landelijk gebied A en B is uitgesloten en landschappelijke, cultuurhistorische en aardwetenschappelijke waarden moeten zoveel mogelijk worden ontzien.

Op initiatief van de provincie zal in overleg met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten een periodieke evaluatie van de regionale bedrijventerreinplanning plaatsvinden teneinde zo adequaat mogelijk op veranderende omstandigheden te kunnen blijven inspelen.

Bij de situering van nieuwe bedrijvenlocaties is het van groot belang om over een wat langere periode vooruit te zien dan planhorizonten doorgaans doen. Teneinde op termijn niet vast te lopen in stedelijke uitlegmogelijkheden met alle bereikbaarheids-, milieuhygiënische, exploitatie- en ruimtelijke problemen vandiën is een lange termijnvisie op de stedelijke ontwikkeling aan te bevelen. Nieuwe bedrijventerreinen moeten worden ontwikkeld op locaties die geen aanvullende ruimtelijke en milieuhygiënische beperkingen ten aanzien van de bedrijfsvoering van de op deze terreinen toegelaten bedrijvigheid opleveren.



Ook bij uitbreidingen van bestaande terreinen dient dit in ogenschouw te worden genomen. Bereikbaarheid en zonering van geluid- en andere hindercategorieën dienen voor de langere termijn te worden gegarandeerd, zodat bedrijven een goed ontwikkelingsperspectief wordt geboden. Bedrijven die nu op locaties zijn gehuisvest waar deze "omgevingsgaranties" niet aanwezig zijn, zullen, als de gelegenheid zich aandient, worden geholpen bij het zoeken naar verbetering van de huisvestingssituatie.

Tabel 3.2 Differentiatie en kwaliteiten typen bedrijventerreinen

terreintype	terrein- en locatiekenmerken	mobilitaets profiel	max. hinder- categorie (groene boekje)	bedrijfsactiviteiten
<b>hoogwaardig</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- in/nabij kern met (boven/sub) regionale functie</li> <li>- representatief; parkachtig met ruime opzet</li> <li>- goede ontsluiting openbaar vervoer/weg/fiets</li> </ul>	B-achtig	III	<ul style="list-style-type: none"> <li>- hoogwaardige bedrijvigheid (bedrijven die gebruik maken van moderne technieken en productieprocessen/high tech)</li> <li>- geen milieuhinderlijke bedrijvigheid</li> <li>- geen transport en distributie</li> <li>- kantoorachtig</li> <li>- geen grootschalige kantoren</li> <li>- overwegend SBI 8/9</li> </ul>
<b>groot regulier</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- in/nabij kern met (boven/sub) regionale functie</li> <li>- grootschalige verkaveling</li> <li>- goede ontsluiting openbaar vervoer/weg/fiets</li> </ul>	B-achtig	IV	<ul style="list-style-type: none"> <li>- naar schaal en omvang gemengde bedrijvigheid</li> <li>- geen milieuhinderlijke bedrijven</li> <li>-</li> </ul>
<b>lokaal regulier</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- in/nabij kern met een lokale functie</li> <li>- kleinschalige verkaveling</li> </ul>	B-achtig	IV	<ul style="list-style-type: none"> <li>- qua schaal en omvang gemengde bedrijvigheid</li> <li>- geen milieuhinderlijke bedrijven</li> <li>- goede ontsluiting openbaar vervoer/weg/fiets</li> <li>- overwegend SBI 2/3/4/5/6/7/8</li> </ul>
<b>transport/distributie</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- in/nabij kern met (boven/sub) regionale functie</li> <li>- goede ontsluiting op hoofdwegennet is noodzakelijk</li> <li>- voorzieningen rail/water gewenst</li> <li>- grootschalige verkaveling</li> <li>- goede ontsluiting openbaar vervoer/weg/fiets</li> </ul>	C-achtig	V	<ul style="list-style-type: none"> <li>- transport &amp; distributie, overslag en assemblage</li> <li>- geen milieuhinderlijke bedrijven</li> <li>- overwegend SBI 6/7</li> </ul>
<b>zwaar</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- grootschalige verkaveling</li> <li>- goede ontsluiting weg</li> <li>- aansluiting op spoor- en vaarwegennet gewenst</li> </ul>	C-achtig	VI	<ul style="list-style-type: none"> <li>- bedrijvigheid die het milieu belast ten aanzien van geluid, geur, stof, gevaar, luchtverontreiniging, verontreiniging oppervlaktewater, bodem en grondwater, verkeersaantrekkende werking en visuele hinder.</li> <li>- geen kantoren, zakelijke diensten en handel</li> <li>- overwegend SBI 2/3</li> </ul>



Het zogenaamde groene boekje (Bedrijven en milieuzonering, herziening 1992) biedt systematische informatie over de gemiddelde milieubelasting van de verschillende typen bedrijfsactiviteiten ten opzichte van de woonomgeving. Voor de afstandsafhankelijke milieu-effecten is per bedrijfscategorie een aan te houden afstand indicatief bepaald, terwijl voor de niet afstandsafhankelijke milieu-effecten een indexcijfer is weergegeven, welke de ernst van de te verwachten emissies aangeeft. Deze gegevens dienen te worden gebruikt bij het opstellen van een (positieve/negatieve) staat van bedrijfsactiviteiten ten behoeve van een bestemmingsplan.

De kern van de publicatie wordt gevormd door de lijst van bedrijfstypen (SBI), waaraan gekoppeld:

- de inschatting van de milieubelasting per bedrijfstype;
- de noodzakelijk geachte afstand tussen de belastende functie en de gevoelige woonfunctie.

Ook aan externe veiligheid dient de nodige aandacht te worden besteed bij locatiekeuzes voor typen terreinen.

Op kaart 23 zijn de geluidszones rondom "grote geluidmakers" (art. 2.4 inrichtingen volgens de Wet Geluidhinder) opgenomen. Binnen deze zones gelden beperkingen voor geluidgevoelige bestemmingen.

Op grond van berekeningen, mede gebaseerd op geprognoseerde werkgelegenheidsontwikkeling en verwachte bedrijfsverplaatsingen, wordt in de planperiode uitgegaan van een additionele provinciale behoefte aan bedrijventerreinen van 1.300 ha netto (bruto circa 1.850 ha). Voor de periode 2006-2015 is de verwachte netto ruimtebehoefte nog eens 1.200 ha (bruto ruim 1.700 ha).

#### *verkeer en vervoer*

Bereikbaarheid, verkeersveiligheid, leefbaarheid en milieu bepalen het provinciale beleid ten aanzien van verkeer en vervoer. Een integrale schakel tussen deze aspecten wordt gevormd door de functionele indeling (categorisering) van wegen. Mobiliteitsbeheersing, infrastructuur en verkeersveiligheid hebben directe relaties met het ruimtelijk beleid.

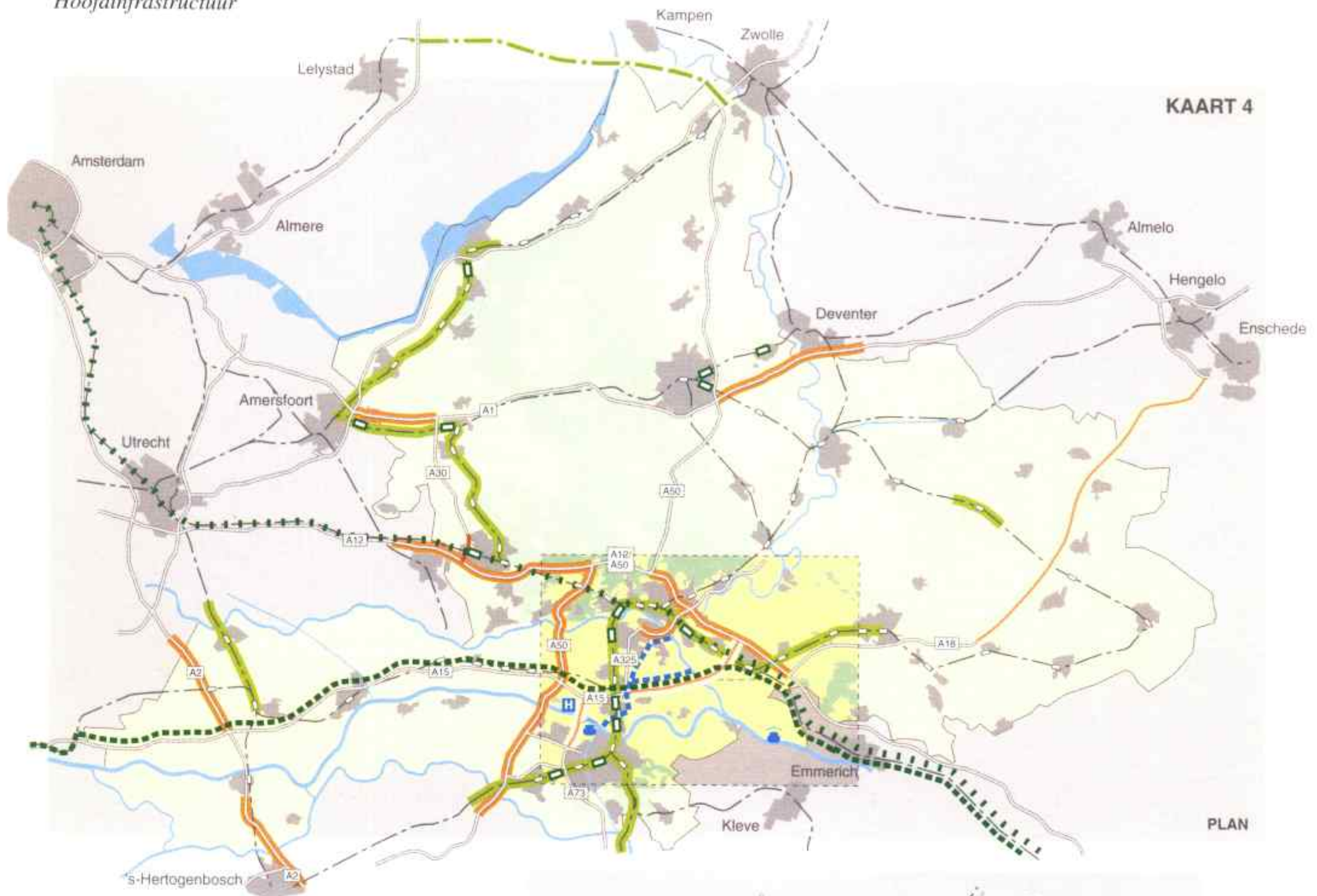
De provincie zal haar rol als regisseur in het verkeer- en vervoersbeleid verder uitbouwen. Zij is daartoe in staat gesteld door het overhevelen van taken, bevoegdheden en middelen op het gebied van verkeer en vervoer van Rijk naar provincie. Bij het opstellen van het Provinciale verkeer- en vervoersplan (PVVP) is rekening gehouden met de bestaande regionale verkeer- en vervoersplannen.

#### *- mobiliteit*

Mobiliteit is onlosmakelijk verbonden met welvaart in de westerse samenleving. De met de welvaart enorm toegenomen automobiliteit heeft ertoe geleid dat op verschillende niveau's maatregelen worden genomen om de groei daarvan te beheersen en in betere banen te leiden. Mobiliteitsbeheersing vraagt om een integrale aanpak en een breed pakket aan maatregelen.

De uitgangspunten voor de verstedelijking dragen bij aan mobiliteitsbeheersing. Concentratie van wonen, werken en voorzieningen bij knooppunten van openbaar vervoer, aansluiten op en investeren in hoogwaardige spoor- en busverbindingen zijn reële opties. Niet overal in Gelderland is dit op dezelfde wijze mogelijk. Bereikbaarheid van kleine(re) kernen en de leefbaarheid van het platteland vragen om andere oplossingen, zoals collectieve vraagafhankelijke openbaar vervoerssystemen en maatwerk ten aanzien van mobiliteitsdoelstellingen en locatiebeleid. Het mobiliteitsbeleid richt zich op een regionale aanpak van het vermijdbare autogebruik. Samen met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten en individuele gemeenten zullen oplossingen op maat worden ge-





SCHAAL 1:400.000

	Bestaand	Te ontwikkelen/ te versterken	Nader te bepalen
<b>Wegen</b>			
Weg		 Vastgesteld trace Capaciteitsverbetering	
<b>Spoor</b>			
Spoorlijn / Station		 Kwaliteitsverbetering	
HSL-lijn			
Betuwroute (PKB/indicatief)			
<b>Water</b>			
Waterweg			
Betuwekanaal			
Haven			
Overnachtingshaven			



zoekt, teneinde recht te doen aan de specifieke regionale omstandigheden. Daarom worden in de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen oplossingsrichtingen voor mobiliteitsbeheersing gedifferentieerd uitgewerkt.

De fiets wordt in het kader van de mobiliteitsbeheersing steeds belangrijker. Zowel in utilitair als recreatief verkeer zal het gebruik van de fiets als hoofdverplaatsingsmiddel worden gestimuleerd. Ook in voor- en natransport met betrekking tot het openbaar vervoer wordt de rol van de fiets versterkt. Door verbetering en uitbreiding van het netwerk van hoogwaardige fietsverbindingen en door de uitvoering van fietsplannen wordt de fiets een aantrekkelijk alternatief in stedelijke gebieden en bij verplaatsingen over kortere afstanden.

Parkeerbeleid, vervoersmanagement en carpoolen zijn flankerende maatregelen om vermijdbare automobiliteit te verminderen. Ten aanzien van het goederenvervoer worden oplossingen gezocht in het stimuleren van het gebruik van rail, water en buis als alternatieven voor de weg. Het bevorderen van gecombineerd vervoer en kwaliteitsverbeteringen binnen de transport- en distributiesector zijn hierbij belangrijke voorwaarden.

*- infrastructuur*

Gelderland is gelegen op belangrijke Europese transportcorridors. Deze corridors worden gedragen door netwerken van weg-, rail- en waterinfrastructuur. In Gelderland zal nog een aantal discontinuïteiten en knelpunten in het hoofdnetwerk van weg-, water- en railverbindingen worden opgelost. Voor het overige wordt ten aanzien van uitbreiding van provinciale weginfrastructuur een terughoudend beleid gevoerd. Wel zal veel energie worden gestoken in kwaliteitsverbetering van bestaande verbindingen, teneinde ondermeer de capaciteit van bestaande infrastructuur beter te benutten (bijvoorbeeld aanleg van doelgroepstroken en partiële verbredingen) en in verbetering van de leefomgeving (bereikbaarheid, verkeersveiligheid en milieu). Bij uitbreiding van de infrastructuur is het beleid voor het landelijk gebied richtinggevend. In landelijk gebied A en B wordt de aanleg van wegen zoveel mogelijk beperkt. Het verplaatsen van agrarische bedrijven en woonbebouwing wordt eveneens zoveel mogelijk voorkomen. De mogelijkheden voor het toepassen van een compensatieregeling zijn onderwerp van nadere studie.

De verbindingen zijn, al dan niet indicatief, opgenomen op de Streekplankaart en kaart 4. De nu als indicatieve aanduidingen opgenomen tracé's van hoofdwegverbindingen, die binnen de planperiode in uitvoering zullen worden genomen, doorlopen de daartoe gebruikelijke procedures van WRO, Tracéwet en mer.



#### *.wegen*

Ter bevordering van een adequate verkeersafwikkeling op de hoofdwegen, alsook ter verbetering van de bereikbaarheid door middel van hoogwaardige ontsluiting en daarmee verbetering van het regionaal produktiemilieu en de leefbaarheid in plattelandsgebieden, zijn voor de volgende wegen aanpassingen voorzien dan wel wenselijk:

- partiële verbreding/verbetering van de A1;
- partiële verbredingen van de A2 tussen Utrecht en 's-Hertogenbosch;
- partiële verbreding/verbetering van de A12;
- doortrekking van de A15 vanaf de A325 naar de A12 parallel aan de Betuweroute;
- doortrekking van de A15/A18 vanaf Varsseveld naar Twente;
- doortrekking/verbetering van de A30 van A1 tot A12;
- partiële verbreding/verbetering van de A50 (en doortrekking naar Eindhoven);
- doortrekking van de A73 naar de A15.

#### *.rail en openbaar vervoer*

Binnen de planperiode zal de aanleg van de Betuweroute als hoogwaardige goederentransportas in uitvoering worden genomen. De komst van de Betuweroute wordt benut om binnen het Knooppunt Arnhem-Nijmegen een hoogwaardig multi-modaal transportcentrum (MTC) te realiseren. Het mogelijke tracé van de Betuweroute is opgenomen op de Streekplankaart. De benodigde procedures voor de definitieve tracévaststelling zijn (op het moment van vaststellen van dit Streekplan) nog niet afgerond. De provincie blijft zich inzetten voor een landschappelijk en akoestisch aanvaardbare uitvoering en streeft naar het zo veel mogelijk ondertunnelen van het tracé. De realisering van de eventuele noordtak van de Betuweroute over bestaand spoor en door woonkernen is niet gewenst. De provincie zal daaraan geen medewerking verlenen. Een door de provincie geïnitieerd en onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van betrokken partijen uit te voeren corridorstudie zal meer duidelijkheid geven over de meest verantwoorde wijze van inpassing van nieuwe en te verbeteren hoofdinfrastructuur (Betuweroute, HSL-oost, A15, A12) in de Liemers en over de aansluitingsmogelijkheden op de Duitse infrastructuur. De consequenties van eventuele aanleg van de noordtak van de Betuweroute zullen hierin worden meegenomen. Ook de combinatiemogelijkheden met de realisering van de HSL-Berlijn zullen in de studie worden bekeken.

De komst van de hoge snelheidsverbinding (HSL-oost) met halte in Arnhem wordt aangegrepen om het Knooppunt Arnhem-Nijmegen tot rail-business center (centrum van hoogwaardige zakelijke dienstverlening) te ontwikkelen. Arnhem zal mede door de HSL-halte tot één der belangrijkste openbaar vervoerknooppunten van het land uitgroeien.

In het kader van de realisering van zowel de Betuweroute als de HSL-verbinding(en) zal op diverse plaatsen ten aanzien van de weginfrastructuur een nieuwe afweging nodig zijn. Daarbij valt te denken aan ongelijkvloerse kruisingen, nieuwe aantakmogelijkheden voor kernen op de hoofdinfrastructuur en dergelijke.



De overige railinfra-projecten zijn voorzien dan wel gewenst:

- uitvoering van de eerste fase van het agglo-railnet in het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen in combinatie met de realisering van (voorstads)halten;
- spoorverdubbeling en electrificatie traject Zevenaar-Doetinchem;
- electrificatie traject Nijmegen-Roermond (en partiële verdubbeling buiten Gelders grondgebied);
- studie naar realisering en verbetering agglo-railverbindingen binnen de regio Arnhem-Nijmegen-Kleve-Emmerich (ANKE);
- partiële spoorverdubbeling tussen Amersfoort en Nijkerk (Randstadspoor-treinen);
- kwaliteitsverbetering van de spoorverbinding Amersfoort-Ede;
- spoorverdubbeling Zutphen-Winterswijk ter hoogte van Ruurlo;
- studie verbinding Lelystad-Zwolle (tracé Hanzelijn, realisering rond 2007).

De bestaande openbaar vervoerverbindingen (trein en bus) zijn van groot belang voor het provinciale verstedelijkingsbeleid waarin mobiliteitsbeheersing een uitgangspunt is. De knooppunten van openbaar vervoer vormen als het ware de dragende elementen van dit beleid. Dit betekent dat instandhouding en verbetering van deze openbaar vervoervoorzieningen noodzakelijk is om op een goede wijze met het ruimtelijk beleid hierop in te spelen. Uiteraard betreft het hier een wisselwerking waarbij onderlinge draagvlakvergroting voorop staat.

In delen van de provincie wordt openbaar vervoer mede als een sociale voorziening beschouwd. Aspecten als bereikbaarheid en leefbaarheid vormen in het provinciale verkeer- en vervoersbeleid een belangrijk criterium en zullen in de contacten met belanghebbende partijen op de agenda blijven. Indien het onderhouden van reguliere lijndiensten exploitatief problematisch is, zal er naar een alternatieve vorm van vraagafhankelijke openbaar vervoervoorziening worden gezocht, passend bij de betreffende streek.

#### *.waterwegen*

Transport over water wordt weer belangrijker. Naast de traditionele bulk neemt vooral het containervervoer toe. Deze milieuvriendelijke manier van vervoer zal zoveel als mogelijk worden bevorderd. De MTC-ontwikkeling met noordelijke Waalhaven, inclusief containerterminal, in het Knooppunt Arnhem-Nijmegen, waarvoor de benodigde procedures zullen worden doorlopen, is daar een voorbeeld van. Zo ook de interprovinciale studie naar efficiënter gebruik van de IJssel gecombineerd met natte bedrijventerreinen en overslagpunten. De realisering van kleinschaliger voorzieningen die bijdragen aan een verschuiving van goederenvervoer van weg naar water wordt in algemeenheid gestimuleerd, mits passend binnen de doelstellingen van ondermeer waterbeheer en natuurbehoud.

Aan Waal en Maas zullen binnen het zomerbed enige verbeteringen worden gerealiseerd teneinde de mogelijkheden van het goederenvervoer over water te verbeteren. In het kader van het project Zandmaas/Maasroute worden de mogelijkheden tot vergroting van de afvoercapaciteit en de verbetering van de Maas als vaarweg onderzocht. Bij Heerewaarden wordt in dit kader bekeken of bochtverruiming, respectievelijk -afsnijding nodig is. Bij Heumen en Weurt zijn eventueel aanpassingen van de sluiscomplexen aan de orde. Rijkswaterstaat is, om



reden van vergroting van de verkeersveiligheid te water, voornemens enige wacht-/overnachtingshavens langs Waal en Rijn aan te leggen. Hiervoor worden separaat de benodigde procedures doorlopen. Op de Streekplankaart zijn de betreffende studielocaties bij Weurt en Tolkamer/Spijk opgenomen.

Een aantal waterverbindingen is ook van belang voor de toeristisch-recreatieve ontwikkeling. De aanleg van het Betuwekanaal (Streekplankaart) als verkeersveilige schakel tussen Maas en IJssel is wenselijk.

#### *- verkeersveiligheid*

Van het expliciet betrekken van verkeersveiligheid in ruimtelijke planvormingsprocessen gaat een belangrijke preventieve werking uit. Vooral in de sfeer van de ruimtelijke inrichting moeten goede verkeersveilige oplossingen worden gezocht. Bij aanleg en inrichting van infrastructuur en bij locatiekeuzen voor voorzieningen en woongebieden moeten de verkeersveiligheidsaspecten zorgvuldig worden meegewogen. Op die manier kan het ruimtelijk beleid bijdragen aan het vergroten van de verkeersveiligheid.

In het kader van het realiseren van een duurzaam veilig verkeerssysteem wordt het provinciale wegennet gecategoriseerd. Aan de hand van een beperkt aantal categorieën, waarbij de weginrichting per categorie uniform zal zijn, worden inrichting en gebruik van de weg in overeenstemming met de functie gebracht.

Bij de belangenafweging voor nieuwe ontwikkelingen is het van belang de gevolgen voor de verkeersveiligheid in beeld te brengen. Het verdient aanbeveling in de toelichting van structuur- en bestemmingsplannen aandacht te besteden aan het aspect verkeersveiligheid.

Als leidraad kan daarbij de brochure "Voorkomen blijft beter ....., Mogelijkheden voor een verkeersveilige ruimtelijke ordening" (1995), van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat worden gehanteerd.

#### *locatiebeleid*

Locatiebeleid gaat over mobiliteitsbeheersing en is vooral van belang om op een effectieve wijze de groei van de automobiliteit te beperken, de vermijdbare automobiliteit te verminderen en de bereikbaarheid van locaties voor bedrijven, kantoren en voorzieningen veilig te stellen. Daarbij wordt wederzijdse afstemming tussen het bereikbaarheidsprofiel van locaties en het mobiliteitsprofiel van bedrijven en voorzieningen nagestreefd. Afgeleid hiervan zijn parkeernormen van toepassing. Automobiliteit is vermijdbaar als openbaar vervoer en/of fiets een goed vervoersalternatief vormen voor een bepaalde reis.

Het bereikbaarheidsprofiel van een locatie geeft de bereikbaarheid van die locatie aan per openbaar vervoer, fiets en auto. De parkeermogelijkheden vormen een onderdeel van het bereikbaarheidsprofiel.

Het mobiliteitsprofiel van een bedrijf of een publieke voorziening geeft het potentieel openbaar vervoergebruik weer van werknemers en bezoekers. De criteria voor de A-, B- en C-bedrijven, welke uitgangspunt vormen voor het locatiebeleid, zijn in tabel 3.3 opgenomen.



**tabel 3.3 mobiliteitsprofiel**

<b>mobilitateitskenmerk</b>	<b>A</b>	<b>B</b>	<b>C</b>
arbeidsintensiteit (m <sup>2</sup> bvo per werknemer)	< 40	40-100	> 100
bezoekersintensiteit (m <sup>2</sup> bvo per bezoeker)	< 100	100-300	> 300
zakelijke auto-afhankelijkheid (% werkzame personen)	< 20	20-30	> 30
goederentransport over de weg	nauwelijks belangrijk	mogelijk belangrijk	belangrijk

Nieuwe, maar waar mogelijk ook bestaande woon-, werk- en voorzieningenlocaties en openbaar vervoer- en fietsinfrastructuur worden in samenhang (verder) ontwikkeld. Afstemming van het ruimtelijk en het verkeer- en vervoersbeleid gebeurt ondermeer door het locatiebeleid.

Het locatiebeleid voor kantoren, bedrijven en voorzieningen betreft vooral nieuwvestiging. Bij bestaande bedrijvigheid zullen alleen in geval van revitalisering en uitbreiding op grond van een bestemmingsplan de criteria van het locatiebeleid worden toegepast. Dit neemt niet weg dat inspanningen ten aanzien van verbetering van de openbaar vervoer- en de fietsbereikbaarheid altijd positief zullen uitwerken ten aanzien van vermindering van de automobiliteit.

Het locatiebeleid wordt regiospecifiek ingevuld. Het zogenaamde ABC-locatiebeleid is van toepassing op het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen, het Stadsgewest Stedendriehoek en de kern Ede. Dit betekent dat kantoren, bedrijven en voorzieningen afhankelijk van het mobiliteitsprofiel (arbeids- en bezoekersintensiteit en auto-afhankelijkheid) op specifieke locaties worden gesitueerd, waarbij beperkingen worden opgelegd aan de hoeveelheid beschikbare parkeerplaatsen op A- en B-locaties. In overleg met de betreffende gemeenten zal de begrenzing van de A-locaties nader worden bepaald. In de andere kernen die tot de ruimtelijk-economische hoofdstructuur van Gelderland worden gerekend, worden kantoren- en bedrijvenlocaties zonder parkeerbeperkende maatregelen onderscheiden. In de overige kernen wordt dit onderscheid niet gemaakt en wordt alleen ruimte geboden voor de ontwikkeling van de lokale bedrijvigheid. Bedrijven van buiten de gemeente kunnen zich in algemeenheid niet in deze kernen vestigen.

Bereikbaarheidsprofiel kantorenlocatie: een kantoor dient binnen een straal van 500 meter van het (bus)station te worden gesitueerd;  
mobiliteitsprofiel kantorenlocatie: minder dan 50 m<sup>2</sup> bruto vloeroppervlakte per werknemer.

- het terrein moet goed bereikbaar zijn voor het autoverkeer;
- bij de planopzet van het bedrijventerrein dient de fietsbereikbaarheid te worden meegenomen, ook in de kostenopzet.

#### *bereikbaarheidsprofiel bedrijvenlocatie*

- bij de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein dient de ligging zodanig te zijn dat het terrein goed ontsloten kan worden door middel van het openbaar vervoer;
- de ligging aan een "duurzame lijn" is van belang (lijn die een streekfunctie heeft en deze functie in de toekomst ook behoudt);

#### *mobilitateitsprofiel bedrijvenlocatie*

- er is sprake van meer dan 50 m<sup>2</sup> bruto vloeroppervlak per werknemer;
- maximaal 30% van het bruto vloeroppervlak mag bestaan uit kantooractiviteiten.



In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen wordt het locatiebeleid nader geconcretiseerd, maar in algemeenheid geldt dat:

- A-locaties goed bereikbaar zijn per openbaar vervoer en fiets en gelegen rond intercity-stations en knooppunten van trein- en buslijnen;
- B-locaties gelegen zijn bij voorstadhaltes of knooppunten van openbaar vervoer. Ze zijn goed bereikbaar met de fiets, hebben een matige bezoekersintensiteit en kenmerken zich door een grote mate van auto-afhankelijkheid van het zakelijk verkeer. De definitie "goed bereikbaar" geeft een kwaliteitskenmerk aan de locatie;
- C-locaties goed bereikbaar zijn per auto. Een goede bereikbaarheid met openbaar vervoer en fiets is wenselijk; echter niet noodzakelijk.

In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen is nader op de ABC-locaties ingegaan (kaarten 26 t/m 30).

#### *begrenzing A-locatie*

Het gebied binnen een straal van 500 à 800 meter rond een intercitystation kan te voet worden afgelegd. Een afstand van 800 meter komt ongeveer overeen met 10 minuten lopen. Dit gebied vormt de minimale begrenzing van een A-locatie. Voor de maximale begrenzing kan ervan worden uitgegaan dat de genoemde 10 minuten niet alleen te voet, maar ook per bus kunnen worden afgelegd. Binnen de reistijd van 10 minuten is rekening gehouden met lopen, reizen en wachten. Voor het lopen is een vertragingfactor ingebracht.

#### *begrenzing B-locatie en criterium "goed bereikbaar" bij B-locatie*

Het kwaliteitskenmerk van een B-locatie kan als volgt worden samengevat: "een minimum aantal inwoners dat binnen 45 minuten met het openbaar vervoer en/of binnen een half uur per fiets op een locatie kan komen." Een B-locatie moet goed bereikbaar zijn met het openbaar vervoer, de fiets en de auto. In de praktijk blijkt dat driekwart van de werknemers binnen een straal van 20 kilometer van het werk woont.

Een locatie voldoet aan het criterium "goed bereikbaar" als het aantal inwoners dat binnen 45 minuten per openbaar vervoer op een locatie kan komen, vermeerderd met het aantal inwoners dat binnen een half uur op de fiets de locatie kan bereiken, gedeeld door het totaal aantal inwoners binnen 20 kilometer van de betreffende locatie, groter of gelijk is aan 0,4. Er is sprake van een goede autobereikbaarheid als de locatie is gelegen binnen 2.500 meter van een afslag van een autosnelweg of binnen 500 meter van een stedelijke hoofdweg. Potentiële B-locaties zijn locaties die nog moeten worden ontwikkeld, dan wel waar nog maatregelen nodig zijn.

#### *begrenzing C-locatie*

Een C-locatie ligt bij voorkeur op een afstand van maximaal 2.500 meter van een autosnelweg en/of 500 meter van een stedelijke hoofdweg.

Het parkeerbeleid is in het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen, het Stadsgewest Stedendriehoek en de kern Ede een belangrijke pijler van locatiebeleid en primair een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Parkeernormen worden afgeleid van de op elkaar afgestemde bereikbaarheids- en mobiliteitsprofielen. Omdat de huidige openbaar vervoer- en fietsinfrastructuur nog niet overal optimaal is, kunnen de parkeernormen nog niet zondermeer worden toegepast. In deze gevallen kunnen ingroeimodellen worden gehanteerd die regiospecifiek worden uitgewerkt.

Ten aanzien van voorzieningen (instellingen of diensten die in een bepaalde behoefte voorzien en waarvan iedereen gebruik kan en mag maken) richten de inspanningen van het locatiebeleid zich vooral op verminderen van de vermijdbare automobiliteit. Vooral bij de locatiekeuze voor bovenlokale voorzieningen (voorzieningen waarvan behalve door lokale ook door bevolking uit de regio of daarbuiten gebruik wordt gemaakt) is een optimale bereikbaarheid voor bezoekers zeer bepalend.



Op grond van mobiliteitskenmerken kunnen bovenlokale voorzieningen worden onderscheiden in:

- voorzieningen met een mobiliteitseffect vergelijkbaar met bedrijven. Hiertoe worden gerekend: universiteiten, instellingen van hoger en middelbaar onderwijs, rechtbanken, regionale bureau's arbeidsvoorziening, sport- en evenementenhallen, theaters en musea, congresfaciliteiten en zalencomplexen, ziekenhuizen en bovenlokale vermaakcentra;

- centrumvoorzieningen. Bij centrumvoorzieningen moet worden gedacht aan bovenlokale winkels die zijn gesitueerd in kernwinkelgebieden in stadscentra en stadsdeelcentra;
- perifere detailhandel;
- recreatieve voorzieningen. Bezoekersintensieve recreatieve voorzieningen zoals sporthallen, musea, pretparken en dierentuinen.

Bovenlokale voorzieningen worden uitsluitend gesitueerd op goed met openbaar vervoer en fiets bereikbare locaties in kernen met een (boven/sub)regionale functie.

Locatiebeleid en de wijze waarop afstemming van mobiliteits- en bereikbaarheidsprofielen plaatsvindt, komt vooral in het gemeentelijke beleid tot uitvoering. Binnen het kader van de genoemde uitgangspunten van het locatiebeleid zal de provincie in overleg met de betreffende gemeenten meerjarige afspraken maken over ontwikkelingsrichtingen, flankerende maatregelen en inspanningsverplichtingen. Hierbij zal in de aan Duitsland grenzende delen van de provincie rekening worden gehouden met ontwikkelingen aldaar, teneinde ongewenste concurrentieverhoudingen te voorkomen.

#### *detailhandel*

De kwaliteit van de leefomgeving wordt in belangrijke mate bepaald door de omvang en kwaliteit van aanwezige voorzieningen. Binnen het totale pakket aan voorzieningen is een geconcentreerd en gedifferentieerd winkelaanbod op relatief korte afstand van de consument van groot belang. Zowel aan de aanbod- als aan de vraagzijde doen zich ontwikkelingen voor die leiden tot veranderingen in de verzorgingsstructuur. Als gevolg van schaalvergroting in de detailhandel en veranderingen in het koopgedrag van de consumenten treden ruimtelijke heralocatieprocessen op. Eén en ander leidt tot verplaatsingen binnen de winkelgebieden, maar ook vanuit deze gebieden naar stadsranden en perifere locaties.

Uitgangspunten voor het provinciale beleid ten aanzien van de detailhandel zijn het handhaven van de winkelfunctie van binnensteden en andere bestaande winkelconcentraties, en het bevorderen van de dynamiek van de detailhandel. Vestiging van detailhandel buiten de bebouwde kom is uitgesloten.

In de woonkernen kan de detailhandel zich ontwikkelen conform de lokale behoefte. Nieuwvestiging van detailhandel met een (boven/sub)regionale functie dient plaats te vinden in kernen met een (boven/sub)regionale taakstelling. Vernieuwing en uitbreiding van de detailhandel moeten waar mogelijk plaatsvinden binnen of onmiddellijk grenzend aan bestaande winkelgebieden.

Actief, anticiperend beleid van samenwerkende gemeenten in stedelijke gebieden is wenselijk ten aanzien van vestiging van winkelvoorzieningen met een bovenregionale functie (bijvoorbeeld door middel van het opstellen van een detailhandelsstructuurvisie als basis voor het te voeren beleid). Op lokaal niveau blijft een adequate regeling in bestemmingsplannen vereist.



---

*- perifere detailhandelvestiging*

Alleen onder specifieke voorwaarden kunnen perifere locaties voor detailhandelvestiging worden aangewezen. Vestiging op dit soort locaties is voorbehouden aan winkels uit bepaalde branches. De verantwoordelijkheid voor het beleid voor perifere detailhandelvestigingen (PDV) ligt bij de gemeenten. In bestemmingsplannen worden deze ontwikkelingen vastgelegd.

Naast de branchesoort en het brand- en explosiegevaar is het volumineuze karakter van de goederen bepalend voor toelating op een PDV-locatie. Klein-schalige detailhandel mag zich niet op een dergelijke locatie vestigen.

De branches die zich perifeer mogen vestigen zijn:

- auto's, boten en caravans;
- brand- en explosiegevaarlijke stoffen;
- grove bouwmaterialen;
- bouwmarkten en grootschalige meubeldetailhandel;
- keukens en sanitair;
- tuincentra;
- woninginrichting als geheel.

Perifere detailhandelvestigingen dienen te worden gebundeld, waarbij bijzondere aandacht vereist is voor de ontsluiting van de locatie door middel van openbaar vervoer. Gezien het karakter van de perifeer toelaatbare branches is ook autobereikbaarheid en aanwezigheid van parkeervoorzieningen nodig.

*- grootschalige detailhandelvestiging*

Bij geconcentreerde grootschalige detailhandelvestiging (GDV) is de schaal van de vestiging bepalend en niet de branchesoort. Alleen winkels met een minimum omvang van 1.500 m<sup>2</sup> bruto vloeroppervlak kunnen zich op een GDV-locatie vestigen. Er is sprake van een GDV-locatie als het om meerdere winkelvestigingen gaat. Alleen in het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen zijn mogelijkheden om GDV-locaties te ontwikkelen. Voorwaarde daarvoor is het opstellen van een detailhandelsstructuurvisie voor de regio, waarin de reële ruimtebehoefte in de markt is verkend. De door de regio opgestelde structuurvisie geeft aan dat de ruimte voor een GDV-locatie ontbreekt. In de planperiode is de ontwikkeling van een dergelijke locatie derhalve niet aan de orde.

*bouwen en wonen*

Volkshuisvesting kent verschillende aspecten waarvoor specifiek sectorbeleid wordt gevoerd. In dit plan gaat het vooral om de ruimtebehoefte, doorvertaald naar planologische capaciteit. Algemeen uitgangspunt voor het provinciale volkshuisvestingsbeleid is het bevorderen van een woonsituatie die zo goed mogelijk aansluit bij de wensen en mogelijkheden van de Gelderse ingezetenen en van diegenen die op Gelderland als woonplaats zijn aangewezen. Daarbij moet het bestaande woningtekort versneld worden ingelopen. Beleidsmatig wordt ook ingespeeld op de druk die in delen (vooral het westen) van de provincie op de woningmarkt bestaat in verband met een zekere mate van overloop vanuit aangrenzende gebieden.

De inspanningen ten aanzien van de woningbouw richten zich in sterke mate op het realiseren van de, op grond van prognoses bepaalde, regionale woningbe-



hoeft. Binnen de ruimtelijke kaders voor de betreffende regio die in dit plan zijn aangegeven, zal in overleg met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten, hieraan uitvoering worden gegeven. Op grond van een zorgvuldige kwantitatieve regionale programmering worden afspraken gemaakt over binnenregionale verdeling. Daarmee wordt de flexibiliteit en de realisatiekansen van de uitvoeringsprogramma's vergroot. Het resultaat van dit overleg wordt vastgelegd in afspraken tussen provincie en (samenwerkende) gemeenten en uiteindelijk door de provincie vastgesteld. Dit afsprakenkader heeft de status van uitwerking van het Streekplan ex art. 4a, lid 8 WRO. Om ervoor te zorgen dat de afgesproken regionale programma's worden gerealiseerd, zal de provincie een actieve rol spelen bij het oplossen van knelpunten die bouwactiviteiten in de weg staan.

In principe geldt voor alle regio's, dat de "regionale behoefte" als uitgangspunt is gehanteerd voor de prognostisering van de woningbehoefte, zoals verwoord in de notitie "Bevolkings- en woningbehoefteprognose; Veronderstellingennotitie". De regionale behoefte is het aantal woningen dat voldoende wordt geacht om voor een bepaalde regio te voorzien in de behoefte van zelfstandige huisvesting van de bevolking, die reeds woonachtig is in de regio (inclusief natuurlijke aanwas), alsmede de behoefte aan zelfstandige huisvesting die voortvloeit uit het taakstellende binnenlandse migratiesaldo plus het autonome saldo van de buitenlandse migratie in die regio. Het vastgestelde programma wordt binnenregionaal verdeeld over de gemeenten en kernen.

Elke kern voorziet -afhankelijk van de ruimtelijke mogelijkheden, de eis van bundeling en de andere uitgangspunten vanuit het ruimtelijk en volkshuisvestingsbeleid- in een deel van het woningbouwprogramma van de regio. Het gaat bij regionale behoefte derhalve om het totaal aantal te bouwen woningen (het woningbouwprogramma) en niet om de bestemming van die woningen in de zin van het wel of niet hebben van een binding van de woningzoekenden.

Om adequaat in te kunnen spelen op specifieke situaties beheert de provincie een "woningpot bijzondere plannen". Dit betreft een van het totale provinciale woningbouwprogramma afgezonderde hoeveelheid woningen, die in de planperiode kunnen worden ingezet voor inbreidingsprojecten en andere bijzondere projecten in kernen op het platteland. Voor deze pot komen alleen gemeenten zonder kernen met een verstedelijkingsopgave in aanmerking. Met deze pot wordt tevens een bijdrage aan het verbeteren van de leefbaarheid op het platteland geleverd, waar bij dit laatste een accent ligt op de Achterhoek en het Westelijk Rivierengebied.

Behalve de kwantitatieve zijde van de woningmarkt vragen vooral kwalitatieve aspecten in de planperiode veel aandacht. Omdat de bestaande woningvoorraad alleen te weinig mogelijkheden biedt om aan kwalitatieve behoeften te kunnen voldoen, zal strategische nieuwbouw een aantal volkshuisvestingsvragen moeten oplossen. Dit impliceert veel aandacht voor doelgroepen op de woningmarkt en daarmee bouwinspanningen richten op geconstateerde regionale behoeften. Bij de gemeenten ligt een grote verantwoordelijkheid als het gaat om het bouwen van woningen die aansluiten op de behoefte. De juiste woningen, op de juiste plaats, op het juiste tijdstip voor de juiste mensen, dient daarbij leidend te zijn. Aandachtspunten daarbij zijn bouwen voor senioren in de buurt van voorzieningen, menging van prijsklassen teneinde segregatie te voorkomen en onderhoud van de oudere betaalbare woningvoorraad.



Het uitgangspunt van de Huisvestingswet is vrijheid van vestiging. Gezien de intenties van de Huisvestingswet zijn termen als "eigen behoefte", "plaatsgebonden behoefte" en "lokale binding" in principe strijdig met de wet. Bij hoge uitzondering kan inbreuk op het uitgangspunt worden gemaakt. Het streekplan geeft een basis voor die uitzonderingen. De beleidstekst van het streekplan geeft houvast voor het al dan niet toepassen van het instrumentarium van de Huisvestingswet. Het is een eerste kader voor afweging en toetsing van huisvestingsverordeningen en -overeenkomsten. De term "regionale behoefte" is op zich geen reden voor toepassing van de wet en zeker geen garantie voor een automatische toestemming. Van belang is ook of er sprake is van een onaanvaardbaar grote verstedelijkingsdruk. Als er onvoldoende woonruimte beschikbaar zal zijn om woningzoekenden, met name de doelgroepen van beleid, binnen redelijke termijn te huisvesten en als de woningvoorraad, op grond van bovengemeentelijk ruimtelijk beleid, niet zodanig zal toenemen dat in redelijke mate aan de huisvestingsvraag kan worden voldaan, dan is er sprake van schaarste. Bij een bepaalde schaarste moet een ordening in het kader van de Huisvestingswet kunnen worden aangebracht. Hierbij kan het gaan om een verhoging van de kooprijsgrens, maar ook om het stellen van de eis van economische of maatschappelijke binding aan een gebied via de toela-

ting of de voorrang/urgentie of om het uitsluiten van de zogenaamde beschermde categorieën woningzoekenden (art. 5 Huisvestingsbesluit). In regionaal verband dient het ruimtelijke - en huisvestingsbeleid te zijn afgestemd. Tevens dient de noodzaak voor het hanteren van het instrumentarium te worden aangetoond en moet worden aangegeven welke maatregelen zijn getroffen om geweerde woningzoekenden op te vangen. Afhankelijk van de zwaarte van de vestigingsbeperkende maatregelen neemt de bewijslast voor gemeenten en regio's in gewicht toe. Concreet betekent dit dat voor sommige regio's, of delen daarvan, het begrip "regionale behoefte" een verdergaande betekenis heeft, in die zin dat er redenen zijn om vestigingsbeperkende maatregelen in het kader van de Huisvestingswet toe te staan. Genoemde redenen kunnen in een zeer beperkt aantal gevallen aanleiding zijn om sub-regionale bindingseisen te stellen. Te allen tijde dient te worden gekozen voor het lichtste pakket maatregelen. Het beleid is gebaseerd op de huidige Huisvestingswet. Er loopt een wetswijzigingsprocedure, die tot gevolg zou kunnen hebben dat de beleidsuitgangspunten in dit Streekplan onvoldoende juridische hardheid hebben om in grote delen van Gelderland wettelijk instrumentarium in te zetten teneinde ongewenste vestiging tegen te gaan.

Behalve bouwen voor de juiste doelgroepen is ook de wijze van bouwen en inrichten een kwaliteitsaspect waar meer aandacht aan zal worden geschonken. Duurzaam bouwen van woningen en andere objecten en duurzame stedenbouw zijn de opgaven voor de toekomst. De provincie wil een brede toepassing van duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw stimuleren en zal daaraan in vroegtijdig overleg over gemeentelijke plannen aandacht geven.

Onder duurzame bouw en stedenbouw wordt verstaan het op zodanige wijze ontwerpen, bouwen, inrichten, beheren en gebruiken van gebouwen en de gebouwde omgeving dat de schade voor de gezondheid en het milieu in alle stadia van het bestaansproces, van ontwerp tot en met sloop, zoveel mogelijk beperkt wordt. Aspecten van duurzaam bouwen zijn verantwoord grondstoffengebruik, beperking bouw- en sloopafval, energie- en waterbesparing in de woning, etc. Aspecten van duurzame stedenbouw zijn locatiekeuzes ten opzichte van bestaande of te realiseren openbaar vervoer- en fietsinfrastructuur, gebruik maken en inpassen van landschappelijke, cultuurhistorische en waterhuishoudkundige structuren, grondwatervriendelijk bouwen (vooral in verdrogingsgevoelige gebieden), waterinfiltratie en buffervoorzieningen (retentievijvers) op stedenbouwkundig en wijkniveau (stimuleren van integraal waterbeheer) en situering ten opzichte van de zonnestand en adequate maatre-

gelen tegen geluidhinder, voor externe veiligheid, tegen bodemverontreiniging, milieuhinderlijke bedrijvigheid, verkeersaantrekkende en stankoverlast.

Tabel 3.4 geeft een overzicht van wat duurzaam bouwen en duurzame stedenbouw kunnen inhouden. Een relevant onderscheid is dat naar schaalniveaus. Grofweg kan worden uitgegaan van de tweedeling: het stedenbouwkundige niveau versus het niveau van het gebouw. De opsomming van deelaspecten van duurzaam bouwen naar schaalniveau is niet limitatief. Uit de opsomming van deelaspecten in de tweede kolom blijkt dat duurzaam bouwen zeker ook op stedenbouwkundig niveau in vele opzichten mogelijkheden heeft. Duurzaam bouwen begint dus al in de vroegste planstadia.

Voor de planperiode wordt uitgegaan van een toename van de woningvoorraad met ruim 92.000 woningen. Voor de periode 2005-2014 wordt een toename verwacht met nog eens ruim 50.000 woningen. De regionale woningbouwprogramma's worden op basis van genoemd overleg tweejaarlijks bijgesteld. Over de voortgang en uitvoering wordt jaarlijks gerapporteerd.



tabel 3.4 aspecten van duurzaam bouwen op twee niveau's

aspect van duurzaam bouwen:	stedebouwkundig niveau	woningniveau
verantwoord grondstoffengebruik	<ul style="list-style-type: none"> <li>- beperking gebruik ophoogmateriaal</li> <li>- minder straatverharding</li> <li>- minder riolering, geen pvc-pijpen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- vermijden van het gebruik van meest belasten de bouwmaterialen bijvoorbeeld: tropisch hard hout, pvc-produkten, lood, oplosmiddelrijke verven</li> <li>- verantwoord betongebruik, waarbij sprake is van grindvervangende materialen</li> </ul>
bouw- en sloopafval	<ul style="list-style-type: none"> <li>- gebruik granulaat bij wegebouw (fundering, vulmiddel)</li> <li>- verzamelpunten nabij bouwplaatsen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- preventief: minimalisering chemisch afval, beperking materiaalverlies, verlenging levensduur, hergebruik van materialen (schroeven in plaats van lijmen)</li> <li>- zorgvuldige scheiding afval aan de bron, extra zorg bij scheiding chemisch afval</li> <li>- gebruik granulaat bij woningbouw</li> </ul>
energie	<ul style="list-style-type: none"> <li>- gunstige locatie/ontsluiting in verband met bezonning</li> <li>- locatie nabij collectieve warmtebron</li> <li>- hoge dichtheid/ontsluiting (toepassing alternatieve warmtelevering)</li> <li>- wand- en vloerverwarming, verwarmde spouwen</li> <li>- kruipruimte vrij bouwen</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- maximale benutting zonneenergie: oriëntatie, zonering en compartimentering vertrekken, serre, daglichttoetreding, toepassing zonne-boiler</li> <li>- maximale isolatie, toepassing HRglas</li> <li>- toepassing HR-ketel</li> </ul>
waterbeheer en waterbesparing	<ul style="list-style-type: none"> <li>- locatiekeuze op grond van waterhuishoudkundige overwegingen</li> <li>- zuiveringsbassins/buffers "grijswater"</li> <li>- hemelwater niet afvoeren via riolering maar vasthouden in wijk, aanleg retentievijvers, waterneutraal bouwen (mix van ophogen, ontwateren en afvoeren)</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- waterbesparende toiletten</li> <li>- waterbesparende douchekop</li> <li>- doorstroombegrenzers op kranen</li> <li>- korte en gunstige leidingdiameters</li> <li>- kruipruimte vrij bouwen</li> <li>- hergebruik grijs water</li> </ul>

\* "grijswater" is afvalwater uit wasmachines, douche/bad, wastafels en keuken.

#### stedelijke en stads- en dorpsvernieuwing

Binnen de omgevingskwaliteit is behoud en ontwikkeling van het stedelijk woon- en leefmilieu een belangrijke component. Hoewel de gemeenten hier de primaire verantwoordelijkheid dragen, levert de provincie door middel van een actief stads- en dorpsvernieuwingsbeleid hieraan een bijdrage. Dit beleid zal zich in belangrijke mate richten op het uitvoering geven aan de gedachte van de compacte verstedelijking en zorgvuldig ruimtegebruik, waarbij het verbeteren van het woon- en leefklimaat in kernen in zijn algemeenheid centraal staat.

Het oplossen van knelpuntsituaties in de bestaande woonomgeving, revitalisering, woningverbetering en verbetering van de woonomgeving, verbetering van riolering, sanering van milieuhinderlijke bedrijven en het realiseren van woningbouw op inbreidingslocaties zijn speerpunten van de provinciale stads- en dorpsvernieuwing.

*inbreiding*



Op basis van de rijksnota Belstato (Beleid voor Stadsvernieuwing in de Toekomst) is sinds 1 januari 1994 het provinciale beleid voor stads- en dorpsvernieuwing gericht op een sprongsgewijze inhaal van de nu nog aanwezige achterstanden in het stedelijk gebied van voor 1970. Onder achterstanden worden verstaan knelpunten in het gebouwde leefmilieu met een negatieve uitstraling.

Subsidiëring uit het provinciaal stads- en dorpsvernieuwingsfonds geschiedt aan de 82 niet-budgetbeherende gemeenten in Gelderland. De gemeenten Apeldoorn, Arnhem, Nijmegen en Zutphen ontvangen de stadsvernieuwingssubsidie rechtstreeks van het rijk. Provinciale subsi-

diëring vindt plaats op basis van in te dienen projecten. Subsidiabel zijn: verplaatsing van milieuhinderlijke bedrijven in de woonomgeving, verbetering van een slechte woonomgeving, meeromvattende gebiedsgerichte stads- en dorpsvernieuwing, particuliere woningverbetering van vooroorlogse woningen en verbouw van panden tot woningen. De provincie ontvangt de stadsvernieuwingsgelden van het rijk. Ingevolge het Belstato-beleid zal het rijk haar subsidiëring van de stadsvernieuwing in 2005 beëindigen. Gelderland zal in de periode 1994-2005 ongeveer f 173 mln. ontvangen. De herijking door het rijk van de financiële aannames in de Belstato-nota's zal in 1997 zijn beslag krijgen. Dit kan leiden tot een herverdeling van de rijksmiddelen over gemeenten en provincies.

Stadsvernieuwing en stedelijke vernieuwing gaan hand in hand. Bij stedelijke vernieuwing ligt het accent op de gewenste functionele ontwikkeling. Hieraan ligt dan een visie op het toekomstig functioneren van de stad en de rol die zij voor eigen bevolking en bedrijvigheid en voor een wijdere omgeving wil vervullen ten grondslag. Op grond van zo'n integraal concept kan stads- en dorpsvernieuwing in de projectmatige uitvoering een belangrijke bijdrage leveren.

#### *cultuurhistorie en monumenten*

In het omgevingsbeleid is veel aandacht voor behoud en verbetering van de omgevings- en ruimtelijke kwaliteit. Instandhouding van het cultuurhistorisch erfgoed, waaronder begrepen het archeologisch erfgoed, (archeologische) monumenten, landschappelijke elementen en structuren (ondermeer verkavelingspatronen), stedenbouwkundige structuren en (delen van) infrastructuur, is een speerpunt in dit plan.

Cultuurhistorische elementen en structuren bepalen, vooral in hun onderlinge samenhang, in belangrijke mate karakter en identiteit van stad en land. Zij vormen een toegevoegde (belevings)waarde aan ruimtelijke kwaliteit. De grote verscheidenheid van gebieden in Gelderland is een waardevol gegeven. Dit betekent dat bij nieuwe ontwikkelingen in stedelijk en landelijk gebied de basis altijd is gelegen in de bestaande structuren. Een goede inpassing van waardevolle cultuurhistorische elementen en zorg voor de onderlinge samenhang draagt bij aan het versterken van regionale en lokale eigenheid en identiteit, ook binnen nieuwe structuren en functies. Als voorbeeld kan de relatie tussen molen en omgeving dienen, waarbij het van belang is dat de "molenbiotoop" zodanig wordt geëerbiedigd, dat de molen voldoende wind kan blijven vangen.

Zorgvuldig omgaan met en inpassen van waardevolle cultuurhistorische elementen heeft ook een duidelijke economische component. Het bepaalt mede de kwaliteit van het regionale produktiemilieu en is een belangrijk aspect van het regionale toeristisch-recreatieve produkt.

Het behoud van cultuurhistorisch belangrijke structuren en objecten wordt direct bevorderd door:

- bijzondere aandacht binnen het subsidiebeleid voor monumenten, objecten en complexen in cultuurhistorisch waardevolle gebieden, waarbij tevens de relatie met toerisme en recreatie aandachtspunt is;

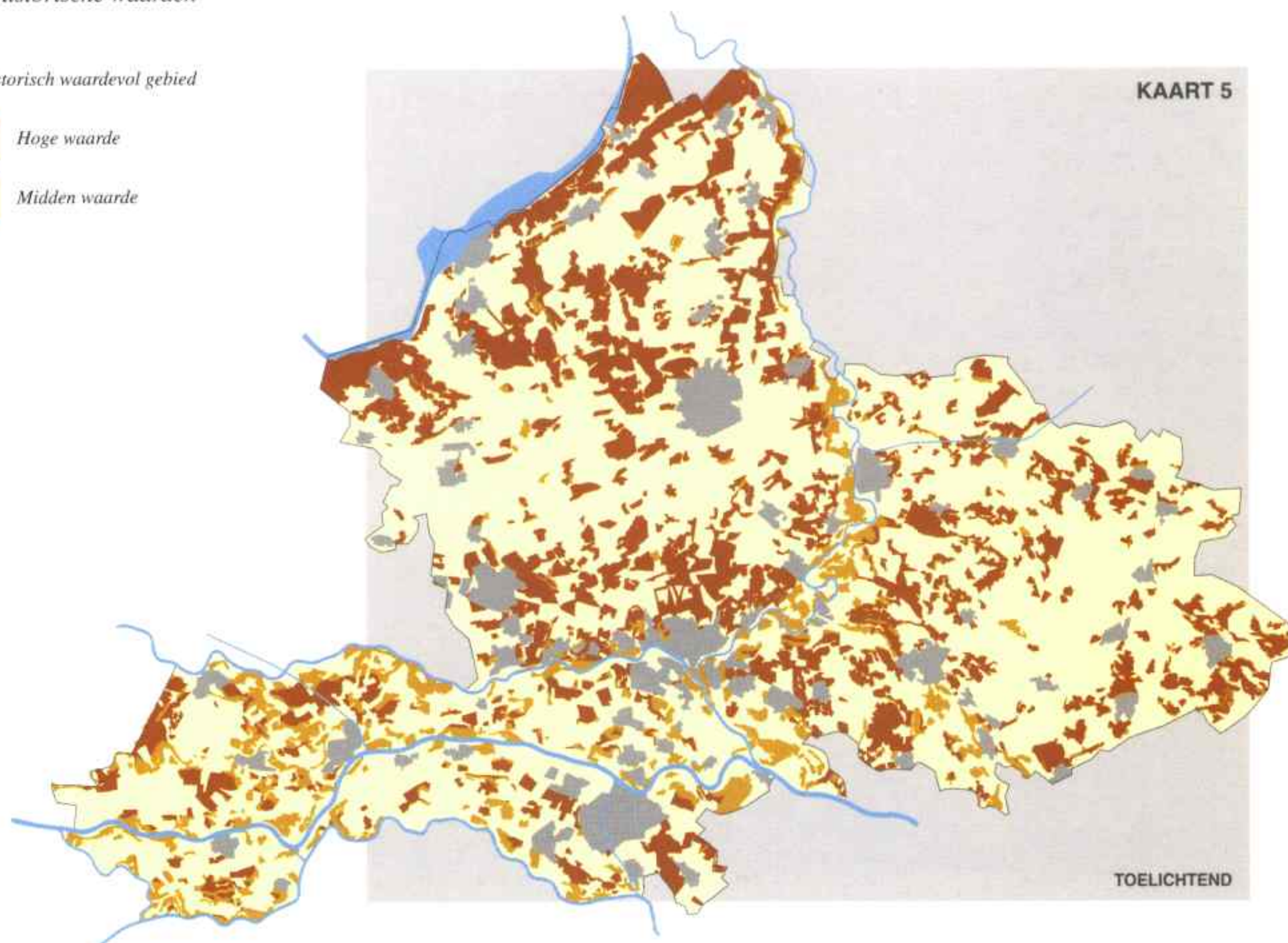


- het aangeven welke gebieden een cultuurhistorische attentiewaarde hebben, waarmee beleidsmatig nadrukkelijk rekening moet worden gehouden. In overleg met gemeenten zal bijzondere aandacht worden gevraagd voor cultuurhistorische aspecten in ruimtelijke plannen. Het opstellen van cultuurhistorische verkenningen en beeldkwaliteitsplannen wordt gestimuleerd;
- bijzondere aandacht voor de thans, op grond van art. 35 Monumentenwet, beschermde stads- en dorpsgezichten, en voor die welke een procedure tot aanwijzing voor bescherming loopt (het Monumenten Selectie Project);
- bijzondere aandacht voor het niet zichtbare deel van het cultuurhistorische erfgoed, de archeologische belangen moeten tijdig worden betrokken bij ruimtelijke planvorming.

Op de kaarten 5, 6A t/m F (p.56, 58, 60) en 12 t/m 15 (p.78 t/m 80, 82) zijn de waardevolle cultuurhistorische en landschappelijke structuren en de aardwetenschappelijke waarden weergegeven. Daarbij is ook de cultuurhistorische waardering aangegeven. In ruimtelijke plannen zal hier nadrukkelijk rekening mee moeten worden gehouden. Van waterschappen wordt verwacht dat ze bijdragen aan het behoud van cultuurhistorisch waardevolle bouwwerken en patronen in de waterhuishoudkundige infrastructuur. Naast deze waarden bepaalt ook de categorie, waarbinnen desbetreffend gebied ligt, de ontwikkelingsmogelijkheden van ruimtelijke functies.

#### Cultuurhistorische waarden

##### Cultuurhistorisch waardevol gebied

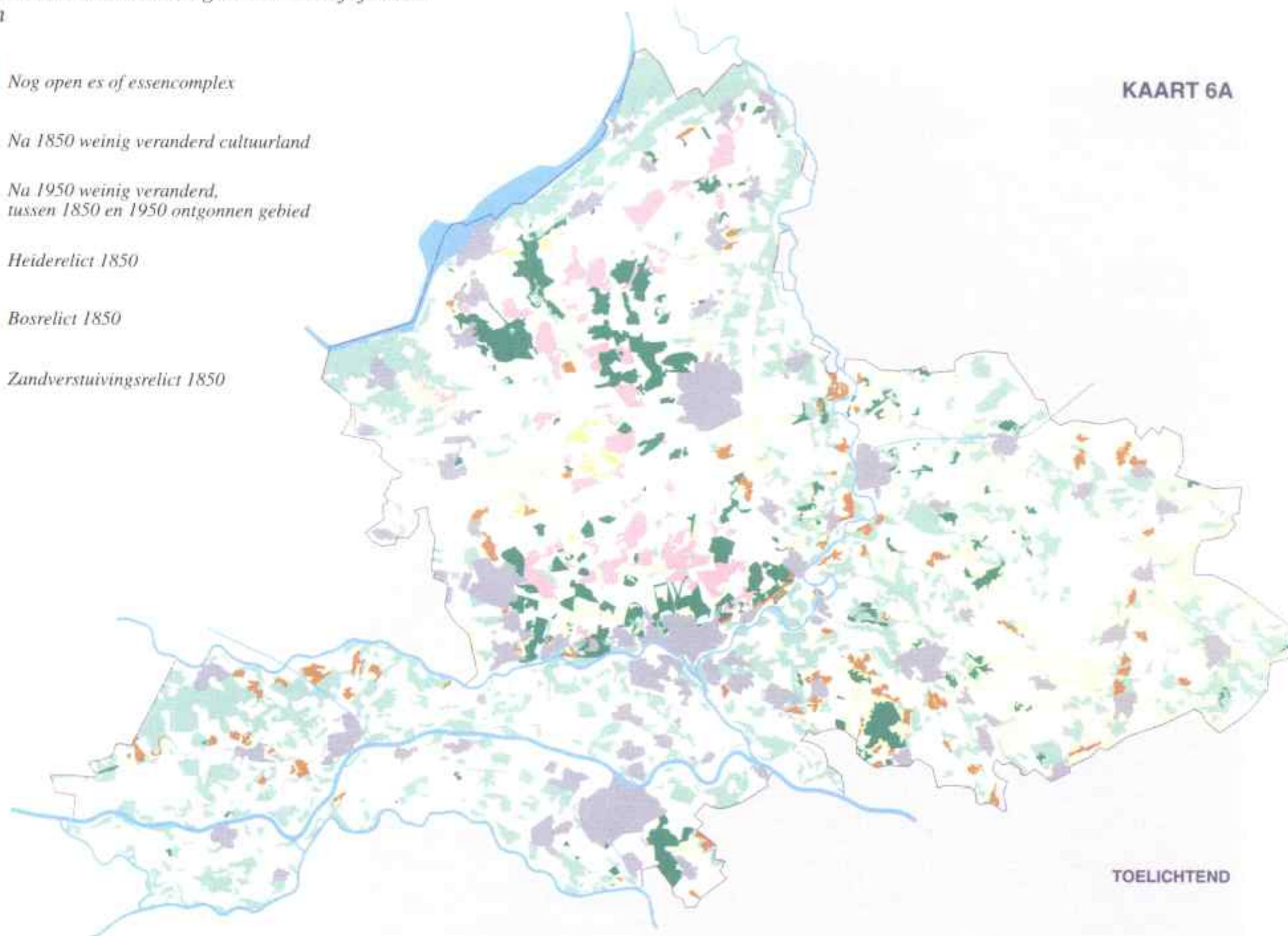




Cultuurhistorische relictten, agrarische hoofdfunctie  
Gebieden

- Nog open es of essencomplex
- Na 1850 weinig veranderd cultuurland
- Na 1950 weinig veranderd, tussen 1850 en 1950 ontgonnen gebied
- Heiderelict 1850
- Bosrelict 1850
- Zandverstuivingsrelict 1850

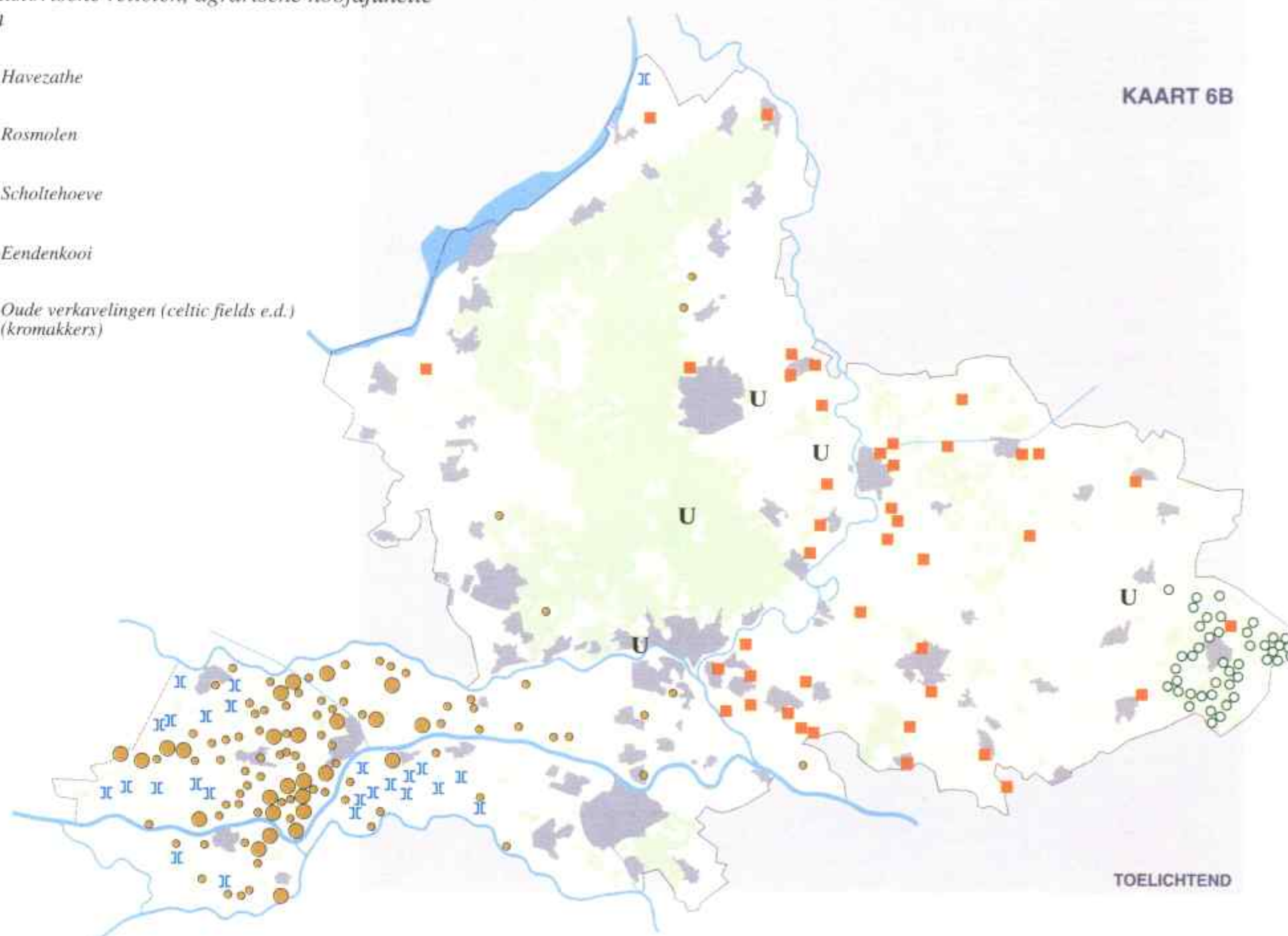
KAART 6A



Cultuurhistorische relictten, agrarische hoofdfunctie  
Objecten

- Havezathe
- U Rosmolen
- Scholtehoeve
- Eendenkooi
- Oude verkavelingen (celtic fields e.d.) (kromakkers)

KAART 6B





#### *kaart 5 cultuurhistorische waarden*

In de gebieden met een hoge waarde komt veelal een sterk gedifferentieerde structuur van cultuurhistorische verschijnselen voor. Ook heide- en bosrelicten behoren hiertoe. De verschijnselen vertonen een belangrijke ruimtelijke samenhang. De gewenste ontwikkeling die er geldt is het behoud en de versterking van hoofdstructuur, substructuur en elementen. In gebieden met een gemiddelde waarde is meestal een minder gedifferentieerde structuur aanwezig. De verschijnselen vertonen enige ruimtelijke samenhang. Daar geldt dat de gewenste ontwikkeling bestaat uit behoud en versterking van de hoofdstructuren en elementen. In de overige gebieden komen weinig en weinig complete structuren van cultuurhistorische verschijnselen voor. Daar is een ontwikkeling gewenst van behoud van de losse elementen en eventuele structuren. Er kunnen dus wel te beschermen elementen of structuren zijn, maar ze zijn van lokaal niveau, vertonen weinig samenhang en kunnen zo mogelijk in nieuwe structuren worden ingepast. Ook kunnen hier waardevolle elementen en structuren voorkomen die pas na 1850 zijn ontstaan. Waardevolle jonge landschapsstructuren van na 1850 zullen nader worden aangegeven in het kader van het Monumenten Selectie Project (MSP).

De aard van de te beschermen waarden hangt sterk af van het type historische ontginningslandschap. De Gelderse typen zijn het zandontginningslandschap, het rivierengebied en het veenontginningslandschap. Deze zijn weer sub-regionaal onderverdeeld. De ontginning van deze regio's is niet overal op dezelfde manier verlopen. In de verschillende regio's en subregio's zijn nog veel oude elementen en structuren in het landschap aanwezig die karakteristiek zijn voor de regio-specifieke ontginningswijze. Daarbij gaat het onder meer om de bewoningsvormen en de verkaveling.

In het onderzoek dat ten grondslag ligt aan kaart 5 is gekeken naar de volgende elementen en structuren: de bewoningsvormen, de verkaveling en de natte en droge infrastructuur. Deze zijn op drie tijdstippen bezien: bij de eerste inrichting, in het midden van de negentiende eeuw en tegenwoordig. Daarbij is impliciet aangegeven welke landschapsdynamiek in de verschillende (sub)regio's is opgetreden en wat de invloed daarvan is geweest op de aanwezigheid van oude landschapselementen. In de gebieden met een hoge waarde is vastgesteld dat er waardevolle elementen en patronen aanwezig zijn (weinig veranderd sinds 1850) en er is tevens een verwachtingswaarde voor het aantreffen van elementen en patronen van voor 1850 die nog niet zijn vastgesteld. In de gebieden met een gemiddelde waarde is de verkaveling na 1850 eveneens weinig veranderd maar is de verwachtingswaarde van elementen en patronen van voor 1850 laag. Alle oude bouwlanden met plaggendecken en heide- en bosrelicten van voor 1850 zijn beschouwd als gebieden met een hoge verwachtingswaarde. In de gebieden met een lage waarde tot slot is het landschap na 1850 sterk veranderd zodat er weinig elementen en patronen van voor die tijd zijn aan te treffen.

#### *Kaarten 6A t/m F cultuurhistorische relicten*

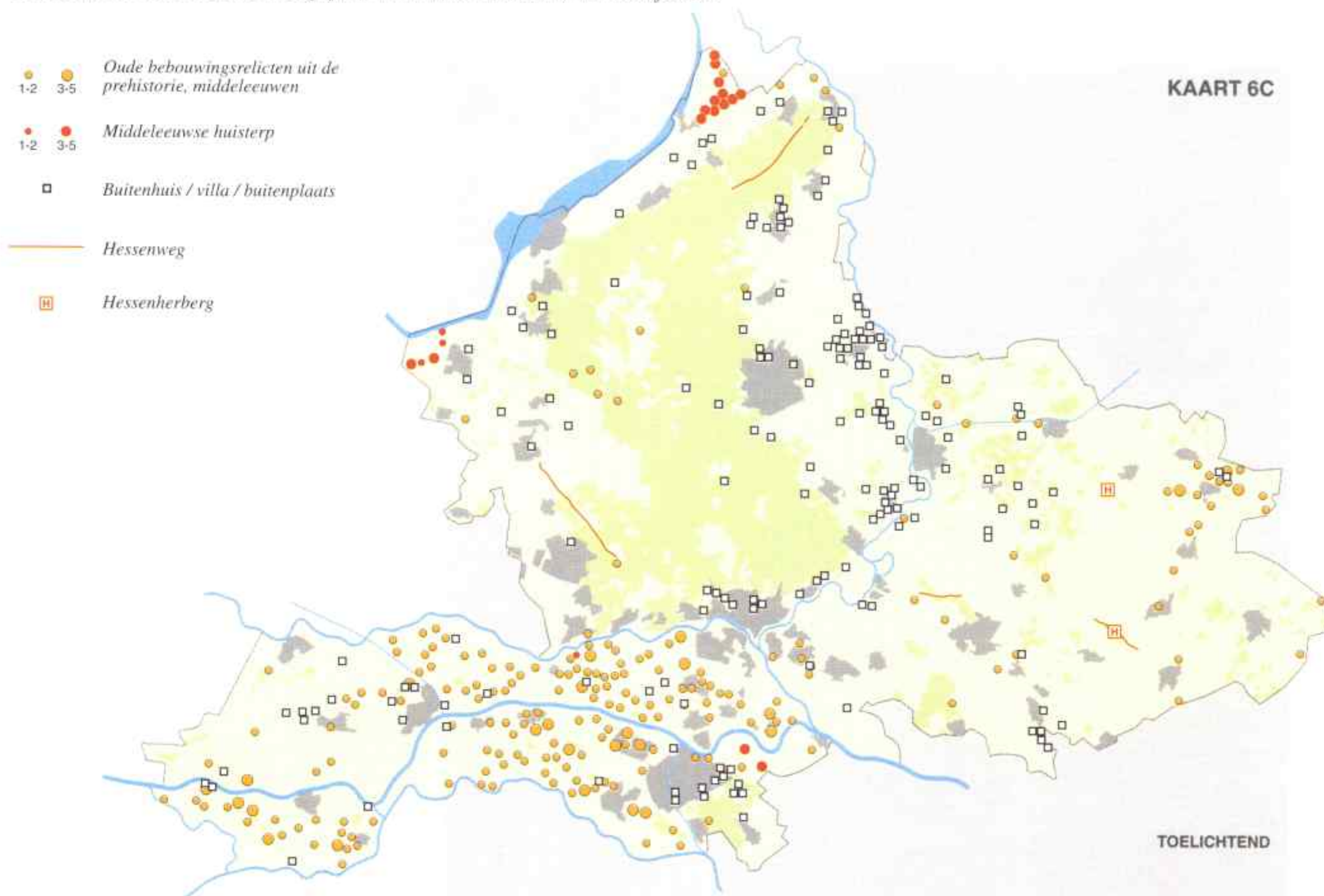
Aansluitend op de kaart met cultuurhistorische waarden zijn cultuurhistorische relictenkaarten (kaarten 6A t/m F) opgenomen. Deze kaarten geven een globale indruk van elementen met een historische waarde, waarbij de nadruk ligt op waarden uit de periode tot 1850. Weergegeven zijn zowel landschapsdelen waarvan de belangrijkste kenmerken sinds 1850 weinig zijn veranderd (bijvoorbeeld essen of heiderelicten) als afzonderlijke bouwwerken, archeologische vindplaatsen en oude wegtracés.

#### *archeologie*

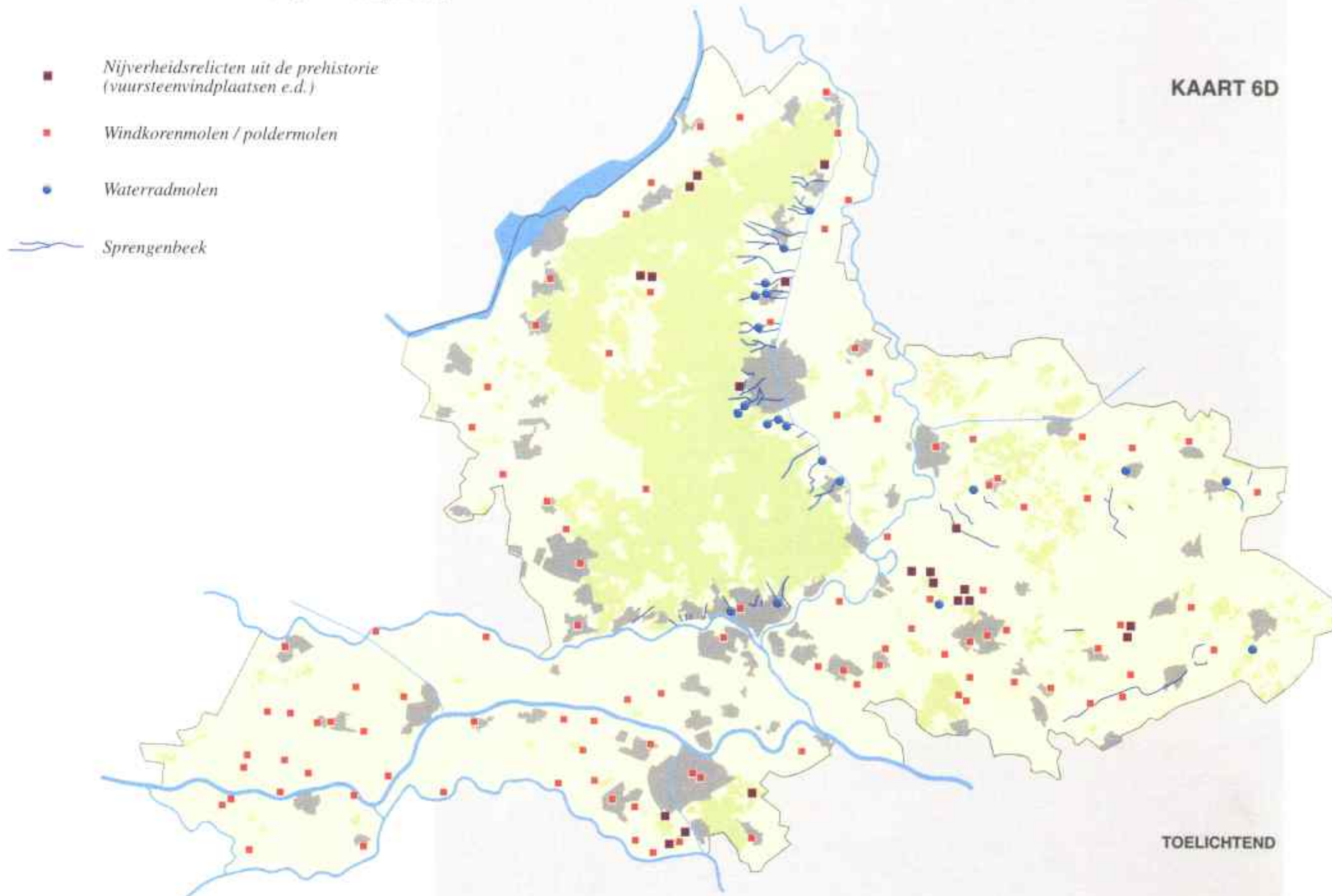
Mede als gevolg van de ondertekening van het Verdrag van Malta (1992) zal intensieve aandacht uitgaan naar de instandhouding en bescherming van het archeologisch erfgoed. Door ondertekening heeft Nederland zich verplicht tot het tijdig betrekken van archeologische belangen bij de ruimtelijke planvorming (aspecten als woningbouw, landinrichting, wegenaanleg, natuurontwikkeling). Eén en ander zal met name gestalte krijgen via te verrichten onderzoek en de vertaling van de resultaten in de planvorming. Zowel de Rijks-, provinciale als de gemeentelijke overheden zullen als gevolg van het Verdrag veel meer met de zorg voor het bodemarchief worden geconfronteerd. Uitgangspunt bij de zorg voor het archeologisch erfgoed is behoud/conservatie in de bodem ter plekke. Waar mogelijk dient de planvorming voor gebieden met archeologische waarden zodanig plaats te vinden dat ongestoorde handhaving wordt verzekerd. Wanneer dit uiteindelijk niet mogelijk blijkt wordt (veelal) overgegaan tot opgraving.



Cultuurhistorische relictten, hoofdfunctie wonen, verkeers / vervoersfunctie



Cultuurhistorische relictten, nijverheidsfunctie





*relatie stedelijk en landelijk gebied*



In het ruimtelijk beleid voor de ontwikkeling van kernen speelt de relatie tot de omgeving een belangrijke rol. Ten aanzien van de relatie stedelijk-landelijk gebied moet de planvorming zich richten op zowel het verbeteren van de kwaliteit van het leefmilieu in de stad, waarbij de betekenis van het landelijk gebied voor de stad wordt vergroot, als op het versterken van de functies van het landelijk gebied. Hierdoor is het mogelijk het eigen karakter van de omgeving als geheel te versterken. Het is belangrijk om in gebieden, waar stedelijke en landelijke ontwikkelingen spelen, te zorgen voor een geïntegreerde aanpak waardoor deze ontwikkelingen in één samenhangend beleidskader kunnen worden geplaatst. Een dergelijke aanpak moet juist op een bovenlokale/regionale schaal plaatsvinden. De ruimtelijke planvorming voor deze gebieden moet zich niet beperken tot één gemeente, maar is een verantwoordelijkheid van meerdere partners. In het algemeen gaat het om gebieden waar functies kunnen worden gecombineerd en waar door aansluiting op gebiedskenmerken en -kwaliteiten een aantrekkelijk stadslandschap kan worden gecreëerd. Daar waar kansen liggen voor het ontwikkelen van vormen van openluchtrecreatie zijn stedelijke uitloopgebieden indicatief aangegeven. Bij de realisering van stedelijke uitloopgebieden zijn, mede in het kader van het gestelde over de relatie tussen stedelijk en landelijk gebied, de volgende aandachtspunten van belang:

- het ontwikkelen van een zonering met intensief gebruik langs de stadsrand (recreatieve hoofdfunctie) en meer extensief gebruik op grotere afstand in het agrarische gebied (recreatief medegebruik);
- de ontsluiting primair richten op fietsen en wandelen (recreatief medegebruik);
- aansluiting zoeken bij de huidige structuur van het landschap en de beoogde maatregelen ter versterking van deze structuur (landschapsbouw);
- de aanleg van bos voor recreatief medegebruik;
- het zoeken van aansluiting met de natuurontwikkelingsprojecten De Gelderse Poort, Fort Sint Andries en Noordoever Nederrijn en de WCL-gebieden Winterswijk, De Graafschap en Veluwe;
- aansluiting zoeken met de ecologische hoofdstructuur inclusief verbindingszones;
- het aansluiten op boslocaties van het Bosbeleidsplan en de Nota landschap (nationaal landschapspatroon).

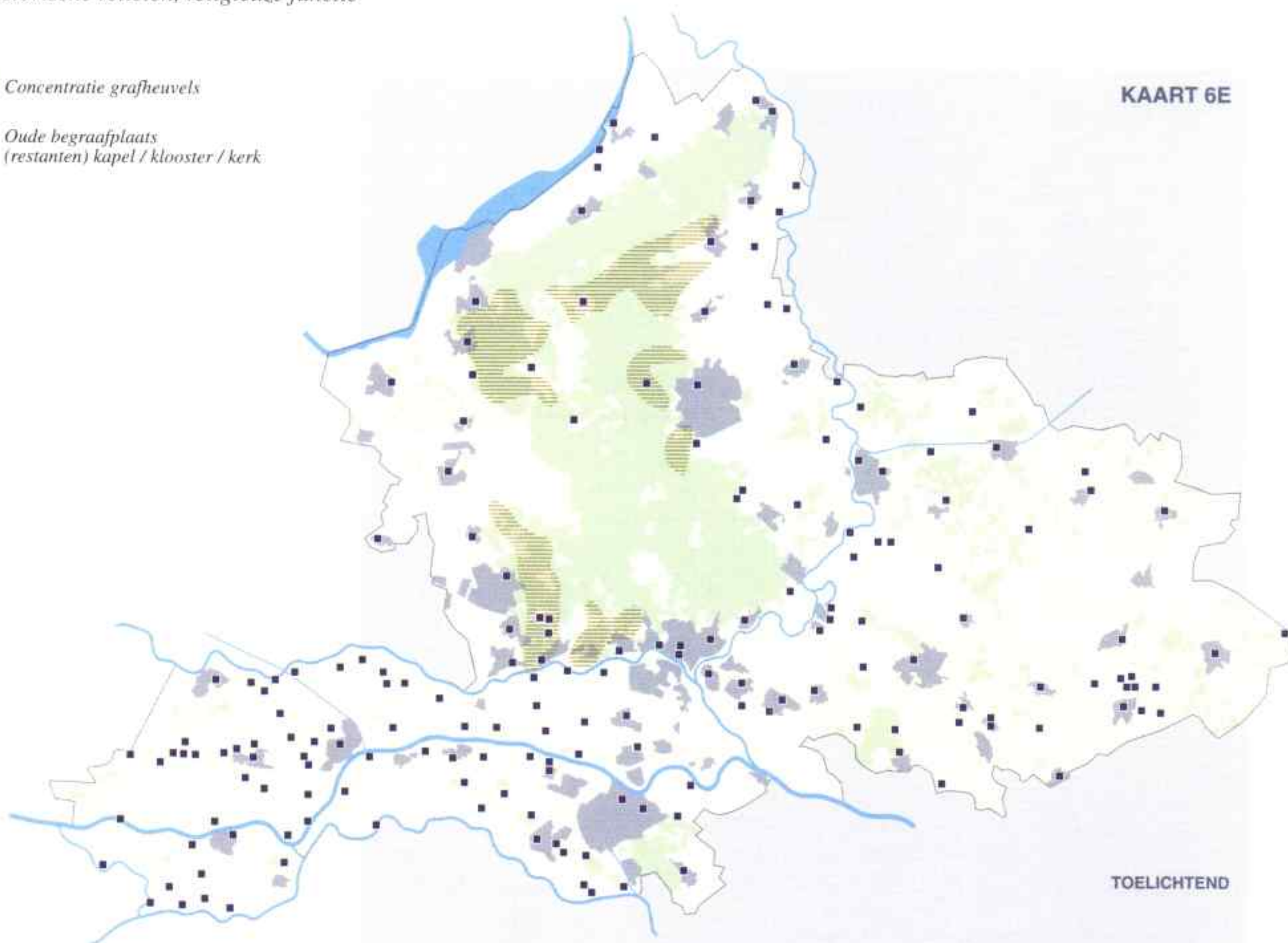
De provincie houdt vast aan een adequate en daadkrachtige uitvoering van de plannen voor de drie voorgenomen stedelijke uitloopgebieden (stuit) in het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen. Ook in het stedelijk kerngebied van het Stadsgewest Stedendriehoek en bij een aantal andere grootschalige stedelijke uitbreidingen moet expliciete aandacht aan de stedelijke uitloofunctie worden gegeven (kaart 17, p.85). Specifieke beleidsaandacht vanwege toeristisch-recreatieve potenties wordt besteed aan de zones waar steden grenzen aan rivieren en randmeren en aan beboste stuwwallen.






Cultuurhistorische relictten, religieuze functie

-  Concentratie grafheuvels
-  Oude begraafplaats  
(restanten) kapel / klooster / kerk

KAART 6E



Cultuurhistorische relictten, militaire of verdedigingsfunctie

-  Kasteel
-  Vesting of versterkte stad
-  Kleine vesting / redouten /  
vestingwerken van geen klasse

KAART 6F





Stedelijke uitloopgebieden (zullen) worden aangelegd in het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen, in het Stadsgewest Stedendriehoek en bij de stedelijke uitbreidingen van Harderwijk, Ede-Veenendaal, Tiel en Doetinchem. Hierop wordt nader ingegaan in de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen.

Tesamen met de desbetreffende gemeenten en andere betrokken instanties zal per locatie een plan worden opgesteld. Voor de inrichting van het bos streeft de provincie naar een kostenverdeling van 50% Rijk/provincie en 50% regio/gemeenten/overigen.

### 3.4 landelijk gebied

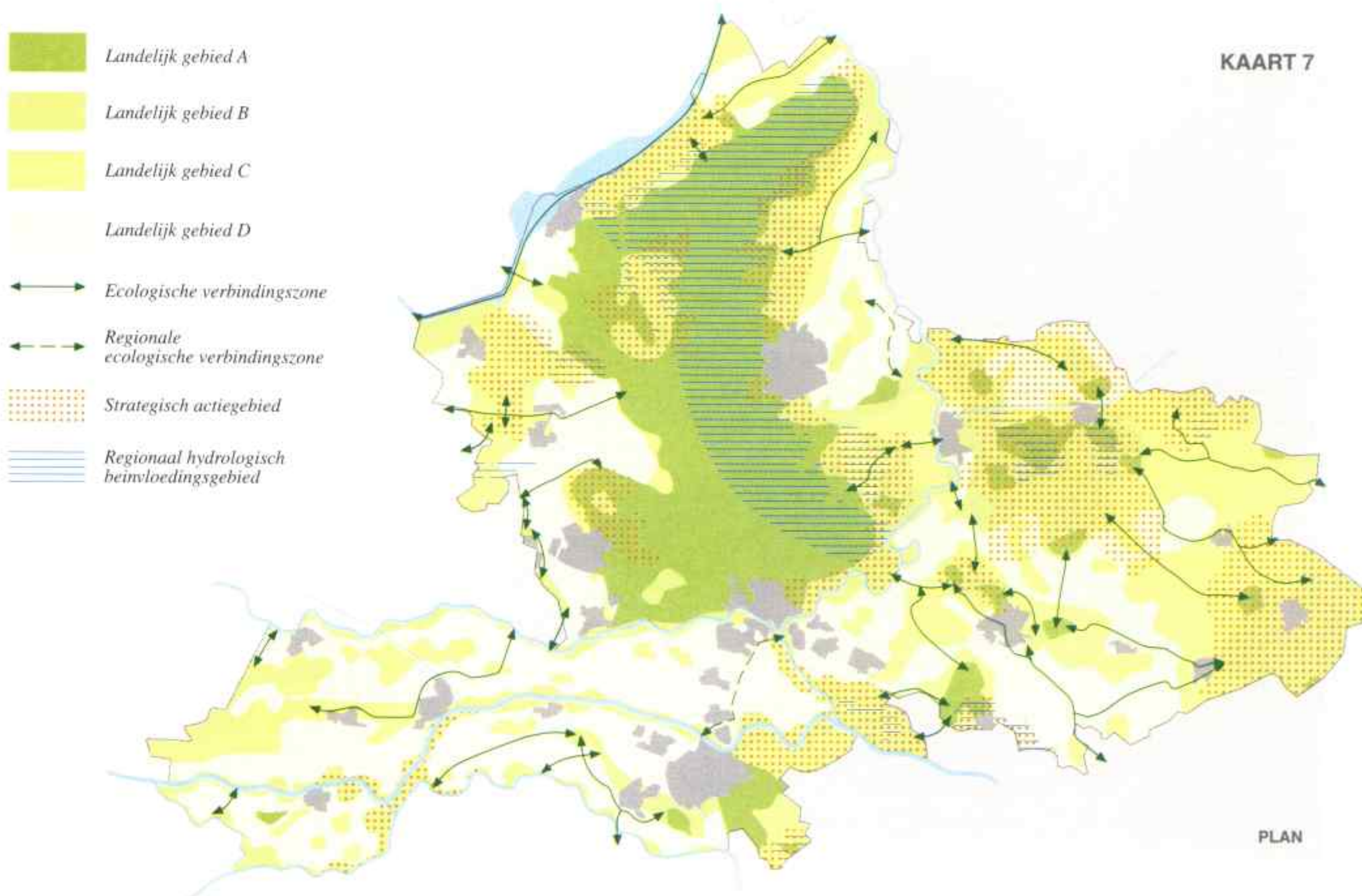
#### 3.4.1 hoofdpijnen van beleid

Het ruimtelijk beleid richt zich op behoud en verbetering van de kwaliteit van natuur, bos, landschap en cultuurhistorische structuren, en daarbij tevens op bevordering van de ontwikkeling van een economisch en milieuhyginisch duurzame landbouw. Het ruimtelijk beleid is ten aanzien van toerisme en recreatie primair gericht op kwaliteitsverbetering van het toeristisch-recreatieve produkt. De provincie wil dit ondermeer doen door in te spelen op de dynamiek in het landelijk gebied. Het inhaken op (economische) veranderingsprocessen, het stimuleren van plattelandsvernieuwing en actief zijn in gebieden zijn voorwaarden voor het welslagen van het provinciale omgevingsbeleid en het realiseren van ruimtelijke kwaliteit.

Om de accenten van het ruimtelijk beleid en de ontwikkelingsmogelijkheden van de diverse functies te verduidelijken zijn vier categorieën landelijk gebied onderscheiden. In landelijk gebied A en B is de natuur de richtinggevende, respectievelijk belangrijkste functie, waaraan de ontwikkeling van andere ruimtelijke functies wordt gerelateerd, en in landelijk gebied C en D is de landbouw de belangrijkste, respectievelijk richtinggevende functie. Beleidsuitgangspunten voor het landelijk gebied, die voor de gehele provincie gelden, zijn:

- *kwetsbare (laagdynamische) functies (natuur, bos en drinkwaterwinning) worden beschermd;*
- *het landelijk gebied wordt zoveel mogelijk gevrijwaard van functies die daar niet thuishoren;*
- *uitbreiding van stedelijke activiteiten is in landelijk gebied A uitgesloten. In landelijk gebied B is alleen op grond van een zeer zorgvuldig afwegingsproces waarbij met alle relevante aspecten rekening is gehouden en andere opties niet aanwezig zijn, een bij de functie van de kern passende uitbreiding is bespreekbaar. Eventuele natuur- en boscompensatie dient daarbij te zijn geregeld. Verslechtering van de hydrologische situatie van nabijgelegen natuur mag niet optreden.* Bij verstedelijking in gebieden met landschappelijke en cultuurhistorische (inclusief archeologische) waarden, ook buiten landelijk gebied A en B, worden deze waarden zoveel mogelijk ontzien en wordt de verstedelijking zorgvuldig ingepast;
- *functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing is alleen mogelijk als de nieuwe functie niet strijdig is met de beleidsdoelstellingen die voor de omgeving van toepassing zijn. De beleidsbeschrijving van het landelijk gebied is daarin richtinggevend;*
- *cultuurhistorische en landschappelijke structuren, en archeologische en aardwetenschappelijke waarden zijn van groot belang en zullen worden ontzien en waar mogelijk versterkt;*
- *bij aantasting van natuur, bos en grootschalige openbare recreatievoorzieningen is compensatie van toepassing.*





#### categorieën landelijk gebied

De categorieën landelijk gebied zijn op de Streekplankaart en op kaart 7 weergegeven. De beleidsbeschrijving geeft een samenhangend beeld van de ontwikkelingsmogelijkheden van de belangrijkste functies in het landelijk gebied. De beleidsbeschrijving is ook richtinggevend voor de ontwikkeling van stedelijke activiteiten. In de teksten wordt een voorschot genomen op de in 3.4.2 volgende algemene uitgangspunten.

#### - landelijk gebied A

Landelijk gebied A betreft de bestaande natuur- en bosgebieden. Agrarische en recreatieve functies hebben hier een relatief gering grondgebruik.

**In landelijk gebied A is de functie natuur richtinggevend. De ontwikkeling van andere functies moet hier passen binnen de natuurdoelstellingen.** Het beleid is niet alleen gericht op bescherming en instandhouding van het bestaande areaal natuur en bos, maar ook op areaalvergroting en kwaliteitsverbetering. Het beheer van de in landelijk gebied A gelegen bossen is voor een groot deel gericht op multi-functioneel gebruik. Het instrumentarium van het waterbeleid wordt vooral ter bescherming, maar ook ter verbetering van de bestaande waarden maximaal ingezet. Aanvullend instrumentarium richt zich op de binnen deze gebiedscategorie gelegen "strategische" actiegebieden. Binnen regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden, die zich uitstrekken over de andere gebiedscategorieën landelijk gebied, mogen als gevolg van ingrepen en ontwikkelingen geen negatieve effecten op de natuur in landelijk gebied A optreden. In deze gebiedscategorie ligt het accent op de continuïteit van bestaande landbouwbedrijven. Deze kunnen blijven functioneren binnen de voorwaarden die de natuur stelt. Nieuwvestiging van agrarische bedrijven is niet mogelijk. Uitbreiding van agrarische activiteiten dient per saldo een verbetering van de milieuhygiënische situatie tot gevolg te hebben en mag niet tot verslechtering van de waterhuishoudkundige situatie voor de natuur leiden.



Functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing dient te passen binnen de natuurdoelstellingen. Met name voor de functies wonen en (passende) recreatie worden mogelijkheden gezien. Uitbreiding van de bebouwing en buitenopslag zijn uitgesloten. Panden, die niet voor hergebruik in aanmerking komen, dienen bij voorkeur te worden afgebroken, tenzij het monumentenbeleid zich hiertegen verzet.

Nieuwvestiging van verblijfs- en intensieve dagrecreatieve en toeristische voorzieningen is niet mogelijk. Er zijn mogelijkheden voor extensieve vormen van recreatie voor zover die zijn te verenigen met de natuurdoelstellingen. Uitbreiding van bestaande bedrijven is slechts mogelijk onder de voorwaarde, dat van kwaliteitsverbetering van het regionale toeristisch-recreatieve produkt sprake is. In geval dit met verlies aan natuur en bos gepaard gaat, moet compensatie per saldo leiden tot verbetering van de bestaande situatie van natuur en bos.

Er wordt gestreefd naar afname van militair gebruik. Functieverandering van militaire terreinen en complexen die per saldo een verbetering betekent van de kwaliteit van natuur en bos wordt gestimuleerd. Ontgrondingen en berging van baggerspecie zijn niet toegestaan tenzij nodig voor natuurontwikkeling. De aanleg van wegen en nieuwe bovengrondse hoogspanningsverbindingen dient zoveel mogelijk te worden vermeden.

*- landelijk gebied B*

In het landelijk gebied B zijn natuur- en bosgebieden sterk verweven met landbouwgronden. Dit is met name het geval op landgoederen. Daarnaast zijn er gronden in agrarisch gebruik met daarop aanwezige natuurwaarden en zijn er plaatselijk grote potenties voor natuur en extensieve recreatie aanwezig. Behoud en ontwikkeling van de aanwezige waarden is het uitgangspunt voor plannen op regionaal en lokaal niveau.

***In landelijk gebied B is de natuur de belangrijkste functie. Ontwikkelingen van andere functies mogen de beoogde natuurdoelstellingen niet frustreren. De landbouw vervult in landelijk gebied B een blijvende rol en kan zich in economisch opzicht duurzaam ontwikkelen voor zover de natuurwaarden niet worden geschaad.*** In deze gebieden is sprake van versterking van de natuur. Hiervoor wordt voor een deel van de gebiedscategorie het Relatienota- en natuurontwikkelingsinstrumentarium ingezet. Daarbij wordt de begrenzing zo gekozen, dat door aansluiting op bestaande natuurelementen zoveel mogelijk grotere aaneengesloten eenheden ontstaan, waardoor een goed en op natuur gericht milieu- en waterbeheer mogelijk is. Door het creëren van deze grotere aaneengesloten eenheden natuur binnen deze gebieden kunnen het natuurbeheer en de milieu- en wateromstandigheden voor natuur worden verbeterd. Daarmee wordt inhoud gegeven aan de rijks-ecologische hoofdstructuur. Het beheer van de in deze gebiedscategorie gelegen bossen is voor een groot deel gericht op multifunctioneel gebruik. De inzet van aanvullend instrumentarium richt zich op de binnen deze gebiedscategorie gelegen "strategische" actiegebieden. In grote delen van landelijk gebied B is het waterbeheer gericht op de eisen die de natuur stelt. Binnen regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden, die zich uitsprekken over andere delen van het landelijk gebied, mogen als gevolg van ingrepen en ontwikkelingen geen negatieve effecten op de natuur in landelijk gebied B optreden.



---

Lang niet overal zal sprake zijn van inzet van het Relatienota- en natuurontwikkelingsinstrumentarium. In gebieden waar dit niet het geval is, zijn verbeteringen van de produktie-omstandigheden voor de landbouw mogelijk. Met name een verbetering van de verkaveling, maar ook van de waterhuishouding kan bijdragen aan versterking en daarmee aan het behoud van een duurzame landbouw. De beperkingen, die de natuur kan opleveren, verschillen van plaats tot plaats, afhankelijk van de specifieke kwetsbaarheid van de natuur. De economische duurzaamheid van bedrijven kan verder toenemen door ze in te schakelen in het beheer en onderhoud van natuur en landschap. De uitbreiding van individuele agrarische bedrijven is mogelijk, maar dient per saldo een verbetering van de milieuhygiënische situatie op te leveren. Hierdoor mag geen verslechtering van de waterhuishoudkundige situatie voor de natuur ontstaan. Beoordeling daarvan zal op grond van het daartoe geformuleerde milieu- en waterbeleid op provinciaal en lokaal niveau plaatsvinden. Nieuwvestiging van agrarische bedrijven is niet mogelijk, tenzij er door bedrijfsverplaatsing aantoonbare grote winst voor de natuur te behalen is doordat de ruimtelijke en milieuhygiënische situatie verbeterd wordt. In het kader van landinrichting is verplaatsing van een agrarisch bedrijf naar een locatie in landelijk gebied B mogelijk, indien er belangrijke landinrichtingsdoelen mee worden gediend en mits er sprake is van een zorgvuldige locatiekeuze.

Functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing dient te passen binnen de doelstellingen van het gebied. Voor de functies wonen en (passende) recreatie zijn mogelijkheden aanwezig, daarnaast zijn er beperkte kansen voor kleinschalige zakelijke dienstverlenende activiteiten. In beginsel moeten de bestaande bebouwingscontouren worden gehandhaafd, maar wanneer in een specifieke situatie functieverandering een meerwaarde heeft voor de voor het gebied geformuleerde doelstellingen kan daarin enige flexibiliteit worden betracht. Buitenopslag is niet toegestaan. Panden, die niet voor hergebruik in aanmerking komen, dienen bij voorkeur te worden afgebroken, tenzij het monumentenbeleid zich hiertegen verzet. Functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing is mogelijk als de huidige en toekomstige agrarische bedrijfsvoering in de directe omgeving daardoor niet wordt belemmerd.

Er zijn mogelijkheden voor de ontwikkeling van kleinschalige (passende) verblijfsrecreatie en voor extensieve vormen van recreatief medegebruik. Nieuwvestiging van grootschalige verblijfsrecreatie en intensieve dagrecreatie is niet mogelijk. Uitbreiding van bestaande voorzieningen is slechts mogelijk onder voorwaarde, dat van kwaliteitsverbetering van het regionale toeristisch-recreatieve produkt sprake is. Bij verlies van natuur en bos moet compensatie per saldo leiden tot verbetering van de bestaande situatie van natuur en bos.

Oppervlaktewinning van delfstoffen moet als eindresultaat een bijdrage leveren aan het realiseren van de doelstellingen voor natuur. De aanleg van wegen en van nieuwe bovengrondse hoogspanningsverbindingen wordt zoveel mogelijk beperkt. Alleen als er geen alternatieve mogelijkheden zijn, en er voldoende flankerende maatregelen worden getroffen, kan hiervan worden afgeweken.



- landelijk gebied C

Landelijk gebied C is hoofdzakelijk in agrarisch gebruik. De gebiedscategorie wordt gekenmerkt door waardevolle samenhangende landschappelijke structuren en cultuurhistorische patronen. Natuur en bos komen veelal als kleinere elementen voor.

***De landbouw is de belangrijkste functie in landelijk gebied C. Ontwikkelingen in de landbouw en van andere functies dienen zodanig te worden vormgegeven of gesitueerd dat het karakteristieke landschap en de cultuurhistorische (inclusief archeologische) waarden worden behouden.*** Het generieke milieubeleid is van toepassing tenzij het een beïnvloedingsgebied binnen een "strategisch" actiegebied betreft, dan is ook stimuleringsbeleid aan de orde. De waterhuishoudkundige situatie wordt afgestemd op het agrarisch gebruik, waarbij hier en daar verbetering hiervan ten behoeve van de natuur ook mogelijk is. De waardevolle weidevogelgebieden in landelijk gebied C dienen in ieder geval te worden beschermd (Streekplankaart en kaart 8). Dit betekent tenminste het handhaven van de huidige situatie (openheid, rust en waterhuishouding). In een aantal weidevogelgebieden zal het gewenst zijn de omstandigheden voor de weidevogels te verbeteren, ondermeer door peilverhoging. Als gevolg van ingrepen en ontwikkelingen in de regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden mogen zich geen negatieve effecten op de natuur in landelijk gebied A en B voordoen.

Door de grote variatie aan landschappen en cultuurhistorische patronen zijn specifieke, plaatsgebonden maatregelen noodzakelijk om de aanwezige waarden veilig te stellen. Zo zullen in karakteristieke komgebieden en gebieden met een waardevolle openheid ontwikkelingen welke de openheid aantasten worden geweerd. In kleinschalige gebieden is veel meer sprake van behoud van de karakteristiek door middel van zorgvuldige landschappelijke inpassing van activiteiten.

De landbouw kan zich in landelijk gebied C binnen de aangegeven randvoorwaarden ontwikkelen. In het kader van landinrichting is verplaatsing van een agrarisch bedrijf naar een gebied met waardevolle openheid mogelijk indien er belangrijke landinrichtingsdoelen mee worden gediend en mits er sprake is van een zorgvuldige locatiekeuze. Ook nieuwvestiging en uitbreiding van verblijfs- en intensieve dagrecreatieve voorzieningen is binnen deze voorwaarden mogelijk. Er zijn goede mogelijkheden voor extensieve recreatie.

Mogelijkheden voor functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing worden vooral in wonen, recreatie en (passende) niet-agrarische bedrijvigheid gezien. In beginsel moeten de bestaande bebouwingscontouren worden gehandhaafd, maar wanneer in specifieke situaties functieverandering een duidelijke meerwaarde heeft voor de voor het gebied geformuleerde doelstellingen kan daarin enige flexibiliteit worden betracht. Landschappelijke inpassing is daarbij vereist. Buitenopslag is niet toegestaan. Panden die niet voor hergebruik in aanmerking komen, dienen bij voorkeur te worden afgebroken, tenzij het monumentenbeleid zich hiertegen verzet. Functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing is mogelijk als de huidige en toekomstige agrarische bedrijfsvoering in de directe omgeving daardoor niet wordt belemmerd.



In landelijk gebied C zijn belangrijke natuurwaarden aanwezig. Naast instandhouding en herstel van bestaande natuurelementen, zal de natuur vooral door de versterking van de landschappelijke structuur worden ondersteund. In kleinschalige gebieden richt het beleid zich op een stabiel casco van natte en droge landschaps- en natuurelementen. Met de landschapselementen kan in specifieke situaties bij uitzondering flexibel worden omgegaan indien de agrarische gebruiksmogelijkheden worden verbeterd en daarmee tevens de landschappelijke structuur minder kwetsbaar wordt.

In waardevolle open gebieden mogen geen nieuwe bovengrondse hoogspanningsverbindingen worden aangelegd.

*- landelijk gebied D*

Landelijk gebied D betreft in agrarisch gebruik zijnde cultuurgrond met verspreid voorkomende natuurwaarden en landschapselementen.

***In landelijk gebied D is de landbouw richtinggevend voor de ontwikkeling van andere functies.*** Over het algemeen gaat het in deze gebiedscategorie om voor de landbouw goed ingerichte gebieden, waar de externe productieomstandigheden worden afgestemd op de agrarische behoefte. Aan nieuwe bedrijven wordt planologisch ruimte geboden. In een aantal gebieden wordt complexvorming voor de glastuinbouw, de champignon- en de boomteelt gestimuleerd teneinde de hierbij optredende centrumvoordelen te versterken. Het generieke milieubeleid is van toepassing, tenzij het een beïnvloedingsgebied binnen een "strategisch" actiegebied betreft. De waterhuishoudkundige situatie wordt afgestemd op de landbouw. Als gevolg van ingrepen en ontwikkelingen in de regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden mogen zich geen negatieve effecten op de natuur in landelijk gebied A en B voordoen.

Er is sprake van een terughoudend beleid ten aanzien van nieuwe functies; deze mogen de ontwikkeling naar een duurzame agrarische produktiestructuur niet in de weg staan. Ontwikkelingen van andere functies worden dan ook getoetst op de combineerbaarheid met de agrarische functie.

Functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing is mogelijk als de huidige en toekomstige agrarische bedrijfsvoering in de directe omgeving daardoor niet wordt belemmerd. Er zijn hierbij beperkte mogelijkheden voor uitbreiding, vernieuwing en vervanging van panden en voor buitenopslag, tenzij het monumentenbeleid zich hiertegen verzet.

In gebieden met waardevolle openheid dient het open karakter zoveel mogelijk te worden behouden. De in landelijk gebied D voorkomende lokale natuur- en landschapswaarden dienen op gemeentelijk niveau van een passende planologische bescherming te worden voorzien.



De beleidsbeschrijving van het landelijk gebied is ook een vertaling van de koersen uit de Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra (VINEX). Bij de keuze van de grenzen van de gebiedscategorieën is de minimumomvang van de onderscheiden gebieden ongeveer honderd hectare. Er zijn vele kleinere gebieden niet onderscheiden, die wel zodanige waarden en potenties hebben dat de afweging op gemeentelijk niveau tot een afwijking van de in dit plan gehanteerde beleidsbeschrijving kan leiden. Dit is terug te voeren op de verschillende schaalniveaus van streekplan en bestemmingsplan. Dit geldt voor "landbouw" in de gebiedscategorieën waar natuur de belangrijkste functie is en andersom voor verspreide "natuur" in de categorieën waar landbouw het belangrijkste is. Het concreet bestemmen van deze gebieden gebeurt door gemeenten in het bestemmingsplan buitengebied. Dit geldt ook voor wateren met natuurwaarden (kaart 9). De Functiekaart in het Waterhuishoudingsplan Gelderland geeft ook een overzicht van de verspreide waardevolle wateren.

De gebieden in landelijk gebied A zijn de gebieden in Gelderland met aaneengesloten bestaand bos en natuur waar slechts een gering deel van de oppervlakte een agrarische of recreatieve functie heeft. In niet al het bos ligt het accent op natuur. De gebieden van landelijk gebied B bestaan uit bos en natuur van kleinere omvang dan in landelijk gebied A, verweven met landbouwgronden die gedeeltelijk tevens natuurwaar-

den hebben. Ook waardevolle wateren maken vaak deel uit van deze gebiedscategorie. Het gaat veelal om gebieden waar Relatienota- en natuurontwikkelingsgebieden zijn of worden begrensd. Binnen landelijk gebied A en B wordt de rijks-ecologische hoofdstructuur vorm gegeven.

De grenzen van de gebieden van landelijk gebied C zijn bepaald door na te gaan of er een samenhangende structuur van landschappelijke elementen aanwezig is. Als samenhangende structuren van landschappelijke elementen zijn beschouwd: het voorkomen van complexen van oude bouwlanden (essen, maar ook andere oude bouwlanden in het Rivierengebied), het voorkomen van karakteristieke open komgebieden en het voorkomen van concentraties aan opgaande beplantingselementen (bosjes, houtwallen en houtsingels). Daarnaast zijn de waardevolle weidevogelgebieden die niet binnen landelijk gebied A of B vallen tot deze gebiedscategorie gerekend.

Landelijk gebied D bestaat uit de gronden, die over het algemeen voor economisch duurzame landbouw goed zijn ingericht. Er komen verspreide natuurwaarden voor.

### 3.4.2 algemene uitgangspunten van beleid

#### *natuur*

Het bereiken van een duurzame ontwikkeling op basis van een sterke, robuuste ecologische structuur is één der hoofddoelen van het provinciale omgevingsbeleid. Dit zal worden gerealiseerd door een samenhangend pakket aan beleidsmaatregelen aangestuurd vanuit de drie provinciale omgevingsplannen. Voor de ontwikkeling van de natuur is de beleidsbeschrijving landelijk gebied richtinggevend. Inzet van middelen en andere beleidsinspanningen vinden vooral plaats in landelijk gebied A en B. Daarbuiten wordt voornamelijk geïnvesteerd in de ontwikkeling van ecologische verbindingzones, die gebieden vallend in beide genoemde gebiedscategorieën met elkaar verbinden (kaart 9).

Het bestaande areaal natuur wordt door planologische bescherming, inspanningen vanuit het waterhuishoudingsbeleid geënt op de stroomgebiedbenadering en indien nodig stimulerend milieubeleid duurzaam veiliggesteld en door middel van een actief aankoopbeleid uitgebreid. Alternatieven voor aankoop kunnen per geval worden bekeken. Te denken valt aan natuurbeheer door agrariërs tegen een vergoeding die vergelijkbaar is met de te maken kosten bij aankoop en beheer door de overheid. Het doel is te komen tot grotere eenheden aaneengesloten en deels minder gereguleerde natuur.

Vanuit kwaliteitsoverwegingen en kostenaspecten zullen elkaar versterkende koppelingen van natuur met andere functies worden nagestreefd. Vooral natuur, bos en drinkwaterwinning, maar ook natuurgerichte ontgrondingen, bieden goede mogelijkheden hiertoe.



---

Binnen het landelijk gebied A en B en met de tussenliggende verbindingen wordt inhoud gegeven aan de rijks-ecologische hoofdstructuur (ehs). Landelijk gebied A en B en de ecologische verbindingzones komen in belangrijke mate overeen met deze rijks-ehs, met dien verstande dat een vertaling naar de provinciale situatie is gemaakt. De provincie zet zich in voor de concrete realisering van de ehs binnen deze gebiedscategorieën, hierbij wordt versterking van de interne samenhang van bestaande natuurgebieden nagestreefd.

Landelijk gebied A wordt gevormd door kerngebieden van de rijks-ehs. Landelijk gebied B omvat kleinere kerngebieden en gebieden die voor uitbreiding van het natuurareaal in aanmerking komen. Overige delen van laatstgenoemde gebiedscategorie behouden een landbouwkundige functie, waarbij de landbouw in zijn bedrijfsvoering rekening moet houden met de natuur in de omgeving. In stimulerende zin worden instrumenten ingezet om binnen het agrarisch gebruik natuurwaarden te ontwikkelen.

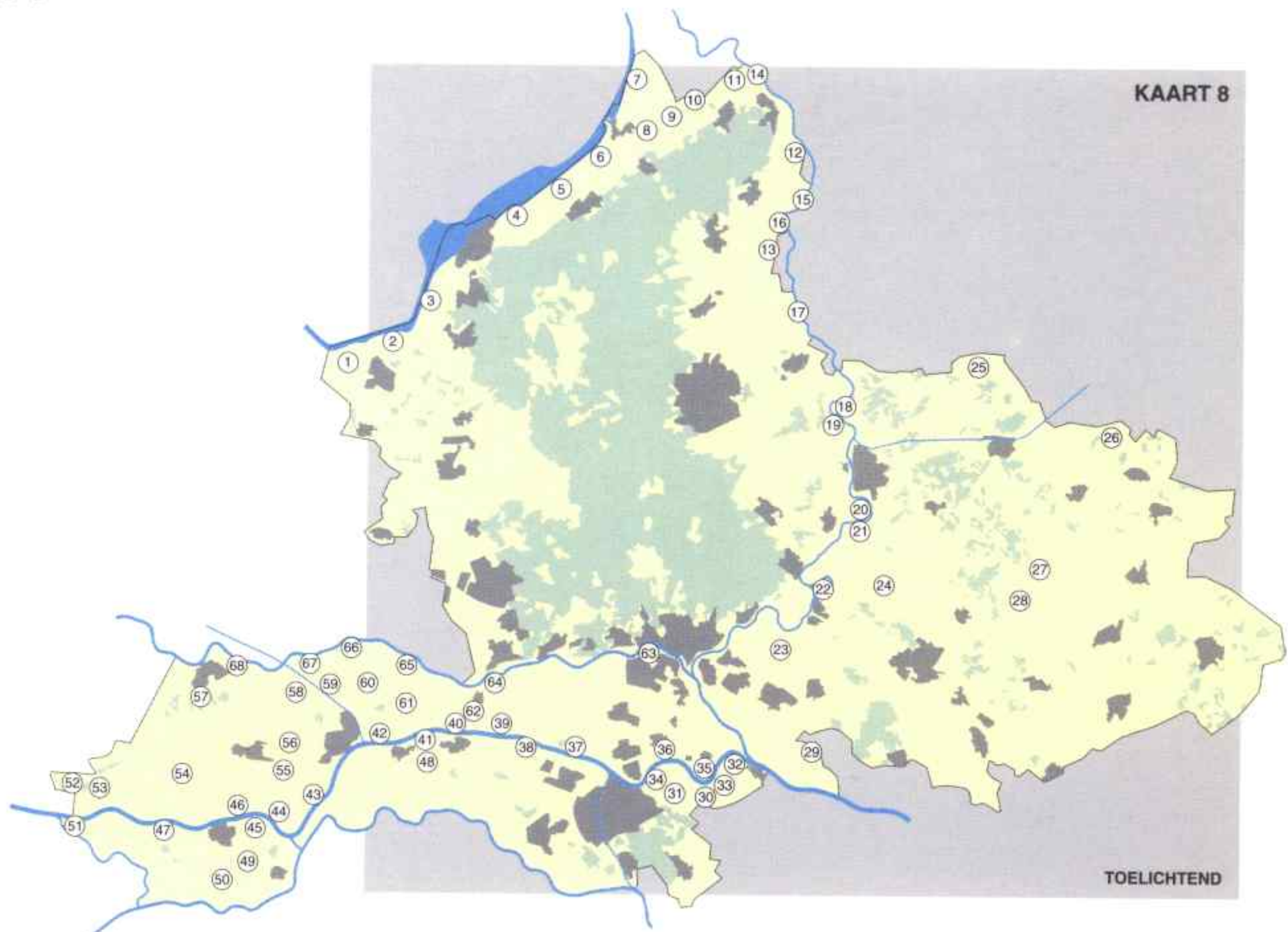
De natuurdoelen worden bereikt door middel van een gecombineerde inzet van instrumenten. Naast behoud van bestaande natuur zal verwerving van gronden plaatsvinden en zullen beheersovereenkomsten worden gesloten. Om de milieubelasting vanuit de landbouw te verlagen wordt in de "strategische" actiegebieden stimuleringsbeleid ingezet. Ook hydrologische aanpassing is in meerdere situaties nodig om de herstel- en ontwikkelingsmogelijkheden van de natuur te vergroten.

De beleidsbeschrijving landelijk gebied is tot stand gekomen door een onderlinge afweging van belangen en functies. Naast het gewicht dat aan de natuur in dit afwegingsproces is toegekend, is globaal bepaald welke soort natuur er in verschillende gebieden wordt nagestreefd. Deze natuurdoeltypen stellen elk hun specifieke eisen aan de inrichting en de kwaliteit van de omgeving.

Natuurdoeltypen komen per deelgebied van Gelderland veelal in een combinatie voor. Er kan niet worden aangegeven welk type uitsluitend voorkomt. In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen wordt ingegaan op de combinatie van natuurdoeltypen die in het desbetreffende gebied met name aanwezig is. Van gemeenten en waterschappen wordt verwacht dat zij, na vroegtijdig onderling overleg, in hun plannen rekening houden met de voorkomende natuurdoeltypen en de eisen die deze stellen aan de milieu- en wateromstandigheden.

Veel van de Gelderse natuur is gebonden aan specifieke wateromstandigheden. Binnen landelijk gebied A en B is dat op een groot aantal plaatsen het geval. Het meest waardevolle deel daarvan is weer apart onderscheiden (kaart 9). Het gaat daarbij om zowel gebieden als wateren. Dit correspondeert met de aanduiding "natuur van het hoogste ecologische niveau" in het Waterhuishoudingsplan. Tot de waterafhankelijke natuurdoeltypen behoren ook weidevogels. Dit natuurdoeltype ressorteert in ieder geval onder landelijk gebied A en B, daarnaast worden ook in landelijk gebied C weidevogelgebieden aangeduid. Op kaart 8 zijn de waardevolle weidevogelgebieden opgenomen.



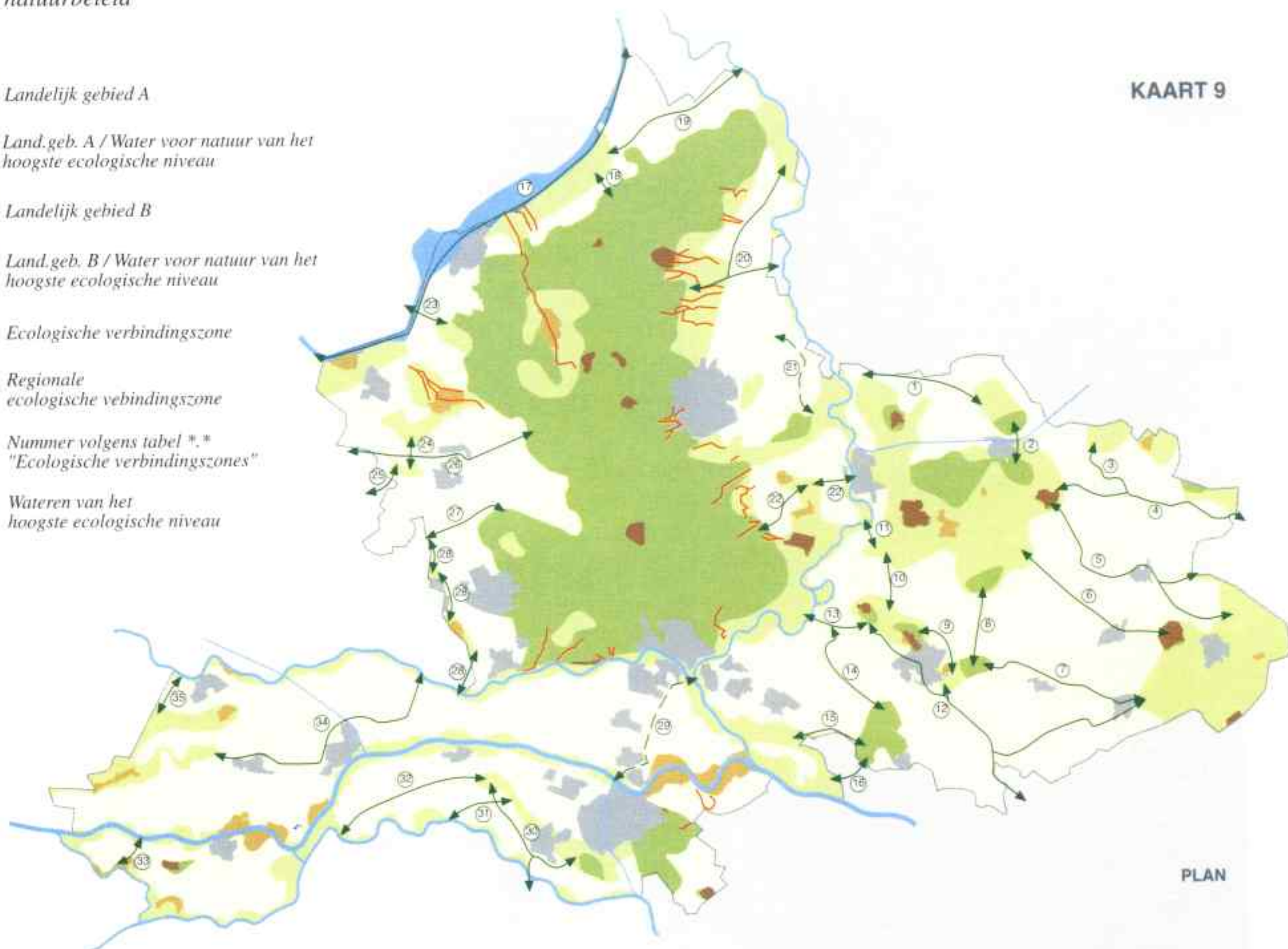


- |                        |                |             |              |                       |              |                      |                                    |                                |             |                        |                 |                        |                 |                 |               |               |                       |               |                   |                   |                   |                  |                      |               |                     |         |          |                  |                   |             |                 |                  |                     |                          |                         |                         |                  |                 |                |                     |                         |             |              |                               |             |                   |                           |              |                 |                     |             |                 |                          |                     |                               |                     |                     |                 |                |  |                    |                   |                            |                      |
|------------------------|----------------|-------------|--------------|-----------------------|--------------|----------------------|------------------------------------|--------------------------------|-------------|------------------------|-----------------|------------------------|-----------------|-----------------|---------------|---------------|-----------------------|---------------|-------------------|-------------------|-------------------|------------------|----------------------|---------------|---------------------|---------|----------|------------------|-------------------|-------------|-----------------|------------------|---------------------|--------------------------|-------------------------|-------------------------|------------------|-----------------|----------------|---------------------|-------------------------|-------------|--------------|-------------------------------|-------------|-------------------|---------------------------|--------------|-----------------|---------------------|-------------|-----------------|--------------------------|---------------------|-------------------------------|---------------------|---------------------|-----------------|----------------|--|--------------------|-------------------|----------------------------|----------------------|
| ① Arkemheen-achterhoek | ② Putterpolder | ③ Dasselaar | ④ Oosterveen | ⑤ Nodbeek / Kruisbeek | ⑥ Doornspijk | ⑦ Polder Oosterwolde | ⑧ Polder Oldebroek & Polder Hattem | ⑪ Wapenveldse en Vorchterbroek | ⑬ Voorbroek | ⑭ Aersoltweerde-Hattem | ⑮ Vorchterwaard | ⑯ Veessense uiterwaard | ⑰ Dorperwaarden | ⑱ Ravenswaarden | ⑲ Rammelwaard | ⑳ Cortenoever | ㉑ Bronkhorsterwaarden | ㉒ Fraterwaard | ㉓ Lage Veldslagen | ㉔ Hummelo-Hengelo | ㉕ Larensche Broek | ㉖ Noordijkerveld | ㉗ Modijk, Het Vlakke | ㉘ Wolfersveen | ㉙ Erfkamerlingschap | ㉚ Leuth | ㉛ Circul | ㉜ Millingerwaard | ㉝ Ellecomse Waard | ㉞ Oude Waal | ㉟ Gendtse Waard | ㊱ Bemmelse Waard | ㊲ Loenen-Oosterhout | ㊳ Winssense uiterwaarden | ㊴ Hiensche uiterwaarden | ㊵ Gouverneursche Polder | ㊶ Drutense Waard | ㊷ Willemspolder | ㊸ Stijse Waard | ㊹ Heeseltsche Waard | ㊺ Hurwenense uiterwaard | ㊻ Rijswaard | ㊼ Breemwaard | ㊽ Leeuwensche Veld, Het Broek | ㊾ De Vliert | ㊿ Groot Laagbroek | 1 Waarden bij Loevenstein | 2 Hooge Veld | 3 Leuvense Veld | 4 Rauweil-Eigenblok | 5 Molenblok | 6 Het Nieuwland | 7 Avontuur en Vretstrooi | 8 Rijswijksche Veld | 9 Essenbosch / Maurikse Broek | 10 Ommerensche Veld | 11 Liendensche Veld | 12 Eldikse Veld | 13 Meinerswijk | 14 Wolfswaard en Randwijkse uiterwaarden / Schoutenwaard | 15 Ingense Waarden | 16 Maurikse Waard | 17 Rijswijkse Buitenpolder | 18 Beusichemse Waard |
|------------------------|----------------|-------------|--------------|-----------------------|--------------|----------------------|------------------------------------|--------------------------------|-------------|------------------------|-----------------|------------------------|-----------------|-----------------|---------------|---------------|-----------------------|---------------|-------------------|-------------------|-------------------|------------------|----------------------|---------------|---------------------|---------|----------|------------------|-------------------|-------------|-----------------|------------------|---------------------|--------------------------|-------------------------|-------------------------|------------------|-----------------|----------------|---------------------|-------------------------|-------------|--------------|-------------------------------|-------------|-------------------|---------------------------|--------------|-----------------|---------------------|-------------|-----------------|--------------------------|---------------------|-------------------------------|---------------------|---------------------|-----------------|----------------|--|--------------------|-------------------|----------------------------|----------------------|



## Prioriteit natuurbeleid

-  Landelijk gebied A
-  Land.geb. A / Water voor natuur van het hoogste ecologische niveau
-  Landelijk gebied B
-  Land.geb. B / Water voor natuur van het hoogste ecologische niveau
-  Ecologische verbindingszone
-  Regionale ecologische verbindingszone
-  Nummer volgens tabel \*. \*  
"Ecologische verbindingszones"
-  Wateren van het hoogste ecologische niveau

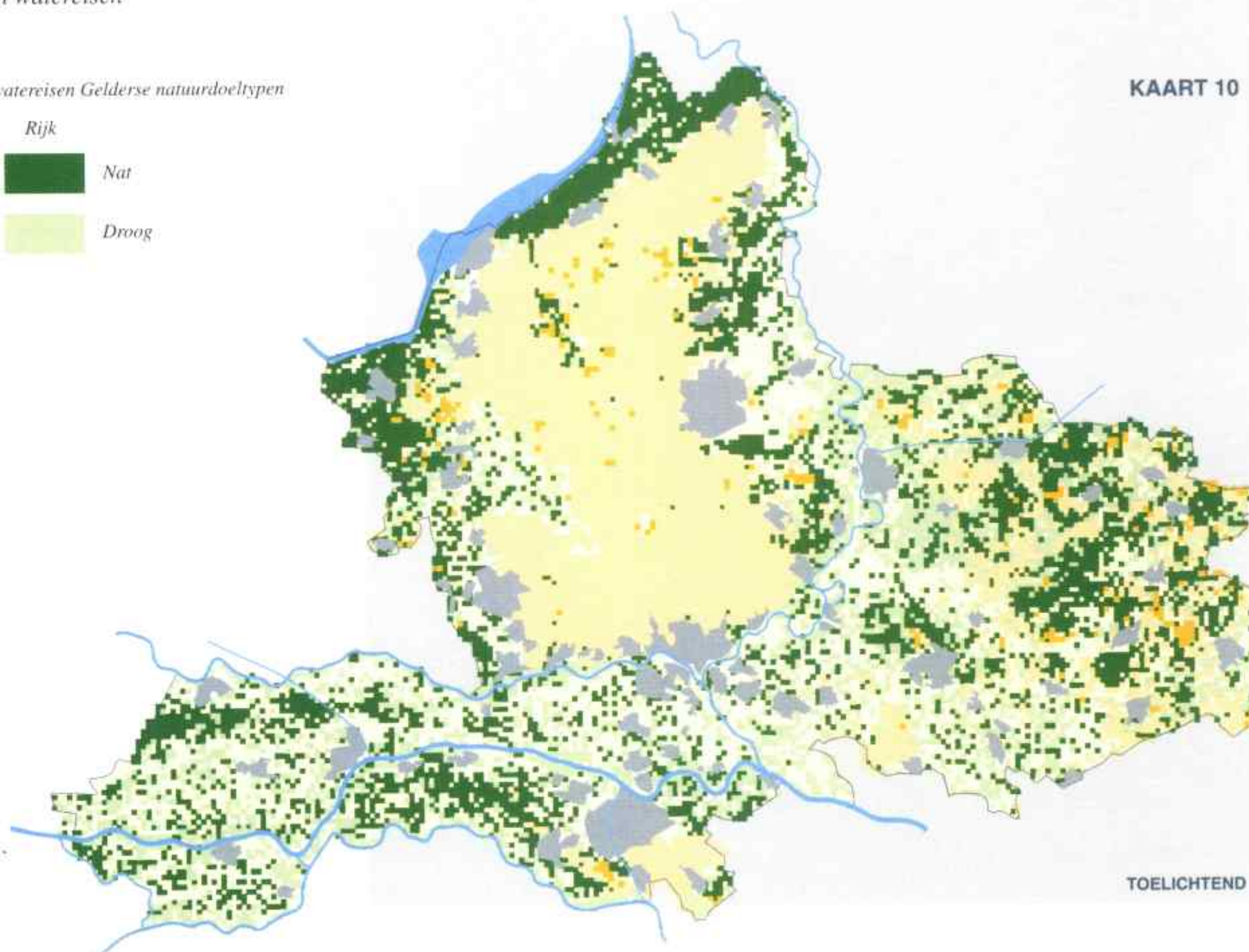


KAART 9

## Milieu- en watereisen

Milieu- en watereisen Gelderse natuurdoeltypen

- |   |   |       |
|---|---|-------|
| Arm   | Rijk  |       |
|  |  | Nat   |
|  |  | Droog |



KAART 10

TOELICHTEND



Voor de eisen die worden gesteld aan de milieu- en wateromstandigheden variëren per natuurdoeltype. Voor het Gelderse omgevingsbeleid zijn de natuurdoeltypen van belang die met de bijbehorende specifieke milieu- en wateromstandigheden zijn weergegeven in tabel 3.5 en op kaart 10.

De milieu-eisen zijn gedefinieerd als de maximaal toelaatbare stikstofdepositie, waarbij nog juist geen verandering in de soortensamenstelling van vegetatie/natuurdoeltype optreedt; dat wil zeggen nog juist geen soorten verdwijnen.

tabel 3.5 milieu- en watereisen Gelderse natuurdoeltypen\*

natuurdoeltypen	vocht	kwel	voedselarme omstandigheden (350-1.400 mol N/ha)	voedselrijke omstandigheden (> 1.400 mol N/ha)
<b>arm nat</b>				
nat schraalland	x	x		x
natte heide	x	-		x
ven	x	-	x	
hoogveen	x	-	x	
<b>arm droog</b>				
heischraal grasland	-	-	x	
droge heide	-	-		x
arm, droog bos op zand- grond	-	-	x	
<b>rijk nat</b>				
rivier/nevengeul	x			x
plas en strang	x	-		x
laaglandbeek	x	x		x
sloot	x	soms		x
moeras	x	soms		x
bloemrijk grasland	x	x		x
houtwal/singel	x	soms		x
bron van bos en beek	x	x		x
kleibos	x	x		x
boomkikker	x	x	nvt	
weidevogel	x	-	nvt	
<b>rijk droog</b>				
stroomdalgrasland	-	-		x
bos op leemgrond	x	x	x	
houtwal/singel	x	soms		x
<b>overig</b>				
das	x	-	nvt	

\* Vergelijk kaart 10

Om de gestelde natuurdoelstellingen binnen landelijk gebied A en B te realiseren is in een aantal gevallen hydrologische bescherming noodzakelijk. Op kaart 7 (p.62) zijn, uitgaande van de stroomgebiedsbenadering, regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden opgenomen. Binnen de regionale beïnvloedingsgebieden mogen nieuwe ontwikkelingen en ingrepen zoals stedelijke uitleg of ontgrondingen niet leiden tot negatieve effecten op de waterkwantiteit en -kwaliteit. Ook op lokale schaal is sprake van hydrologische beïnvloedingsgebieden (bufferzones). Ten aanzien hiervan wordt van gemeenten en waterbeheerders verwacht, dat zij deze in goed en vroegtijdig overleg opnemen in hun plannen en waar nodig maatregelen treffen ten behoeve van bescherming dan wel herstel van natte natuur. Om negatieve effecten ten aanzien van de waterhuishouding tegen te gaan, wordt gemeenten geadviseerd om de bescherming door middel van bufferzones in bestemmingsplanvoorschriften te regelen (bijvoorbeeld door het hanteren van een aanlegvergunningstelsel). In de "strategische" actiegebieden streeft de provincie het versneld realiseren van hydrologische bescherming na en zal bij voorrang stimulerend milieu-instrumentarium worden ingezet.



#### *stroomgebiedsbenadering*

De stroomgebiedsbenadering is een hulpmiddel bij het ordenen en duurzaam vormgeven van functies. Voor de functies natuur en drinkwaterwinning houdt de benadering in dat wordt nagegaan of bovenstrooms van waardevolle aan water gebonden natuur en drinkwaterwinningen geen voor deze functies nadelige beïnvloeding van de watersituatie plaatsvindt. Een goede kwaliteit water bovenstrooms maakt natuurontwikkeling benedenstrooms kansrijk. Bij deze waterstromen kan het gaan om oppervlaktewater maar ook om ondergrondse waterstromen, die als kwel naar boven komen. De stroomgebiedsbenadering komt in dit plan onder meer tot uiting in de aanwijzing van hydrologische beïnvloedingsgebieden op kaart 7 "gebiedscategorieën landelijk gebied" bovenstrooms van bestaande waardevolle aan water gebonden natuur.

#### *prioriteit natuurbeleid (kaart 9)*

Deze kaart geeft aan in welke gebieden het Gelderse natuurbeleid met voorrang wordt ingezet. Het kaartbeeld geeft de gebieden weer waarbinnen inhoud wordt gegeven aan de rijks-ecologische hoofdstructuur. Landelijk gebied A en B zijn een vertaling van de kerngebieden en de gebieden waar kansen voor natuurontwikkeling aanwezig zijn. Dit zijn overigens dezelfde gebiedscategorieën als op kaart 7 zijn afgebeeld; binnen deze ruimere gebieden zal de ehs concreet worden begrensd. Ook de ecologische verbindingzones op de kaart zijn een vertaling van de zones die het Rijk eerder heeft voorgesteld. Aan beide kaarten ligt onderzoek van de provincie ten grondslag, waarin per gebied verschillende kwaliteiten en potenties van de natuur van Gelderland zijn onderscheiden. De milieu- en wateromstandigheden waren daarbij mede bepalend. De ecologische verbindingzone verschilt naar gelang de aard van de gebieden die verbonden worden. Dat is in de tabel 3.6 aangegeven onder "doeltypen natuur en indicatorsoorten". Tevens geeft deze tabel aan of de verbindingzones langs of door een watergang zullen worden aangelegd of dat het gaat om droge verbindingen die grotendeels uit stapstenen zullen bestaan.

De uitvoering van het Natuurbeleidsplan en de realisering van de daarin opgenomen ecologische hoofdstructuur wordt voor een belangrijk deel gerealiseerd door inzet van het Relatienota- en Natuurontwikkelingsinstrumentarium. Hieromtrent hebben Rijk en provincies op 6 april 1991 een convenant getekend. Daarmee is overeengekomen dat in Gelderland 10.300 "tweede fase Relatienotahectaren" (zowel reservaat- als beheersgebied) zullen worden begrensd en 7.250 "Natuurontwikkelingshectaren". De begrenzing is vrijwel voltooid. In de eerste fase van de Relatienota ging het om ruim 14.000 hectaren. Het totaal aan Relatienota- en Natuurontwikkelingshectaren betreft in Gelderland circa 32.000. Het voorgaande is van toepassing op landbouwgebied. Daarnaast zijn er bestaande bos- en natuurgebieden die door terreinbeheerders als Staatsbosbeheer, het Gelders Landschap en Natuurmonumenten worden aangekocht. Rijk en provincie betalen mee aan deze aankoop. Dit soort gebieden maakt eveneens deel uit van de ecologische hoofdstructuur.

#### *atmosferische beïnvloeding*

Het bij voorrang inzetten van stimulerend milieu-instrumentarium in atmosferische beïnvloedingsgebieden zal door de provincie worden bevorderd in de "strategische" actiegebieden. Atmosferische beïnvloedingsgebieden kunnen door gemeenten, na zorgvuldige afweging, in bestemmingsplannen worden opgenomen.

#### *ecologische verbindingzones*

Om de ecologische waarden van de afzonderlijke natuurgebieden, gelegen in landelijk gebied A en B duurzaam te vergroten worden tussen deze natuurgebieden ecologische verbindingzones gerealiseerd. Verspreid voorkomende bestaande natuurelementen vormen hiervoor het uitgangspunt. Een deel van de verbindingzones krijgt gestalte in en langs watergangen. De overige verbindingzones bestaan uit houtsingels, bosjes, poelen of andere landschapselementen. De in ontwikkeling zijnde en nog te realiseren verbindingzones zijn (indicatief) op de Streekplankaart en kaart 9 opgenomen en maken deel uit van de provinciale uitwerking van de rijks-ehs. Per verbinding zijn de globale natuurdoelstellingen aangegeven (tabel 3.6). Onomkeerbare ontwikkelingen, die realisering van verbindingzones onmogelijk maken, worden geweerd. De definitieve tracékeuzes worden op projectniveau gemaakt.



Ecologische verbindingzones hebben een beperkte breedte (van een enkele tot maximaal enige tientallen meters). Ze worden op basis van vrijwillige overeenkomsten gerealiseerd. Initiatieven vanuit de regio hiertoe worden ondersteund. Voor de realisering van natte verbindingzones ligt het initiatief bij de waterbeheerders. Realisering van natte verbindingzones kan ondermeer in het kader van landinrichting plaatsvinden. De provincie bevordert dat bij landinrichting ook gronden beschikbaar komen voor de aanleg van droge verbindingzones. Op projectbasis zullen ook provinciale middelen worden ingezet. Voor projecten buiten landinrichtingsverband kunnen (samenwerkende) gemeenten goede initiatiefnemers zijn voor de realisering van droge verbindingzones. Ook particulier kunnen het initiatief nemen tot de realisering van een ecologische verbindingzone. Gemeenten dienen ecologische verbindingzones indicatief in hun bestemmingsplannen op te nemen en na realisering concreet vast te leggen. De indicatieve aanduiding is noodzakelijk om ontwikkelingen, die de realisering van verbindingzones onomkeerbaar zouden blokkeren, te voorkomen.

tabel 3.6 ligging en aard van de ecologische verbindingzones

nr. verbindingzone tussen	stapstenen, resp. indicatief langs	doeltypen natuur en indicatorsoorten
1 Verwolde - Joppe	Dorther Beek	bloemrijk grasland, bos van arme droge zandgrond, bos van leemgrond, bos van bron en beek, houtwal
2 Ampsen - Graafschap	stapstenen	arm droog bos, bos van leemgrond, boomkikker
3 Berkel - Noordijkerveld	Bolksbeek	bloemrijk grasland, bos van leemgrond, bos van bron en beek, houtwal, singel, boomkikker
4 Rekken - Graafschap	Berkel	laaglandbeek, vochtig schraalgrasland, bloemrijk grasland, bos van arme vochtige zandgrond, bos van leemgrond, bos van bron en beek, houtwal, singel, boomkikker, das
5 Winterswijk (Zwillbrock) - Graafschap	Groenlose Slinge en Steenbeek	laaglandbeek, vochtig schraalgrasland, bloemrijk grasland, natte heide, bos van arme droge zandgrond, bos van arme vochtige zandgrond, bos van leemgrond, bos van bron en beek, boomkikker, das
6 Winterswijk - Graafschap	Baakse beek of Veengoot	laaglandbeek, vochtig schraalgrasland, moeras, natte heide, bos van leemgrond, bos van bron en beek, singel, boomkikker, das
7 Winterswijk - Slangenburger	Bovenslinge	laaglandbeek, bloemrijk grasland, bos van arme droge zandgrond, bos van leemgrond, bos van bron en beek, boomkikker
8 Graafschap - Slangenburger	stapstenen	heischraal grasland, bos van arme droge zandgrond, bos van leemgrond, houtwal
9 Zumpe - Hummelo	Zelhemse beek, stapstenen	bloemrijk grasland, bos van leemgrond, bos van bron en beek
10 Graafschap-Hummelo	Hengelose beek, stapstenen	bos van leemgrond, bos van bron en beek, bos van kleigrond
11 Graafschap - IJssel (Veluwe)	Beken Graafschap-IJssel, stapstenen	laaglandbeek, bloemrijk grasland, bos van bron en beek, das, bos van kleigrond
12 Winterswijk - Hummelo, Oude IJssel/Issel	Keizersbeek / Oude IJssel	laaglandbeek, bos van leemgrond, houtwal
13 Hummelo - Havikerwaard	Oude IJssel, stapstenen	laaglandbeek, bos van kleigrond, das
14 Hummelo - Montferland	Didamse Leigraaf	bos van arme droge zandgrond, bos van leemgrond, bos van bron en beek, das
15 Montferland - Rijnstrangen	stapstenen	bos van leemgrond, bos van kleigrond
16 Montferland - Rijnstrangen	Wildt/Grenskanaal	laaglandbeek, bos van bron en beek
17 Arkemheen - Kampen	Randmeeroevers	moeras, bloemrijk grasland, stroomdalgrasland



nr. verbindingszone tussen	stapstenen, resp. indicatief langs	doeltypen natuur en indicatorsoorten
18 Veluwe - Randmeerkust	Landgoed Klarenbeek, stapstenen	houtwal en singel, bloemrijk grasland, heischraal grasland
19 Elburg - IJssel	Heigraaf	zoetwatergemeenschap, moeras, bloemrijk grasland, singel
20 Oost-Veluwe - IJssel	Emsterbroek / Grift	zoetwatergemeenschap, laaglandbeek, moeras, bloemrijk grasland, bos van bron en beek
21 Bussloo - Twello *	Fliert	bos van leemgrond
22 Eerbeek - IJssel	Eerbeekse-, Oekense Beek	bloemrijk grasland
23 Veluwe - Flevoland	Landgoed Vollenbeek	bos van leemgrond
24 Meerveld - Erica	stapstenen	natte heide, ven, bos van arme droge zandgrond, bos van arme vochtige zandgrond, bos van leemgrond, bos van bron en beek, houtwal, singel
25 Erica - Groot Zandbrink (Utrecht)	stapstenen	heischraal grasland, natte heide, ven, bos van arme droge zandgrond, bos van arme vochtige zandgrond, bos van veengrond, bos van bron en beek
26 Veluwe - Erica	Esvelderbeek	heischraal grasland, houtwal
27 Veluwe - Utrecht	Lunterense beek	bos van arme droge zandgrond, singel
28 Lunterense beek - Rijn	zones langs Valleikanaal	zoetwatergemeenschap, bloemrijk grasland, houtwal, singel
29 Uiterwaarden Rijn - uiterwaarden Waal **	stapstenen	bloemrijk grasland, stroomdalgrasland, bosgemeenschap van rivierklei
30 Overasseltse vennen - Hernen - Noord-Brabant	Balgoyse Wetering, stapstenen	moeras, bloemrijk grasland, heischraal grasland, bos van leemgrond, bos van bron en beek, houtwal, das
31 Bergharen - uiterwaarden Maas	Nieuwe Wetering	zoetwatergemeenschap, bos van rivierklei, bloemrijk grasland
32 Bergharen - Fort St. Andries	Grote Wetering, Leeuwensche en Rijksche Wetering	zoetwatergemeenschap, moeras, bloemrijk grasland, bos van rivierklei
33 Waal - Maas	Meidijkse Wielen	moeras, bloemrijk grasland, stroomdalgrasland
34 Regulieren - uiterwaarden Lek	Diefdijk, Gouberdinger Wetering	zoetwatergemeenschap, moeras, bos van kleigrond
35 Rijn - Linge	Oude Rijn - Linge	zoetwatergemeenschap, stroomdalgrasland, moeras, bloemrijk grasland, bos van kleigrond

\* Verbindt geen bestaand kerngebied. Initiatief van waterbeheerder ondersteund door provincie.

\*\* Maakt onderdeel uit van het Landschapsontwikkelingsplan voor het KAN. Is van regionaal/lokaal belang maar wordt door de provincie ondersteund.

De prioritering in de uitvoering van ecologische verbindingszones in gebieden, waar landinrichting speelt, is sterk afhankelijk van het stadium van de landinrichting. Naast een inhoudelijke beoordeling zal daarmee bij de programmering van acties in het landelijk gebied (in het jaarlijks

bij te stellen "Provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied") en de daaruit mogelijk voortvloeiende beschikbaarstelling van middelen nadrukkelijk rekening worden gehouden.

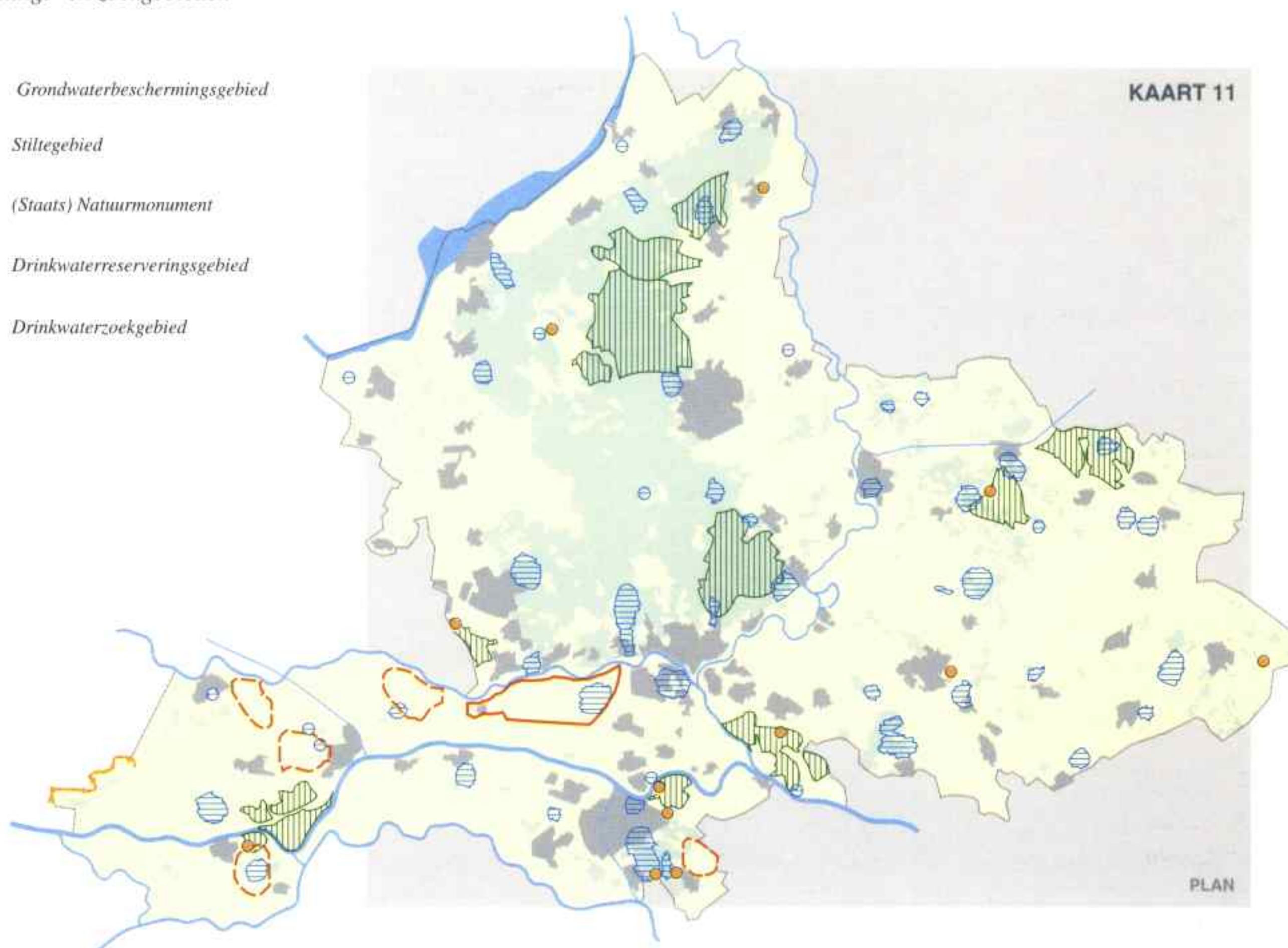
#### *milieubeschermingsgebieden*

Het beleid voor milieubeschermingsgebieden heeft ten doel versneld een basismilieu- en waterkwaliteit te realiseren ter bescherming van kwetsbare functies als drinkwaterwinning, waardevolle bodems en zeldzame natuur. Milieubeschermingsgebieden in het kader van de Wet Milieubeheer zijn grondwaterbeschermingsgebieden, stiltegebieden en (staats)natuurmonumenten. In het provinciale omgevingsbeleid worden ook nog "strategische" actiegebieden onderscheiden. Deze "strategische" actiegebieden vallen in belangrijke mate samen met de vroegere bodembeschermingsgebieden en beslaan ook de integrale milieubeschermingsgebieden uit het (eerste) GMP.

Om de doelen in de milieubeschermingsgebieden te bereiken is preventief planologisch beleid nodig, naast provinciale milieuregelgeving en stimulerings-



-   Grondwaterbeschermingsgebied
-  Stillegebied
-   (Staats) Natuurmonument
-  Drinkwaterreserveringsgebied
-  Drinkwaterzoekgebied



maatregelen. Voor grondwaterbeschermingsgebieden en stillegebieden is in dit plan beleid geformuleerd. (Staats)natuurmonumenten dienen op gemeentelijk niveau planologisch te worden beschermd.

De bescherming van het grondwater als bron van de drinkwatervoorziening voor nu en in de toekomst is, ook met het oog op volksgezondheidsaspecten, van groot belang. Het doel van het grondwaterbeschermingsbeleid is ervoor te zorgen dat het grondwater op eenvoudige wijze (zonder ingrijpende en kostbare zuivering) kan worden gebruikt voor de bereiding van drinkwater. In de grondwaterbeschermingsgebieden zijn activiteiten die risico's voor de winning van drinkwater kunnen opleveren niet acceptabel. Hieronder worden begrepen de ontwikkeling van grootschalige nieuwe woonlocaties, aanleg van bedrijventerreinen, verblijfsrecreatieve terreinen, concentraties van dagrecreatie en aanleg van infrastructurele werken ten behoeve van genoemde risico-ingrepen. Bij de beoordeling van risico-activiteiten wordt het "stand-still/step forward" principe gehanteerd, dat wil zeggen dat toekomstige ontwikkelingen geen groter risico mogen opleveren dan in de huidige situatie het geval is en dat naar vermindering van het risico wordt gestreefd. In het Rivierengebied zijn vijf drinkwaterzoekgebieden en één drinkwaterreserveringsgebied voor de openbare drinkwatervoorziening aangewezen (kaart 11). Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke verplichting om de openbare drinkwatervoorziening ook op langere termijn (tot 2015) veilig te stellen op grond van de keuze dat grondwater de grondstof vormt voor drinkwater en hoogwaardig industriewater. In samenhang daarmee wordt het herstel van de natte natuur op de Veluwe en in Oost-Gelderland mogelijk gemaakt. Voor het aangewezen drinkwaterreserveringsgebied Over-Betuwe is hetzelfde planologische beschermingsregime van toepassing als voor de bestaande grondwaterbeschermingsgebieden (kaart 11). In het drinkwaterreserveringsgebied Over-Betuwe kunnen reeds goedgekeurde plannen, dan wel op basis van bestaande bestuurlijke afspraken te ontwikkelen plannen, zonder meer tot uitvoering worden gebracht. Plannen "in de pijplijn" en geheel nieuwe ontwikkelingen worden van geval tot geval op hun effecten voor de



drinkwaterwinning beoordeeld. In het uiterste geval zal goedkeuring aan plannen worden onthouden totdat het nieuwe grondwaterbeschermingsgebied door Provinciale Staten is vastgesteld.

De uitwerking van het "stand still/step forward"-principe betekent dat uitbreiding van reeds bestaande risicovolle situaties (gebruik van grond en bouwwerken) slechts aanvaardbaar is als door de gemeente is aangetoond dat daardoor de risico's voor de winning van drinkwater niet worden vergroot. Voor nieuwe ontwikkelingen geldt dat de risico's moeten worden afgewogen tegen de risico's van de huidige activiteiten ter plaatse. Het gemeentebestuur dient bij een bestemmingsregeling aan te tonen dat de toekomstige activiteit, wat de risicofactor betreft, geen verslechtering maar zo mogelijk een verbetering betekent ten opzichte van het huidige gebruik. De verwachting is dat woonlocaties, be-

drijventerreinen en concentratie van dagrecreatie in ieder geval grotere risico's opleveren, terwijl activiteiten als rioolwaterzuiveringsinstallaties, nieuwvestiging intensieve veehouderij, bloembollenteelt, glastuinbouw en champignonteelt mogelijk grotere risico's opleveren.

In de directe omgeving van de winputten (het zogenaamde waterwingebied) is het belang van de waterwinning zo evident, dat het projecteren van andere bestemmingen niet aanvaardbaar is. De mogelijkheden tot uitbreiding van reeds aanwezige bebouwing (anders dan voor waterwinning) moeten tot het uiterste worden beperkt.

De provincie zal, met het oog op de langere termijn veiligstelling, in de voor drinkwaterwinning aangewezen zoekgebieden (kaart 11) geen initiatieven ontplooiën, die risico's voor de gewenste toekomstige drinkwatervoorziening kunnen inhouden. De provincie zal zich tevens richting anderen sterk maken teneinde te voorkomen dat in deze gebieden onomkeerbare ingrepen, die voor de drinkwaterwinning risicovol zijn, plaatsvinden.

In stiltegebieden (kaart 11) wordt stilte als een schaars goed ten behoeve van mens en dier voor de toekomst behouden. Natuurlijke geluiden worden daar niet of nauwelijks verstoord door geluid als gevolg van menselijk handelen. Geluiden afkomstig van agrarische activiteiten, ontzanding en ontkleiing, jacht, bosbouw en visserij worden als gebiedseigen beschouwd. In stiltegebieden wordt een streefwaarde van 40 dB(A) gehanteerd. Dit betekent dat alle ruimtelijke activiteiten die niet gebiedseigen zijn en deze norm overschrijden worden geweerd.

Ruimtelijke activiteiten waarvan verwacht kan worden dat ze de norm overschrijden zijn: bedrijventerreinen van meer dan lokale betekenis, auto- en motorcrossterreinen, recreatie die gepaard gaat met veel la-

waai of verkeersaantrekking, aanleg van doorgaande wegen en afvalverwerking.

#### *"strategische" actiegebieden*

In het provinciale omgevingsbeleid is een aantal "strategische" actiegebieden (kaart 7, p.62) aangewezen vanuit het streven naar samenhang van beleid en geïntegreerde gebiedsgerichte uitvoering. De gebieden zijn aangewezen omdat hier zonder extra beleidsinspanning de voor de natuur in landelijk gebied A en B benodigde omgevingskwaliteit niet tijdig zal worden bereikt. Bij de selectie van de gebieden is aangesloten op reeds lopende processen in de milieubeschermingsgebieden (uit het eerste Gelders Milieuplan), de strategische groenprojecten, de waardevolle cultuurlandschappen en de prioriteitsgebieden "natte natuur" uit het Waterhuishoudingsplan.

Het doel van "strategische actie" is het versneld realiseren van de noodzakelijke omgevingskwaliteit ten behoeve van de natuur. De aanwijzing tot "strategisch" actiegebied betekent geen verscherping van de inhoudelijke beleidsdoel-



stellingen. Wel gaat het om extra beleidsaandacht die tot uiting komt in een gebundelde inzet van instrumenten (waaronder middelen). De provincie wil in overleg met en samen met de streek tot uitvoering komen. Een aanzienlijk deel van de inspanningen in de "strategische" actiegebieden is gericht op het totstandkomen van een duurzame landbouw.

Het ruimtelijk beleid voor de "strategische" actiegebieden wordt bepaald door de beleidsbeschrijving landelijk gebied en door het beleid voor specifieke milieubeschermingsgebieden indien sprake is van samenvallen. De begrenzing van de actiegebieden omvat zowel de te beschermen natuur (het doelgebied), als het beïnvloedingsgebied waarin maatregelen nodig zijn om de natuurwaarden in het doelgebied te beschermen. Vanwege dit onderscheid in doel- en beïnvloedingsgebied is het mogelijk dat delen van het actiegebied in landelijk gebied C en D vallen. In deze gebieden is de functie natuur niet richtinggevend voor ruimtelijke ontwikkelingen, maar worden vanuit het milieu- en waterbeleid wel extra inspanningen gedaan ten behoeve van de natuur in de doelgebieden.

In de "strategische" actiegebieden waar verzuring en vermesting een belangrijk probleem vormen, streeft de provincie het versneld totstandkomen van ammoniakreductieplannen (ARP's) na. Hierin wordt aangegeven op welke wijze de ammoniakemissie in haar geheel en gedifferentieerd naar aard en afstand tot verzuringsgevoelige elementen wordt teruggebracht. In actuele bestemmingsplannen moeten de verzuringsgevoelige elementen worden aangegeven, zodat op basis daarvan ammoniakreductieplannen kunnen worden opgesteld.

Een aantal gebieden waar kwetsbare functies, met name natuurfuncties, richtinggevend zijn, is aangewezen als "strategische" actiegebieden. De selectie is gebaseerd op de noodzaak om in deze gebieden met voorrang en aanvullend beleidsinspanningen te plegen om de gestelde doelen eerder te kunnen bereiken dan zonder de extra inspanningen het geval zou zijn. De aanwijzing tot "strategisch" actiegebied houdt dus geen verscherping van de inhoudelijke gebiedsdoelstellingen in. Wel gaat het om extra beleidsaandacht die tot uiting komt in een gebundelde inzet van instrumenten en middelen waarbij de provincie initiatiefnemer zal zijn en in overleg met en samen met de streek tot aanpak en uitvoering wil komen.

Bij de keuze is aangesloten op reeds lopende processen in de milieubeschermingsgebieden die voortvloeiden uit het eerste Gelders Milieubeleidsplan, de Strategische Groenprojecten, de Waardevolle Cultuurlandschappen en de prioriteitsgebieden uit het eerste Waterhuishoudingsplan, voor zover er al gebiedsplannen zijn. Indien bij de

vaststelling van een gebiedsperspectief zal blijken dat de grens van het actiegebied niet overeen komt met hetgeen in dit plan is aangegeven, zal deze grens door de provincie worden overgenomen.

Een aanzienlijk deel van de inspanningen in de "strategische" actiegebieden komt ten goede aan de realisering van een duurzame landbouw.

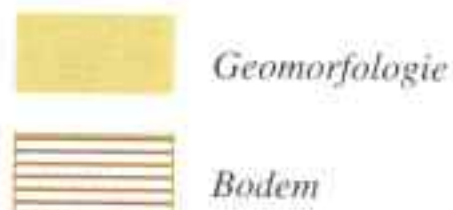
Behalve de "strategische" actiegebieden zijn er gebieden die om andere redenen extra beleidsaandacht krijgen. Dit niet vanuit het perspectief om natuurdoelen eerder te bereiken dan zonder de extra aandacht het geval zou zijn, maar vanuit een andere ruimtelijke opgave. De Bommelerwaard is zo'n gebied waar ondermeer ten behoeve van de glastuinbouw en de champignonteelt op bovengemeentelijk niveau uitwerking van het streekplanbeleid nodig is. De provincie neemt hier het voortouw om met gemeenten, landbouworganisaties en anderen een ruimtelijk plan te ontwikkelen.

#### *bescherming aardwetenschappelijke waarden*

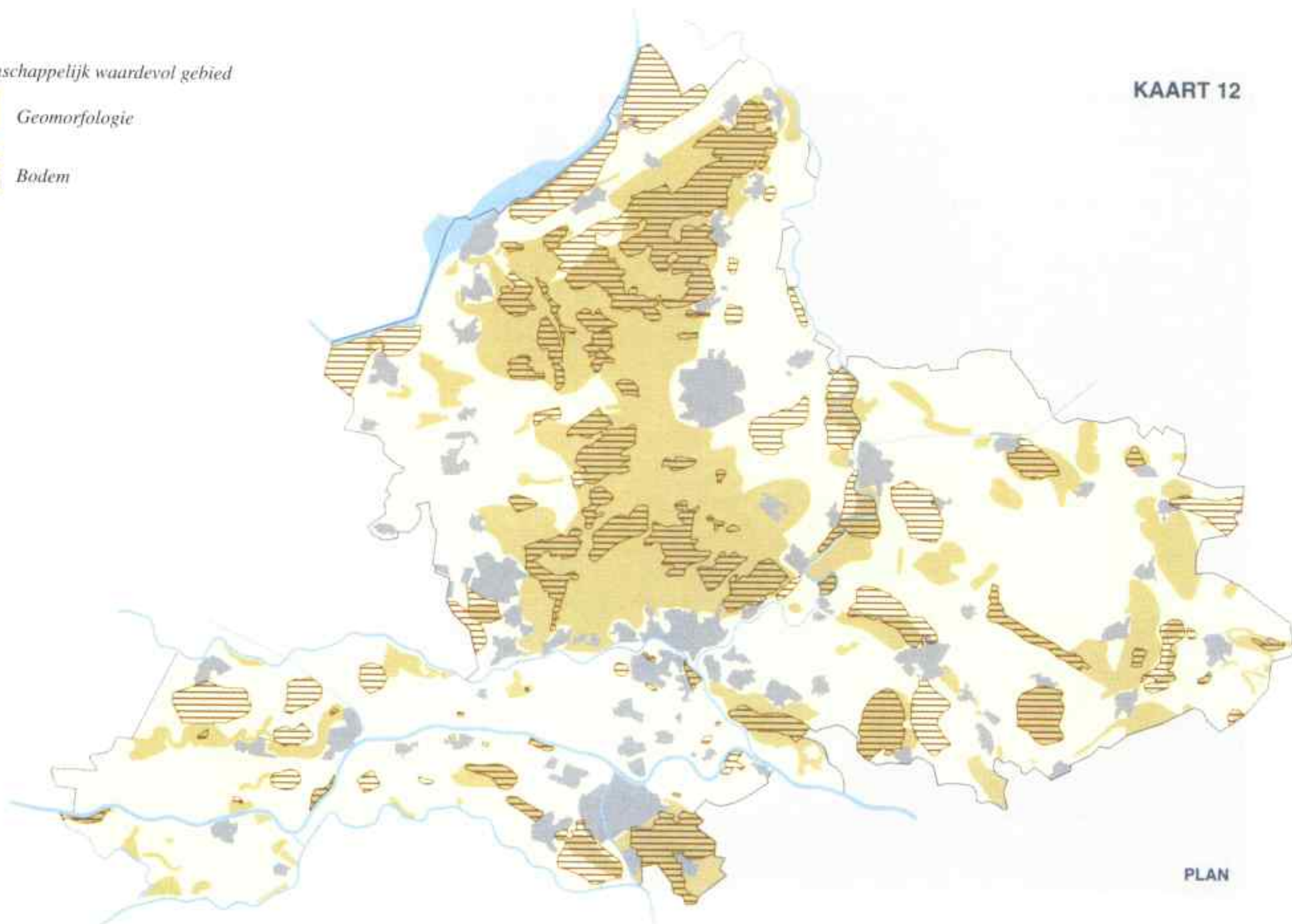
De bescherming van aardwetenschappelijke waarden heeft als doel het behoud en herstel van specifieke bodemkwaliteiten en het behoud van bijzondere geomorfologische verschijnselen in de desbetreffende gebieden. Op kaart 12 zijn de gebieden met aardwetenschappelijke waarden aangeduid. In de aangegeven gebieden worden de aanwezige waarden door middel van een toegespitst



Aardwetenschappelijk waardevol gebied



KAART 12



beleid beschermd. Aardwetenschappelijke waarden moeten een belangrijke rol spelen bij planologische afwegingen. Binnen de globaal aangegeven gebieden dient de situatie ter plekke daarbij goed in ogenschouw te worden genomen. Indien daar specifieke waarden aanwezig zijn, zijn ontwikkeling en uitbreiding van activiteiten die leiden tot verontreiniging, aantasting of uitputting van de bodem of aantasting van de geomorfologie in het algemeen niet toelaatbaar. Voor enkele typen bodems is ook verlaging van de grondwaterstand in het algemeen niet acceptabel. Ook kleinschalige ingrepen zijn niet zonder meer toegestaan. Om kleinschalige fysieke ingrepen zoals egaliseren, dempen en graven van sloten, scheuren van grasland, afgraven, aanvullen of ophogen van gronden en aanbrengen van oppervlakteverhardingen te reguleren, dient, wanneer de lokale situatie daar aanleiding toe geeft, in bestemmingsplannen een stelsel van aanlegvergunningen te worden opgenomen. Dit stelsel bepaalt waar, welke ingrepen aan een vergunning worden gebonden.

Ontgrondingen, aanleg of uitbreiding van rijks- en provinciale wegen en hoofdwatgangen, grootschalige woon- en industriële bebouwing en inrichtingen voor afvalverwerking zijn niet toegestaan, tenzij een zwaarwegend maatschappelijke belang dit vereist en er geen redelijke alternatieven zijn. Het beleid is er ook op gericht militair gebruik in deze gebieden terug te dringen.

Het geformuleerde beleid voor aardwetenschappelijke waarden vangt het ruimtelijk beleid voor bodembeschermingsgebieden zoals dat vastgelegd was in het Intentieprogramma Bodembeschermingsgebieden (1992).

De aanwijzing van waardevolle gebieden op kaart 12 is gebaseerd op onderzoek dat door het Instituut voor Natuurbeheer is verricht (G.P. Gonggrijp, *Gea-objecten van Gelderland*, 1988) en intern onderzoek (G.J. van den Born, *Inventarisatie van aardwetenschappelijke waarde-*

volle bodems en bodemlandschappen in de provincie Gelderland, 1987). Het Staring Centrum heeft beide waarderingen herbeoordeeld voor wat betreft de gebiedsgrenzen (G.J. Maas, 1996). Actualisering van de gegevens heeft verder plaatsgevonden door de delen van de uiterwaarden die in het Beleidsplan Uiterwaarden waren aangegeven als gebieden met waardevol reliëf toe te voegen, en de gebieden die sinds de inventarisaties van 1987 en 1988 hun waarden verloren hebben door ontgroning of stedelijke uitleg te schrappen.



De selectie van gebieden is gemaakt aan de hand van de criteria zeldzaamheid voor Gelderland, gaafheid, representativiteit (kenmerkendheid voor het verschijnsel), wetenschappelijke en educatieve waarde, en voor bodemkundige waarden ook diversiteit. In de aangegeven waardevolle gebieden dient recht gedaan te worden aan de onderscheiden waardevolle en onvervangbare verschijnselen. Ze mogen in het algemeen niet worden vergraven, ontgrond of geëgaliseerd. Dat wil niet zeggen dat er in het geheel geen ingrepen mogen plaatsvinden, maar wel dat per ingreep wordt bezien welk effect deze heeft. Bijvoorbeeld: bouw van een enkele woning op de Veluwe stuwwal hoeft deze niet aan te tasten, dezelfde woning in een onvergraven beekdal zou het beekdal wel grote schade doen.

Buiten de waardevolle gebieden kunnen er op lokaal niveau ook aardwetenschappelijke verschijnselen bestaan, die vragen om een adequate bestemmingsplanregeling. Deze zijn echter van lokaal belang en worden daarom niet op de kaart weergegeven.

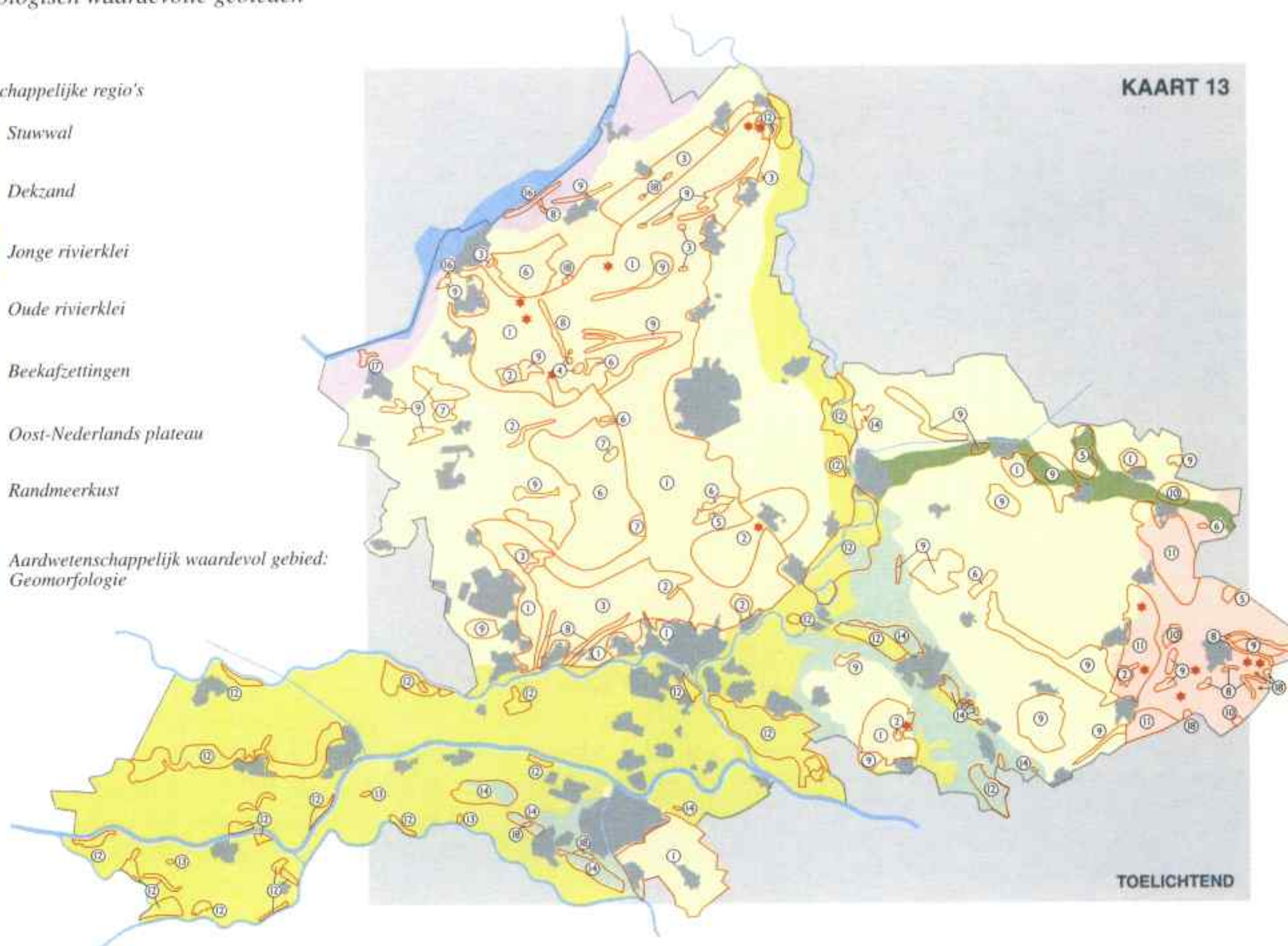
De kaarten 13 en 14 verwijzen naar de aard van de aangeduide waardevolle verschijnselen in de aangewezen gebieden. De rijke verscheidenheid aan aardwetenschappelijke verschijnselen in Gelderland wordt daarmee zichtbaar.

Verdere inhoudelijke informatie (bewerking van de onderzoeken) is in de vorm van een achtergronddocument bij het Streekplan Gelderland gepresenteerd.

### Geomorfologisch waardevolle gebieden

#### Aardwetenschappelijke regio's

- Stuwwal*
- Dekzand*
- Jonge rivierklei*
- Oude rivierklei*
- Beekafzettingen*
- Oost-Nederlands plateau*
- Randmeerkust*
- Aardwetenschappelijk waardevol gebied: Geomorfologie*



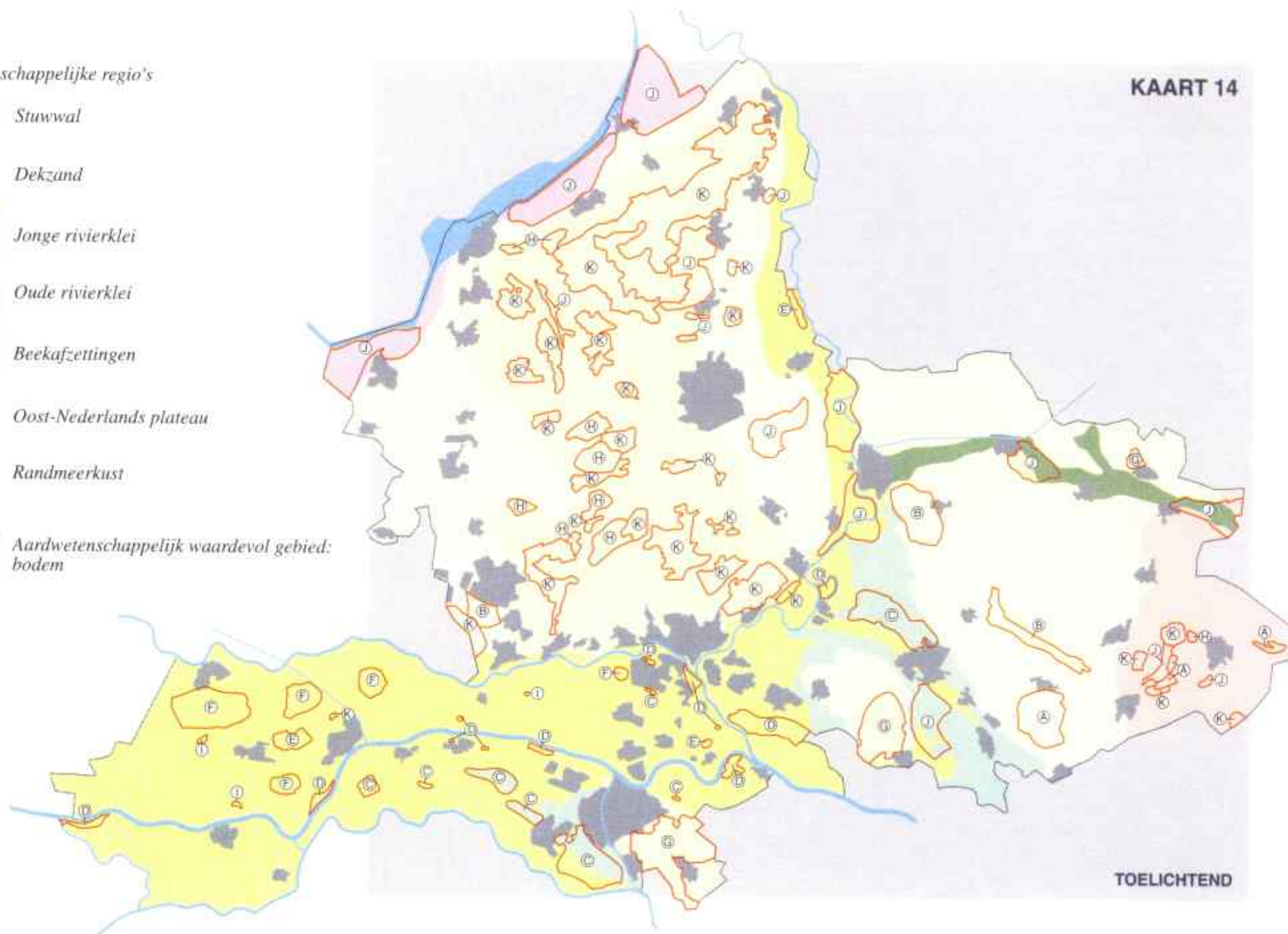
#### Categorieën

- |   |   |
|---|---|
| ① Stuwwallen  | ⑩ Venen   |
| ② Droogmalen  | ⑪ Terras, terrasrand  |
| ③ Smeltwatervormen  | ⑫ Uiterwaarden, natuurlijke kolken, oude (systemen van) riviermeanders en -geulen |
| ④ Pingo's   | ⑬ Donken, oeverwaldoorbraken  |
| ⑤ Keileemheuvels en -restanten                              | ⑭ Rivierduinen  |
| ⑥ Stuifzanden en -duinen                                    | ⑮ Stroomruggen  |
| ⑦ Vennen  | ⑯ Strandwallen  |
| ⑧ Beekdalen   | ⑰ Kreeksystemen   |
| ⑨ Dekzandruggen, concentratie dekzandkoppen, dekzandheuvels | ⑱ Overig  |
|   | • Groeven en andere ontsluitingen   |



Aardwetenschappelijke regio's

- Stuwwal
- Dekzand
- Jonge rivierklei
- Oude rivierklei
- Beekafzettingen
- Oost-Nederlands plateau
- Randmeerkust
- Aardwetenschappelijk waardevol gebied: bodem



Categorieën

- |   |  |
|---|--|
| <b>A</b> Bodem van essen                          | <b>G</b> Bodem op stuwwal  |
| <b>B</b> Bodem op dekzandrug, in dekzandgebied    | <b>H</b> Bodem op stuifduinen  |
| <b>C</b> Bodem op rivier(stuif)duinen             | <b>I</b> Bodem van loofbos op rijke grond of stroomrug                         |
| <b>D</b> Bodem in de uiterwaarden en rijnstrangen | <b>J</b> Overige bodemlandschappen (grote variatie bodemtypen in klein gebied) |
| <b>E</b> Bodem op stroomrug / oeverwal            | <b>K</b> Overige bodemtypen  |
| <b>F</b> Bodem in komgronden                      |  |

landschap

Het Gelderse landschap is door zijn grote verscheidenheid uniek. Het is sterk gezichts- en imagobepalend voor delen van de provincie en de provincie in haar geheel. Naast directe belevingswaarde heeft het Gelderse landschap, inclusief zijn cultuurhistorische achtergrond, een grote economische betekenis. Het landschap is sterk medebepalend voor het toeristisch-recreatieve produkt "Gelderland" en is een belangrijke component van het regionale produktiemilieu.

De huidige zeer gevarieerde en wisselende beeldkwaliteit vraagt om een gedifferentieerde beleidsinspanning. In zijn algemeenheid bevordert de provincie de instandhouding, het herstel en de ontwikkeling van een kwalitatief hoogwaardig landschap waarbij identiteit en duurzaamheid uitgangspunten zijn. Nieuwe ontwikkelingen dienen gepaard te gaan met flankerende maatregelen, zodat de landschappelijke kwaliteit niet wordt aangetast. Oprichting van reclame-objecten is buiten de stedelijke gebieden niet toegestaan. De beleidslijnen voor de cultuurhistorische aspecten van het landschap zijn in paragraaf 3.3.2 (cultuurhistorie en monumenten) verwoord.

De strategie die wordt gevolgd behelst behoud, aanpassing en vernieuwing (kaart 16, p.82). Delen van de provincie kenmerken zich door zodanig gave en karakteristieke structuren dat daar een behoudsstrategie van toepassing is. Dit betreft grote delen van landelijk gebied A, B en C en delen van landelijk gebied



D. Landschapsbeeld inclusief cultuurhistorische achtergrond dienen daar te worden behouden. Waar het landschap sterk aan herkenbaarheid en kwaliteit heeft verloren en waar op grond van ecologische of cultuurhistorische overwegingen herstel nodig is zal een aanpassingsstrategie worden gevolgd. Vernieuwing van het landschap wordt nagestreefd in gebieden waar weinig waarden aanwezig zijn en (dikwijls grootschalige) ontwikkelingen om een nieuwe landschappelijke inrichting vragen. Aanpassing en vernieuwing zullen vooral door middel van projecten in het kader van landinrichting, plattelandsvernieuwing en stedelijke uitloopegebieden worden gerealiseerd.

Onverharde wegen en paden worden als landschappelijk en cultuurhistorisch waardevol beschouwd. Daarnaast vormen zij een aantrekkelijke component in toeristisch-recreatieve routestructuren. De provincie wil de resterende zand- en halfverharde wegen en paden als zodanig beschermen en in stand houden.

Bij de uitbreiding van bewoningskernen dienen waardevolle landschappelijke structuren te worden ontzien en dient zonodig een nieuwe structuur te worden aangebracht. Er moet veel aandacht worden geschonken aan de overgangszone stedelijk-landelijk gebied. De ontwikkeling van een aantal stedelijke uitloopegebieden voorziet daarin al in belangrijke mate. Waar dit niet het geval is kan op grond van een zorgvuldig omgaan met ecologische en landschappelijke kwaliteiten een aantrekkelijk stadslandschap worden gecreëerd. De beleidslijnen voor de ruimtelijke inrichting van het overgangsgebied stad-landelijk gebied zijn opgenomen in paragraaf 3.3.2 (relatie stedelijk en landelijk gebied).

Voor de karakteristieke komgebieden geldt dat activiteiten die het open karakter aantasten worden geweerd. Deze gebieden bevinden zich alle in landelijk gebied B en C. Daarbij gaat het om bouw van woningen en niet-agrarische bedrijfsgebouwen, bosaanleg, aanleg van wegen en hoogspanningsverbindingen en dergelijke. Dit geldt ook voor de nieuwvestiging van agrarische bedrijven; bij hoge uitzondering kan hieraan toch medewerking worden verleend. Dan moet de noodzaak er van echter wel aangetoond worden. De noodzaak kan zich voordoen, wanneer het gaat om een grondgebonden landbouwbedrijf waarvan de grond voornamelijk in het karakteristieke komgebied is gelegen en er door verplaatsing elders belangrijke milieuwinst wordt geboekt of wanneer er een bijdrage wordt geleverd aan de realisering van de ecologische hoofdstructuur.

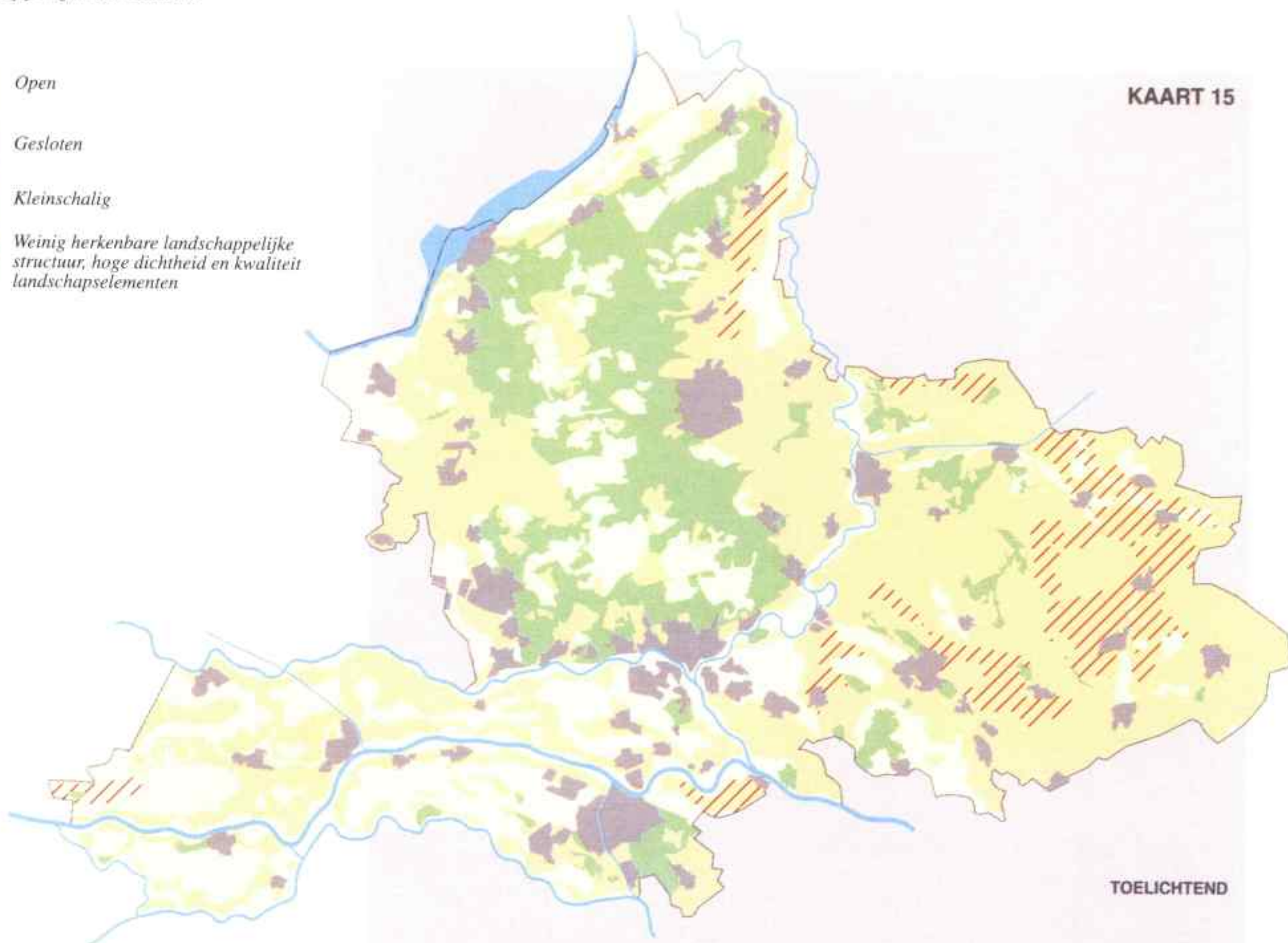
Voor andere gebieden met een waardevolle herkenbare openheid in landelijk gebied C (onder meer de grotere complexen van essen en andere oude bouwlanden) en in landelijk gebied B (betreft slechts enkele gebieden) geldt dat activiteiten die het open karakter aantasten zoveel mogelijk dienen te worden geweerd. Voor hervestiging van landbouwbedrijven bestaan mogelijkheden mits er sprake is van functionele gebondenheid aan de grond en er sprake is van een zorgvuldige locatiekeuze, of wanneer de vestiging deel uitmaakt van de uitvoering een landinrichtingsplan, waarin is aangegeven dat daarmee belangrijke landinrichtingsdoelen worden gediend en mits er sprake is van een zorgvuldige locatiekeuze.

In gebieden met een waardevolle herkenbare openheid, die liggen in landelijk gebied D (onder meer essen en andere oude bouwlanden), dient het open



## Landschappelijke structuren

-  Open
-  Gesloten
-  Kleinschalig
-  Weinig herkenbare landschappelijke structuur, hoge dichtheid en kwaliteit landschapselementen

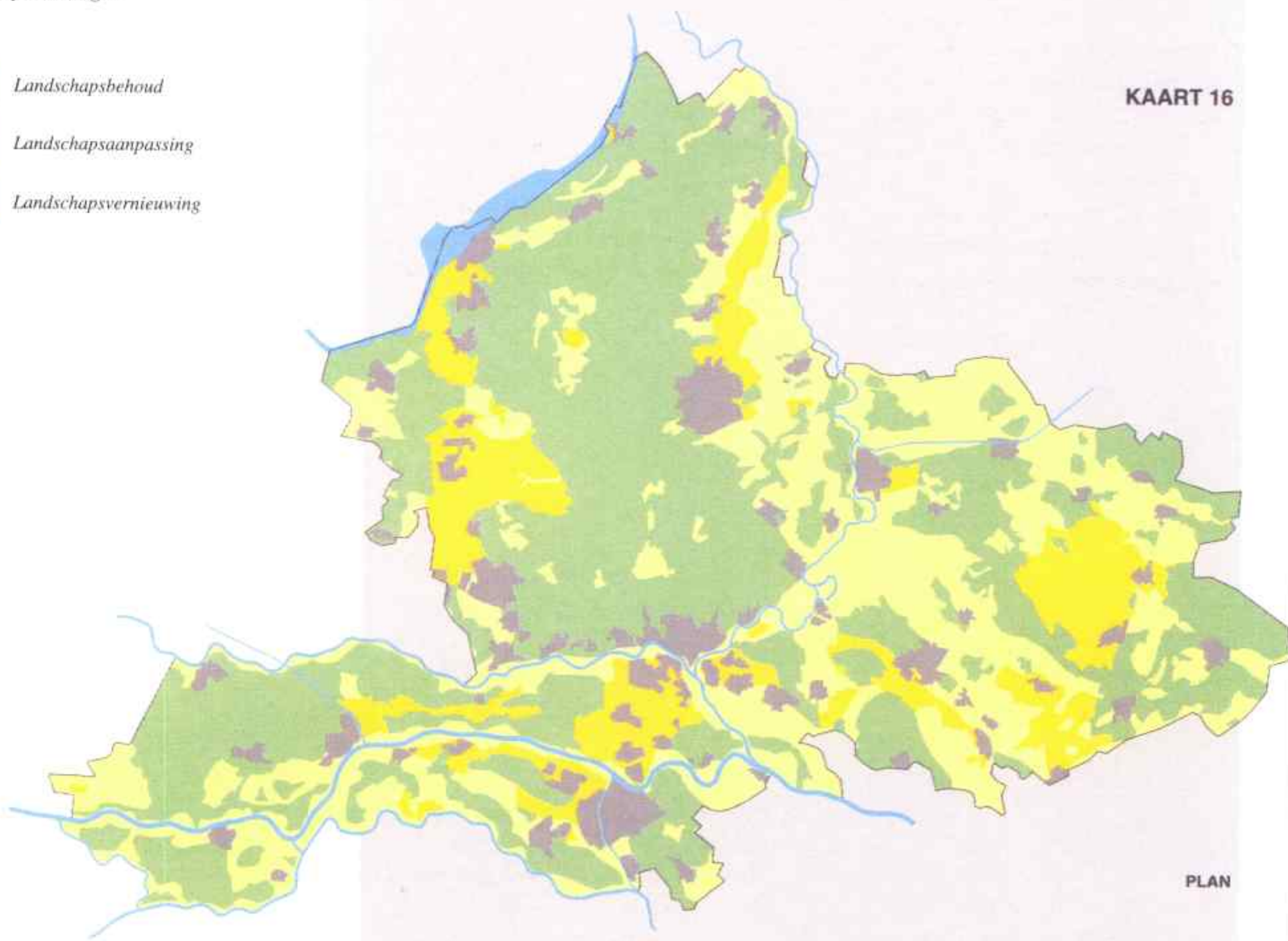


KAART 15

TOELICHTEND

## Landschapsstrategie

-  Landschapsbehoud
-  Landschapsaanpassing
-  Landschapsvernieuwing



KAART 16

PLAN



karakter zoveel mogelijk te worden behouden. Voor hervestiging van landbouwbedrijven geldt dat door een zorgvuldige locatiekeuze recht gedaan wordt aan de waardevolle herkenbare openheid.

In grote delen van de Achterhoek is sprake van een verminderde herkenbaarheid van kleinschalige landschapstypen. Hier zijn nog vele landschapselementen aanwezig. De landschapselementen herbergen grote verspreide natuurwaarden. Dit geldt ook voor enkele kleinere gebieden elders. Aantal en kwaliteit van de landschapselementen in deze gebieden vormen aanleiding om deze op kaart 15 aan te geven als "weinig herkenbaar landschap, hoge dichtheid en kwaliteit landschapselementen". De provincie streeft hier naar actief herstel en vernieuwing van het landschap. Deze gebieden maken ook deel uit van de aan te passen en te vernieuwen gebieden zoals weergegeven op kaart 16 landschapsstrategie. Actief herstel en vernieuwing worden nagestreefd vanwege de geconstateerde afname van het aantal en de kwaliteit van de opgaande landschapselementen en het verloren gaan van karakteristieke kavelpatronen. In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen wordt ingegaan op de regio-specifieke invulling van de categorie "weinig herkenbaar landschap, hoge dichtheid en kwaliteit landschapselementen".

Waar er sprake is van visueel goed herkenbare landschapsstructuren geldt de behoudsstrategie zoals deze is weergegeven op kaart 16 landschapsstrategie. Of er sprake is van herkenbaarheid is bepaald door per visueel onderscheiden landschapstype na te gaan in welke mate de belangrijkste beeld dragers van deze typen voorkomen (Landschapsbeeld in Gelderland, Provincie Gelderland 1985; gedeeltelijk geactualiseerd in 1995). De dragers zijn samengevat in drie "macro"-dragere: openheid, kleinschaligheid en geslotenheid.

In herkenbare open landschappen komen weinig begroeiing en bebouwing voor. Herkenbare kleinschalige landschappen kennen een grote

afwisseling tussen, veelal kleine, gesloten en open ruimten. Herkenbare gesloten landschappen bestaan grotendeels uit bos.

Tot de herkenbare open landschappen behoren ook de kommen van het Westelijk en Oostelijk Rivierengebied. De komgebieden zijn voornamelijk als grasland in gebruik. Bebouwing en begroeiing zijn er schaars. Een aantal komgebieden is op grond van de criteria bodem, bodemgebruik, openheid en eenheid aangeduid als karakteristiek. Deze karakteristieke kommen liggen in landelijk gebied C.

### *landgoederen en bos*

#### *-landgoederen*

De natuur- en landschapskwaliteiten in Gelderland zijn mede te danken aan de aanwezigheid van landgoederen. Onder een landgoed wordt verstaan een geheel of gedeeltelijk met bossen, natuurterreinen, landbouwgronden en landschapselementen bezette onroerende zaak, waarop veelal een buitenplaats of andere bij het karakter van het landgoed passende opstallen voorkomen.

De provincie streeft het instandhouden van landgoederen als een economische eenheid na. Dit betekent dat op landgoederen voldoende mogelijkheden voor het handhaven van een duurzame landbouw en multifunctionele bosbouw aanwezig moeten blijven. Dit geldt tevens voor de landgoederen in landelijk gebied A. Daarbij is er omwille van de instandhouding van het geheel ruimte voor functieveranderingen mits de samenhangende kwaliteiten daardoor niet verloren gaan. Bij planologische initiatieven, waarbij functieverandering op bestaande landgoederen of oprichting van nieuwe landgoederen aan de orde is, moet



duidelijk worden gemaakt hoe de functies wonen, werken, bos/natuur en landbouw duurzaam als één geheel kunnen voortbestaan in de vorm "landgoed". Daarnaast moet duidelijk worden in hoeverre functieverandering bijdraagt aan een grotere landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische kwaliteit van het geheel. Aantasting van karakteristieke elementen is daarbij niet acceptabel.

In Gelderland zijn de meeste landgoederen onder de Natuurschoonwet gerangschikt. Deze wet beoogt de instandhouding en publieke openstelling van het landgoed te regelen. Landgoederen (zeker die onder de wet zijn gerangschikt) zijn beschermd tegen ingrepen en functiewijzigingen die de instandhouding onomkeerbaar kunnen aantasten.

In het kader van het particuliere beheer ondersteunt de provincie eigenaren in het verwerven van een acceptabel inkomen uit het landgoed en het op peil houden en verbeteren van de kwaliteiten van natuur en landschap.

De mogelijkheden om nieuwe landgoederen te stichten zullen worden benut. De provincie stimuleert dit door, ondermeer vanuit het omgevingsbeleid, daarvoor de randvoorwaarden te creëren. Maar ook in het kader van plattelandsvernieuwing doen zich kansen voor. Voor het ontwikkelen van traditionele, meer agrarische landgoederen kan het best op de bestaande landgoederenzones worden aangesloten. Wanneer nieuwe landgoederen aan de criteria van de Natuurschoonwet voldoen en zij onder de wet kunnen worden gerangschikt, genieten zij dezelfde fiscale mogelijkheden als de bestaande landgoederen.

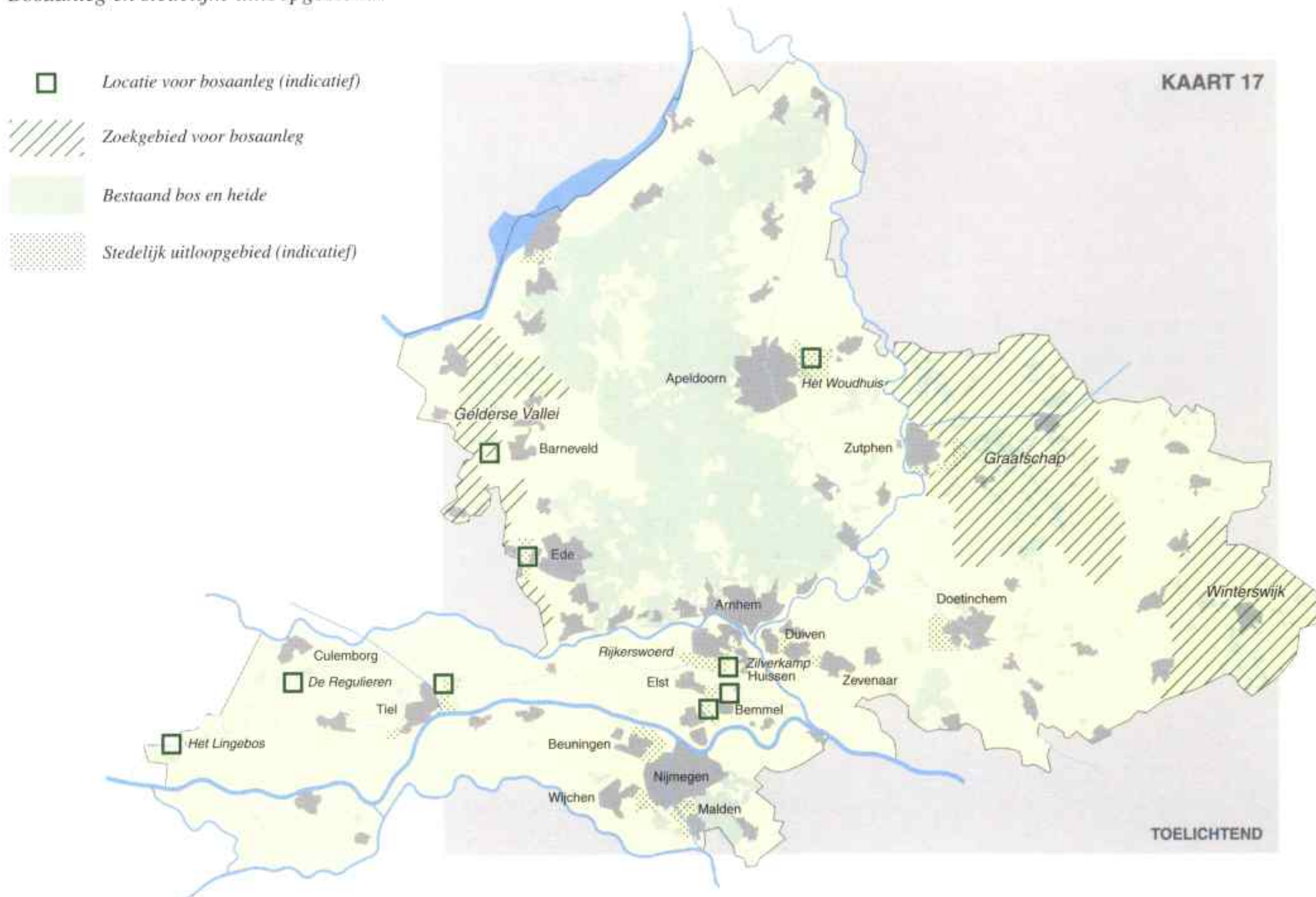
Samen met Overijssel worden mogelijkheden nagegaan om een grensoverschrijdend afgestemd beleid voor bestaande en nieuwe landgoederen te ontwikkelen teneinde de bestaande structuren en kwaliteiten in stand te houden en waar mogelijk te verbeteren.

Rond stedelijke concentraties ligt de ontwikkeling van nieuwe buitenplaatsen meer in de lijn. Nieuwe buitenplaatsen zijn te omschrijven als complexen van gebouwen met omringend park. Anders dan bij nieuwe landgoederen ontbreken bij nieuwe buitenplaatsen de verwevenheid met landbouw en het belang van grondgebruik voor de economische exploitatie. De omvang van de nieuwe bebouwing en het park, alsmede de nadere invulling van toegestane functies zal aan de hand van een aantal proeflocaties nader worden bepaald. Samen met het Rijk en andere provincies wordt vervolgens nagegaan of, en zo ja in welke gebieden en op welke schaal, de ontwikkeling van nieuwe buitenplaatsen kan worden toegestaan.

#### *- bos*

Bos is zowel economisch als ecologisch van belang. Gelderland is Nederlands bosrijkste provincie met een-derde van het nationale bosareaal binnen haar grenzen. Een aanmerkelijk deel van het bos is aangelegd vóór 1800 en staat op onvergraven bodems. Dit bos heeft hoge landschappelijke en natuurwetenschappelijke kwaliteiten. Met het voortbrengen van de duurzame grondstof hout en vooral ook de grote aantrekkingskracht voor wonen, werken en recreëren is bos een economische factor van betekenis. Direct en indirect genereert de aanwezigheid van bos werkgelegenheid.





De belangrijkste doelen van het bosbeleid zijn behoud, bescherming en kwalitatieve verbetering van het bestaande bos en uitbreiding van het bosareaal voor zowel natuur, recreatie als produktie. Op regionaal of lokaal niveau kan bepaald worden wat het accent per bosgebied is (multifunctioneel bos dan wel bos met accent natuur).

Ongeveer 40% van het Gelderse bos is in particuliere handen. Het beleid is gericht op behoud en zo mogelijk uitbreiding van het particuliere bezit door ondersteunende maatregelen.

Het beleid voor het grootste deel van het bosareaal gaat uit van een meer-voudige functie vervulling: houtproduktie, natuur, landschapsbouw en recreatie. Voor deze bossen streeft de provincie naar geïntegreerd beheer ter verbetering van de houtkwaliteit, vergroting van de natuurwaarden en een geleidelijke oogst van hout. Een deel van het areaal multifunctioneel bos ligt binnen landelijk gebied A. Voor bossen met het accent natuur staat behoud en vergroting van natuurwaarden voorop.

Zolang brongerichte milieumaatregelen onvoldoende effect hebben, worden herstelmaatregelen en overlevingsstrategieën ter verbetering van de vitaliteit van het bos bevorderd.

Plaatselijk wordt uitbreiding van het bosareaal nagestreefd met als doel onder meer versterking en herstel van de landschapsstructuur, het realiseren van recreatiemogelijkheden in stedelijke gebieden, het inpassen van storende elementen in het landschap en het realiseren van ecologische verbindingzones. Aanleg van bos gebeurt bij voorkeur in combinatie met andere functies, bijvoorbeeld grondwaterbeschermingsgebieden en stedelijke uitloopgebieden. Op kaart 17 is indicatief een aantal locaties voor bosontwikkeling aangegeven.



#### *aanleg nieuw bos*

De nieuw aan te leggen bossen zullen verschillende functies vervullen, waarbij wordt gestreefd naar meervoudige functie vervulling. De boslocaties binnen stedelijke uitloopgebieden leveren een belangrijke bijdrage aan de recreatiemogelijkheden in stedelijke gebieden en mogelijk aan de realisatie van ecologische verbindingzones (ook op meer lokaal of regionaal niveau). De bosaanleg in het Linge- en Regulieregebied is gericht op natuur en op recreatie. In het kader van het ROM-project De Gelderse Vallei wordt bosaanleg ingezet ter versterking van het landschappelijk raamwerk.

In de waardevolle cultuurlandschappen Winterswijk en De Graafschap wordt gezocht naar locaties voor (verspreide) bosaanleg, die een bijdrage kunnen leveren aan natuur, recreatie en toerisme en landschappelijke versterking.

Naast de op kaart 17 opgenomen (indicatieve) locaties voor bosaanleg bestaat binnen de natuurontwikkelingsprojecten De Gelderse Poort en Fort Sint Andries ruimte voor ontwikkeling van natuurlijke bossen. Ook kan bosaanleg plaatsvinden in combinatie met nieuwe landgoederen of in grondwaterbeschermingsgebieden.

#### *natuur- en boscompensatie*

Aantasting van oppervlakte en kwaliteit van natuur en bos is niet acceptabel. Hiertoe dienen de natuurgebieden planologisch beschermd te zijn. Gemeenten dienen ook het aanwezige bos als zodanig te bestemmen. Uitzondering hierop vormt snelgroeiend bos met een omlooptijd korter dan 25 jaar, waarvoor vrijstelling van herplant is verkregen ingevolge de Boswet. Alleen als er sprake is van een aan de specifieke locatie gebonden ontwikkeling waarvoor geen alternatieve locaties aanwezig zijn, kan natuur of bos plaats maken voor ander ruimtegebruik. Onttrekking dient altijd aansluitend aan een natuur- of boskern te worden gecompenseerd. Deze compensatie vindt plaats binnen de gemeente of aangrenzende gemeenten en heeft dezelfde oppervlakte als het onttrokken natuurgebied of bos. Daarbij dient een geldelijke compensatie voor het kwaliteitsverlies te worden gestort in het Natuurbeschermingsfonds, dat zal worden gebruikt voor het treffen van kwaliteitsverhogende inrichtingsmaatregelen op het terrein waarop gecompenseerd wordt. De omvang van de geldelijke compensatie is afhankelijk van de kwaliteit van hetgeen verloren is gegaan. Wanneer fysieke compensatie door de initiatiefnemer redelijkerwijs niet of maar gedeeltelijk mogelijk is en/of wanneer fysieke compensatie leidt tot onaanvaardbare procedurele vertragingen, kan gedeeltelijke of gehele financiële compensatie plaatsvinden, waarbij uitgangspunt is dat de oppervlakte natuur en bos niet vermindert. Dit zal in een provinciale richtlijn worden uitgewerkt. Bij voorkeur dient compensatie plaats te vinden ter versterking van de ecologische hoofdstructuur. Uitgangspunt is dat verdwijnende natuur- en boswaarden gelijkwaardig gecompenseerd worden. Per geval moet daarom worden aangegeven welke waarden verdwijnen en in hoeverre er sprake is van uitstralingseffecten na het realiseren van de nieuwe functie. Daar tegenover staan de waarden van nieuw te realiseren natuur en/of bos. Van gemeenten wordt in dergelijke gevallen verwacht dat zij initiatiefnemers en/of belanghebbenden in een vroeg stadium attenderen op de financiële gevolgen van natuur- en/of boscompensatie.

Gemeenten dienen compensatieverplichtingen in privaatrechtelijke overeenkomsten vast te leggen.

Bij aan de specifieke locatie gebonden ontwikkelingen gaat het in het algemeen om ontwikkeling van activiteiten of voorzieningen waarvoor geen reële alternatieve locaties voorhanden zijn.

Te denken valt aan de uitbreiding van de bebouwing van een ziekenhuis of verpleeghuis, of de aanleg van een weg.



### *landbouw*

Landbouw (inclusief tuinbouw) is een economische activiteit. In verschillende plattelandsgebieden in Gelderland is de sector van groot regionaal-economisch belang. Niet alleen op de agrarische bedrijven zelf maar ook in de toeleverende, verwerkende en dienstverlenende sectoren wordt veel inkomen en werkgelegenheid gegenereerd.

De landbouw bevindt zich in een omvangrijk heroriënteringsproces dat tot grote veranderingen zal leiden. Op de eerste plaats door een veranderend markt- en prijsbeleid. Het gemeenschappelijk landbouwbeleid binnen de Europese Unie ontwikkelt zich naar een sterker (wereld)marktgericht beleid. Om hun marktpositie te behouden, zullen bedrijven genoodzaakt blijven bedrijfsaanpassingen te doen. Op de tweede plaats zijn bedrijfsaanpassingen ook nodig om de milieubelasting terug te dringen. In grote delen van Gelderland wordt een intensieve landbouw aangetroffen die sterk is verweven met kwetsbare natuurwaarden. In de "strategische" actiegebieden zal door inzet van aanvullend instrumentarium een stimulans worden gegeven om de voor de natuur vereiste omgevingsfactoren te realiseren.


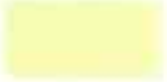


Vanwege de grote druk op de grondmarkt gaat de provincie er beleidsmatig niet van uit dat er binnen de planperiode in Gelderland autonoom agrarische gronden zullen vrijkomen. Zij zet zich in voor de ontwikkeling van een economisch en milieuhygiënisch duurzame land- en tuinbouw in Gelderland. Voor het individuele bedrijf betekent dat de mogelijkheid tot het verwerven van een voldoende inkomen en een sterke verlaging van de milieubelasting. Stimulering van de dynamiek in het landelijk gebied ondermeer door middel van een procesbenadering (gebiedenbeleid) en de beleidsbeschrijving landelijk gebied, als ruimtelijk kader waarbinnen dit veranderingsproces zich kan voltrekken, zijn daarbij uitgangspunten.

Voor het bereiken van een duurzame land- en tuinbouw gaan op de meeste bedrijven technische aanpassingen samen met schaalvergroting in produktievolume. Daartoe is verbetering van de produktie-omstandigheden nodig, waarbij de nadruk ligt op verkaveling. Ten behoeve van de agrarische bedrijfsvoering zal de waterhuishouding plaatselijk worden verbeterd (zowel ten aanzien van wateroverlast als vochttekorten). Niet alle bedrijven zullen kunnen of willen groeien. Voor een aantal bedrijven zijn er ook kansen om inkomen uit andere (neven)activiteiten te behalen en zodoende het gezinsinkomen op peil te houden. Weer andere bedrijven zullen de produktie beëindigen. De ontwikkelingsperspectieven voor de land- en tuinbouw zijn daarmee grofweg te onderscheiden in groeien, veranderen en stoppen (kaart 18 geeft daarvan een gebiedsspecifieke indruk).

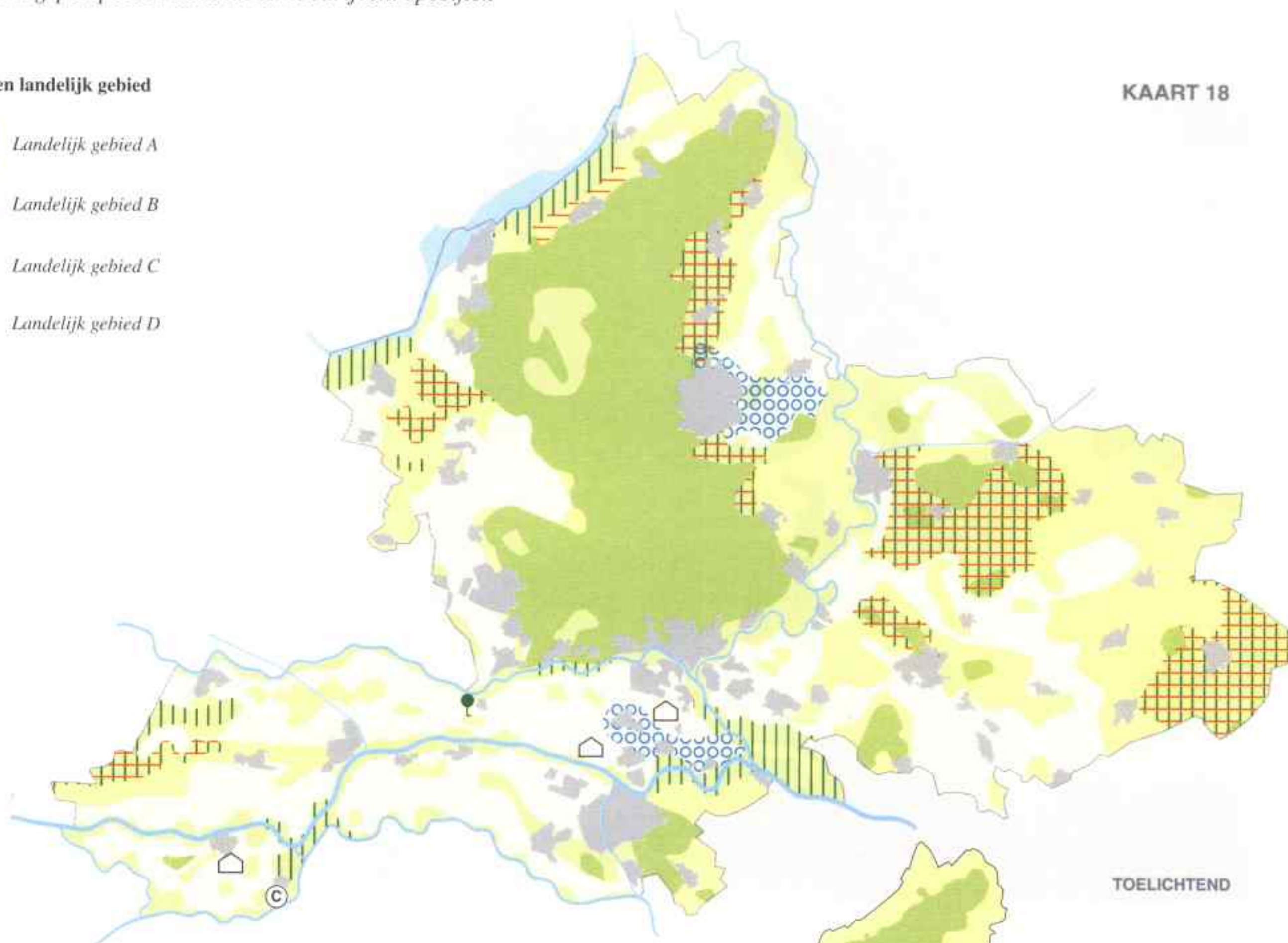
Voor de veehouderij betekent de mestwetgeving dat de groei in produktie-omvang van een individueel bedrijf afkomstig zal zijn van bedrijven die krimpen of stoppen. De mogelijkheden tot schaalvergroting in produktievolume zijn niet overal gelijk. Bestemmingsplannen en ammoniakreductieplannen bepalen de concrete mogelijkheden voor bedrijven. Bij de beoordeling van nieuwvestigingsinitiatieven van landbouwbedrijven worden eerst de mogelijkheden van hervestiging nagegaan. In gebieden met grote natuurwaarden is bedrijfsverandering een reële optie en een alternatief voor landbouwkundige schaalvergroting.



Categorieën landelijk gebied

-  Landelijk gebied A
-  Landelijk gebied B
-  Landelijk gebied C
-  Landelijk gebied D


KAART 18



TOELICHTEND

Landbouwontwikkelingsperspectieven

Veranderen: aanvullend inkomen te verwerven

 Natuur- en landschapsbeheer

 Recreatie

 Toegevoegde waarde


Specifieke perspectieven


 Glastuinbouw

 Champignons

 Boomteelt

Globaal

 Landelijk gebied A: geen schaalvergroting

 Schaalvergroting op bedrijfsniveau meest kansrijk

De ruimte die in dit soort gebieden aan functieverandering door hergebruik van agrarische panden wordt gegeven, is mede bedoeld om bedrijfsverplaatsing aantrekkelijker te maken. De professionele inschakeling van agrariërs in beheer en onderhoud van natuur en landschap is een serieuze optie, die in het kader van plattelandsvernieuwing verder zal worden uitgewerkt. Ook zijn in gebieden met een aantrekkelijke natuur en dito landschap mogelijkheden voor het verwerven van inkomen uit toerisme en recreatie.

Het bestemmingsplan kan en moet een belangrijke rol spelen ter ondersteuning van een milieubeleid dat gericht is op reductie van ammoniakuitstoot. Daar waar het bestemmingsplan het bouw- en gebruiksregime regelt voor een gebied waar sprake is van een (te) hoge achtergrondbelasting, zou dat bestemmingsplan (ter ondersteuning van het op reductie gerichte milieubeleid) in ieder geval de volgende aspecten moeten regelen:

- (een verbod op) nieuwvestiging van agrarische bedrijven, dat wil zeggen de projectie van nieuwe agrarische bouwpercelen;



- het aangeven van gebieden in verband met hervestigingsmogelijkheden (dus gebieden waar nog "planologische en milieuhygiënische ruimte" is); zulks onverschillig de herkomst van het agrarische bedrijf;
- het beschermen van waardevolle natuurgebieden en/of landschapselementen door deze als zodanig te bestemmen;
- het koppelen van belastende activiteiten aan een aanlegvergunningstelsel en/of het opnemen van absolute verboden;
- het bieden van mogelijkheden voor agrarische bedrijven om te komen tot een (ruimtelijk aanvaardbare) functieverandering;
- (het nuanceren van) de omvang van bouwpercelen van agrarische bedrijven.

Toepassing van deze ondersteunende ruimtelijke punten mag niet leiden tot het frustreren van de gewenste dynamiek, die op grond van het gemeentelijk milieubeleid (ARP) wordt beoogd.

#### *landbouwperspectieven (kaart 18)*

Voor de ontwikkeling van de Gelderse landbouwbedrijven worden drie perspectieven onderscheiden. Op regionaal niveau geven deze perspectieven de (extra) kansen aan die in een bepaalde regio aanwezig zijn. Dit kan niet doorvertaald worden naar ieder individueel bedrijf: in iedere regio zullen alle perspectieven voorkomen, maar de verhouding waarin zal verschillend zijn. De ontwikkelingsperspectieven zijn geen doel op zich, maar sluiten aan en spelen in op veranderingsprocessen die gaande zijn binnen de landbouw.

De drie perspectieven die worden onderscheiden zijn groeien, veranderen en stoppen. Het groeiperspectief (schaalvergroting op bedrijfsniveau) is met het oog op het ontstaan van een duurzame landbouw perspectiefrijk. Schaalvergroting is op bedrijfsniveau in alle gebiedscategorieën landelijk gebied mogelijk. De vorm van schaalvergroting kan verschillen naar sector, gebied en gebiedscategorie. Een groter produktievolume maakt inzet van nieuwe technieken mogelijk, maakt milieu-investeringen (sneller) rendabel en biedt schaalvoordelen naar toeleverende en verwerkende sectoren. De ontwikkelingsmogelijkheden in de plantaardige teelten worden in belangrijke mate bepaald door de marktontwikkeling. Voor de glastuinbouw, de champignon- en de boomteelt worden in enkele gebieden specifieke kansen gegeven. Voor deze sectoren gelden in deze gebieden duidelijke centrumvoordelen. De mogelijkheden voor veehouderijbedrijven om te groeien zijn in veel

gevallen afhankelijk van het vrijkomen van produktievolume uit andere bedrijven. Bovendien zullen de voorwaarden waaronder groei van bedrijven mogelijk is per gebiedscategorie kunnen verschillen.

Als schaalvergroting als optie niet haalbaar is dan komen de andere perspectieven in beeld. Het perspectief veranderen houdt in dat er opties bestaan tot aanvullende inkomensverwerving uit natuur- en landschapsbeheer, recreatie of vergroting van de toegevoegde waarde. De gebieden waar de beste mogelijkheden zijn voor het verwerven van inkomen uit natuur- en landschapsbeheer en recreatie zijn veelal de aantrekkelijke delen van Gelderland waar landbouw en natuur samen voorkomen. Vele van deze gebieden zijn "strategisch" actiegebied, waar de provincie zich inzet om bij voorrang en samen met andere overheden en maatschappelijke groeperingen versneld doelen te bereiken. Het daadwerkelijk gebruiken van de mogelijkheden voor het verwerven van aanvullend inkomen zal in het kader van gebiedsprocessen worden bevorderd. Vergroting van de toegevoegde waarde is vooral nabij de grotere steden kansrijk. Te denken valt aan nevenactiviteiten als het verpachten van moestuinen of ponyweiden, paardenstalling, of aan het zelf vermarkten van de produkten via verkoop aan huis.

In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen worden de ontwikkelingsperspectieven voor de landbouw nader geconcretiseerd.

Voor de glastuinbouw wordt een tweetal grootschalige gebieden, waar door middel van projectvestiging duurzame bedrijfsontwikkeling kan plaatsvinden, optimaal ingericht. Eén van de grootschalige glastuinbouwcomplexen (uiteengelegd op twee locaties van respectievelijk circa 750 en 50 hectare) is gesitueerd in het Knooppunt Arnhem-Nijmegen en het tweede in de Bommelerwaard. Hier kan door middel van projectvestiging duurzame bedrijfsontwikkeling plaatsvinden. Deze gebieden worden daartoe positief bestemd. Buiten deze complexen is nieuwvestiging van glastuinbouw in algemeenheid uitgesloten. In bestemmingsplannen wordt de mogelijkheid gegeven voor uitbreiding van bestaande glastuinbouwbedrijven tot een duurzame omvang. De gemeente dient de behoefte



aan uitbreiding te onderbouwen. Daarnaast is het voor bepaalde teelten mogelijk om een beperkte oppervlakte glas op te richten ter ondersteuning van de bedrijfsvoering. Daarbij gaat het om (klein)fruitteelt, boomteelt, bollenteelt en zaad(veredeling). Voor de overige sectoren land- en tuinbouw is de oprichting van kassen niet toegestaan. Voor hervestiging buiten de grootschalige concentratiegebieden worden alleen mogelijkheden geboden wanneer het gaat om een lokale hervestiging, die nodig is vanwege wegeaanleg, kernuitbreiding en dergelijke. In deze gevallen wordt aansluiting gezocht bij kleinere bestaande concentraties.

Tot het moment dat de nieuw te ontwikkelen grootschalige gebieden daadwerkelijk aan snee komen, is binnen de huidige regionale centra Over-Betuwe, Liemers en Bommelerwaard nog nieuwvestiging mogelijk, mits andere belangen zich daar niet tegen verzetten. Nadien is nieuwvestiging slechts mogelijk in de grootschalige concentratiegebieden. Gemeenten dienen dit in hun plannen te regelen.

De provincie is een uitgesproken voorstander van complexvorming in de glastuinbouw. Voor de sector biedt het een lange termijnperspectief voor een duurzame bedrijfsvoering op optimaal ingerichte terreinen, daarnaast zijn er belangrijke ruimtelijke en milieuhygiënische resultaten te boeken. Ruimtelijke winst ontstaat door de concentratie van activiteiten met optimale bereikbaarheid en een vrijwaren van het landschapsbeeld door nieuwe verspreide glasopstallen. De milieuwinst is vooral te bereiken door de gesloten water- en energiesystemen die op

de schaal van deze complexen renderen. Daarnaast kan door exergie-toepassingen een duidelijke energiebesparing optreden. Teneinde deze kostbare complexvorming succesvol te laten verlopen dienen gemeenten in hun bestemmingsplannen deze gebieden van een positieve bestemming te voorzien. Ditzelfde is het geval ten aanzien van de uitbreidingsmogelijkheden van bestaande glasconcentraties en individuele bedrijven. Voor het overige buitengebied dient ten aanzien van glastuinbouw een negatieve bestemming te worden opgenomen.

#### *plattellandsvernieuwing en leefbaarheid*

Plattellandsvernieuwing richt zich op de verbetering van de kwaliteit van het landelijk gebied, met inbegrip van de plattellandskernen. Aandacht voor de relatie platteland-stad en omgekeerd is daarbij belangrijk. Plattellandsvernieuwing behelst het hele scala van op het platteland aanwezige functies en is meestal sterk regionaal bepaald. Cruciaal voor plattellandsvernieuwing, en in het verlengde daarvan verbetering van de leefbaarheid van het platteland, is het proces op grond waarvan beleid en projecten tot stand komen. In Gelderland wordt, bijvoorbeeld door middel van het gebiedenbeleid, de onontbeerlijke actieve betrokkenheid van de bewoners van de streek gemobiliseerd. Leefbaarheid van het platteland en plattellandsvernieuwing hebben een belangrijke sociaal-economische dimensie. Herstructurering van de landbouw en het ontwikkelen van nieuwe bedrijvigheid moeten het platteland een nieuwe economische basis verschaffen. Flankerende maatregelen in de sfeer van bereikbaarheid, openbaar vervoer en publieke voorzieningen zijn belangrijk naast verbetering van de communicatie tussen burger en overheid op met name gemeentelijk niveau.

De meeste initiatieven zullen op gemeentelijk niveau moeten worden genomen. Op regionaal niveau is het van belang om vanuit de samenhang tussen sectoren oplossingen voor leefbaarheidsproblemen te zoeken. Het leggen van relaties tussen sectoren, een integrale benadering, heeft de beste kans van slagen. Extra woningbouw en meer ruimte voor bedrijventerreinontwikkeling zonder meer lossen de leefbaarheidsvraagstukken niet op. Indien er behoefte bestaat aan meer planologische ruimte zal dit alleen in het kader van een integrale projectmatige aanpak van de plattellandsproblematiek, waarbij ook wordt aangege-



ven voor welke doelgroepen of bedrijven deze extra ruimte nodig wordt geacht, worden beoordeeld. Accenten dienen bij een dergelijke aanpak te liggen op de sociaal-economische invalshoek, op het aansluiten bij de identiteit van de streek en op het ontwikkelen van streekgebonden activiteiten. In specifieke situaties is een beroep op de "woningpot bijzondere plannen" mogelijk.

Samen met vertegenwoordigers van het gebied in een regionaal verband zoeken naar oplossingsrichtingen en structuurversterkende projecten, waarbij de sterke punten van en de kansen in het gebied zelf als uitgangspunt worden genomen, leidt tot positieve resultaten. Heldere organisatiestructuren zijn onontbeerlijk om op streekniveau tot een adequate uitvoering van projecten te komen.

In Gelderland is een tweetal regionale projecten leefbaarheid platteland uitgewerkt die tot voorbeeld voor alle regio's kunnen dienen. Vooral de aanpak door de streek zelf en de bij de streek passende oplossingsrichtingen kunnen voor anderen een inspiratiebron zijn (Leef-

baarheid platteland, Provincie Gelderland 1995). Ook het in opdracht van de provincie vervaardigde "Speurboekje... handboek leefbaarheid landelijk gebied" (1995) kan een rol spelen in de idee- en planvorming.

In verschillende lopende en op te starten gebiedsprocessen zullen de mogelijkheden tot plattelandsvernieuwing en verbetering van de leefbaarheid van het platteland worden aangegrepen. De provincie zal initiatieven tot het opstellen van regionale leefbaarheidsplannen en de uitvoering daarvan actief steunen door middel van personele en financiële bijdragen.

#### *landinrichting*

Voor de uitvoering van landinrichtingsprojecten is dit plan het richtinggevend kader. In de projectnota's formuleren Gedeputeerde Staten op basis van het provinciale ruimtelijke (en ander omgevings-) beleid de gebiedsgerichte doelstellingen ten behoeve van de verdere uitwerking door de landinrichtingscommissie. De Landinrichtingswet biedt ruimte voor meerdere vormen van landinrichting. De provincie zet zich in om nog meer ruimte voor differentiatie en maatwerk te creëren. De herijking van het instrument landinrichting biedt hiervoor een goede gelegenheid. Daarmee wordt ook de flexibiliteit van het instrument vergroot, zodat geconstateerde inrichtingsknelpunten met de inzet van het juiste instrumentarium efficiënt en effectief, mede met het oog op de beschikbare middelen, kunnen worden aangepakt. Gebieden waarvoor enkelvoudige inrichtingsopgaven bestaan, kunnen met sectorale uitvoeringsinstrumenten worden verbeterd. In andere gebieden zal landinrichting als een pluriform en breed instrument voor plattelandsinrichting worden ingezet.

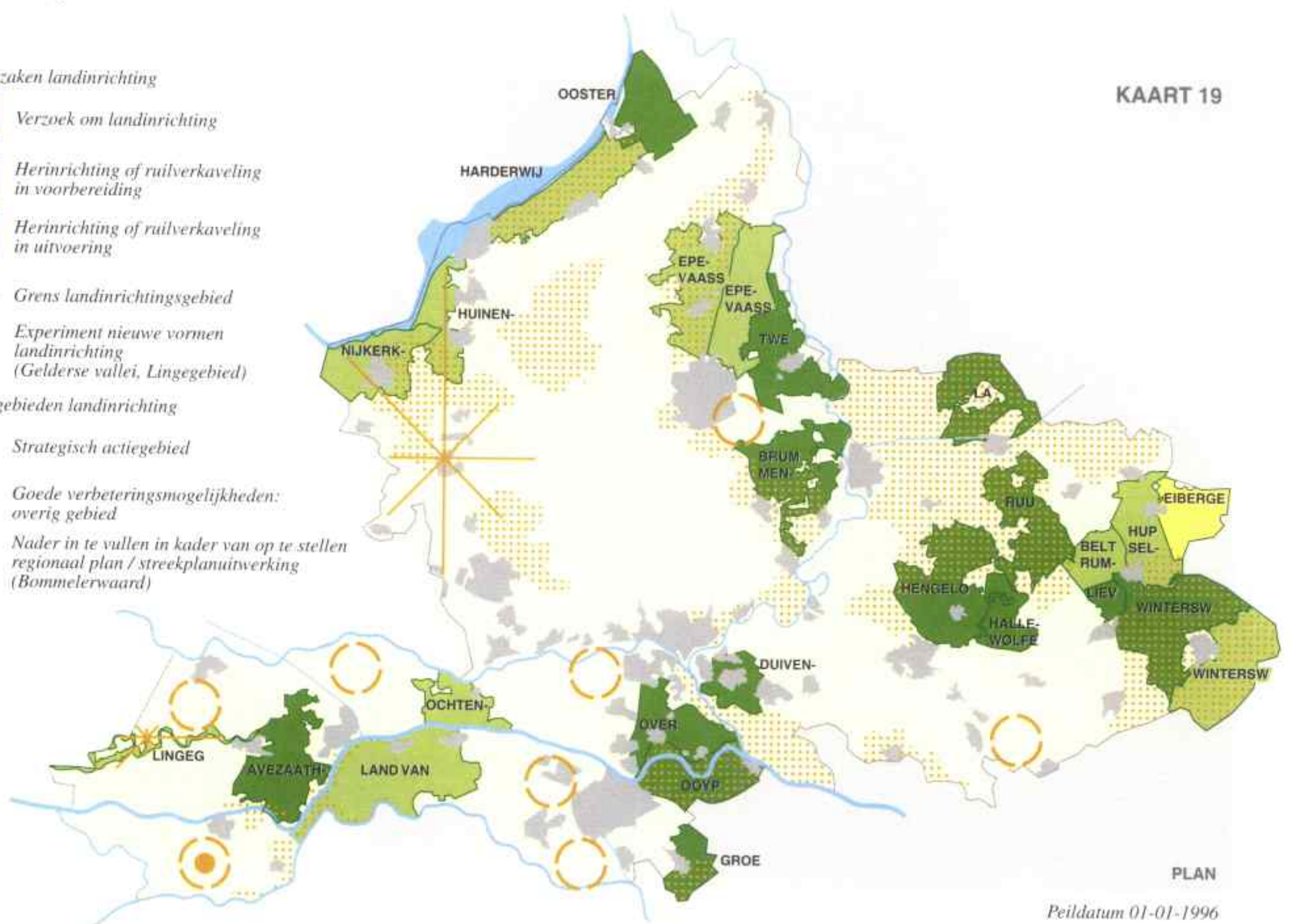
Naast verbetering van de produktie-omstandigheden ten behoeve van een duurzame landbouw, de realisering van de ecologische hoofdstructuur door ondermeer de aanleg van ecologische verbindingzones, verbetering van de landschapskwaliteit en de aanleg van recreatieve voorzieningen, vergt een algehele verbetering van de omgevingskwaliteit steeds meer aandacht. Immers verschillende functies vragen goede milieu- en wateromstandigheden voor hun voortbestaan.

Op kaart 19 zijn de gebieden aangegeven waar herinrichting of ruilverkaveling in voorbereiding dan wel uitvoering is. Ook de gebieden waar de huidige in-



## Stand van zaken landinrichting

-  Verzoek om landinrichting
  -  Herinrichting of ruilverkaveling in voorbereiding
  -  Herinrichting of ruilverkaveling in uitvoering
  -  Grens landinrichtingsgebied
  -  Experiment nieuwe vormen landinrichting (Gelderse vallei, Lingegebied)
- Prioriteitsgebieden landinrichting
-  Strategisch actiegebied
  -  Goede verbeteringsmogelijkheden: overig gebied
  -  Nader in te vullen in kader van op te stellen regionaal plan / streekplanuitwerking (Bommelerwaard)



Peildatum 01-01-1996

richting onvoldoende is toegesneden op een duurzame ontwikkeling van de aanwezige functies en die voor een vorm van landinrichting in aanmerking komen zijn aangegeven. De inzet van instrumenten of instrumenten-mix in deze gebieden is afhankelijk van de beschikbare middelen, het verwachte rendement van investeringen en het in het gebied aanwezige draagvlak. Aan de "strategische" actiegebieden wordt prioriteit gegeven terzake (nieuwe) landinrichting. In deze gebieden is verbetering (en veelal uitbreiding) van de natuur de doelstelling. "Strategische" actiegebieden hebben een prioriteit als het gaat om het terugdringen van de milieubelasting en verdrogingsbestrijding. In samenhang hiermee vraagt ook het totstandbrengen van een duurzame landbouwstructuur dikwijls inrichtingsmaatregelen. In verschillende "strategische" actiegebieden zijn of worden gebiedsprocessen gestart. Binnen dit kader speelt ook landinrichting een belangrijke rol.

Buiten de "strategische" actiegebieden is, vooral in het Rivierengebied, een aantal gebieden opgenomen dat voor mogelijke landinrichting in aanmerking komt. Vooral de verkavelingssituatie behoeft hier verbetering. Verzoeken om landinrichting vanuit deze gebieden zullen ook met prioriteit worden opgepakt. Landschap en (plaatselijk) natuur zijn hier belangrijke aspecten.

Aan de niet specifiek op kaart 19 aangegeven gebieden wordt in de afwegingen terzake landinrichting geen prioriteit gegeven.

## uiterwaarden en dijkverbetering

## - uiterwaarden

Voor de uiterwaarden is de beleidsbeschrijving landelijk gebied B van toepassing. Het beleid richt zich hier op een duurzame bescherming van mens en dier tegen overstroming bij hoogwater en op het beperken van materiële schade. Het beheer van het winterbed is zodanig, dat een optimale vrije afstroming van water, ijs en sediment wordt gegarandeerd. Naar verwachting zal de piekafvoer



van water in volume toenemen. Dit betekent dat het bergend vermogen en de afvoercapaciteit niet mogen worden belemmerd, eerder moeten worden vergroot.

In de uiterwaarden worden slechts riviergebonden functies toegestaan. Natuur wordt als een riviergebonden functie beschouwd. Nieuwe diepe zandwinningen zijn vooralsnog niet toegestaan. Nieuwe bebouwing in de uiterwaarden is niet acceptabel. De VINEX-locatie Stadsblokken/Meinerswijk in Arnhem is uitgezonderd van het verbod op woningbouw buitendijks. De besluitvorming hierover is al afgerond; één en ander is in een uitvoeringsconvenant vastgelegd. Bij dit project zullen (compenserende) inrichtingsmaatregelen worden getroffen die het waterafvoerend vermogen bij hoogwater niet aantasten. Ditzelfde is van toepassing voor uitbreiding van bestaande bedrijvigheid in de uiterwaarden, dit wordt alleen toegestaan als het waterafvoerend vermogen niet wordt aangetast. Voor agrarische bedrijvigheid geldt daarbij dat uitbreidingen ten behoeve de normale bedrijfsvoering niet aan extra-beperkingen onderhevig zijn. Ieder initiatief tot functieverandering door hergebruik van bestaande bebouwing (bijvoorbeeld steenfabrieksterreinen), al dan niet op hoogwatervrije terreinen, zal op de algemene uitgangspunten voor hergebruik en op riviergebondenheid worden beoordeeld. Daarbij wordt naar maatwerkoplossingen gezocht en wordt het "stand-still/step forward" principe ten aanzien van de afvoercapaciteit gehanteerd. De mogelijkheden voor blijvende compensatie ten aanzien van de afvoer- en reservecapaciteit vormen dan ook een belangrijk beoordelingscriterium. Indien een initiatiefnemer aan de hand van uitwisseling van locaties en door middel van overcompensatie kan bijdragen aan een verruiming van de afvoercapaciteit is functieverandering van bestaande bebouwing bespreekbaar. De beleidsbeschrijving landelijk gebied blijft ook hierbij richtinggevend. In de uiterwaarden bestaan op vele plaatsen goede mogelijkheden voor extensieve vormen van recreatie (wandelen, hengelen, natuurbeleving, oeverrecreatie en dergelijke).

Er zullen in de komende planperiode gezamenlijke inspanningen nodig zijn om de ontwikkelingen in het buitendijkse gebied zo in te richten dat de veiligheid gewaarborgd blijft op langere termijn. Een gedetailleerde functietoekenning zoals in het Beleidsplan Uiterwaarden wordt op dit moment niet nodig geacht. Een trajectwijze uitwerking behoort tot de mogelijkheden.

Begin 1996 is door de departementen van Verkeer en Waterstaat en van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer de beleidslijn "Ruimte voor de Rivier" opgesteld. Bij brief van 18 april 1996 is deze beleidslijn door desbetreffende bewindslieden ter kennisneming aangeboden aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Voor wat betreft de implementatie van de beleidslijn is daarbij aan alle betrokken overheden verzocht de beleidslijn op te nemen in hun ruimtelijke plannen en in voorkomend geval te hanteren als toetsingskader voor het winterbed bij plannen van derden.

Het Gelderse beleid voor de uiterwaarden is mede hieraan ontleend, waarbij echter ten aanzien van de aspecten "bestuurlijke afweging" en "maatwerk per geval" eigen relevante accenten zijn gelegd. Daarmee is er sprake van een implementatie op hoofddlijnen.

In het gebied tussen de winterdijken, het "winterbed", geldt een stringent beleid gericht op het voldoende ruimte geven aan de rivier zodat calamiteiten worden voorkomen. Het winterbed krijgt daarom als functie de afvoer van rivierwater. Daarnaast heeft het winterbed andere riviergebonden functies. Deze overige functies kunnen zich ontwikkelen mits het waterafvoerend vermogen niet wordt aangetast of aantasting blijvend wordt gecompenseerd. Tot de riviergebonden functies behoort ook natuur. Andere functies kunnen zich niet ontwikkelen tenzij er zwaarwegende argumenten zijn om deze activiteiten na brede maatschappelijke afweging toch toe te laten: aan vaarwater gebonden industrie, steenfabrieken, voorzieningen voor de recreatietoervaart en voorzieningen voor oever- en waterrecreatie. Niet toegestaan zijn substantiële woningbouw, substantiële recreatie, bebouwing ten behoeve van de landbouw (behalve uitbreiding ten behoeve van de normale bedrijfsvoering van bestaande bedrijven) en overige industrie.



Functieverandering van bestaande bebouwing is bespreekbaar wanneer een initiatiefnemer door uitwisseling van verschillende locaties van bestaande bebouwing en door overcompensatie bijdraagt aan verruiming van de afvoercapaciteit.

Dat houdt in dat een ondernemer die twee of meer locaties bezit of in beheer heeft, door het verwijderen van (een deel van) een locatie of meerdere locaties ter vergroting van het waterafvoerend vermogen, op andere locaties tot functieverandering kan overgaan.

#### *- dijkverbetering*

Bij dijkverbetering gaat het in de eerste plaats om het beschermen van het achter de rivierbandijken gelegen gebied tegen hoge waterstanden van de rivieren. Dit dient zodanig plaats te vinden dat de negatieve gevolgen van verbeteringswerken aan waterkeringen voor natuur, landschap, waardevolle cultuurhistorische (inclusief archeologische) structuren en elementen en voor de landbouw aan beide zijden van de dijken zoveel mogelijk worden beperkt. Daar waar schade aan natuur en landschap onvermijdelijk is, zal deze worden gecompenseerd. Buitendijkse verbeteringen, inclusief kleine verleggingen bij plaatselijke knelpunten, welke het resultaat zijn van vorenbedoelde belangenafweging, worden dan ook niet aangemerkt als activiteiten welke het waterafvoerend vermogen van het winterbed op onaanvaardbare wijze aantasten. Indien daarentegen sprake is van een tracéverlegging, dan dient het dijkverbeteringsplan tevens maatregelen te omvatten ter compensatie van het verlies aan bergings- en afvoercapaciteit van de rivier. Op grond van het Deltaplan Grote Rivieren wordt de dijkverbetering versneld uitgevoerd. Rond het jaar 2000 voldoen alle Gelderse rivierdijken aan de veiligheidsnorm. De uiteindelijke afweging van functies en waarden vindt plaats in de concrete tracé-uitwerkingen. Zowel inhoudelijk als procedureel wordt hierbij voor een goede afstemming met bestemmingsplannen gezorgd. De uitvoering verloopt aan de hand van het Gelders Rivierdijkenplan (kaart 20).

In aansluiting op hetgeen hiervoor is gesteld ten aanzien van de beleidslijn "Ruimte voor de Rivier", geldt voor de dijkverbeteringsinitiatieven op grond van het Deltaplan Grote Rivieren dat hierbij het accent ligt op "maatwerk per geval". Overeenkomstig het bepaalde in de Deltawet Grote Rivieren en de Wet op de Waterkering dient bij de opstelling van

dijkverbeteringsplannen een integrale afweging van de betrokken belangen plaats te vinden, waaronder die van landschap, cultuurhistorie, volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en milieu conform de aanbevelingen van de Commissie Toetsing Uitgangspunten Rivierdijkversterkingen (Boertien II).

#### *ontgroningen*

Het provinciaal ontgroningenbeleid vindt zijn grondslag in het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen. Hoofddoelstelling daarvan is het veiligstellen van de behoefte aan bouwgrondstoffen binnen het algemene kader van het streven naar een zuiniger omgaan met grondstoffen. Mede op basis van het rijksbeleid dient Gelderland in de planperiode jaarlijks circa 7 à 8 miljoen ton beton- en metselzand te winnen, waarvan circa 5 miljoen ton ten behoeve van de nationale behoefte aan industriezand en circa 2 à 3 miljoen voor de regionale behoefte. Daarnaast wordt voorzien in de regionale behoefte aan ophoogzand en in een belangrijk deel van de landelijke kleibehoeft.



Binnendijks

Agrarisch gebied

Mozaiek

Buitendijks

Natuurontwikkeling

Multifunctioneel gebied

Cultuurlandschap

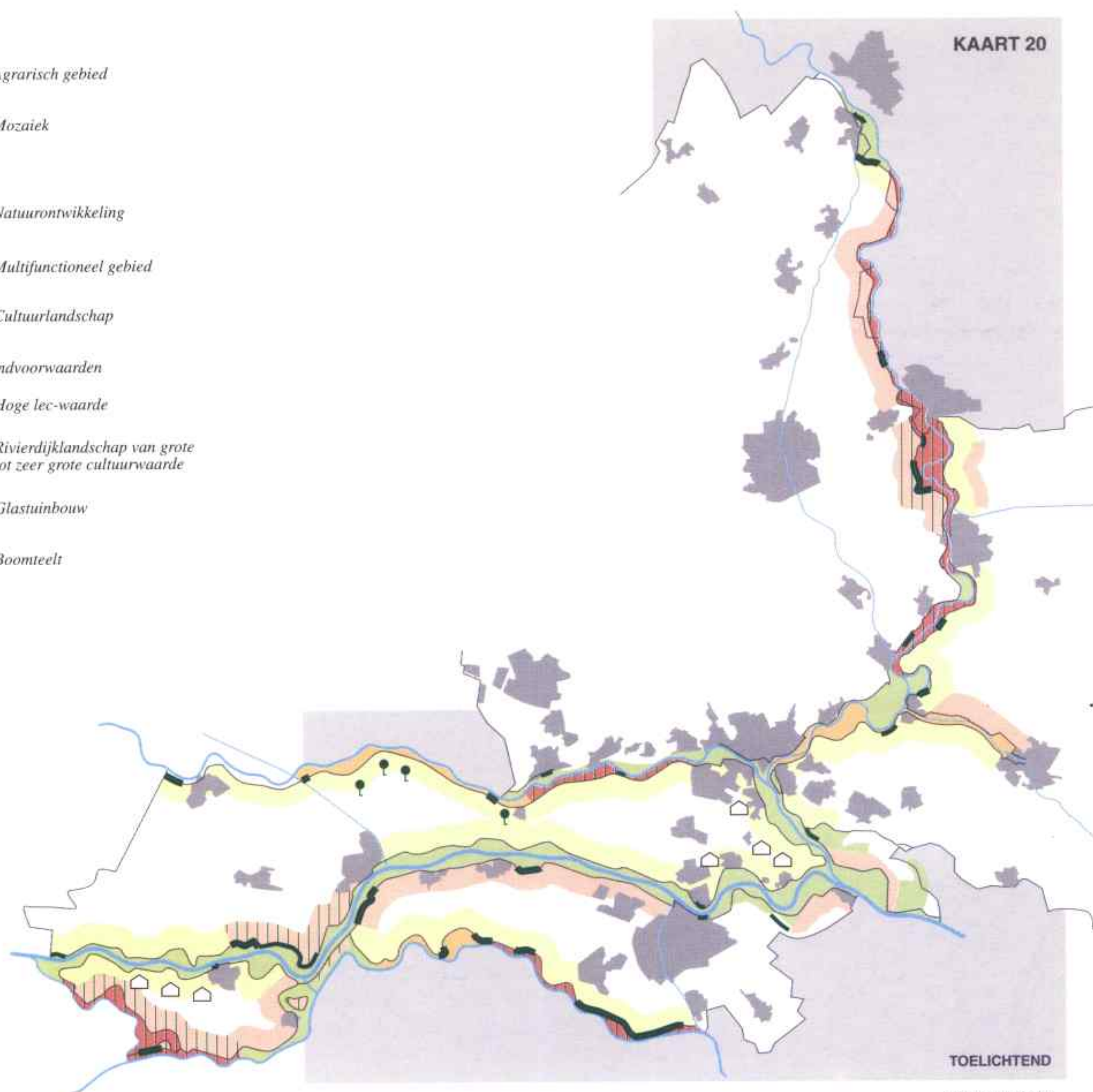
Bestaande randvoorwaarden

Hoge leeuw-waarde

Rivierdijklandschap van grote tot zeer grote cultuurwaarde

Glastuinbouw

Boomteelt



Uit het oogpunt van een zuiniger omgaan met grondstoffen zullen de nevenprodukten klei en ophoogzand bij winning van beton- en metselzand optimaal worden benut. Ook het hergebruik van secundaire bouwstoffen (zoals vervanging van ophoogzand en van grind door betongranulaat) wordt bevorderd. De beleidsbeschrijving landelijk gebied en de aanwezigheid van aardwetenschappelijke waarden zijn richtinggevend voor ontgrondingsmogelijkheden. Ook landschappelijke en cultuurhistorische (inclusief archeologische) waarden zijn hierbij van belang. Het ontgrondingenbeleid voor de diverse oppervlaktedelfstoffen is, dan wel wordt, uitgewerkt in afzonderlijke beleidsnota's, die periodiek geactualiseerd worden. Voorzover er sprake is van uitwerking of wijziging van het streekplanbeleid zullen in dat kader de gebruikelijke aanvullende WRO-procedures doorlopen worden.

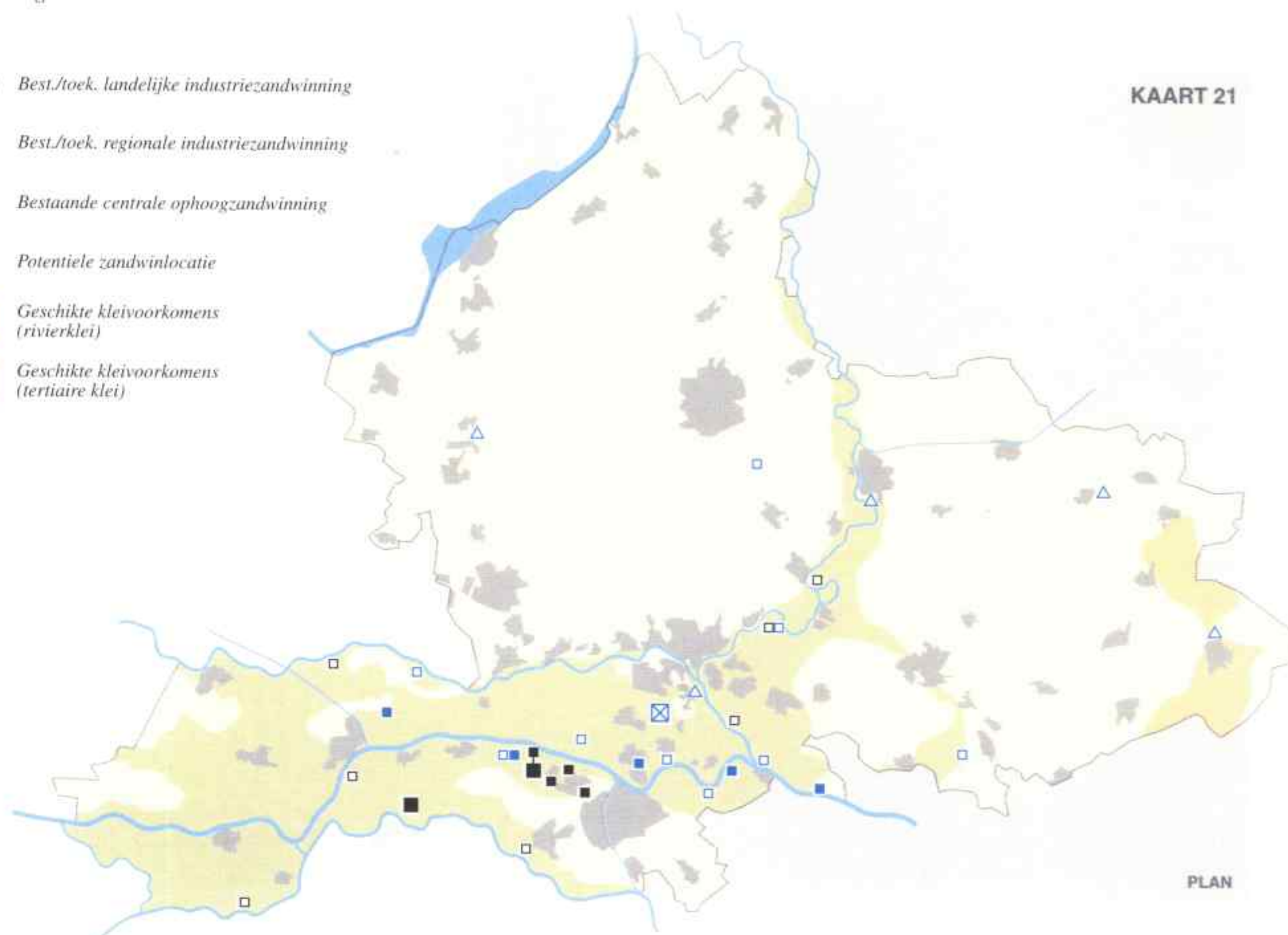
- industriezandwinning

Voor (industrie)zandwinning wordt waar mogelijk gestreefd naar uitbreiding van bestaande winlocaties teneinde onnodige versnippering van de ruimte te voorkomen. Aan de uiteindelijke bestemming van winlocaties dient een maatschappelijke meerwaarde verbonden te worden, zoals natuurontwikkeling en/of recreatie. Bij het zoeken naar nieuwe winlocaties dienen de uitgangspunten van de beleidsbeschrijving landelijk gebied te worden gehanteerd.



- ■■ Best./toek. landelijke industriezandwinning
- ■ Best./toek. regionale industriezandwinning
- △ Bestaande centrale ophoogzandwinning
- ⊗ Potentiele zandwinlocatie
- Geschiedte kleivoorkomens (rivierklei)
- Geschiedte kleivoorkomens (tertiaire klei)

KAART 21



Voor de nationale industriezandwinning zijn de binnendijkse locaties H1 bij Beuningen en F3B bij Maasbommel vastgelegd. Twee locaties (Loonse Waard en Dreumel) en enkele aanvullende winningsmogelijkheden (kaart 21) fungeren ter overbrugging. Buiten de aangegeven locaties is geen ruimte voor nieuwe winningen, tenzij die gelden als uitruilmogelijkheid voor de locatie F3B. In de uiterwaarden zijn nieuwe diepe zandwinningen vooralsnog niet toegestaan. De locatie Lingeplassen is mede om die redenen als potentiële ontgronding opgenomen.

Voortbouwend op de nota "Actualisering Regionaal Industriezandwinningsbeleid" wijst dit plan voor de planperiode de locaties voor de regionale industriezandwinning aan (kaart 21). Met deze locaties wordt in de regionale behoefte voorzien. Indien een vervolglocatie voor Vaalwaard nodig is zal dit door middel van een streekplanuitwerking of -herziening worden geregeld.

#### - ophoogzandwinning

In de Gelderse ophoogzandbehoefte wordt grotendeels voorzien vanuit de nationale en regionale industriezandlocaties waar het als nevenprodukt vrijkomt. Daarom zijn nieuwe specifieke ophoogzandwinlocaties alleen in die gebieden mogelijk waar geen industriezandwinning plaatsvindt. Deze locaties moeten zoveel als mogelijk aan snee worden gebracht in combinatie met recreatieprojecten. Op kaart 21 zijn de bestaande centrale ophoogzandwinlocaties opgenomen. Voor het toekomstig beleid ten aanzien van de ophoogzandvoorziening wordt een beleidsvisie opgesteld.

#### - kleiwinning

Uitgaande van een zuinig grondstoffengebruik zal kleiwinning als grondstof voor de grofkeramische industrie en de dijkverbetering op een zorgvuldige wijze plaatsvinden. De beleidsbeschrijving landelijk gebied is uitgangspunt bij het zoeken naar winlocaties. Er zal een hoogwaardige toepassing van relatief schaarse kleisoorten dienen plaats te vinden. Optimale benutting van kleiervangende secundaire grondstoffen is van belang.



Kleiwinning dient zoveel mogelijk in relatie tot de diverse natuurontwikkelingsprojecten plaats te vinden. Nieuwe locaties zullen daarop worden beoordeeld. Binnen de planperiode wordt een kleiwinningsplan opgesteld waarin de benodigde winruimte voor specifieke kleiwinning in relatie tot natuurontwikkelingsprojecten wordt vastgelegd.

#### *afvalstoffen en baggerspecie*

##### *- afvalstoffen*

Het realiseren van een doelmatige en milieuhygiënisch verantwoorde eindverwerking van afval, waarbij de prioriteit ligt bij de verbranding van afval en benutting van de vrijkomende energie, is uitgangspunt van beleid.

Door preventieve maatregelen en door hergebruik is het afvalaanbod bij eindverwerking (verbranden en storten) sterk gereduceerd. Dit impliceert dat op nationale schaal de huidige en in aanbouw zijnde verbrandings-, composteer- en stortcapaciteit voldoende is voor het te verwachten afvalaanbod tot het jaar 2010.

Landelijk bestaat er een stortverbod voor verbrandbaar afval. Gezien de optredende schaalvergroting is zelfvoorziening op (WGR) regio-niveau wat betreft het storten van afval niet wenselijk, mede daarom draagt de provincie zorg voor de planning van stortplaatsen. In Gelderland is de bestaande stortcapaciteit, inclusief de reeds voorziene uitbreidingen, voldoende. In dit plan worden dan ook geen nieuwe locaties of reserveringen daarvoor opgenomen. Ook de verbrandingscapaciteit is in de planperiode voldoende.

Een gevolg van het afvalstoffenbeleid is de behoefte aan bedrijventerreinen ("milieuparken") voor afvalbe- en/of verwerkende bedrijven. In het periodieke overleg met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten over regionale bedrijventerreinplanning zal dit een onderwerp van bespreking zijn. Van belang zijn daarbij de ligging ten opzichte van het afvalzwaartepunt, de transportmogelijkheden over water en rail, de mogelijkheden aan te sluiten op bestaande locaties en de waarden en kwaliteiten in de omgeving.

Met dit Streekplan vervalt de streekplanuitwerking uit het Provinciaal afvalstoffenplan. Bij het zoeken naar geschikte locaties zal het landelijk overeengekomen ruimtelijk selectie- en afwegingskader (Tienjarenprogramma Afvaloverlegorgaan) leidraad zijn.

Stortplaatsen en bodemsaneringslocaties kunnen ook na sanering danwel afstoting leiden tot ruimtelijke beperkingen. Eventuele gebruiksbeperkingen moeten in het bestemmingsplan worden vastgelegd.

##### *- baggerspecie*

Bij baggerwerkzaamheden ten behoeve van wateraan- en afvoer, scheepvaart en de sanering van verontreinigde waterbodems komt er verontreinigde specie vrij. Ondanks de voortschrijdende verwerkingstechnieken zal het grootste deel moeten worden gestort. Hiervoor zijn grootschalige depots met voldoende capaciteit nodig. De provincie maakt een definitieve keuze voor locaties



aan de hand van concrete initiatieven. Van gemeenten wordt verwacht dat zij de uiteindelijke locatiekeuze planologisch regelen.

De provincie zal samen met de waterbeheerders en gemeenten actief naar nieuwe locaties voor definitieve opslag of tussenopslag van baggerspecie zoeken. Bij definitieve opslag gaat de voorkeur uit naar een beperkt aantal grootschalige locaties waar combinatiemogelijkheden met natuurontwikkeling aanwezig zijn. Dit plan zal daartoe nader worden uitgewerkt, mede op basis van bekende initiatieven. In het kader van het natuurontwikkelingsproject "Leeuwense Waard" is de Kaliwaal als mogelijke definitieve opslagplaats in beeld gekomen. Op basis van onderzoek moet duidelijk worden of berging van baggerspecie hier op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze, waarbij de belangen van natuur en drinkwatervoorziening worden ontzien, kan plaatsvinden.

Voor tien locaties in de uiterwaarden is een Milieu Effect Rapport (MER) opgesteld. Deze locaties zullen in de beschouwing worden betrokken bij het zoeken naar nieuwe locaties. De Kaliwaal was eerder niet als potentiële locatie voor baggerstort in het provinciale beleid opgenomen vanwege de functie van rust- en overnachtingsgebied voor vogels en vanwege de optie dat in de plas ernstig vervuilde baggerspecie uit de haven van Rotterdam zou worden gestort. In het kader van het

natuurontwikkelingsproject "Leeuwense Waard" zal duidelijkheid worden geschapen over de gewenste inrichting van plas en omgeving. Deze houdt in dat de functie als rust- en overnachtingsgebied in stand kan blijven, en de plas tevens op een milieuhygiënisch verantwoorde wijze wordt opgevuld met baggerspecie zodat van een ondiepe plas sprake blijft. Er wordt een (inrichtings-)MER voor het plan Leeuwense Waard opgesteld.

In verband met de urgentie van het bergingsprobleem moet vooruitlopend op de realisering van definitieve bergingslocaties gebruik worden gemaakt van tijdelijke opslagplaatsen. De waterbeheerders zoeken samen met de gemeenten naar oplossingen.

#### *defensie*

In de planperiode zal de herstructurering van de krijgsmacht worden voltooid. Dit veranderingsproces heeft consequenties voor een aantal bij defensie in gebruik zijnde complexen en terreinen. Naast het sluiten van kazernes wordt circa 2.000 ha oefenterrein afgestoten en zal ook verandering in de aard van het gebruik optreden. Zo is de Eder- en Ginkelse Heide als compagniesoefenterrein (COT) vervallen. In afwachting van de besluitvorming over de Uitplaatsingsstudie heeft de provincie ingestemd met de tijdelijke aanwijzing van dit gebied tot oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade. Een bijkomend effect is dat het herstructureringsproces tot een fors verlies aan arbeidsplaatsen leidt in de desbetreffende gebieden. Er wordt met inzet van de KONVER-middelen van de Europese Unie gestreefd naar structurele werkgelegenheidscompensatie.

Als gevolg van de herstructurering van de krijgsmacht is er ruimte ontstaan om de - te grote - druk van militaire activiteiten op Gelderland, en dan met name in de natuurgebieden op de Veluwe, te verminderen. Deze wens heeft gehoor gevonden bij het kabinet en de Tweede Kamer, zij het in verschillende mate. Met betrekking tot de Eder- en Ginkelse Heide heeft het kabinet besloten de aanwijzing tot COT definitief te laten vervallen en te vervangen door een aanwijzing tot oefenterrein voor de Luchtmobiele Brigade (OLB). Bij de oprichting van de Luchtmobiele Brigade heeft de Tweede Kamer aangedrongen op zowel een

onderzoek naar de natuur- en geluidsaspecten van het luchtmobiel oefenen alsmede een onderzoek naar de uitplaatsingsmogelijkheden naar landbouwgronden. Het onderzoek naar de natuur- en geluidsaspecten heeft geresulteerd in het inzicht dat een gebruik als OLB niet onaanvaardbaar is, maar dat er wel zodanig grote bezwaren aan kleven dat het onwenselijk wordt geacht. De uitplaatsingsstudie is door het kabinet afgedaan met het standpunt dat uitplaatsing uit kostenoverwegingen onhaalbaar is. De Tweede Kamer heeft vervolgens bij motie afgedwongen, dat de Eder- en Ginkelse Heide slechts tijdelijk als OLB zal



Afgestoten c.q. nog af te stoten

Militair complex

■ <100 ha

Militair terrein

■ <100 ha

■ >100 ha

Te handhaven

Militair complex

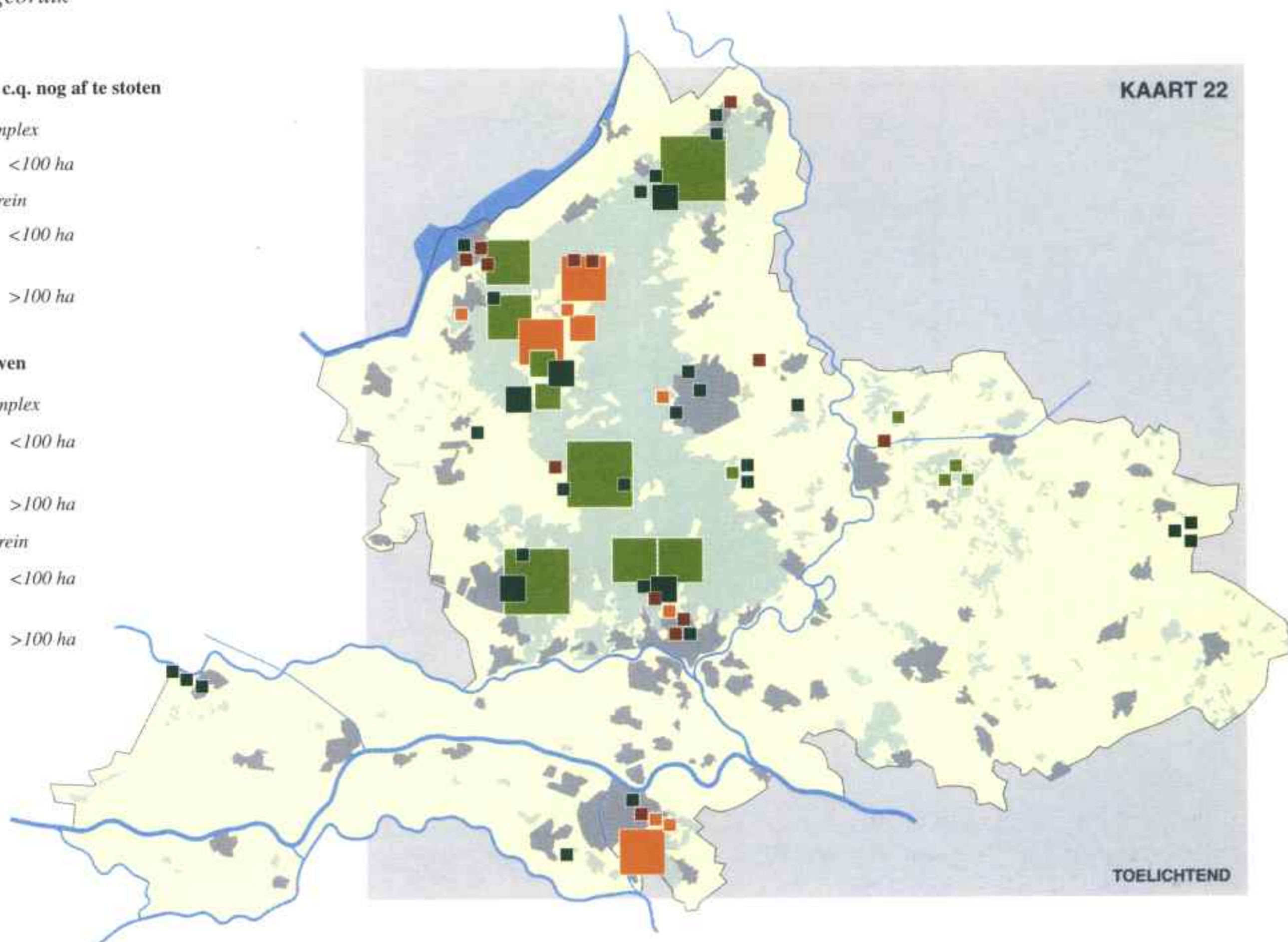
■ <100 ha

■ >100 ha

Militair terrein

■ <100 ha

■ >100 ha



worden gebruikt en dat uitplaatsing naar Oost-Groningen nader dient te worden onderzocht. Ten aanzien van de kosten heeft de Tweede Kamer uitgesproken, dat niet alleen het ministerie van Defensie maar ook

andere ministeries moeten bijdragen in de kosten, omdat ook aspecten als werkgelegenheid, landbouwbeleid en dergelijke een rol spelen.

Het afstoten van terreinen en complexen biedt kansen voor een functieverandering die past binnen de doelstellingen voor natuur en bos. In overleg met Rijk en gemeenten zullen concrete afspraken hieromtrent worden gemaakt. Daarbij wordt voor "verharde" terreinen die in of tegen kernen zijn gelegen, gezocht naar mogelijkheden tot functieverandering in de sfeer van bedrijven- en kantorenlocaties en/of woningbouw. Kaart 22 geeft een beeld van de bestaande terreinen en complexen en waar van functieverandering sprake is. Het beleid ten aanzien van overige oefenterreinen (OOT-en) is gericht op vermindering en concentratie van militaire activiteiten. Rond munitieopslagplaatsen worden veiligheidszones (kaart 23) in acht genomen.

Reeds afgestoten zijn Groevenbeek, de Elspeetse Heide, De Vier Perken en Mariënbosch. Overeenstemming over afstoting is bereikt over het deel van het Houtdorper- en Speulder Veld ten noorden van de Paleisweg (circa 400 ha), de Westeindse en Stakenberger Heide, de Kleine Kolonie, het Elspeeter Veld en Heumensoord met uitzondering van het Vierdaagsekamp. Voor zover de nieuwe ruimtebehoefte van Defensie dat toelaat zouden nog voor gehele of gedeeltelijke afstoting in aanmerking kunnen komen De Dellen, Woldberg, Soerel-west en -oost, het Beekhuizerzand, het Groote Veld en de Gorsselse Heide. De definitieve besluitvorming hierover zal plaatsvinden bij de integrale herziening van de PKB Structuurschema Militaire Terreinen.

veiligheidszones rond munitie-opslagplaatsen

Op kaart 23 zijn veiligheidszones rond munitieopslagplaatsen opgenomen. Op deze kaart is de zogenaamde C-zone weergegeven. Deze zone is de grootste van drie zones rondom een munitieopslagplaats, waarbinnen ruimtelijke beperkingen gelden.

A-zone: niet toegestaan zijn bebouwing, openbare wegen, spoorwegen, druk bevaren waterwegen, parkeerterreinen en recreatie.

B-zone: geen bebouwing waar zich regelmatig personen bevinden; wegen met beperkt verkeer zijn toegestaan evenals beperkte dagrecreatie; geen sportvelden, zwembaden, kampeerterreinen en dergelijke.

C-zone: geen gebouwen met vlies- of gordijngelvelconstructies en gebouwen met zeer grote glasoppervlakten waarin zich doorgaans veel personen bevinden.



Electriciteit

- 50 kV hoogspanningslijn / kabel
- 150 kV hoogspanningslijn / kabel
- 380 kV hoogspanningslijn / kabel
- Electriciteitscentrale
- Schakelstation

Straalverbindingspad

- Straalverbindingspad

KAART 23

Leidingen

- 1 2 3 4 Hoofdaardgasleiding

- ⊠ Compressorstation

- + + + + + Drinkwaterleiding

- 1 2 Brandstofleiding

- — — — — Transportleiding

- Gewenste leidingenzone

Zones

- ⊕ Geluidszone rond vliegvelden

- Geluidszone art. 2.4 inrichtingen

- Veiligheidszone rond munitieopslagplaats

Waterzuivering

- Bestaande rioolwaterzuiveringsinstallatie

- Gewenste rioolwaterzuiveringsinstallatie

PLAN



#### *luchtvaartterreinen*

De geluidzones rond luchtvaartterreinen zijn op kaart 23 weergegeven. Voor de terreinen Terlet en Deelen hebben deze zones geen directe ruimtelijke gevolgen aangezien het oprichten van geluidgevoelige bebouwing op grond van aanwezige natuurwaarden niet is toegestaan. Voor het vliegveld Teuge verzetten de natuurwaarden zich hier niet tegen, maar kan nieuwe geluidgevoelige bebouwing om milieuhygiënische redenen alleen worden gerealiseerd als er een hogere grenswaarde is vastgesteld. Binnen de wettelijke voorwaarden kunnen de economische potenties van het vliegveld worden benut. Ontwikkeling van enige luchtvaartgebonden bedrijvigheid passend bij de schaal van het terrein en binnen de landschappelijke en milieuhygiënische voorwaarden en qua effecten binnen de vastgestelde geluidzonering is mogelijk.

#### *energiebeheer, verbindingen, leidingen en verbindingspaden*

##### *- energiebeheer*

Energiebesparing is noodzakelijk om (nog) zo lang mogelijk gebruik te kunnen maken van de eindige brandstofvoorraden. Door een integrale benadering van de energievoorziening kan de inzet van fossiele brandstoffen worden gereduceerd en op een zo hoog mogelijk kwaliteitsniveau worden benut. Een integrale benadering gaat niet alleen uit van het realiseren van besparingen op onderdelen, maar wil de totale keten van produktie tot gebruik optimaliseren; anders gezegd met een minimum aan brandstof voorzien in de energievraag. Wil deze integrale benadering succesvol zijn, moet er op vele fronten actie worden ondernomen. Vanuit het ruimtelijk beleid wordt daaraan een bijdrage geleverd door ondermeer een compacte verstedelijking waarbij mobiliteitsbeheersing een belangrijk aspect is. Ook wordt door aandacht voor milieuvriendelijker en energiezuiniger wijzen van vervoer, door verbetering van openbaar vervoer en stimulering van fietsgebruik, door aandacht voor duurzame bouw en stedenbouw en door het stimuleren van complexvorming in de tuinbouw nadrukkelijk met de energiecomponent van nieuwe ontwikkelingen rekening gehouden. Aanbevolen wordt bij toekomstige nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen van voldoende omvang ook aandacht aan de exergetische toepassingsmogelijkheden te schenken.

Het provinciale energiebeleid richt zich op de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening. Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn duurzame energie en energiebesparing. Duurzame energie zal in de toekomst een steeds

In het stedelijk kerngebied van het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen wordt bij een tweetal grootschalige ontwikkelingen onderzocht of exergietoepassingen mogelijk zijn. Het betreft de projectgewijs te ontwikkelen tuinbouwcomplexen in de Over-Betuwe en de ontwikkeling van de Waalsprong als hoogwaardig nieuw stadsdeel. Exergie is een zo efficiënt mogelijke benutting van de kwaliteit van energie; anders gezegd het winnen van kracht uit (rest)warmte. Exergietoepassingen zijn alleen mogelijk wanneer hieraan een integrale benadering ten grondslag ligt.

Door de totale vraag- en aanbodsituatie in de energievoorziening in beschouwing te nemen kunnen aanzienlijke brandstofbesparingen worden bereikt. Afstemming van de kwaliteit van de energievraag en het energie-aanbod, afstemming van temperatuur van de aangeboden warmte op de gevraagde warmte beperkt de exergieverliezen en bespaart energie.



belangrijker bijdrage moeten leveren aan de vervanging van het gebruik van fossiele brandstoffen. De inzet is nu nog relatief beperkt, maar zal de komende tijd sterk moeten uitbreiden. In de derde Energienota van het Rijk wordt voor 2020 een taakstelling van 10% duurzame energie vermeld. De provincie ondersteunt deze taakstelling en zal de opwekking van duurzame energie op haar grondgebied zoveel mogelijk ondersteunen binnen de ruimtelijke randvoorwaarden die dit plan stelt.

*- verbindingen en leidingen*

Voor transport van elektriciteit, warmte, vloeibare en gasvormige stoffen is er een boven- en ondergronds leidingennetwerk. Dit netwerk zal naar gelang de transportbehoefte uitbreiding behoeven. Ook is van verzwaring en vervanging sprake.

Het verbindingsnet (kaart 23) van de NUON met een spanning van 50kV en 150kV is overwegend bovengronds aangelegd. Tot dusverre is circa 12% ondergronds uitgevoerd. Vanuit ruimtelijke, milieu- en volksgezondheidsoverwegingen heeft ondergrondse aanleg van hoogspanningsverbindingen de voorkeur. Vanuit aardwetenschappelijk, waterhuishoudkundig en kostenooqpunt en het aspect bedrijfszekerheid kan bovengrondse aanleg een optie zijn. Besluiten over ondergrondse, dan wel bovengrondse aanleg van tracé's worden genomen na een zorgvuldige afweging van alle aspecten. Overige uitgangspunten bij de projectie van hoogspanningsverbindingen zijn:

- ten aanzien van nieuwe en te vervangen tracé's van hoogspanningsverbindingen wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij grootschalige verkeersinfrastructuur en bij bestaande verbinding- en leidingeninfrastructuur;
- hoogspanningsverbindingen worden zoveel mogelijk buiten landelijk gebied A en B gesitueerd;
- het vergroten van de transportcapaciteit zal zoveel mogelijk worden gerealiseerd door verzwaring van het aanwezige transportnet;
- bij vervanging van een deel van het net vanwege verzwaring zullen overbodig geworden verbindingen worden gesloopt;
- nieuwe schakelstations in de hoogspanningsverbindingen worden op bedrijventerreinen gebouwd.

Bij tracé-ontwerpen van overige transportleidingen zijn uitgangspunten:

- bundeling met bestaande en ontworpen leidingen en verkeersinfrastructuur, waarbij bestaande en toekomstige bebouwing moet worden ontzien;
- bij tracering van hogedruk aardgasleidingen moet rekening worden gehouden met de zoneringsvoorschriften van het Rijk;
- leidingen voor vervoer van ruwe olie, chemische produkten en gasen tussen industriële centra moeten in leidingstroken worden aangelegd (kaart 23). Er mogen geen ruimtelijke activiteiten plaatsvinden die de aanleg van leidingen in deze stroken belemmeren;
- aanleg van leidingen en leidingstroken is uitgesloten in grondwaterbeschermingsgebieden. Landelijk gebied A en B en gebieden met aardwetenschappelijke waarden moeten worden ontzien;
- nieuwe compressor-, meet- en regelstations moeten op bedrijventerreinen worden gesitueerd. Indien dit niet mogelijk is moeten zij landschappelijk worden ingepast;
- rekening moet worden gehouden met landschappelijk en cultuurhistorisch



waardevolle structuren, kleinere kwetsbare natuurgebieden en beschermde stads- en dorpsgezichten.

Bij tracering van straalverbindingspaden en het oprichten van masten zijn uitgangspunten:

- bij voorkeur wordt gebruik gemaakt van bestaande masten. Nieuw op te richten masten moeten aansluiten op bestaand stedelijk gebied;
- beschermde stads- en dorpsgezichten en waardevolle cultuurhistorische objecten en structuren moeten worden ontzien;
- bestaande straalverbindingspaden (kaart 23) mogen niet worden belemmerd door bebouwing en beplanting. Zij dienen in bestemmingsplannen te worden opgenomen;
- bij tracering van nieuwe straalverbindingspaden moet rekening worden gehouden met bestaande en toekomstige bebouwing en beplanting.

Voor de op kaart 23 opgenomen verbindingen, leidingen en verbindingspaden gelden de volgende ruimtelijke beperkingen:

*hoogspanningsverbindingen:*

Rond hoogspanningsverbindingen wordt met het oog op elektrische velden, geluid en onveiligheid (onder meer draadbreuk en afvallend ijs) geadviseerd geen woonbebouwing te realiseren binnen de zone van de zogenaamde zakelijk rechtstrook. Voor de op de kaart opgenomen tracé's van bovengrondse lijnen gelden de volgende zones:

50 kV: 20 meter; 150 kV: 50 meter; 380 kV: 72 meter. ("Circulaire inzake extreem laagfrequente elektrische en magnetische velden (ELF-velden)", VROM dd 1 januari 1995).

Voor de ondergrondse hoogspanningskabels van 50 kV en 150 kV geldt een strook erboven van 4,4 meter breed waarbinnen de gebruiksmogelijkheden beperkt zijn.

*hoofdaardgasleidingen:*

Om de risico's van gevaar en schade bij leidingen zoveel mogelijk te beperken wordt een zonering toegepast. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in toetsingsafstand en bebouwingsafstand. Buiten de toetsingsafstand is de invloed van de leiding op de omgeving (veiligheidsrisico's) verwaarloosbaar. Binnen de toetsingsafstand zijn de gebruiksmogelijkheden beperkt. Onder bebouwingsafstand wordt verstaan de minimaal in acht te nemen afstand tussen het hart van de leiding en de buitenzijde van een gebouw. ("Circulaire zonering langs hoge druk aardgas-transportleidingen", VROM en EZ, 26-11-1984).

*gewenste leidingenzone:*

Tracé voor de ondergrondse bundeling van leidingen. De feitelijke aanleg van leidingen beperkt zich tot een smallere strook ter breedte van 45 tot 75 meter gelegen binnen de aangegeven zone. Aaneengesloten bebouwing en grootschalige infrastructuur zijn in deze strook niet toe-

gestaan. De buisleidingenstrook kent aan weerszijden een veiligheidsgebied van 55 meter, hier mag eveneens geen aaneengesloten bebouwing worden opgericht.

*brandstofleiding:*

Tracé van een brandstofleiding in gebruik bij defensie. In de erboven liggende zone aan weerszijden van de leiding gelden beperkingen in het gebruik. Er worden 4 soorten gebieden onderscheiden:

- geen bebouwing toegestaan (in verband met vergraving);
- geen woonbebouwing, recreatieterrein of industrieterrein toegestaan;
- bebouwing onder voorwaarden toegestaan;
- geen enkele bestemming voor enige activiteit.

("Circulaire bekendmaking van beleid ten behoeve van de zonering van transportleidingen voor brandbare vloeistoffen van de K1, K2 en K3-categorieën", VROM 1992).

*transportleiding:*

Tracé van een ondergrondse vrijvervalleiding met een diameter van 2,30 meter, die het gezuiverde water vanaf de rioolwaterzuiveringsinstallatie te Apeldoorn afvoert naar de IJssel.

*drinkwaterleiding:*

Tracé van een bovenregionale watertransportleiding van Andelse Maas naar Bergambacht met een diameter van 1,40 meter. Voor een strook van 20 meter ter weerszijden van de as van de leiding gelden beperkingen in het grondgebruik.

*straalverbindingspaden:*

Tracé's van optisch vrije paden ter breedte van 200 meter ten behoeve van telecommunicatie. Deze paden stellen beperkingen aan de aard, hoogte en situering van bebouwing.



*- actief beleid functieverandering*

In gebieden met een evidente landbouw-, natuur- en milieuproblematiek en waar een gebiedsproces loopt, is een stimulerend beleid ten aanzien van functieverandering mogelijk. Functieverandering is dan een middel om versneld de voor het desbetreffende gebied geformuleerde beleidsdoelen te realiseren. Daaraan dient een integraal gebiedsperspectief ten grondslag te liggen met een duidelijke onderbouwing dat met functieverandering beleidsdoelen versneld worden bereikt. Een dergelijk gebiedsperspectief dient tot stand te komen met bemoeienis van en te worden geaccordeerd door Gedeputeerde Staten.

*- horeca in het landelijk gebied*

Horecabedrijven zonder meer zijn niet functioneel gebonden aan het landelijk gebied. Nieuwvestiging is dan ook niet acceptabel, tenzij de horecagelegenheid een specifieke binding heeft met een toeristisch-recreatieve functie of een doorgaande verkeersfunctie in de vorm van een wegrestaurant of motel. Initiatieven tot dit soort nieuwvestiging of tot uitbreiding van reeds bestaande bedrijven worden beoordeeld op de specifieke locatie-afhankelijkheid van de horeca-activiteit, de schaal van de activiteit, het mobiliteitsprofiel en de te verwachten uitstralingseffecten. Dit alles in relatie tot de omgeving en de aanwezige kwetsbare functies en waardevolle structuren. In de sfeer van functieverandering door hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing zijn mogelijkheden aanwezig die nadrukkelijk de voorkeur genieten boven nieuwvestiging. De beleidsbeschrijving landelijk gebied is daarbij uitgangspunt.

### **3.5 toerisme en recreatie**

#### **3.5.1 hoofdlijnen van beleid**

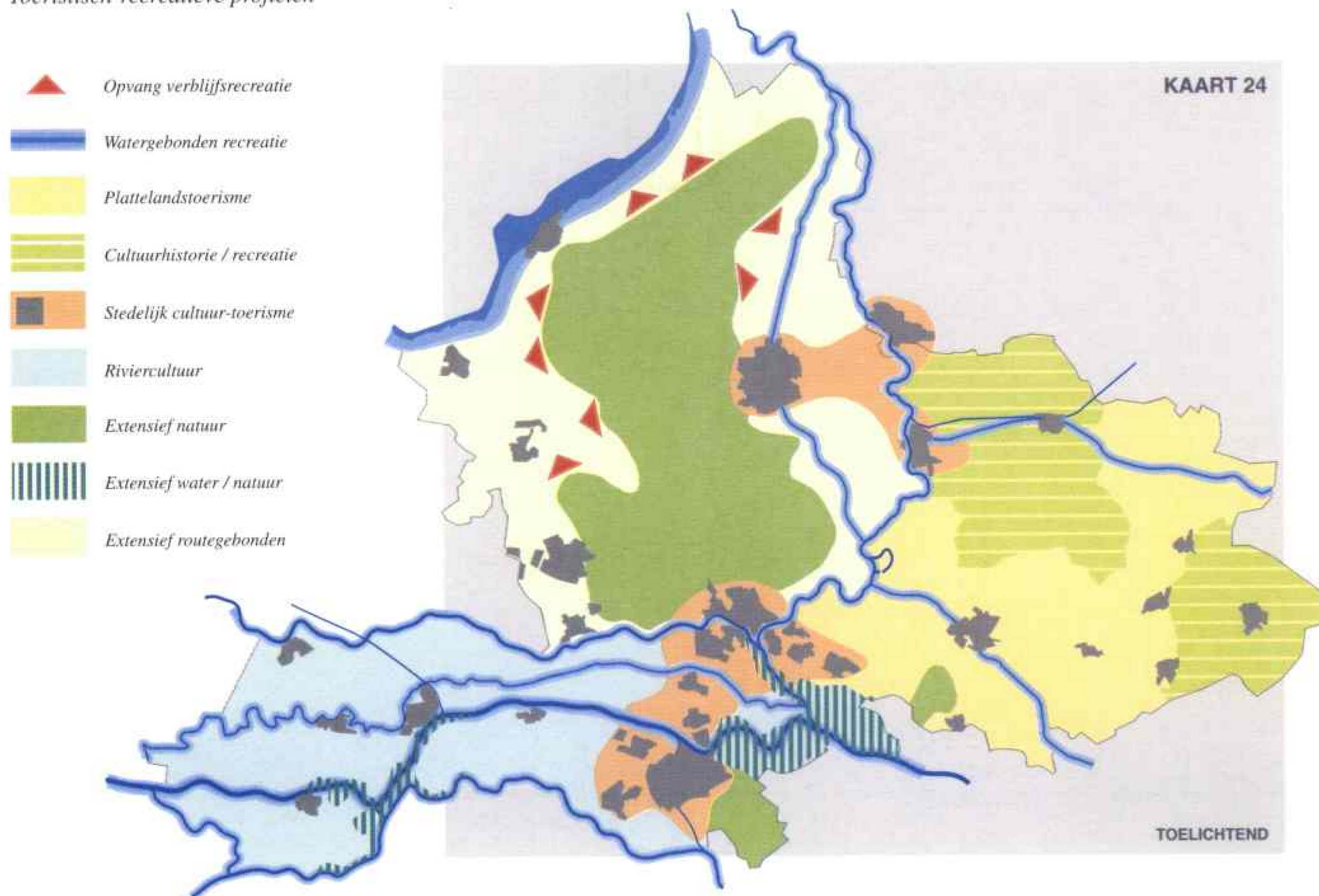
Het toeristisch-recreatief produkt "Gelderland" is zeer in trek. Enerzijds is Gelderland de belangrijkste doelprovincie voor binnenlandse vakanties, anderzijds is de provincie bestemming van vele dagtochten. De economische activiteit toerisme en recreatie is van groot belang. De sector genereert al jaren de grootste economische groei.

De basis van toerisme en recreatie in Gelderland wordt gevormd door de aantrekkelijkheid van natuur, bos en landschap en de aanwezigheid van waardevolle cultuurhistorische structuren en objecten. Ook de steden en de daar aanwezige voorzieningen vormen een belangrijke component van het Gelderse toeristisch-recreatieve produkt. De wens tot beleving van een aantrekkelijke landelijke en stedelijke omgeving groeit. Er is een toenemende belangstelling voor routegebonden activiteiten en bezoek aan cultuurhistorisch interessante plaatsen in stad en land. Daarnaast heeft Gelderland een gevarieerd aanbod aan attractieparken en culturele voorzieningen.

De kracht van het produkt is tevens zijn kwetsbaarheid. Vooral de meest waardevolle gebieden zijn toeristisch-recreatief het interessantst. Daarom is gekozen voor een selectieve ontwikkeling van toerisme en recreatie. Uitgangspunten zijn:

- een ontwikkeling die is aangepast aan de draagkracht van de omgeving en die de druk geleidt en afleidt van de meest kwetsbare gebieden. Geen groei om de groei, maar investeren in een kwaliteitsverbetering van het produkt;





- het versterken van de regionale diversiteit van het toeristisch-recreatief produkt door gebruik te maken van de aanwezige sterke punten.

De kwaliteit van toeristisch-recreatieve voorzieningen wordt in belangrijke mate bepaald door de gebruikswaarde (ligging, aanbod en omvang), belevingswaarde (oordeel gebruikers) en toekomstwaarde (duurzaamheid en aanpassingsvermogen).

De provincie streeft er naar om het huidige marktaandeel dat Gelderland heeft op de toeristisch-recreatieve markt minimaal te handhaven. Daarvoor is kwaliteitsverbetering nodig. Veranderend vakantie- en recreatief gedrag vraagt om een grotere diversiteit van het aanbod. Juist daarin is Gelderland door zijn grote verscheidenheid sterk. De verschillende delen van de provincie kenmerken zich door eigenheid en identiteit en bieden bij elkaar een gevarieerd produkt. Daar horen veelal eigen marktsegmenten bij. Versterking van deze diversiteit, van deze regionale identiteit door gebruik te maken van de aanwezige sterke punten is leidraad van het provinciaal beleid. Daarbij is in algemeenheid de beleidsbeschrijving landelijk gebied richtinggevend voor de mogelijkheden van uitbreiding en nieuwvestiging van toeristisch-recreatieve accommodaties. In de gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen wordt nader op de regionale toeristisch-recreatieve profielen, op het regionale maatwerk, ingegaan. Kaart 24 geeft een beeld van toeristisch-recreatieve deelgebieden.

### 3.5.2 algemene uitgangspunten van beleid

Nieuwe initiatieven ten aanzien van toeristisch-recreatieve voorzieningen zullen worden beoordeeld op hun bijdrage aan de verbetering van de kwaliteit van het regionale produkt, op de mate van innovatie, de economische potenties en op hun (boven)regionale uitstraling. De ontwikkeling van vernieuwende toeristische concepten en bevordering van natuur- en cultuurgerichte vormen van recreatie die aansluiten op gebiedskenmerken worden ondersteund. Per toeristisch-recreatieve regio (deelgebied) wordt het opstellen of actualiseren van een samenhangende visie of ontwikkelingsstrategie aanbevolen. De provincie zal dergelijke initiatieven ondersteunen.



- Landelijke fietsroute
- Officiële LAW route  
(lange afstand wandelpaden)
- - - Voorlopige uitgave of geprojecteerd /  
nog in ontwikkeling

KAART 25



Nieuwe grootschalige en veel publiektrekkende voorzieningen zullen uit oogpunt van mobiliteitsbeheersing op een adequate wijze door openbaar vervoer moeten worden ontsloten. Het locatiebeleid is hierop van toepassing. Voor bestaande voorzieningen zal worden nagegaan of de huidige bediening door openbaar vervoer verbetering behoeft.

Routestructuren en netwerken zijn in (delen van) de provincie belangrijke dragers van het produkt. De provincie blijft zich actief inzetten voor het oplossen van bestaande knelpunten in routes en het verbeteren van het toeristisch-recreatieve netwerk. Daarbij zal ook aan rijksgrensoverschrijdende mogelijkheden voor wandelen en fietsen aandacht worden geschonken. Ten behoeve van een goede planologische doorwerking zijn op kaart 25 de landelijke routenetwerken voor fietsen en wandelen aangegeven.

Gelderland kent veel traditionele verblijfsrecreatieve voorzieningen. Juist in dit marktsegment zullen zich door een wijzigende consumentenvraag grote veranderingen voordoen. Hier liggen kansen voor produktvernieuwing, waarbij ook een aantal bestaande problemen kan worden aangepakt. De provincie wil ook in ruimtelijke zin medewerking verlenen aan initiatieven tot kwaliteitsverbetering.

#### *verblijfsrecreatie*

De mogelijkheden in de sector kunnen door het bieden van voldoende beleidsruimte worden benut, maar tegelijkertijd moet, eveneens in het belang van de sector, het beleid ten aanzien van natuur en bos worden gewaarborgd. Om deze reden is in kwetsbare gebieden gekozen voor een beleid dat gericht is op selectieve groei. Alle initiatieven voor nieuwvestiging en uitbreiding van bestaande verblijfsrecreatieve voorzieningen zullen, naast de toetsing aan regionaal-economische en ruimtelijke criteria, ook worden beoordeeld op kwaliteitsverbetering, met in achtname van de aan de beleidsbeschrijving van het landelijk gebied verbonden doelen. Bovendien is het regime van natuur- en boscompensatie van toepassing op zowel nieuwvestiging als uitbreiding van verblijfsrecreatie.



In de beschrijving landelijk gebied is per gebiedscategorie beleid geformuleerd voor de ontwikkeling van verblijfsrecreatie. Nieuwvestiging is in landelijk gebied A niet mogelijk, in landelijk gebied B is nieuwvestiging slechts mogelijk als het gaat om kleinschalige (passende) verblijfsrecreatie, in landelijk gebied C moet nieuwvestiging passen binnen de landschappelijke randvoorwaarden en in landelijk gebied D zijn er mogelijkheden indien de ontwikkeling naar een duurzame agrarische produktiestructuur niet in de weg wordt gestaan.

De regionaal-economische en ruimtelijke criteria die bij de beoordeling van initiatieven voor nieuwvestiging en uitbreiding worden gehanteerd zijn:

- de regionale toegevoegde waarde van het initiatief. Niet meer van hetzelfde, maar toevoegen van een dimensie;
- de mate van synergie. Door relaties aan te gaan met andere bedrijven kan het geheel meer worden dan de som der delen;
- de effecten op andere locaties in het betreffende deelgebied;
- de ontwikkeling van het totale toeristisch-recreatieve ruimtebeslag in het deelgebied;
- het mobiliteitseffect;
- de inpassing in de omgeving. Is rekening gehouden met natuur, landschap, cultuurhistorie, archeologie, aardwetenschappelijke waarden en milieubeschermingsgebieden?
- de mate van geluidproductie.

De genoemde criteria zijn voor een deel kwalitatief van aard. Ook de hantering van de criteria zal daarom kwalitatief van aard zijn. Een slechte score op een enkel criterium leidt niet automatisch tot afwijzing

van het initiatief, mits een meerwaarde ontstaat vanuit de overige criteria.

In landelijk gebied A wordt aan de ontwikkeling van bestaande bedrijven in het kader van produktvernieuwing en kwaliteitsverbetering medewerking verleend, waarbij een maximale uitbreiding met 2 hectare acceptabel is. Daarnaast bestaat binnen landelijk gebied A de mogelijkheid extra uitbreidingsruimte te verkrijgen via zogenaamde uitruil van gronden. Bij uitruil van gronden is sprake van (gedeeltelijke) sanering van een bedrijf. Een bestaand bedrijf koopt, of meerdere bestaande bedrijven kopen een bedrijf op. Het aangekochte bedrijf wordt gebruikt ter compensatie van het extra ruimtebeslag dat met een initiatief tot kwaliteitsverbetering gepaard gaat. Per saldo dient verbetering van de kwaliteit van natuur/bos en landschap te resulteren.

Ook kan bestaande planologische restcapaciteit binnen landelijk gebied A worden aangewend voor bedrijven die willen uitbreiden. Voorwaarde daarbij is dat de verblijfsrecreatieve bestemming van deze locatie door middel van een bestemmingsplanherziening wordt opgeheven. Ook hier dient per saldo een kwaliteitsverbetering van natuur/bos en landschap te resulteren.

Bij de uitruil van gronden en de benutting van restcapaciteit kan een goed functionerend overleg tussen bedrijfsleven en overheden het verzilveren van kansen bevorderen, naast een meer algemene functie van zulk overleg.

De provincie bevordert daarom het totstandkomen van dergelijk overleg en ondersteunt bestaande initiatieven.



- *kleinschalig kamperen*

Met het van kracht worden van de Wet op de Openluchtrecreatie zijn de mogelijkheden om kleinschalig kamperen in het buitengebied toe te staan vergroot. Van belang is dat op grond van enigerlei visie op het totale regionale produkt van de nieuwe bevoegdheden gebruik wordt gemaakt. Wildgroei gaat ten koste van kwaliteit, niet alleen van het toeristisch-recreatieve produkt, maar ook van natuur en landschap. Van gemeenten wordt verwacht dat zij een zoneringsbeleid voeren ten aanzien van het kleinschalig kamperen, waarbij rekening wordt gehouden met kwetsbare functies. Binnen landelijk gebied A wordt een zeer terughoudend beleid gevoerd, hetzelfde is van toepassing voor gebieden met een karakteristieke openheid. Ook om het veranderingsperspectief voor de landbouw te kunnen implementeren is het van belang selectief gebruik te maken van de bestaande mogelijkheden. Overigens worden ook goede kansen gezien in het concept "verblijven bij de boer", naast het meer bekende "kamperen bij de boer". De provincie zal in het kader van plattelandsvernieuwing een ondersteunende rol vervullen. In "strategische" actiegebieden zal dit thema nadrukkelijk in het gebiedsproces worden betrokken. De gemeenten wordt geadviseerd om het kleinschalig kamperen vooral aan agrarische bedrijven te koppelen. Niet alleen kan zo daadwerkelijk aan plattelandsvernieuwing worden bijgedragen, maar ook worden toekomstige problemen op grond van de landelijke stankregelgeving voorkomen.

Behalve het bekende kamperen bij de boer zijn er ook andere vormen van verblijf bij de boer mogelijk. Te denken valt aan overnachting in boerderijen en andere (monumentale) gebouwen in het landelijk gebied.

Deze vorm van verblijf kan worden gecombineerd met zaken als "streekgebonden dineren", "aan de boerendis", etc.

- *recreatiebungalowcomplexen*

De provincie zal slechts spaarzaam medewerking verlenen aan nieuwe initiatieven tot het realiseren van terreinen voor recreatiebungalows. Ontwikkelingen op dit gebied leiden tot marktverzadiging in de verhuurbungalowsector. Zowel nieuwe initiatieven als ook de omzetting van bestaande kampeerterreinen naar recreatiebungalowterreinen zullen door de provincie in hun regionale context worden beoordeeld. Overige uitgangspunten van beleid zijn:

- (terreinen met) recreatiebungalows dienen een aan de omgeving aangepast karakter te hebben. Om dit te waarborgen zijn richtlijnen ten aanzien van oppervlakte en bouwvolume opgesteld; er wordt een maximummaat toegestaan van 75 m<sup>2</sup> oppervlakte en/of 300 m<sup>3</sup> inhoud (inclusief berging). Per gebied kan hier gedifferentieerd mee worden omgegaan, waarbij de maximummaat niet mag worden overschreden;
- aan de bouw van individuele recreatiewoningen wordt geen medewerking verleend;
- permanente bewoning van recreatiebungalows is niet toegestaan. Gemeenten moeten in hun bestemmingsplannen en in hun afspraken met initiatiefnemers clausules opnemen die deze ongewenste ontwikkeling uitsluiten;
- gemeenten, (georganiseerd) bedrijfsleven en provincie zullen een actief handhavingsbeleid ontwikkelen waarbij de provincie een stimulerende rol speelt.

809 m<sup>2</sup>  
93 m<sup>2</sup> } vloer  
260 m<sup>3</sup>  
270 m<sup>3</sup>



De provincie zal nieuwe initiatieven voor vestiging van recreatiebungalowcomplexen en de omzetting van kampeerterreinen naar bungalowterreinen mede beoordelen in de regionale context. Dit betekent dat de regionale vraag en aanbod bezien worden, en dat initiatieven op een plaats waar reeds enkele andere complexen bestaan, om deze reden

kunnen worden afgewezen. De provincie zal op korte termijn onderzoeken hoe de regionale vraag en het aanbod zich tot elkaar verhouden. Een uitgangspunt daarbij is het voorkomen van versterking in kwetsbare gebieden.

Permanente bewoning van recreati woonverblijven en van andere niet voor permanente bewoning bestemde ruimten en bouwsels in het landelijk gebied is niet toegestaan. De provincie zal tegen voorkomende ongewenste situaties optreden. Zij zal met gemeenten afspraken over handhaving van dit beleidsuitgangspunt en over de sanering van bestaande ongewenste situaties maken. De primaire verantwoordelijkheid bij het voorkomen hiervan ligt bij de gemeenten. Zij dienen in bestemmingsplannen en afsprakenkaders met initiatiefnemers clausules op te nemen die permanente bewoning van daartoe niet bestemde voorzieningen tegengaan.

Een belangrijk middel om permanente bewoning van recreatiebungalows tegen te gaan is het adequaat bestemmen door de gemeente. Hiertoe hoort het eenduidig bestemmen (geen algemene, ruime bestemming toekennen) en het in de bestemming opnemen van de eis van bedrijfsmatige exploitatie.

Daarnaast dienen gemeenten in een contract met de initiatiefnemer de verplichting tot verhuur op te nemen, die voortduurt na eigendomswissel.

In bestaande situaties zal een actief saneringsbeleid moeten worden gevoerd. Met gemeenten, die met de problematiek van permanente bewoning van recreati woningen kampen, worden op basis van een saneringsplan afspraken gemaakt over eventuele compenserende woningbouw. Daadwerkelijke, door de gemeente aangetoonde, structurele beëindiging van permanente bewoning van recreatieverblijven kan in voorkomende gevallen tijdelijk als een onttrekking aan de woningvoorraad worden beschouwd. Dit betekent dat in overleg met de gemeente(n) en de sector maatwerkoplossingen zullen worden geboden om vanwege dit beleid ontstane knelpunten op de lokale woningmarkt weg te nemen. In het eerstvolgende tweejaarlijks overleg over de woningprogrammering en de binnenregionale verdeling zullen daaromtrent afspraken worden gemaakt. Door middel van een gezamenlijk (overheden en sector) actief handhavingsbeleid worden ongewenste ontwikkelingen tegengegaan.

#### *intensieve dagrecreatie en attractieparken*

##### *- concentratiepunten dagrecreatie*

In de aanleg en ontwikkeling van concentratiepunten van dagrecreatie is het realiseren van een zekere diversiteit van de projecten van belang. De situering van de voorziening en het bij de inrichting gebruik maken van omgevingsfactoren zijn daarbij aangrijpingspunten. Bij bestaande voorzieningen zijn in beginsel mogelijkheden voor commerciële activiteiten, mits het openbare karakter van de basisvoorziening niet wordt aangetast.

In het ontgrondingenbeleid zullen de recreatieve opties na beëindiging van de winningsactiviteiten nadrukkelijk worden betrokken bij locatiekeuzes. Ook mobiliteitsaspecten zullen een belangrijke rol spelen, waarbij fietsbereikbaarheid en aansluitingsmogelijkheden op openbaar vervoerlijnen centraal staan.



---

*- attractieparken*

Voor nieuwe initiatieven in de sfeer van attractieparken gelden de algemene uitgangspunten van dit plan. Dit impliceert ondermeer dat ze in hun omgeving moeten passen, dat bereikbaarheid met openbaar vervoer optimaal dient te zijn en dat de ontsluiting over de weg zodanig dient te zijn dat stedelijke gebieden daarvan geen extra hinder ondervinden.

*golf en motorcrossen*

Aangezien golf- en motorcrosssterreinen als recreatieve voorzieningen door schaal en aard forse ruimtelijke dan wel milieuhygiënische implicaties hebben, wordt hier afzonderlijk aandacht aan besteed.

*- golf*

Ten aanzien van de aanleg van golfterreinen is het beleid marktvolgend geweest. Door middel van het draagvlakcriterium is een goede spreiding van voorzieningen over de provincie tot stand gekomen. Gezien deze spreiding en de ontwikkeling van de golfsport wordt een terughoudend beleid gevoerd ten aanzien van de aanleg van nieuwe voorzieningen. Alleen als er sprake is van een duidelijke kwalitatieve impuls en een aantoonbare toeristische meerwaarde kan op medewerking worden gerekend. Het realiseren van volwaardige voorzieningen in de vorm van 18-holes terreinen verdient de voorkeur. Uitbreiding van de capaciteit zal dan ook eerst in deze richting moeten worden gezocht. De beleidsbeschrijving landelijk gebied en het draagvlakcriterium zijn richtinggevend voor nieuwe initiatieven. Aanleg van golfterreinen in landelijk gebied A is uitgesloten.

*- motorcrossen*

Door het samenvoegen van lokale voorzieningen wordt gestreefd naar aanleg van regionale voorzieningen voor het motorcrossen. Het realiseringsproces van de regionale voorziening in Heerde kan daarbij als voorbeeld dienen. Nieuwe lokale terreinen mogen niet worden aangelegd. Binnen ieder streekplandeelgebied bestaat wel de mogelijkheid tot het realiseren van een regionaal terrein, onder voorwaarde dat dit met een sanering van de bestaande niet-gelegaliseerde voorzieningen gepaard gaat. Goed gesitueerde en ingerichte motorcrossvoorzieningen op regionale schaal beperken de negatieve effecten op de omgeving. De beleidsbeschrijving landelijk gebied (inclusief de milieubeschermingsgebieden) is richtinggevend voor het zoeken van geschikte locaties. De provincie is bereid hierin een actieve intermediaire en ondersteunende rol te vervullen.

*waterrecreatie*

In het kader van de Beleidsvisie recreatietoervaart van het Rijk werkt de provincie mee aan het realiseren van een landelijk netwerk van vaarroutes voor de grote watersport. Daarbij gaat het om het oplossen van knelpunten in routes, zoals realisering van het Betuwekanaal als onderdeel van de Maas-IJsselverbinding, en om het realiseren van aanlegplaatsen. De provincie participeert ook in het Hanzestedenproject.



De beoordeling en afweging van de waterhuishoudkundige eisen, die met de waterrecreatie samenhangen, geschiedt door het waterschap in het Waterbeheersplan. Dit gebeurt in overleg met de betrokken belanghebbenden en tegen de achtergrond van de waterhuishoudkundige

doelstellingen voor de andere functies en de inpasbaarheid van waterrecreatie daarin. Daarvoor wordt verwezen naar de toelichting in het Waterhuishoudingsplan bij de diverse gebiedsfuncties en ecologische verbindingzones.

De (actieve) provinciale betrokkenheid bij zwemmen/oeverrecreatie is gericht op het behoud en de bevordering van deze recreatievormen in de concentratiepunten dagrecreatie; de grote recreatieplassen zijn op de Streekplankaart weergegeven. Voor de overige zwemwateren heeft de provincie een taak met betrekking tot de waterkwaliteit in het kader van de Wet hygiëne en veiligheid zwemgelegenheden.

Het sportvissen wordt door de provincie beschouwd als een vorm van waterrecreatie, die goed past in het streven extensieve, natuurgerichte recreatie te bevorderen. De provincie zal erop toezien, dat de belangen van de sportvisserij voldoende tot hun recht komen in de ruimtelijke en toeristisch-recreatieve plannen. Speciaal aandachtspunt daarbij is het waarborgen van voldoende bereikbaarheid en toegankelijkheid van oevers en wateren.

Voor de kleine watersport (met name kanoën) is het beleid gericht op verbetering van routestructuren en bijkomende voorzieningen (overstapplaatsen) in daarvoor geschikte wateren.





Voor de zeven streekplandeelgebieden in Gelderland is een gebiedsge-  
richte beleidsbeschrijving opgesteld, als regionale differentiatie op de  
hoofdpijnen en de algemene uitgangspunten van beleid.



## 4.1 vooraf

Het provinciale ruimtelijke beleid is gericht op ontwikkeling en uitvoering. Om met het beleid zo goed mogelijk te kunnen aansluiten op de regionale verscheidenheid van Gelderland is voor zeven functioneel-geografische gebieden een gebiedsgerichte beleidsbeschrijving opgesteld. Dit zijn regionale verbijzonderingen van of differentiaties op de hoofdlijnen en de algemene uitgangspunten van het beleid. Ze geven een korte karakteristiek van het gebied, gaan vervolgens in op gebiedsspecifieke kansen en potenties, geven de hoofddoelstelling van het ruimtelijk beleid voor het gebied weer en schetsen een wenkend perspectief voor de stedelijke ontwikkeling, de ontwikkeling van het landelijk gebied en van toerisme en recreatie. De bedoeling is om in de gebieden zelf actie te genereren. Diverse uitvoeringsactiviteiten worden hier aangekondigd. In het Werkprogramma (losse bijlage) worden ze verder geconcretiseerd. Hoofdlijnen, algemene uitgangspunten en gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen vormen gezamenlijk de toetsingsgrondslag voor het ruimtelijk beleid van lagere overheden.

De zeven beschreven deelgebieden vallen niet samen met administratieve begrenzingen. In het kader van de uitvoering van beleid is voor de regionale verstedelijkingsopgave de begrenzing van de WGR-regio's aangehouden. Het betreft hier de binnenregionale woningverdeling, de regionale bedrijventerreinplanning, de uitwerking van het locatiebeleid en de ruimtelijke aspecten van verkeer en vervoer. De regionale verstedelijkingsopgave zal aan de hand van periodieke overleggrondes met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten, en met gemeenten afzonderlijk, waar het de afsprakenkaders ten behoeve van kernen van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur betreft, worden geactualiseerd en krijgt dan de status van streekplanuitwerking (art 4a, lid 8 WRO).

Op de Streekplankaart zijn de streekplandeelgebieden onderscheiden. De belangrijkste beleidsaccenten voor de streekplandeelgebieden zijn ook op de Streekplankaart weergegeven. Achtereenvolgens worden in dit hoofdstuk voor de Noordwest-Veluwe/Randmeerkust, de West-Veluwe/Vallei, de Veluwe/CVN, het Westelijk Rivierengebied, het Oostelijk Rivierengebied, de IJsselvallei en de Achterhoek maatwerk-beleidsbeschrijvingen gepresenteerd. In de linker marges worden zeer beknopt de belangrijkste beleidsaccenten (de hoofddoelstelling) per streekplandeelgebied aangegeven.

## 4.2 beleidsbeschrijving Noordwest-Veluwe/Randmeerkust

### 4.2.1 karakteristiek en hoofddoelstelling

In dit streekplandeelgebied is sprake van een voortdurende spanning tussen enerzijds stedelijke en economische functies en anderzijds natuur en landschap. Door het gebied loopt een belangrijke transportas (de A28 en de spoorlijn) die de noordoostvleugel van de Randstad met het noorden des lands verbindt. Deze hoofdinfrastructuur biedt economische ontwikkelingskansen. Het gebied wordt begrensd door natuurgebieden van (inter)nationale allure (Centraal Veluws Natuurgebied/CVN en Randmeren). Daarnaast is er sprake van zeer belangrijke weidevogelgebieden, die moeten worden beschermd. Dit betekent tenminste handhaving van de huidige situatie en in een aantal gevallen verbetering van de omstandigheden. De Randmeerkust is binnen Gelderland uniek door de speci-





Beleid dat ruimte biedt aan stedelijke en economische functies en garanties geeft voor behoud en verbetering van kwetsbare functies en aanwezige landschappelijke en cultuurhistorische waarden is geboden. De uitdaging in de planperiode ligt in beheerste stedelijke ontwikkeling, selectieve (niet overal kan alles) benutting van economische en toeristisch-recreatieve potenties en werken aan een duurzame landbouw die samen gaat met de natuur, vooral in de weidevogelgebieden.

fieke ecologische en landschappelijke kwaliteiten, maar ook door de watergebonden toeristisch-recreatieve ontwikkelingsmogelijkheden. Bekendheid en zijn imago ontleent het gebied vooral aan de cultuurhistorisch interessante voormalige Zuiderzeesteden, de aanwezige attractiepunten en het water.

In de kern Harderwijk is de belangrijkste (regionale) concentratie van werkgelegenheid en verzorgende voorzieningen aanwezig. Het noordelijk deel van het streekplandeelgebied is vooral op het Stedelijk knooppunt Zwolle georiënteerd. Er is sprake van een verstedelijkingsdruk van buiten het gebied die, samen met de aanwezige relatief jonge bevolking, ten aanzien van wonen een forse claim op de ruimte legt.

De ligging tussen het hoge Veluwemassief en de Randmeren kenmerkt zich door een gesloten droge overgangszone met bossen en essen, een natte overgangszone met houtwallen, beken en dekzandruggen en een open kustrandzone. Door de snelle overgang van hoog naar laag en de kwel uit het Veluwemassief heeft het gebied een karakteristieke en zeer waardevolle natuur, vooral bestaande uit vochtminnende vegetaties en weidevogels. De waterhuishoudkundige situatie (grondwaterstand en waterkwaliteit) voldoet niet overal aan de eisen die de natuur stelt. Lokaal is daarom verbetering nodig. Op de zandgronden is sprake van verzuring en vermesting.

Om een duurzame landbouwstructuur voor de in het gebied dominante melkvee- en intensieve veehouderij te realiseren, is verbetering van de externe productie-omstandigheden nodig.

#### **4.2.2 perspectief verstedelijking**

Binnen het streekplandeelgebied kan de regionale behoefte aan woningbouw en bedrijventerreinen worden gerealiseerd. Hierbij inbegrepen is dat deel van de woningbouw, dat niet binnen de kernen van de Noordwestveluwe gemeenten die in het CVN zijn gelegen, kan worden gerealiseerd. Vanwege de aanwezige "groene" kwaliteiten en de beperkte ruimtelijke mogelijkheden wordt per saldo geen planologische ruimte geboden aan opvang van overloop van buitenaf. Daartoe zullen buiten dit streekplandeelgebied inspanningen moeten worden geleverd.

Teneinde weerstand te bieden aan druk van buitenaf en adequaat op de behoeften van de aan het gebied gebonden bevolking in te spelen, is strategische nieuwbouw aan te bevelen. Bouwen voor de doelgroepen op de regionale woningmarkt is daar een belangrijk aspect van.

In het gebied wordt ruimte geboden aan lokale bedrijvigheid ten behoeve van verplaatsing, uitbreiding en nieuwe initiatieven. Voor regionale ontwikkeling zijn er mogelijkheden bij Harderwijk. Op korte termijn dreigt er een tekort aan specifiek terrein voor zware bedrijvigheid en voor transport- en distributie (logistieke activiteiten). Er is daarentegen sprake van een overschot aan regulier lokaal terrein. Bestaande plannen voorzien vooralsnog ook in de behoefte aan terrein voor hoogwaardige bedrijvigheid. Aanbevolen wordt om op basis van een regionale aanpak na te gaan hoe bestaande en dreigende tekorten aan specifieke terreinen kunnen worden weggewerkt. Herbestemming is daarbij een optie.



De kern Harderwijk is en blijft op de Noordwest-Veluwe dé regionale woon- en werkgelegenheidsconcentratie en het belangrijkste verzorgingscentrum. De stad zal deze functie in de toekomst verder moeten versterken. Harderwijk maakt als kern met een regionale functie deel uit van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur. De daarbij behorende regionale verstedelijkingsopgave wordt ten aanzien van de woningbouw zuidelijk van de kern uitgevoerd. Harderwijk voorziet op deze locatie tevens in woningbouw ten behoeve van de gemeente Ermelo. De gemeente Ermelo draagt actief bij aan een adequate ontsluiting en bereikbaarheid van de nieuwe bouwlocatie. Voor Harderwijk is het locatiebeleid voor kantoren en bedrijven van toepassing. Daaronder vallen de kantorenlocaties Station/Wijburg en Sypel en de bedrijvenlocatie Lorentz. Gesitueerd aan de A28 zal een regionaal bedrijventerrein tot ontwikkeling worden gebracht; dit is indicatief op de Streekplankaart en kaart 3 (p.31) aangegeven. In aansluiting op de nieuwe woonlocatie is in het tussengebied Harderwijk-Ermelo de ontwikkeling van een stedelijk uitloopegebied voorzien.

Ter verbetering van de bediening met het openbaar railvervoer biedt een aantal korte baanvakverdubbelingen, ten behoeve van inhaalmogelijkheden, en een nieuwe NS-halte bij de nieuwe stedelijke uitbreidingen soulaas voor het capaciteitstekort. De aanleg van de "Harderwijk-boog" is op termijn niet uitgesloten. De wegverbinding met Flevoland moet worden verbeterd. De capaciteit van de verbinding over de Hardersluis zal snel moeten worden vergroot. De haalbaarheid van een tweede oeververbinding en van een tweede verbindingsweg Harderwijk-Ermelo zal worden onderzocht. Dit laatste onderzoek dient in het kader van de uitvoering van de regionale verstedelijkingsopgave plaats te vinden. Er vindt tracé-onderzoek plaats ten behoeve van de spoorverbinding Lelystad-Zwolle. Deze Hanzelijn zal aan het eind van de planperiode worden gerealiseerd en mogelijk over Gelders grondgebied lopen.

De andere kernen binnen het streekplandeelgebied Noordwest-Veluwe/Randmeerkust vervullen vooral een taak op lokaal niveau en voorzien in een deel van de regionale woningbehoefte. Ten behoeve van de uitbreiding van het bedrijventerrein Kruismaten te Elburg kan een aanlanding in het Drontermeer worden uitgevoerd. Aantasting van het CVN door stedelijke uitleg is uitgesloten. Bij het bepalen van uitbreidings- en ontwikkelingsrichtingen dient met de algemene uitgangspunten van dit plan rekening te worden gehouden. Nieuwe ontwikkelingen van enige omvang moeten aansluiten op openbaar vervoervoorzieningen; ook het realiseren van fietsvoorzieningen draagt bij aan beheersing van mobiliteit en aan omgevingskwaliteit en leefbaarheid.

#### **4.2.3 perspectief landelijk gebied**

Het beleid richt zich op een ontwikkeling van de agrarische bedrijvigheid, die hand in hand gaat met het behoud en waar nodig het aanpassen van het karakteristieke landschapspatroon. Het grasland dient daarbij zowel een functie voor de melkveehouderij, als voor de weidevogelstand te vervullen.

De ontwikkeling van de melkveehouderij wordt ondersteund door het bieden van mogelijkheden voor verbetering van de verkaveling en lokaal ook van de waterhuishouding. Daarbij is behoud en waar nodig aanpassing van het karakteristieke landschapspatroon een randvoorwaarde.



---

Het accent van het beleid voor de natuur ligt in dit streekplandeelgebied op de open weidegebieden. Belangrijke natuurdoeltypen zijn bloemrijk nat grasland en vochtige heide. Ook zijn ontwikkeling van natuurwaarden in het cultuurlandschap en in het Hierdensch beekdal en het behoud van waardevolle beken belangrijke beleidsdoelen. Het tegengaan van verstedelijking in waardevolle gebieden is noodzakelijk voor behoud van het areaal en de kwaliteit van natuur en landschap.

Voor de Randmeren en de Randmeerkust ligt het beleidsaccent op het behoud van de waarden voor watervogels en op de ontwikkeling van de kust tot een natte ecologische verbindingszone. De watervogels in de Randmeren zijn gebaat bij een zonering in ruimte en tijd tussen natuur en recreatie. De functie-toekenning uit de CIBRIJ-plannen vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt. Actualisering van de in de plannen genoemde uitvoeringsmaatregelen is gewenst. Knelpunten in de uitvoering worden hiermee weggenomen en er wordt een nieuwe impuls aan de uitvoering gegeven. Nieuwe ontwikkelingen kunnen bij de actualisering (van de uitvoeringsmaatregelen) worden meegenomen. Het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij heeft de aanwijzing als (staats)natuurmonument van delen van het Drontermeer in procedure gebracht en bereidt de aanwijzing van delen van het Veluwemeer voor. Voor zover passend binnen de plannen van de CIBRIJ zullen deze aanwijzingen worden ondersteund.

Een op weidevogels afgestemd peilbeheer zal samengaan met extensievere vormen van landbouw en het realiseren van Relatienotagebied. Daarnaast is behoud van openheid en rust noodzakelijk. Duurzame inrichting voor zowel landbouw als natuur wordt bereikt door een vorm van landinrichting. De inrichting van het gebied kan ten behoeve van alle functies sterk worden verbeterd. In overleg met de streek zal worden nagegaan welke mix van instrumenten daartoe het meest geschikt is. Tevens wordt nagegaan of de natuurdoelstellingen gehaald kunnen worden door het beheer in te passen in de agrarische bedrijfsvoering.

Voor zowel de natuur als het landschap is behoud van openheid van het weidevogelgebied langs de kust en van de polder Oosterwolde noodzakelijk. Langs de Veluwerand is de landschapsstrategie herstel van de herkenbaarheid door aanpassing van het landschap met bosjes en wallen. Op grond van de aanwezige waarden wordt dichtslibbing van de overgang van het CVN naar de randgebieden tegengegaan.

Vanwege de in het gebied aanwezige natuurwaarden en bestaande milieu-problemen is het gebied Harderwijk-Elburg aangewezen als "strategisch" actiegebied. Door middel van het generieke beleid zou de verzuringsdoelstelling in 2010 nog met een factor twee worden overschreden. Door een samen met het gebied ontwikkeld en uit te voeren stimuleringsbeleid, wordt een versnelde verbetering van de milieusituatie bereikt. Duurzame inrichting voor zowel landbouw als natuur wordt bereikt door het realiseren van een verbeterde inrichting, door een nader te bepalen vorm van landinrichting.

#### **4.2.4 toeristisch-recreatief perspectief**

Het toeristisch-recreatieve accent ligt op water. In samenwerking met Flevo-



land wordt oeverrecreatie en toervaart verder ontwikkeld. Verbetering van de kwaliteit van de voorzieningen is een uitgangspunt. De fysieke en produktsamenhang tussen de water- en oeverrecreatie, de aanwezige attractiepunten en de historische stadjes behoeven versterking. Het ontwikkelen van een gecombineerd pakket in de arrangementensfeer wordt aanbevolen. De Harderwijkse Waterfrontvisie biedt goede aanknopingspunten voor een integrale aanpak van de toeristisch-recreatieve problemen en kansen in hun ruimtelijke context. De voorgenomen ontwikkelingen op het vlak van toerisme en recreatie hebben een nog grotere kans van slagen ten zuiden van de Knardijk. Ten noorden van deze verbindingsweg naar de polder hebben de belangen van natuur en landschap het primaat. Het aantal aanlegplaatsen met de gebruikelijke beperkte overnachtingsmogelijkheden (maximaal 3 nachten) bij de belangrijkste "water-landscharnieren" Elburg en Harderwijk (en in het streekplandeelgebied West-Veluwe/Vallei bij Nijkerk) moet worden uitgebreid. Bij de verdere ontwikkeling van waterrecreatie worden de belangrijkste natuurgebieden ontzien. Aanlanding buiten de aanlegplaatsen is niet mogelijk. Een zoneringsbeleid, als in de CIBRIJ-plannen, moet dit in goede banen leiden. Verbetering van de bevaarbaarheid van de Randmeren vraagt aandacht. De waterkwaliteit van de Randmeren zal zodanig worden verbeterd dat zwemmen zonder gevaar voor de gezondheid mogelijk blijft. In CIBRIJ-kader zullen maatregelen worden getroffen.

Mede ter afleiding van de druk in het CVN zijn in het overgangsgedebied van Veluwemassief naar Randmeerkust enige mogelijkheden voor uitbreiding van de verblijfsrecreatie. Het weidevogelgebied is daarvan uitgezonderd. Het gebied dicht tegen het CVN aan leent zich uitstekend voor verbetering van de mogelijkheden voor wandelen en fietsen.

In het gebied van Harderwijk tot Elburg en tussen CVN en Randmeerkust ("strategisch" actiegebied) kunnen binnen een eventueel inrichtingsproject de mogelijkheden tot versterking van de extensieve recreatie worden opgepakt.

#### 4.3 beleidsbeschrijving West-Veluwe/Vallei

##### 4.3.1 karakteristiek en hoofddoelstelling

In delen van het streekplandeelgebied West-Veluwe/Vallei is de verstedelijkingsdruk vanuit de aangrenzende Randstad evident aanwezig. Dit uit zich ondermeer door een gespannen woningmarktsituatie, maar ook door druk op de ruimte in zijn algemeenheid. Het nadrukkelijkst manifesteert zich dit langs de A12 (Ede-Veenendaal) en in de driehoek Amersfoort-Nijkerk-Barneveld (rond en langs de A1/A28). De West-Veluwe/Vallei is een kleinschalig, intensief gebruikt agrarisch gebied met veel kleine landbouwbedrijven, waarvan veel nevenberoepsbedrijven, en met een sterk ontwikkelde agribusiness. In het gebied vindt relatief veel bedrijfsbeëindiging plaats, waardoor groeikansen ontstaan voor blijvende landbouwbedrijven. Het noordelijk deel is ecologisch, landschappelijk en cultuurhistorisch waardevol. Langs de Randmeren ligt een open polderlandschap en daarop aansluitend een kleinschalig landschap met een waardevolle landgoederenstructuur. Uit landschappelijk oogpunt is de rand van het Veluwemassief met ondermeer essencomplexen waardevol. Belangrijke ecologische waarden komen voor in de polder langs de Randmeerkust, in de landgoederenzone, in een aantal beken en in het Binnenveld. Toerisme en re-





Het beleid is gericht op een beheerste benutting van de corridorligging ten behoeve van economische ontwikkeling en op vernieuwing van de structuur van het landelijk gebied. Door een scheiding op hoofdlijnen van landbouw en natuur wordt gestreefd naar het realiseren van een economisch en milieuhyginisch duurzame landbouw en een duurzame ecologische hoofdstructuur.

creatie zijn vooral georiënteerd op de Randmeerkust en het CVN.

Het gebied heeft aanzienlijke milieuproblemen (verzuring, vermesting), welke voor een belangrijk deel veroorzaakt worden door de aanwezige landbouwbedrijven (melkveehouderij en intensieve veehouderij). Daarnaast vormen de slechte waterkwaliteit en lokaal (vooral in het noordelijk deel) verdroging een bedreiging voor de kwaliteit van de natuur.

De ligging aan (inter)nationale transportassen (vervoerscorridor) en de nabijheid van de Randstad in combinatie met de aanwezige natuur- en landschapswaarden bieden uitstekende kansen voor bedrijfsontwikkeling, het versterken van de woonfunctie en voor ontwikkeling van toerisme en recreatie.

Voor de landbouw biedt de dynamiek in het gebied kansen voor verbetering van de bedrijfsgroottestructuur, waarbij in sommige delen ook mogelijkheden bestaan voor aanvullend inkomen uit natuurbeheer, landschapsonderhoud en recreatie. Voor de ontwikkeling van natuur bestaan goede kansen door de aanwezigheid van schoon kwelwater vanaf het Veluwemassief en door de relatief ongeschonden staat van de aanwezige beken.

#### **4.3.2 perspectief verstedelijking**

De economische ontwikkelingskansen, die onder meer voortvloeien uit de corridorligging, worden op een beheerste wijze aangegrepen. Bij Ede-Veenendaal en binnen de driehoek Amersfoort-Barneveld-Nijkerk wordt de daarvoor benodigde ruimte geboden. De kernen Ede, Barneveld en Nijkerk maken deel uit van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur. Wageningen heeft vanwege de Landbouw Universiteit een bijzondere positie binnen de ruimtelijk-economische hoofdstructuur en vervult een subregionale functie. Ede moet, in samenwerking met Veenendaal, een bovenregionale verstedelijkingsopgave uitvoeren. De kernen Barneveld en Nijkerk vervullen een subregionale functie.

Voor de aan de regio gebonden bevolking dient voldoende en op de vraag afgestemde woningbouw plaats te vinden. Daarbij wordt enige overloop (woonmigratie) vanuit de aangrenzende Randstad geaccepteerd. Deze dient per saldo te worden opgevangen in de kernen Ede en Barneveld. Naar verwachting neemt op termijn de verstedelijkingsdruk uit de Randstadprovincies af door de realisering van de VINEX-locaties. Op langere termijn zal voor het stadsgewest Amersfoort toch een ruimtenoodsituatie ontstaan. Wanneer deze niet ter plekke of elders (Flevoland) tot een oplossing wordt gebracht, ligt een beroep op Gelderse medewerking in de rede. In de planperiode zal dat niet het geval zijn.

Nieuwvestiging van bedrijvigheid van buiten het streekplandeelgebied dient op goed ontsloten en ingerichte terreinen bij Ede, Barneveld en Nijkerk te worden gehuisvest. Wageningen biedt voor specifieke nieuwe bedrijvigheid ruimte op het agri-businesspark. Voor uitbreiding van bestaande bedrijvigheid, verplaatsing van bedrijven binnen de gemeenten en lokale initiatieven bieden terreinen met een lokale functie mogelijkheden. In de planperiode dient het aanbod van terrein voor zware industrie, voor transport- en distributie en grootschalig regulier terrein te worden uitgebreid. Op wat langere termijn geldt dit ook voor het aanbod van hoogwaardig en lokaal regulier terrein. Geadviseerd



wordt om op grond van een regionale aanpak en planning hieraan gefaseerd uitvoering te geven.

De kern Ede heeft binnen Gelderland-west een bovenregionale woon-, werk- en verzorgingsfunctie. Grootschalige woningbouw, de ontwikkeling van regionale kantoor- en bedrijvenlocaties en van hoogwaardige voorzieningen wordt hier geconcentreerd. Ede zal per saldo ook een deel van de geaccepteerde overloop van buiten de provincie moeten huisvesten. Door de ruimtelijke situatie zal Ede de regionale verstedelijkingsopgave in overleg en samenwerking met Veenendaal realiseren. De zogenoemde "vlek C" uit de Structuurvisie Doesburg is daarbij de absolute grens naar het noorden en oosten. De uitvoering van de Interprovinciale Structuurschets Ede-Veenendaal wordt in de planperiode ter hand genomen. Gezien de verwachte blijvende druk op de ruimte in dit deel van de provincie zal met grote voortvarendheid een verkennende studie naar de lange termijn ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden, waarbij aandacht voor de samenhang met bestaande en nieuwe spoorinfrastructuur, worden uitgevoerd. De resultaten van dit gezamenlijk met Ede uit te voeren onderzoek zullen duidelijk moeten maken of heroverweging van de in dit plan vastgelegde ontwikkelingsrichtingen noodzakelijk is.

Voor de stedelijke uitbreiding van Ede-Veenendaal is een uitloopgebied met circa 50 hectare bosaanleg, aansluitend op de Utrechtse Heuvelrug en het Binnenveld, voorzien. In het kader van de planontwikkeling voor het stedelijk uitloopgebied kan de gemeente de afweging ten behoeve van recreatieve voorzieningen maken.

Voor de kern Ede is het ABC-locatiebeleid van toepassing (kaart 26). De omgeving van het "Centraal station (Ede-Wageningen)" wordt als A-locatie ontwikkeld. B-locaties, waar nog maatregelen nodig zijn, zijn "Ede-west", "Frankeneng" en "De Vallei". "Heestereng" is een C-locatie. Als parkeernorm voor de A-locatie wordt gehanteerd 20 pp/100wp en voor de B-locaties 30 pp/100wp. De ingroeinorm voor parkeren is voor de A-locatie 30 pp/100wp en voor de B-locaties 40 pp/100wp.

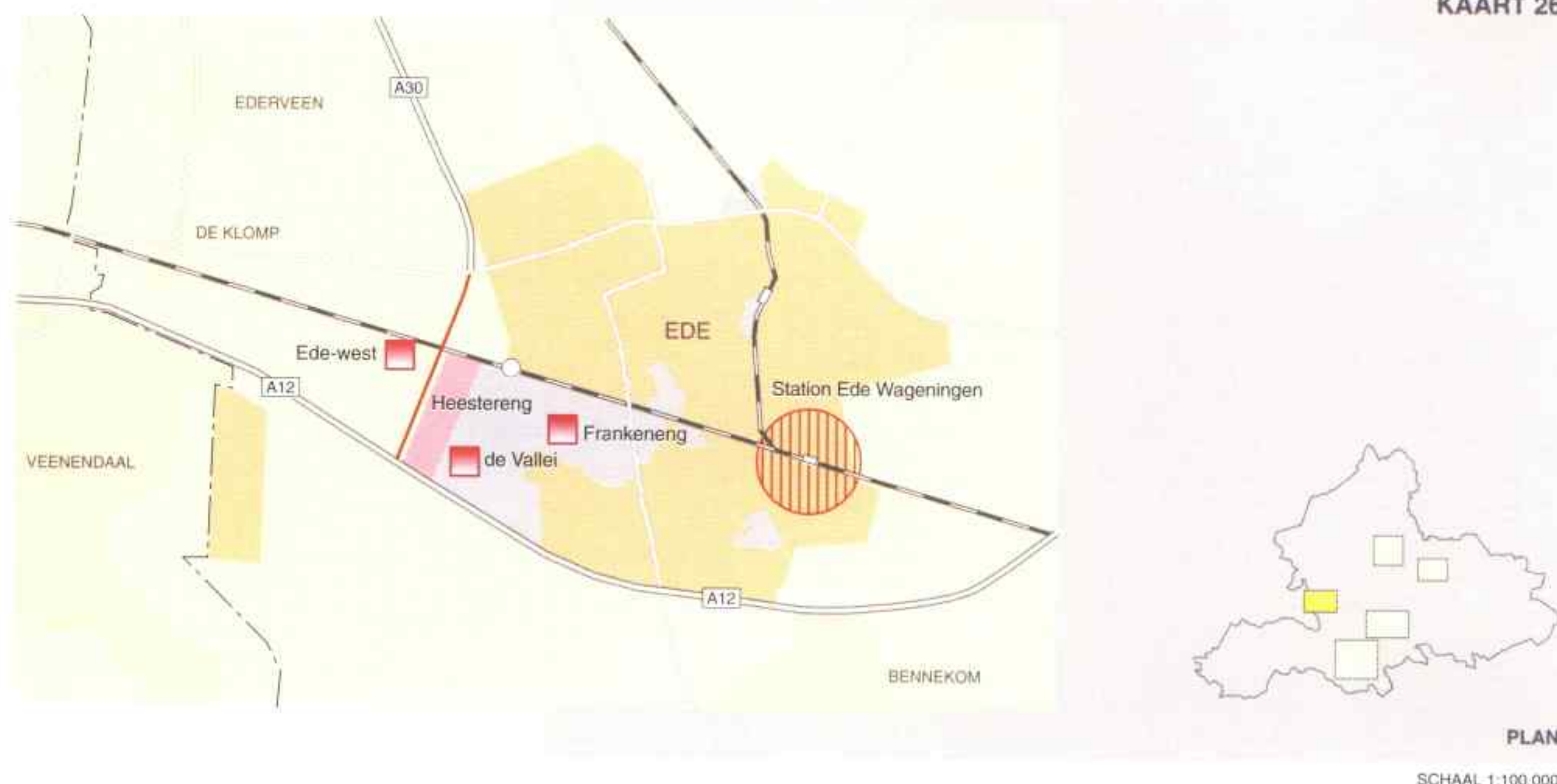
De bereikbaarheidsnormen voor A- en B-locaties in Ede zijn als volgt vastgesteld:

A-locatie: een minimum van 80% van het aantal inwoners binnen een straal van 20 km rond de locatie moet binnen 45 minuten met het openbaar vervoer op de locatie kunnen komen;

B-locatie: een minimum van 55% van het aantal inwoners binnen een straal van 20 km rond de locatie moet binnen 45 minuten met het openbaar vervoer op de locatie kunnen komen.

De kernen Barneveld en Nijkerk hebben een subregionale functie. Verbetering van het openbaar vervoer is absoluut noodzakelijk om een goede afgestemde ontwikkeling mogelijk te maken. De spoorverbinding Ede-Amersfoort via Barneveld moet worden verbeterd. Daartoe is vooral een toename van het draagvlak nodig. Uitvoering van de verstedelijkingsopgave van Ede en Barneveld en verdere versterking van de functionele relatie tussen beide kernen kan daaraan bijdragen. Ook kwalitatieve verbeteringen op het baanvak zelf kunnen gebruik van de voorziening stimuleren. Nieuwe NS-halten op het baanvak Amersfoort-Apeldoorn ter hoogte van Hoevelaken en Barneveld zijn zo'n kwaliteitsimpuls, die niet alleen tot een snellere verbinding van dit deel van het ge-





SCHAAL 1:100.000

- A-locatie (minimale begrenzing)
- C-locatie
- B-locatie waar nog maatregelen nodig zijn
- Overige collectieve bedrijventerreinen
- Hoofdweg
- Doorgaande weg
- Vastgesteld trace
- Spoorlijn met station
- Gewenste (voorstads)-halte NS

bied met Amersfoort en de Randstad leidt, maar ook Ede via een trein(overstap) met Apeldoorn verbindt. Gunstige mobiliteitseffecten van een nieuwe NS-halte mogen ook worden verwacht ten aanzien van het bedrijventerrein De Harselaar. Capaciteitsvergroting van het spoortraject Amersfoort-Nijkerk-Harderwijk door middel van enkele korte baanvakverdubbelingen is al een forse kwaliteitsverbetering. De provincie zal zich inspannen om met de Nederlandse Spoorwegen en andere betrokkenen deze verbeteringen uit te voeren.

Besluitvorming over een nieuwe aansluiting van Nijkerk op de A28 moet in samenhang met een mogelijke tweede ontsluitingsweg van de Amersfoortse wijk Vathorst op de A28 plaatsvinden.

De kern Wageningen neemt door de Landbouw Universiteit een bijzondere plaats in binnen het provinciale beleid. Deze onderwijsvoorziening heeft een grote (inter)nationale uitstraling. Voor flankerende voorzieningen, zoals de aan de universiteit gerelateerde woonfunctie, wordt ruimte geboden. Gezien de ligging van de kern, omringd door waardevolle gebieden, zijn er voor de verdere ontwikkeling van wonen en werken slechts beperkte ruimtelijke mogelijkheden. Deze kunnen worden benut; ook inbreiding biedt nog wat mogelijkheden. Daarna resteert het zoeken van oplossingen binnen regionaal verband. De subregionale functie behelst dan ook geen grootschalige ruimtelijke ontwikkelingen ten behoeve van de omgeving, maar biedt veeleer de mogelijkheid om op de verdere ontwikkeling als kennis- en agribusinesscentrum in te spelen.

In de kernen Barneveld, Nijkerk en Wageningen is het locatiebeleid voor kantoren en bedrijven van toepassing. In Barneveld gaat het daarbij om de kantorenlocatie "Station centrum" en de bedrijvenlocatie "De Harselaar". In Nijkerk om de kantorenlocaties "Station" en "Corlaer" en de bedrijvenlocaties "Ankervaat" en "Bedrijvenpark Watergoor"; en in Wageningen om de kantorenlocatie "Centrum" en de bedrijvenlocaties "Havengebied", "Agrobusiness" en "Nudepark".

De overige kernen binnen de West-Veluwe/Vallei vervullen een beperkte functie en voorzien in een deel van de regionale woningbehoefte. Bij het bepalen van de stedelijke ontwikkelingsmogelijkheden en uitbreidingsrichtingen is aantasting van het CVN uitgesloten en gelden de algemene uitgangspunten van dit plan.



Om een adequate verkeersafwikkeling in dit streekplandeelgebied mogelijk te maken is (gedeeltelijke) voltooiing en verbetering van de A30 nodig. Bij Voorthuizen zal een oostelijke omlegging worden gerealiseerd. In aansluiting op deze verbinding zal de verkeersproblematiek in Putten en omgeving moeten worden opgelost. Indicatief is een zuidwestelijke omlegging Putten-A28 opgenomen.

#### **4.3.3 perspectief landelijk gebied**

De in het Plan van Aanpak voor het ROM-gebied Gelderse Vallei vastgelegde afspraken vormen het uitgangspunt voor het beleid ten aanzien van het landelijk gebied. Het Plan van Aanpak is een "package-deal" en is door alle betrokkenen ondertekend. Dit betekent dat uitvoeringsprojecten in het kader van de vernieuwing van de Gelderse Vallei in het gehele gebied met financiën en instrumenten zullen worden ondersteund.

Om zowel een duurzame landbouw als een duurzame ecologische hoofdstructuur te realiseren is het beleid gericht op verschuiving van het produktievolume van kwetsbare gebieden met hoge natuurdoelen naar gebieden waar het primaat bij de landbouw ligt. Met name in het noordelijk deel van de Vallei en de rand langs het CVN bestaan, door aanwezige kansen voor aanvullend inkomen uit natuurbeheer, landschapsonderhoud en recreatie, perspectieven voor verandering in de bedrijfsvoering en beëindiging van het bedrijf. Deze perspectieven worden ondersteund door ruimte te bieden aan hergebruik van vrijkomende agrarische bebouwing. In het kader van het gebiedsproces worden voor de compacte ecologische hoofdstructuur en een zone daaromheen (de zogenoemde "blauwe zone") verruimde hergebruiksmogelijkheden geboden onder de voorwaarde dat deze nieuwe functie leidt tot lagere milieubelasting en niet strijdig is met de natuurdoelstellingen. Op bestaande bedrijven blijft, binnen de geldende normen en regels en de uitgangspunten van de beleidsbeschrijving landelijk gebied, voortzetting van de agrarische bedrijfsvoering mogelijk.

Schaalvergroting van produktie is met name kansrijk in de gebiedscategorieën waar de landbouw de belangrijkste dan wel richtinggevende functie is. De mogelijkheden voor functieveranderingen zijn hier beperkt om de agrarische ontwikkeling niet te belemmeren. De toepassing van de stankhinderrichtlijn, zoals deze is vastgelegd in de circulaire Veehouderij en Hinderwet, zal flexibel worden gehanteerd om bedrijfsontwikkeling ruimte te geven. Het realiseren van een economisch en milieuhygiënisch duurzame landbouw wordt ondersteund door verbetering van de produktie-omstandigheden, onder andere via landinrichting. In delen van het gebied wordt gestreefd naar vermindering van de wateroverlast voor de landbouw, zodanig dat geen verdroging van natuur op zal treden. In grote delen van de Gelderse Vallei is het landbouwkundig gebruik (grasland en maisakkers) richtinggevend voor de waterhuishouding.

Vanwege de noodzaak om ten behoeve van de natuur de extreem hoge milieubelasting en de verdroging terug te dringen, is een deel van het gebied "strategisch" actiegebied. Bij alleen een voortzetting van het generieke milieubeleid zou de verzuringsdoelstelling in 2010 nog met een factor twee worden overschreden.

Het beleid voor natuur en bos richt zich vooral op het behoud van open weidegebieden langs de Randmeerkust en het behoud van de functie van de Rand-



meren voor watervogels. Daarnaast zijn in de landgoederenzone en in de rand van het CVN schraallanden, heide en arm bos de belangrijkste natuurdoeltypen. De stroomgebieden van beken bieden een belangrijk aanknopingspunt voor vernieuwing en versterking van ecologische samenhang. De open weidegebieden langs de Randmeerkust zijn van grote waarde vanwege weidevogels en vegetatie. Zij vragen een daarop aangepaste agrarische bedrijfsvoering en dito peilbeheer. Met behulp van een zonering in ruimte en tijd kan een goede afstemming tussen de natuur- en recreatiefunctie van de Randmeren worden verkregen. De functietoekenning uit de CIBRIJ-plannen vormt hierbij een belangrijk uitgangspunt. Actualisering van de in de plannen genoemde uitvoeringsmaatregelen is gewenst. Knelpunten in de uitvoering worden hiermee weggenomen en er wordt een nieuwe impuls aan de uitvoering gegeven. Nieuwe ontwikkelingen kunnen bij de actualisering (van de uitvoeringsmaatregelen) worden meegenomen. Vanwege de waardevolle gebieden op de flanken van het CVN wordt dichtslibbing van de overgang tussen Veluwemassief en de kust tegengegaan. De Bennekomse Meent is een waardevol gebied vanwege de natte schraalgraslanden. Voor dit gebied wordt een verbinding met de uiterwaarden bij Rhenen tot stand gebracht.

Aansluitend op bestaande natuur- en bosgebieden in de Vallei wordt gekoerst op de realisering van een compacte ecologische hoofdstructuur. De ontwikkeling van de natuurwaarden vraagt, naast areaalvergroting en aangepast agrarisch beheer, aanvullend stimuleringsbeleid in het "strategisch" actiegebied. Hierbij kunnen kansen in de vorm van agrarisch natuurbeheer binnen duurzame landbouwbedrijven, met nevendoeleltellingen natuur, en voor particulier natuurbeheer op de landgoederen worden benut. Ter versterking van de samenhang tussen de afzonderlijke natuur- en bosgebieden, het CVN en de Utrechtse Heuvelrug worden droge en natte verbindingzones ontwikkeld. De stroomgebieden van de beken vormen hierbij een belangrijk aanknopingspunt.

In het kader van het ROM-project krijgt versterking van de landschappelijke structuur vorm door ontwikkeling van een landschappelijk raamwerk, waarbinnen natuur, landbouw, bos en overige functies zich goed kunnen ontwikkelen. De provincie staat behoud van openheid langs de Randmeerkust en behoud van het landschap van de half-open gebieden (landgoederen) tussen Nijkerk en Scherpenzeel voor. Ook het Binnenveld, de Hooilanden en de Bennekomse Meent dienen hun openheid te behouden. Voor de interlokale ontwikkeling is het Beleidsplan Binnenveld een goede uitwerking van het provinciale ruimtelijke beleid. Landschapsvernieuwing is aan de orde in grote gebiedsdelen waar landbouw de belangrijkste functie is. Ook het essenlandschap in de randzone met het CVN wordt in stand gehouden.

Versterking van de natuur vereist extra inspanningen gericht op het terugdringen van de verzuring, vermesting en verdroging. In het kader van het ROM-project Gelderse Vallei worden hiertoe onder andere maatregelen op bedrijfsniveau gestimuleerd en wordt extensivering van het agrarisch gebruik ondersteund. Voor de verbetering van de kwaliteit van de natuur is het nodig om op lokale schaal technische maatregelen te nemen om de plaatselijke verdrogingsproblemen te verminderen.

Negatieve effecten van maatregelen en activiteiten op de waterkwantiteit en oppervlaktewaterkwaliteit moeten, in verband met benedenstrooms gelegen ge-



bieden met waardevolle natte natuur als de Kruishaarse en Appelse Heide, worden voorkomen. Voor op Utrechts grondgebied gelegen natte natuur is een op Gelders grondgebied gelegen regionaal hydrologisch beïnvloedingsgebied (Moorsterbeek) van belang. Voor herstel en instandhouding van de kwel worden in de Vallei maatregelen genomen, gericht op terugdringing van wateronttrekking op de Veluwe en Heuvelrug.

Landinrichting is een belangrijk instrument om de doelstellingen te bereiken. Er zijn herinrichtingsprojecten in voorbereiding voor Huinen-Ermelo-Putten en Nijkerk-Putten. Daarnaast zullen in het kader van het ROM-project ook andere (land)inrichtingsactiviteiten plaatsvinden, waaronder experimentele nieuwe vormen.

#### **4.3.4 toeristisch-recreatief perspectief**

Voorals de Randmeerkust is de combinatie water en cultuurhistorie toeristisch-recreatief kansrijk. Hier kan in de sfeer van arrangementen een kwalitatief goed produkt worden aangeboden. Bij Nijkerk (Nieuw Hulckestijn) zijn goede mogelijkheden voor verdere ontwikkeling van de combinatie watersport en verblijfsrecreatie. Bij de verdere ontwikkeling van de waterrecreatie worden de belangrijkste natuurgebieden ontzien. Een zonering in ruimte en tijd zal hiervoor worden uitgewerkt.

In het noordelijk deel van de Vallei met zijn vele landgoederen zullen de mogelijkheden van extensieve recreatie worden verbeterd door het tot stand brengen van een recreatieve verbinding tussen de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. De in het gebied aanwezige mogelijkheden om de druk van het CVN af te leiden moeten worden benut. Zo kan vrijkomende agrarische bebouwing voor recreatieve doeleinden worden aangewend om verplaatsingen van bedrijven vanuit kwetsbaar gebied in het CVN te stimuleren. Met name de randzone langs het CVN komt hiervoor in aanmerking. Rekening moet worden gehouden met de aanwezige landschappelijke waarden. Bij de verplaatsing zal de provincie zich inspannen voor overheidssteun in financiële en planvormende zin.

Langs de noordoever van de Benedenrijn vindt grootschalige natuurontwikkeling plaats, die in recreatief medegebruik voorziet. Hier zijn ook goede mogelijkheden voor het verder ontwikkelen van (fiets)routestructuren die langs cultuurhistorisch interessante plaatsen en aanwezige attractiepunten kunnen worden geleid.

### **4.4 beleidsbeschrijving Veluwe/CVN**

#### **4.4.1 karakteristiek en hoofddoelstelling**

Het Centraal Veluws Natuurgebied (CVN) is het grootste aaneengesloten bos- en natuurgebied van Nederland. Er komen dorpen, agrarische enclaves, recreatie-complexen en militaire terreinen voor. De natuur bestaat overwegend uit droge boscomplexen, droge en natte heide en vennen. De bossen hebben voor een groot deel een multifunctionele doelstelling. Behalve van belang voor natuur en landschap zijn ze ook belangrijk voor de houtproductie en voor recreatief medegebruik. Een deel van de natuurwaarden is te vinden binnen de terreinen die in militair gebruik zijn. Aan de randen van dit streekplandeelgebied





Het beleid is gericht op bescherming en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden en bevordering van bosbouw. Recreatief medegebruik en kwalitatieve verbetering van de verblijfsrecreatie zullen actief worden gestimuleerd. Voortzetting van het verspreid voorkomend agrarisch gebruik en vermindering van het militaire gebruik blijven uitgangspunten. In de (Agrarische) Enclave Uddel-Elspeet-Garderen-Speuld blijft (duurzame) landbouw een belangrijke functie.

en in de enclaves komt, mede door het schone kwelwater van het Veluwemas-sief, in en langs de sprengen en beken en in natte schraalgraslanden zeer waardevolle natte land- en waternatuur voor. Het landbouwkundig gebruik is geconcentreerd in een aantal (agrarische) enclaves. De landbouw veroorzaakt verzurings- en vermestingsproblemen in de aanliggende bos- en natuurgebieden.

Het areaal en de kwaliteit van de natuur worden vooral aan de randen bedreigd. De belangrijkste bedreigingen voor de natuurkwaliteit zijn de toeristisch-recreatieve druk, de verstedelijkingsdruk, lokale verdrogingsproblemen en verzuring en vermesting. Ook is de interne samenhang tussen leefgebieden voor wild binnen het CVN nog niet optimaal en zijn de relaties, via ecologische verbindingszones, met leefgebieden daarbuiten onvoldoende ontwikkeld.

Door de aanwezige natuur-, landschaps- en cultuurhistorische waarden is het gebied aantrekkelijk voor toerisme en recreatie. De Veluwe is het belangrijkste toeristisch-recreatieve doelgebied voor binnenlandse vakanties van Nederland. Er zijn veel kampeer- en bungalowbedrijven, hotels en diverse bezienswaardigheden. Verbetering van de kwaliteit van het toeristisch-recreatieve produkt is noodzakelijk, maar de aanwezige natuurwaarden leggen de mogelijkheden voor uitbreiding beperkingen op. Het verschijnsel permanente bewoning van recreatiewoningen op complexen vormt een aanzienlijk probleem. Mede doordat deze woningen door illegaal gebruik aan de toeristisch-recreatieve markt worden onttrokken, ontstaan er initiatieven tot uitbreiding van bestaande en aanleg van nieuwe complexen. Dit is een ongewenste ontwikkeling.

De uitdaging voor het CVN ligt in een zorgvuldige benutting van het toeristisch-recreatief potentieel en in een verdere vergroting van de kwaliteit van de natuur. Voor de landbouw zijn er goede kansen voor extensieve agrarische gebruiksvormen en voor aanvullend inkomen uit toerisme en recreatie. Dit veranderingsperspectief heeft positieve effecten op de milieukwaliteit.

#### **4.4.2 perspectief verstedelijking**

De functie natuur is in het CVN richtinggevend voor de ontwikkeling van andere functies. Voor het CVN is rijksrestrictief beleid van toepassing. Dit impliceert ondermeer grote terughoudendheid jegens de ontwikkeling van stedelijke functies. Concreet betekent dit dat kernen, die worden omringd door of deels grenzen aan landelijk gebied A en B, geheel geen of in bepaalde richtingen geen uitbreidingsmogelijkheden hebben. In een aantal gevallen kan, rekening houdend met stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarden, een beperkte inbreiding enig soulaas bieden. Het restrictieve beleid biedt binnen het CVN vrijwel geen mogelijkheden tot woningbouw en bedrijventerreinaanleg. Deze situatie heeft onder andere tot gevolg dat er sprake zal zijn van een grote schaarste en niet voldaan kan worden aan de gebiedsgebonden behoefte. Dit leidt ertoe dat het instrumentarium van de Huisvestingswet maximaal moet worden toegepast. Zowel de bestaande als resterende nieuwbouwwoningen in deze kernen zijn in eerste instantie bedoeld om aan een deel van de lokale behoefte te voldoen. Lokale ruimtevragen moeten in buiten het CVN gelegen kernen van betreffende gemeenten worden beantwoord.



Samen met het Rijk en de betreffende gemeenten zullen voor de kernen, die in het CVN zijn gelegen dan wel direct daaraan grenzen, definitieve verstedelijkingscontouren worden bepaald. Deze contouren worden door middel van een streekplanuitwerking vastgelegd en daarna in bestemmingsplannen opgenomen. Voor de kernen gelegen in de Agrarische Enclave worden de afspraken die op grond van het Integraal Deelplan zijn gemaakt, gerespecteerd. Bij de bepaling van de definitieve contouren in deze streekplanuitwerking zal per kern worden nagegaan of er nog sprake is van verstedelijkingsmogelijkheden en waar deze zich dan voordoen. Hierbij zijn bestaande afspraken uitgangspunt. Voor de Agrarische Enclave zal worden onderzocht in hoeverre het in dit kader mogelijk is bestaande niet-agrarische bedrijvigheid te concentreren op een qua aard en omvang bij de omgeving passend bedrijventerrein met een lokale functie. De daarbij vrijkomende bebouwing zal een bij landelijk gebied B passende functie krijgen.

De begrenzing van het CVN is definitief vastgelegd door middel van de op de Streekplankaart opgenomen streekplandeelgebiedbegrenzing Veluwe/CVN; gedetailleerd bij de kernen op basis van in bestemmingsplannen vastgelegde bebouwingscontouren en globaler in het landelijk gebied. Deze grens vervangt die uit de Deelplannen.

#### **4.4.3 perspectief landelijk gebied**

Op basis van het toen vigerende Streekplan Veluwe zijn voor het CVN vijf Integrale Deelplannen als uitwerking (ex art. 4a, lid 8 WRO) opgesteld. De ruimtelijke hoofdlijnen hiervan zijn in dit plan geïntegreerd. De provincie beschouwt de Deelplannen als een goede invulling van het provinciale ruimtelijke beleid op het lokale niveau. In het Structuurschema Groene Ruimte is het CVN als onderdeel van het waardevol cultuurlandschap (WCL) Veluwe opgenomen. In dit kader vormen de vijf Deelplannen het gebiedsperspectief voor het WCL-Veluwe. De uitvoeringsprogramma's van de Deelplannen worden in de planperiode gerealiseerd en maken als zodanig deel uit van het ruimtelijke beleid. De belangrijkste thema's zijn onderhoud en aanleg van bos-, natuur- en landschapselementen, benutten van recreatieve ontwikkelingskansen, functieveranderingen van bestaande bebouwing en agrarische ontwikkelingsperspectieven die zijn gericht op winst voor natuur en milieu.

Het beleid voor natuur en landschap is voornamelijk gericht op behoud en ontwikkeling van de aanwezige waarden. Vooral de natuurdoeltypen schraallanden, vennen, heide en arm bos, en gradiënt- en voedselrijke bosgebieden zijn in beeld. Vanwege de waardevolle gebieden op de flanken wordt dichtslibbing van de overgang van het CVN naar de randgebieden tegengegaan.

Naast beleid ten behoeve van de houtproductie worden maatregelen ter verhoging van de natuurkwaliteit gestimuleerd. Het gaat daarbij om geïntegreerd en natuurlijk beheer van bos en heide, herstelbeheer voor de vennen, ontsnippering door verwijdering van wilddrasters binnen leefgebieden en door het realiseren van ecoducten. Daarnaast richten de inspanningen zich op het realiseren van verbindingen tussen de hoge droge gronden, de natte randgebieden en de uiterwaarden van IJssel en Nederrijn. Het stroomgebied van de Hierdensche beek wordt binnen dit concept verder ontwikkeld. Vanuit het omgevingsbeleid



wordt bescherming en herstel van beken en een groot aantal sprengen aan de rand van het CVN gerealiseerd. Een deel van deze sprengen en beken behelst water met natuur van het hoogste ecologische niveau.

Ter verbetering van de kwaliteit van de natuur worden maatregelen genomen om verdere verdroging tegen te gaan en milieuproblemen aan te pakken. Verdroging wordt projectmatig aangepakt, ten dele door verloofingsprojecten, verder door vermindering van grondwateronttrekking voor de drink- en industriewatervoorziening en aanpassingen in het oppervlaktewaterbeheer langs de randen. De van kwelstromen en hoge grondwaterstanden afhankelijke landnatuur en de waternatuur in beken en sprengen zullen hiervan profiteren.

Om de milieu-omstandigheden te verbeteren wordt stimuleringsbeleid gevoerd ter reductie van de ammoniak-emissie in de Agrarische Enclaves en langs de randen van het CVN. Een grote bijdrage hierin levert het ROM-project Gelderse Vallei. Verder wordt dit stimulerende beleid gevoerd in de "strategische" actiegebieden binnen en grenzend aan het streekplandeelgebied. Binnen het CVN zijn de Driesprong bij Ede en de Enclave Uddel-Elspeet-Garderen-Speuld aangewezen als "strategisch" actiegebied vanwege de grote milieubelasting op aanliggend bos- en natuurgebied. Voor deze gebieden zijn afspraken gemaakt, die zullen worden uitgevoerd.

In de Enclave Uddel-Elspeet-Garderen-Speuld wordt door omzetting van grondgebonden naar niet-grondgebonden landbouw (met name kalvermesterij) een verandering van landbouwkundig gebruik voorgestaan die tot winst voor natuur en milieu leidt. Op deze manier komen gronden vrij voor de versterking van de ecologische hoofdstructuur en worden natuurwaarden in en langs de Hierdensche beek veiliggesteld. In de op te stellen uitvoeringsovereenkomst zijn ontwikkelingsmogelijkheden voor niet-grondgebonden landbouw, functie-veranderingen gericht op milieuwinst en economisch draagvlak uitgangspunten. In de Driesprong wordt ruimte geboden voor verregaande functiewijziging naar woningbouw om beëindiging van de landbouw aldaar mogelijk te maken en op die wijze milieuwinst te boeken.

In het CVN mogen agrarische ontwikkelingen de natuurwaarden niet aantasten en dient per saldo een betere milieusituatie te ontstaan. Vanwege de aanwezige natuur- en landschapswaarden is, met uitzondering van de Enclave Uddel-Elspeet-Garderen-Speuld, het groeiperspectief voor veehouderijbedrijven in het CVN zeer beperkt. In het algemeen is het veranderingsperspectief kansrijk, door de mogelijkheden voor functieverandering (hergebruik), met name voor woon- en recreatieve doeleinden.

In het CVN wordt vermindering van het militaire gebruik, zowel naar oppervlakte als intensiteit, nagestreefd. In het kader van de herstructurering van de krijgsmacht zal het afstoten van terreinen en complexen worden benut om functieverandering te bewerkstelligen die past binnen de doelstellingen voor natuur en bos. Recreatief medegebruik is daarbij een belangrijke neven doelstelling. In de betreffende gemeenten leidt deze operatie tot een fors verlies aan werkgelegenheid. Door inzet van Europese KONVER-middelen wordt compensatie gerealiseerd. Een accent ligt daarbij op het verbeteren van de toeristisch-recreatieve structuur. Het is gewenst het vrijkomende complex van de Generaal Winkel-



mankazerne in zijn geheel te benutten voor de doelstellingen natuur en bos. Ter compensatie van de wegvallende werkgelegenheid ter plekke zijn met de gemeente Nunspeet afspraken gemaakt om bij de kern Nunspeet, buiten het CVN, vervangend bedrijventerrein te ontwikkelen.

#### **4.4.4 toeristisch-recreatief perspectief**

Er wordt ingezet op verdere ontwikkeling en profilering van de Veluwe als een natuurlijke omgeving met grote mogelijkheden voor actieve recreatie. De mogelijkheden voor actieve recreatievormen worden verbeterd door verdere uitbouw van de routestructuren vooral voor fietsen en wandelen. Het aanbod van natuurgerichte producten kan worden vergroot door een educatief programma als "op stap met de boswachter", themaroutes (bijvoorbeeld een kunstroute) en dergelijke.

Het bestaande zoneringsbeleid bedoeld om het particuliere gemotoriseerde vervoer terug te dringen wordt voortgezet. De aansluiting met bus en fiets van de grote publieksattracties bij Harderwijk, ten noorden van Arnhem en ten westen van Apeldoorn op de toeristisch-recreatieve structuur van Veluwe/CVN verdient verbetering.

Kwaliteitsverbetering van het regionaal toeristisch-recreatief produkt wordt gestimuleerd. Daarin past verbetering van de kwaliteit van bestaande bedrijven. Sanering van niet-rendabele bedrijven biedt kansen voor ontwikkeling en vernieuwing van blijvende bedrijven. Indien het voor de kwaliteitsverbetering noodzakelijk is, is extra ruimtebeslag bespreekbaar. Hierbij zijn in de algemene uitgangspunten van beleid genoemde criteria en de compensatieregeling van toepassing. Om adequaat de aanwezige kansen voor verblijfsrecreatie te benutten, is het wenselijk dat de ondernemers uit de sector samen met de betrokken overheden de handen ineen slaan. De provincie zal mogelijkheden tot het opstellen van een toeristisch-recreatief produktverbeteringsplan verkennen, waarbij op bestaande initiatieven zal worden aangesloten.

Door gebruik te maken van de mogelijkheden voor functieverandering van vrijkomende agrarische bebouwing, vooral in de Enclaves, kan het bestaande aanbod van kleinschalige voorzieningen worden aangevuld. Omzetting van vrijkomende agrarische bebouwing naar recreatieve functies in de aangrenzende streekplandeelgebieden kan bijdragen aan vermindering van de directe druk op het CVN.

### **4.5 beleidsbeschrijving Westelijk Rivierengebied**

#### **4.5.1 karakteristiek en hoofddoelstelling**

Het Westelijk Rivierengebied ligt strategisch op de vervoerscorridor tussen de mainports in de Randstad en het Middeneuropese achterland. Ook de belangrijke noord-zuid hoofdtransportas (A2 en railverbinding) doorsnijdt het westelijk deel van dit streekplangebied. In het nationale beleid wordt het Westelijk Rivierengebied tot de centrale open ruimte gerekend, waarvoor ruimte-sparend beleid van toepassing is. Dit streekplandeelgebied kenmerkt zich door een overwegend open, agrarisch landschap met door dijken beschermde oeverwallen en komgebieden. Het nederzettingspatroon is sterk beïnvloed door de oost-west stromende rivieren.





Het beleid is gericht op een beheerste en selectieve benutting van de economische ontwikkelingsmogelijkheden en op behoud en waar nodig versterking van de kenmerkende landschappelijke kwaliteiten van het rivierenlandschap. De nadruk op natuur(ontwikkeling) ligt in de uiterwaarden en voor de verdere ontwikkeling van de landbouw op de oeverwallen en in de komgebieden.

Omdat het gebied is omringd door stedelijke agglomeraties, die een belangrijke werkgelegenheids- en verzorgende functie vervullen voor het Westelijk Rivierengebied, en het gebied centraal is gelegen en goed ontsloten, is het een gewilde vestigingsplaats voor bevolking en bedrijvigheid. In de laatste jaren is er sprake van een relatief forse woonmigratie naar het gebied toe. Die heeft een nog grotere onevenwichtigheid van de woon-werkbalans en sterkere mobiliteitsgroei tot gevolg gehad. Vanuit de Stedenring Centraal Nederland vormt toenemende verstedelijkingsdruk een bedreiging voor de openheid van het landschap en de karakteristiek van het nederzettingspatroon. De ligging van het Westelijk Rivierengebied biedt dusdanige ontwikkelingsmogelijkheden, dat duidelijke strategische keuzes nodig zijn om de kwaliteiten van het gebied niet te verliezen.

De grondgebonden landbouw kent een goede produktiestructuur. De milieuproblemen zijn relatief beperkt door de niet-zuurgevoelige bodem en beperkte mineralenoverschotten. Sterke sectoren zijn melkveehouderij en fruitteelt. Knelpunten zijn de verkaveling en in grote delen van het Land van Maas en Waal het tekort aan vocht. Door de geringe zuurgevoeligheid van de bodem, de gunstige bedrijfsgroottestructuur en de ruimte is een verdere ontwikkeling van de melkveehouderij kansrijk. Verbetering van de produktieomstandigheden door een uitgekiend waterbeheer en verbetering van de verkaveling dragen daaraan bij. Ook de fruitteelt heeft goede kansen, die vergroot kunnen worden door verbetering van de verkaveling. Sterke geconcentreerd voorkomende sectoren met een gunstig perspectief zijn de boomteelt bij Kesteren en de glastuinbouw en champignonenteelt in de Bommelerwaard. Een knelpunt voor de laatste twee takken is het tekort aan geschikte ruimte voor nieuwvestiging.

De uiterwaarden hebben een belangrijke betekenis voor de natuur en bieden uitstekende verdere ontwikkelingsmogelijkheden. Dat geldt ook voor de Regulieren en het stroomgebied van de Linge. Het gebied De Regulieren wordt bedreigd door verdroging.

De toeristisch-recreatieve kracht van het gebied ligt met name in routegebonden activiteiten als fietsen en recreatievaart, de beleving van "water" en het dijenlandschap in combinatie met bezoek aan cultuurhistorische stadjes en monumenten langs de rivieren. Een belangrijke kans voor verdere uitbouw van toerisme en recreatie ligt in de verdere ontwikkeling tot "riviercultuurgebied" waarbij de elementen van de voorbije en hedendaagse riviercultuur worden benut en met elkaar worden verbonden.

#### **4.5.2 perspectief verstedelijking**

De economische potenties, die voortvloeien uit de strategische ligging worden op een beheerste wijze benut. Het zonder meer "opengooien" van het Westelijk Rivierengebied voor nieuwvestiging van bedrijvigheid gaat ten koste van het karakter en de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van het gebied en is daarom niet acceptabel. Het bieden van ruimte aan bedrijvigheid voor nieuwvestiging van buiten het streekplandeelgebied is mogelijk op goed ontsloten en ingerichte terreinen bij de kernen behorend tot de ruimtelijk-economische hoofdstructuur.

De forse mobiliteitstoename in het Westelijk Rivierengebied, mede veroorzaakt door de scheve woon-werkbalans, zal door een gecombineerde inzet van



trein- en hoogwaardig busvervoer, aangevuld met een vraagafhankelijk openbaar vervoerssysteem (voor de uit openbaar vervoersoogpunt minder rendabele delen van het gebied), moeten worden beheerst. Door nieuwe verstedelijking ruimtelijk te koppelen aan (perspectiefrijke) openbaar vervoervoorzieningen kan de vermijdbare automobiliteit worden teruggedrongen.

Tiel vervult in het Westelijk Rivierengebied een regionale functie. De stad blijft het belangrijkste woon-, werk- en verzorgingscentrum in dit streekplandeelgebied. De opgave voor woningbouw, de ontwikkeling van regionaal bedrijventerrein en kantoorlocaties en de huisvesting van hoogwaardige voorzieningen past bij de functie van de kern. Tiel zal in de planperiode zijn woningbouwtaak op eigen grondgebied vervullen. De werkgelegenheidsfunctie wordt mede op het terrein Medel verder ontwikkeld. De kern Geldermalsen heeft een subregionale functie en ontleent haar ontwikkelingspotentie in belangrijke mate aan de aanwezige en binnen de planperiode te verbeteren openbaar vervoervoorzieningen. Als de plannen van de Nederlandse Spoorwegen met betrekking tot het "Randstadspoor" worden gerealiseerd, zal Geldermalsen uitgroeien tot regionaal zwaartepunt voor treinvervoer met goede verbindingen richting Utrecht en Den Bosch. Tiel wordt in deze plannen opgenomen in het interregio-netwerk. Geldermalsen zal in de stationsomgeving kantoorontwikkeling en de woonfunctie verder uitbouwen. Beide kernen dienen een positieve bijdrage te leveren aan de ruimtelijk-economische ontwikkeling van het totale streekplandeelgebied. Daartoe dienen beide gemeenten hun ruimtelijk-economisch beleid zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen en waar dit tot bovenlokale meerwaarde leidt zullen samenwerkingsafspraken tot stand worden gebracht. De provincie wil hierbij een intermediaire rol vervullen.

Bij de oostelijke uitbreiding van Tiel komt een stedelijk uitloopgebied met circa 40 hectare bos dat aansluit op de uiterwaarden. Ook zuidwestelijk van Tiel zijn goede mogelijkheden voor de realisering van een stedelijk uitloopgebied. De relatie met het strategisch groenproject Fort Sint Andries zal daarbij worden gezocht.

Naast Tiel, als regionaal centrum, vervullen Culemborg, Zaltbommel en Druten net als Geldermalsen een subregionale functie. Dit betekent dat zij voor hun directe omgeving een verstedelijkingsopgave moeten uitvoeren. Zaltbommel doet dit voor de Bommelerwaard en Druten voor het Land van Maas en Waal. Voor Tiel, Geldermalsen, Culemborg, Zaltbommel en Druten is het locatiebeleid voor kantoren en bedrijven van toepassing. In Tiel betreft dit de kantorenlocaties "Station" en "Streekbusstation/Veemarkt" en de bedrijvenlocaties "Medel", "Westroyen" en "Papensteeg". In Geldermalsen zijn dit de kantorenlocatie "Station" en de bedrijvenlocatie "Hoge Weide"; in Culemborg de kantorenlocatie "Station" en de bedrijvenlocatie "Pavijen"; in Zaltbommel de kantorenlocatie "Station/de Waluwe" en bedrijvenlocatie "De Wildeman" en in Druten de bedrijvenlocatie "Klepperheide".

De overige kernen in het Westelijk Rivierengebied vervullen een beperkte functie en voorzien in een deel van de regionale woningbehoefte. Bij het bepalen van de ontwikkelingsmogelijkheden en uitbreidingsrichtingen moet rekening worden gehouden met het kenmerkende karakter van het rivierenlandschap en gelden de algemene uitgangspunten van dit plan.



Voor de aan de regio gebonden bevolking dient voldoende en op de (kwantitatieve) vraag afgestemde woningbouw plaats te vinden. Daarnaast is er sprake van een externe verstedelijkingsdruk in dit streekplandeelgebied, die zich vooral manifesteert in woonmigratie. Naar verwachting zal door de realisering van de VINEX-locaties in de aangrenzende provincies op termijn deze druk afnemen, maar in de planperiode wordt deze overloop als een gegeven aanvaard. Dit betekent dat vooral Tiel, Geldermalsen en Culemborg in hun woningbouwprogrammering ruimte krijgen om deze overloop per saldo op te vangen.

Binnen de planperiode dreigt in het streekplandeelgebied op korte termijn een tekort aan verschillende bedrijventerreintypes, zoals hoogwaardig bedrijfsterrein, terrein voor transport- en distributie-activiteiten, terrein voor zware bedrijvigheid en grootschalig regulier terrein. In de (sub)regionale kernen bestaat er een tekort aan lokale reguliere terreinen, terwijl daarvan in de rest van het streekplangebied een overschot is. Geadviseerd wordt om in regionaal verband een bedrijventerreinenbeleid te ontwikkelen teneinde adequaat op de vraag in te kunnen spelen. De provincie zal hieromtrent periodiek overleg voeren met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten.

Er zijn enige aanpassingen nodig om een aantal knelpunten in de weginfrastructuur op te lossen. De N322 zal worden doorgetrokken en aangesloten op de N323, mede vanwege het feit dat na beëindiging van de tolheffing een toename van het verkeer over de Prins Willem-Alexanderbrug is ontstaan. De zuidelijke omlegging om Zaltbommel zal worden gerealiseerd. Ten behoeve van een omlegging bij Hedel vindt nader onderzoek plaats.

De aanleg van de Betuweroute heeft voor het Westelijk Rivierengebied verstrekkende gevolgen. De leefbaarheid en natuur en landschap in grote delen van het gebied komen onder zware druk te staan. De provincie blijft zich inspannen voor een akoestisch en landschappelijk aanvaardbare inpassing van deze hoogwaardige goederenverbinding, die het gebied over de volle lengte doorsnijdt, en streeft naar het zoveel mogelijk ondertunnelen daarvan.

#### **4.5.3 perspectief landelijk gebied**

In grote lijnen is binnendijs de landbouw de belangrijkste dan wel richtinggevende functie en gaat het buitendijs om het versterken en ontwikkelen van de natuur. Voor de dijken zelf is het Gelders Rivierdijkenplan (GRIP) het kader waarbinnen ontwikkelingen plaatsvinden. Bij de verbetering van de waterkeringen is het vergroten van de veiligheid en tegelijk evenwichtig omgaan met alle relevante functies en waarden langs de dijk het centrale doel. Per rivier verschilt daarbij het accent.

Voor de landbouw in het Westelijk Rivierengebied is er perspectief op schaalvergroting op bedrijfsniveau. Een relatief gering aantal bedrijven zal stoppen. Voor enkele bedrijven is aanvullend inkomen uit natuurbeheer en recreatie een optie; deze bedrijven komen geconcentreerd voor bij de grote rivieren en het gebied van de Linge met De Regulieren. Voor de melkveehouderij is op bedrijfsniveau het perspectief op schaalvergroting reëel. De verkaveling en de ontsluiting kunnen worden verbeterd. In het Land van Maas en Waal en het in gebied Ochten-Opheusden zullen deze verbeteringen in het kader van landinrich-



tingsprojecten worden uitgevoerd. Ook de fruitteelt heeft hier baat bij. Elders in het gebied bestaan andere mogelijkheden om met name de verkavelingssituatie te verbeteren, bijvoorbeeld kavelruil.

Voor de glastuinbouw en de champignonteelt in de Bommelerwaard wordt projectgewijs een geconcentreerde ontwikkeling in grootschalige complexen voorgestaan, waarbij de landschappelijke waarden zullen worden ontzien. Het gaat daarbij vooral om de karakteristieke openheid. Voor de champignonteelt moet buiten de open gebieden en aansluitend op het bestaande stads- en dorpsgebied de benodigde ruimte worden gevonden. Voor de complexvorming van glastuinbouw en champignonteelt, de aanpak van leefbaarheidsproblemen en de ontwikkeling van stedelijke en recreatieve functies zal in overleg met de streek een regionaal plan worden opgesteld en door middel van een streekplanuitwerking worden vastgelegd in het ruimtelijk beleid. Hierin zal ook ruime aandacht aan milieu- en wateraspecten worden geschonken. De boomteelt rond Opheusden kan, binnen de algemene uitgangspunten van dit plan, als gespecialiseerde tak van tuinbouw zijn regionale centrumfunctie verder ontwikkelen. Ter versterking van de fruit-, boom- en champignonteelt in het Rivierengebied is de vestiging van een proefstation binnen dit streekplandeelgebied mogelijk. Vestiging in de nabijheid van Wageningen (locatie Indoornik) wordt als een aanvulling op de daar reeds aanwezige expertise beschouwd.

De milieu-omstandigheden zijn gunstig voor behoud, herstel en ontwikkeling van de natuur. De belasting is naar verhouding gering en de bodem, voornamelijk kleigronden, maakt het gebied minder gevoelig voor verzuring en vermeting. Ditzelfde geldt voor de aanwezige vegetatie.

De speerpunten voor natuurontwikkeling liggen in de uiterwaarden langs Rijn en Waal. De natuurontwikkeling richt zich vooral op riviergebonden natuurtypen als nevengeulen, rivierduinen en ooibossen en op schaalvergroting van bestaande moeras- en andere natuurgebieden. Verspreid komen soortenrijke droge graslanden (stroomdalgraslanden) voor, met name in Fort Sint Andries en langs de Afgedamde Maas. Vooral in de Rijn- en Waaluitwaarden bevinden zich enkele zeer waardevolle weidevogel- en ganzengebieden. Voor aanzienlijke delen van de uiterwaarden wordt een sterke verweving met extensieve vormen van landbouw en recreatie nagestreefd. Daarbij is agrarisch natuurbeheer in de vorm van extensieve begrazing in de uiterwaarden in beeld. De Rijn, Waal en Maas kunnen zeer sterke ecologische verbindingen in oost-west richting vormen via moerassen, poelen en bossen. Natuurontwikkeling van formaat vindt bij Fort Sint Andries plaats in het kader van een strategisch groenproject, tevens "strategisch" actiegebied, en in het project Noordoever Nederrijn. De hiervoor opgestelde ontwikkelingsvisies vormen het uitvoeringskader. Natuurontwikkeling wordt er gecombineerd met recreatie op basis van een adequate zonering.

Voor de natuur zijn vooral kwelrijke kommen met weide- en moerasvogels en slootkanten waardevol. De Linge benedenstrooms is, evenals de uiterwaarden, van groot belang voor moerasvogels. Verder komen verspreide natuurwaarden voor in onder meer geïsoleerde slootuiteinden en eendekooien. In het gebied komen enkele weidevogelgebieden voor die in het voorjaar een hoge grondwaterstand behoeven.



De waterhuishoudkundige situatie van het Rivierengebied is zodanig dat over het algemeen hydrologische veiligstelling voor de natuur mogelijk is. Bij verhoging van de grondwaterstanden wordt door inrichtingsmaatregelen de wateroverlast voor de landbouw meestal ondervangen.

De ecologische en landschappelijke structuur van het Lingengebied en De Regulieren wordt versterkt door moeras- en bosontwikkeling. Hiervoor is verbetering van de waterkwaliteit en verhoging van de grondwaterstand gewenst. De strook langs het benedenstroomse deel van de Linge is in beeld voor een proef met nieuwe vormen van landinrichting. Recreatie is hierbij, naast landbouw, natuur en landschap, een belangrijke insteek.

De karakteristieke komgebieden vormen een landschappelijk waardevol fenomeen. Het behoud van de openheid van deze weidegebieden is een belangrijk beleidsdoel. De landschapsstrategie van behoud is op grote delen van het Westelijk Rivierengebied van toepassing en richt zich op de herkenbare open gebieden (voornamelijk komgebieden) en kleinschalige landschappen, onder andere in het Lingengebied en De Regulieren. Voor de uiterwaarden en de meeste oeverwallen geldt een aanpassingsstrategie. Rond het Lingebos is het streven gericht op het versterken van de bosstructuur.

Voor de landelijke industriezandwinning is een binnendijkse locatie bij Maasbommel opgenomen. Ter overbrugging is een locatie bij Dreumel aangewezen. Gelet op de taakstelling zijn er buiten de aangegeven locaties voorlopig geen mogelijkheden voor nieuwe locaties. Voor de regionale industriezandwinning zijn de locaties Marspolder en Liendebos aangewezen.

#### **4.5.4 toeristisch-recreatief perspectief**

"Riviercultuur" is het handelsmerk van de toeristisch-recreatieve ontwikkeling. De recreatie(tour)vaart wordt bevorderd door uitbreiding van het aantal aanlegplaatsen langs de rivieren en verdere verbetering van routestructuren. Dit in combinatie met een diversificatie van de verblijfsrecreatie, onder meer door het verbeteren van de accommodatie in de historische stadjes aan of bij de rivieren. Naast deze historische stadjes bieden ook het waterstaatkundig erfgoed (de forten van de Hollandse Waterlinie en Fort Sint Andries, oude sluizen en gemalen en de dijken) mogelijkheden voor cultuurtoerisme. De ontwikkelingen sluiten aan bij hetgeen in Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Brabant op dit terrein gebeurt.

Door inrichting en profilering hebben de Waalfronten van Tiel en Zaltbommel, mits passend binnen het beleid voor het buitendijkse gebied, goede mogelijkheden voor ontwikkeling. De ligging van beide steden maakt een relatie met het strategisch groenproject Fort Sint Andries mogelijk door in het kader van het project te verbeteren of aan te leggen routestructuren te koppelen aan accommodatie en andere voorzieningen in de stad. Ook elders zijn er mogelijkheden voor de ontwikkeling van recreatie in samenhang met natuur; de vormen van recreatie waarom het hier gaat zijn watersport, oever-, verblijfs- en routegebonden recreatie.

Naast "riviercultuur" biedt het thema "fruit" mogelijkheden voor ontwikkeling van toerisme en recreatie, vooral voor routegebonden vormen. In de Bom-



melerwaard zou toeristisch-recreatief kunnen worden aangesloten op de champignonteelt, waarbij educatieve en culinaire aspecten kunnen worden benut.

Het Lingebos wordt uitgebreid voor recreatieve ontwikkelingen. Mochten er door de aanleg van de Betuweroute recreatiebedrijven moeten verplaatsen, dan zal de provincie zich inspannen een goede alternatieve locatie in het gebied te zoeken.

#### 4.6 beleidsbeschrijving Oostelijk Rivierengebied

##### 4.6.1 karakteristiek en hoofddoelstelling

Het Oostelijk Rivierengebied wordt gedomineerd door het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen. De strategische ligging van dit meest verstedelijkte gebied buiten de Randstad op de belangrijkste Westeuropese vervoerscorridor en relatief dicht bij belangrijke afzetgebieden in Midden- en Oost-Europa, de goede bereikbaarheid van het gebied, de hoogwaardige stedelijke milieus, de fraaie afwisselende omgeving en de cultuurhistorisch waardevolle structuren bieden vele aanknopingspunten voor economische ontwikkelingen en versterking van de kwaliteiten van het gebied.

Het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen vormt de oostflank van de Stedenring Centraal Nederland terwijl het hele streekplandeelgebied als het scharnierpunt tussen de Randstad en het Ruhrgebied kan worden gezien. Het Oostelijk Rivierengebied heeft alle kenmerken van een typisch rivierenlandschap gelegen tussen de stuwwallen van de Veluwe, Montferland en Nijmegen. De rivieren zijn altijd bepalende structurerende elementen geweest voor de ontwikkeling van het gebied. Het Oostelijk Rivierengebied heeft een unieke landschappelijke verscheidenheid, die voortkomt uit de over korte afstand bestaande verschillen tussen hoog en droog en laag en nat. De oost-weststructuur is in het hele gebied dominant aanwezig.

Het gebied is zowel intern als extern goed ontsloten. Er is echter sprake van enkele discontinuïteiten in het hoofdwegennetwerk, die snel moeten worden opgelost om de gewenste ruimtelijk-economische ontwikkeling mogelijk te maken.

In het stedelijk kerngebied van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen moeten oplossingen worden gezocht voor de grote ruimtebehoefte die de ontwikkeling van stedelijke functies met zich mee brengt. Dit vraagt om duidelijke keuzes, omdat anders het gevaar dreigt dat huidige en toekomstige kwaliteiten verloren gaan. Deze kwaliteiten hangen sterk samen met landschap en cultuurhistorie en met ecologische waarden als stroomdalflora, moeras en andere typen natuur gebonden aan de rivier, beken en vennen en bos op de zandgronden van stuwwallen en rivierduinen. Vanwege de bodemgesteldheid is de natuur minder kwetsbaar voor verzuring en vermesting, uitgezonderd de natuur op de zandgronden. Op enkele plaatsen op de zandgronden is sprake van verdroging.

De landbouw in het Oostelijk Rivierengebied bestaat voornamelijk uit melkveehouderij, fruitteelt en glastuinbouw. De (voorziene) grootschalige stedelijk-infrastructuurle projecten beperken in delen van het gebied de agrarische ontwikkelingsmogelijkheden. Hiervoor worden waar mogelijk oplossingen gebo-





Het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen ontwikkelt zich tot een internationaal aansprekend vestigingsmilieu en versterkt daarmee zijn concurrentiepositie ten opzichte van vergelijkbare stedelijke gebieden. Daartoe worden de economische ontwikkelingsmogelijkheden van het Knooppunt ruimtelijk optimaal ondersteund met behoud en verbetering van de kwaliteit van het leefmilieu van het gehele Oostelijk Rivierengebied. Dit betekent het ontwikkelen en versterken van de stedelijke functies in het gebied, het behouden en uitbouwen van de unieke landschappelijke verscheidenheid en het bevorderen van het openbaar vervoer en het fietsgebruik teneinde de vermijdbare automobiliteit terug te dringen.

den. De grondgebonden landbouw kent een overwegend goede produktiestructuur.

Het gebied biedt een toeristisch-recreatief totaalpakket, variërend van stedelijk toerisme (attracties, internationale evenementen, cultuur en educatie, hoogwaardig voorzieningenpakket in historische binnensteden, congressen) tot beleving van natuur en landschap (aantrekkelijke routes) en actieve vormen van recreatie (fietsen, wandelen, watersport, paardrijden, golf en dergelijke).

#### **4.6.2 perspectief verstedelijking**

De voor het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen opgestelde Ontwikkelingsvisie beschrijft het ruimtelijk-economisch perspectief voor dit deel van het streekplandeelgebied. De visie vormt het uitgangspunt voor het in dit plan vastgelegde ruimtelijk beleid. De visie heeft ook als basis voor afspraken met de rijksoverheid gediend in het kader van de VINEX. De Ontwikkelingsvisie, het daaraan gekoppelde Werkplan en het uitvoeringsconvenant VINEX vormen de belangrijkste uitvoeringskaders voor het ruimtelijke beleid. Op grond van de status stedelijk knooppunt heeft het gebied een (inter)nationale opgave te vervullen.

Omdat de ruimtelijke ontwikkeling van het Oostelijk Rivierengebied sterk wordt bepaald door hetgeen zich in het stedelijk kerngebied van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen afspeelt, wordt hier eerst afzonderlijk op "ingezoomd". Uiteraard betekent dit "inzoomen" niet dat deze tekstpassage los van de beleidsbeschrijving voor de rest van het Oostelijk Rivierengebied kan worden gezien.

##### *stedelijk kerngebied Arnhem-Nijmegen*

Binnen het stedelijk kerngebied zullen de economische ambities van het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen worden waargemaakt. De invloedssferen van de beide stadsgewesten Arnhem en Nijmegen, de infrastructuurlijnen en de landschappelijk-ecologische structuur bepalen de mate waarin versterking van stad en landschap kan plaatsvinden. De nieuwe knooppuntfuncties, die vragen om een aangepaste ruimtelijke structuur en een goede integratie van verstedelijking en landschap, worden hier gesitueerd.

De strategische ligging van het gebied en de aanwezige kansrijke economische activiteiten hebben geleid tot een tweetal nieuwe economische speerpunten. Beide passen in de doelstelling om het Knooppunt Arnhem-Nijmegen als een tweede-lijns-vervoersknooppunt te ontwikkelen. Het Knooppunt ontwikkelt zich tot een multi-modale vervoerregio. Op basis van ligging en ontsluiting over weg, water, spoor en via lucht en telematica kunnen de diverse vormen van vervoer en combinaties van vervoerswijzen worden geboden die in de moderne logistieke dienstverlening worden verlangd. Het Knooppunt ontwikkelt zich ook tot een rail-business center ("Q KAN-locations"). Het gebied heeft straks qua ligging, bereikbaarheid en frequente snelle treinverbindingen met de economische hoofdcentra in binnen- en buitenland een perfecte uitgangspositie voor bovenregionale zakelijke dienstverlening en internationaal georiënteerde industrie.

De ruimtelijke consequenties van beide economische speerpunten komen vooral tot uitdrukking in de ontwikkeling van een multi-modaal transportcen-



trum (MTC) in de Over-Betuwe en de ontwikkeling van hoogwaardige kantoorlocaties in de stationsomgevingen, met een zwaartepunt bij de HSL-halte Arnhem. De aanleg van de Betuweroute, waarvoor de benodigde procedures (op het moment van vaststelling van dit plan) nog niet zijn afgerond, wordt aangegrepen om verschillende vervoersmodaliteiten op een hoogwaardige wijze te bundelen. Onderzoek wordt verricht om een rail-service center te koppelen aan het rijksvoornemen voor een container-uitwisselingspunt in de omgeving Valburg. Verbonden met dit rail-service center zal een value-added logistics-terrein worden ontwikkeld en zal een haven aan de noordelijke Waaloever, met containeroverslagfaciliteiten (binnenvaart service-center), worden aangelegd. Deze drie componenten van het MTC-concept dienen door middel van interne verbindingen te worden gekoppeld en door middel van externe verbindingen (doortrekken van de A73 naar de A15 en van de A15 naar de A12) optimaal te worden ontsloten. Ten behoeve van deze ontwikkeling zullen de benodigde procedures (WRO en mer) worden doorlopen en zal nadere concretisering plaatsvinden door middel van het regionaal structuurplan dan wel door middel van een streekplanuitwerking. Op de Streekplankaart staan de locaties en het tracé van de doorgetrokken A73 indicatief aangegeven.

De stedelijke uitleg zal geconcentreerd plaatsvinden, zoveel mogelijk aansluitend aan de bestaande stedelijke centra. Voor Arnhem wordt de belangrijkste stedelijke uitleg voor wonen westelijk aansluitend aan Arnhem-Zuid gezien. Deze hoogwaardige nieuwe wijk Schuytgraaf ("de sprong over het spoor") zal door middel van een voorstadshalte worden aangesloten op het rail openbaar vervoer. Rond de voorstadshalte wordt een B-locatie voor bedrijvigheid ontwikkeld. Door middel van de aanleg van de N837 wordt het stadsdeel in westelijke richting aangesloten op de A50. Als grootschalige inbreidingslocatie wordt Stadsblokken/Meinerswijk ontwikkeld. De belangrijkste nieuwe uitleg voor bedrijvigheid zal langs de A12 in zuidoostelijke richting plaatsvinden. De locaties zijn indicatief op de Streekplankaart aangegeven. De benodigde planologische procedures moeten nog worden doorlopen.

Functioneel worden Arnhem-Westervoort-Duiven en Nijmegen-Wijchen-Beuningen als een samenhangend stedelijk gebied beschouwd

en als zodanig ook op de kaarten weergegeven.

Nijmegen zal in noordelijke richting uitbreiden. De "Waalsprong" ("Land over de Waal") zal uiteindelijk ruimte bieden aan meer dan 12.000 woningen. Realisering van dit nieuwe hoogwaardige stadsdeel loopt over de horizon van dit plan heen. Binnen "de Waalsprong" zal rond de aan te leggen voorstadshalte een B-locatie voor bedrijvigheid worden ontwikkeld. In Nijmegen wordt de haalbaarheid van een verbinding van de nieuwe en bestaande stadsdelen met een hoogwaardige kabeltram nader onderzocht.

Vanwege de ontwikkeling van "de Waalsprong" zal een groot deel van de rond Lent geconcentreerde glastuinbouw worden verplaatst. Ten behoeve van de te verplaatsen bedrijven en verdere ontwikkeling van de glastuinbouw in de Over-Betuwe worden specifiek voor de glastuinbouw ingerichte en (positief) bestemde terreinen ontwikkeld met een totaaloppervlakte van circa 800 hectare. Een grootschalig nieuw glastuinbouwcomplex is gesitueerd rond de veiling bij Huissen-Bemmel (Bergerden-Kerkeveld). Aansluitend op het veilingcomplex



zal zich aan de glastuinbouw en veiling gelieerde bedrijvigheid ontwikkelen, zodat hier een agri-businessconcentratie kan ontstaan. In het gebied tussen het geplande MTC en de "Waalsprong", zuidelijk van de A15 en ten noorden van Oosterhout wordt een terrein van circa 50 hectare ontwikkeld ten behoeve van de glastuinbouw. Vanwege optimale ontsluitingsmogelijkheden biedt deze locatie aan bijvoorbeeld handelskwekerijen gunstige perspectieven. Mocht realisering van de overeengekomen benodigde 800 hectare glastuinbouwgebied, op de daartoe gereserveerde locaties wegens onvoorziene omstandigheden, niet mogelijk blijken, dan verplichten provincie en KAN-raad zich tot het aanwijzen van een alternatieve locatie. Ten behoeve van de verplaatsing, ontwikkeling en inrichting wordt door alle betrokkenen in het gebied gezamenlijk een specifiek plan opgesteld. De locatie Vossenpels behoudt in de planperiode de huidige functie.

De uitbreiding ten behoeve van bedrijvigheid zal binnen het Stadsgewest Nijmegen vooral in de Brabantse Poort en bij Bijsterhuizen plaatsvinden. De belangrijkste hoofdinfrastructurele wegverbeteringen zijn doortrekking van de A73 (inclusief nieuwe Waalbrug) naar de A15 en daaraan gekoppeld de ombouw van de A325 tot stadsautoweg. Rijkswaterstaat verricht onderzoek naar de mogelijkheden tot aanleg van een overnachtingshaven van beperkte omvang (30 ligplaatsen) aan de uitgang van het Maas-Waalkanaal bij Weurt. Hiervoor wordt een afzonderlijke mer-procedure gevolgd.

Behalve de grootschalige nieuwe stedelijke ontwikkelingen aansluitend op beide stadscentra zijn in het kader van het VINEX-uitvoeringsconvenant ook voor andere kernen behorend tot het stedelijk kerngebied afspraken vastgelegd over aantallen te bouwen woningen en locaties. Voor zover het kernen van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur betreft zijn de ontwikkelingsrichtingen voor wonen en werken op de Streekplankaart al dan niet indicatief aangegeven.

Het openbaar vervoer binnen het stedelijk kerngebied zal op de nieuwe stedelijke ontwikkelingen moeten inspelen. Om een hoogwaardig openbaar vervoersysteem te realiseren zal een aggro-railnet als eerste stap op weg naar een light-railsysteem worden ontwikkeld. De verschillende delen van het Stedelijk knooppunt worden daardoor met elkaar en de belangrijkste bevolkingsconcentraties in de directe omgeving verbonden. In de eerste fase moet het traject Wijchen-Zevenaar, met nieuwe (voorstads)haltes in Wijchen-oost, Nijmegen-Winkelsteegh, Nijmegen-Waalsprong, Waalsprong-Ressen, Arnhem-Schuytgraaf, Oosterbeek-KEMA en Westervoort worden uitgevoerd. Op langere termijn zijn uitbreidingen naar Dieren, Ede-Veenendaal, Cuijk, Oss, Emmerich en Kleve gewenst. Het opnieuw in gebruik stellen van de spoorverbinding tussen Nijmegen en Kleve past in dit concept en kan in ANKE-verband wellicht versneld worden opgepakt. Veel zal in de verbetering en aanleg van veilige fietsverbindingen tussen de stadsdelen worden geïnvesteerd.

Voor het stedelijk kerngebied Arnhem-Nijmegen is het ABC-locatiebeleid van toepassing (kaarten 27 en 28). Het "Stationsgebied" in Arnhem wordt als A-locatie ontwikkeld. In Arnhem zijn volwaardige B-locaties "Velperpoort", "Rijnkade", "Velperweg", "Kronenburg", "Omgeving KEMA". B-locaties in Arnhem, waar nog maatregelen nodig zijn, zijn "Gelderse Poort", "Station-zuid" en "IJsseloord 2". Als C-locaties in Arnhem gelden "Het Broek", "De Ba-



kenhof/Malburgen-oost", "Westervoortsedijk", "NS/Billiton" en "Rijkerswoerd". C-locaties, waar nog maatregelen nodig zijn, zijn "Koningspley-noord" en "De Beemd/Velp".

Ook in Nijmegen wordt het "Stationsgebied" tot A-locatie ontwikkeld. Volwaardige B-locaties zijn "Groesbeekseweg", "Sint Annastraat", "Berg en Dalseweg", "Brabantse poort", "Station Heyendaal" en "Lindenholt". B-locaties in Nijmegen, waar nog maatregelen nodig zijn, zijn "Tarweweg/Winkelsteegh", "Bijsterhuizen-zuidoost", "Waalsprong-Lent" en "Waalsprong-Ressen". C-locaties in Nijmegen zijn "Industrieplein" en "EPON-terrein".

De parkeernormen voor A-locaties zijn 10 pp/100wp en voor B-locaties 20 pp/100wp. Als ingroeinormen voor parkeren wordt voor A-locaties 20 pp/100wp aangehouden en voor B-locaties 40 pp/100wp.

In Duiven is als B-locatie voor kantoren het "Stationsgebied" onderscheiden; C-locaties voor bedrijven zijn "Roelofshoeve", "Rijderbos", "Nieuwgraaf" en "Meerslagen". In Wijchen is "Stationsgebied/Zesweg" een B-locatie voor kantoren en Bijsterhuizen een C-locatie voor bedrijven. In Beuningen is "Schoenaker" een C-locatie voor bedrijven.

Voor de overige binnen het stedelijk kerngebied gelegen kernen zijn ook locaties onderscheiden. Zo is het "Stationsgebied" in Elst een B-locatie voor kantoren. Een C-locatie voor bedrijven in Elst is "De Aam"; in Zevenaar zijn dat "Transportcentrum" en "Technopark Mercurion". C-locaties voor bedrijven, waar nog maatregelen nodig zijn, zijn het MTC-Valburg en "Kollenburg" (Didam/Zevenaar).

De bereikbaarheidsnormen voor A- en B-locaties zijn voor het knooppunt Arnhem-Nijmegen als volgt vastgesteld:

A-locatie: een minimum van 90% van het aantal inwoners in het Knooppunt Arnhem-Nijmegen moet binnen 60 minuten met het openbaar vervoer op de locatie kunnen komen;

B-locatie: een minimum van 60% van het aantal inwoners in het Knooppunt Arnhem-Nijmegen moet binnen 60 minuten met openbaar vervoer op de locatie kunnen komen.

De nieuwe stedelijke ontwikkelingen zullen zorgvuldig worden ingepast in waardevolle bestaande en nieuw te ontwikkelen landschappelijke en ecologische structuren. Daarvoor is voor het hele knooppuntgebied een landschapsonwikkelingsplan opgesteld, dat ook geldt als uitvoeringskader.

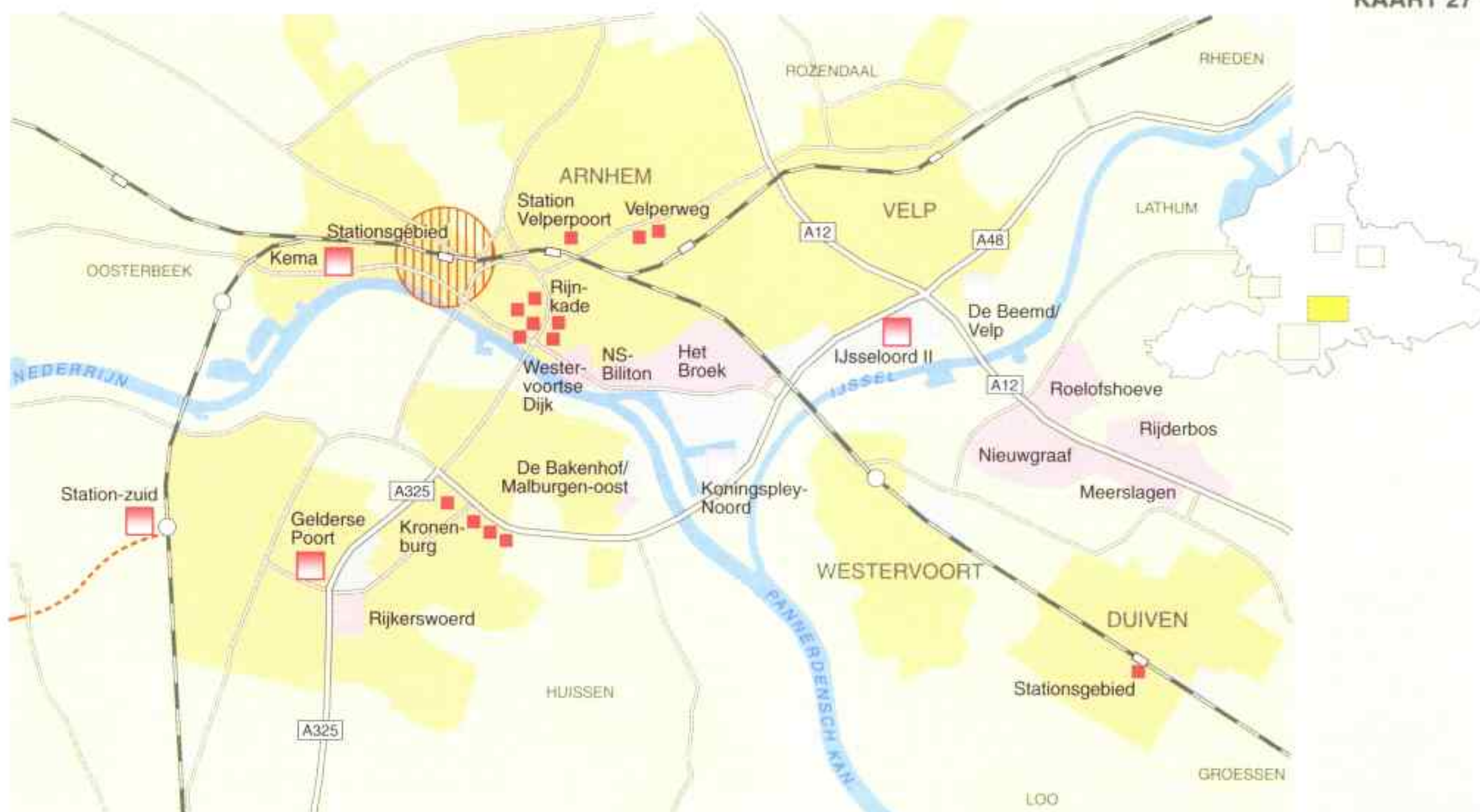
De stedelijke uitloopgebieden (stuit) "Arnhem-Zuid, Huissen, Lent, Bommel, Elst"; "Duiven, Westervoort" en "Nijmegen, Beuningen, Wijchen, Heumen" dienen voortvarend te worden ontwikkeld en ingericht. Daarbij dient zoveel mogelijk koppeling met andere projecten in de sfeer van nationaal landschapspatroon, natuurontwikkeling, herinrichting en met de uiterwaarden te worden gezocht. Bij het stedelijk uitloopgebied van de Waalsprong (Lent-Bommel-Elst) is sprake van circa 75 hectare bosaanleg.

#### *overige stedelijke ontwikkelingen*

Zevenaar wordt weliswaar tot het stedelijk kerngebied van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen gerekend, maar vervult ook een eigen functie voor het omliggend gebied. Zevenaar heeft dan ook een subregionale verstedelijkingsopga-



KAART 27



PLAN

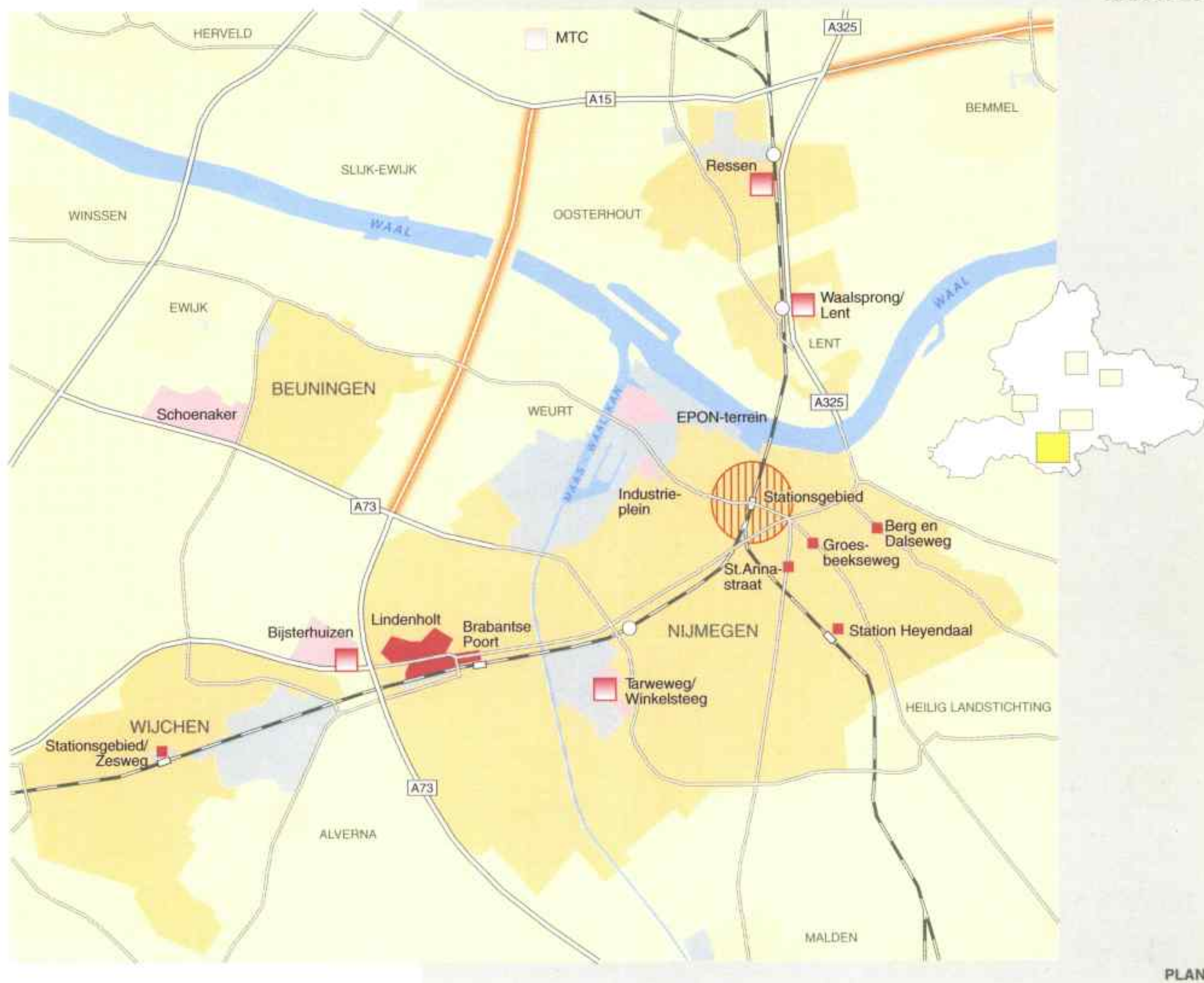
SCHAAL 1:100.000

-  A-locatie (minimale begrenzing)
-  B-locatie
-  C-locatie
-  B-locatie waar nog maatregelen nodig zijn
-  C-locatie waar nog maatregelen nodig zijn
-  Overige collectieve bedrijventerreinen
-  Hoofdweg
-  Doorgaande weg
-  Gewenst trace (indicatief)
-  Spoorlijn met station
-  Gewenste (voorstads)-halte NS

ve te vervullen. Op de locatie "Kollenburg", ten noorden van de A12, kunnen Didam en Zevenaar een gezamenlijk bedrijventerrein tot ontwikkeling brengen. Voor Zevenaar is de definitieve tracékeuze voor en wijze van uitvoering van de Betuweroute van eminent belang voor de verdere ontwikkelingsmogelijkheden. Mede naar aanleiding van eerdere initiatieven van de provincie wordt onder verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat Oost-Nederland een integrale verkenning uitgevoerd naar de toekomstige infrastructuur in de Liemers. Met deelneming van alle belanghebbende partijen wordt gezien hoe inpassing van nieuwe en te verbeteren hoofdinfrastructuur in de Liemers op aanvaardbare wijze kan plaatsvinden. Het gaat vooral om de Betuweroute, de HSL-oost, het doortrekken van de A15 naar de A12 en de verbetering (capaciteitsvergroting) van de A12. Alternatieven voor een eventuele noordtak van de Betuweroute en de HSL-Berlijn worden ook in het onderzoek betrokken.

In 's-Heerenberg is de grensoverschrijdende ontwikkeling van "de Poort van Holland" van belang. Binnen het verband van een GmbH werken Bergh en Emmerich aan de ontwikkeling van een cluster van op transport, distributie en logistiek georiënteerde bedrijvigheid met een regionale betekenis voor de Achterhoek en het aangrenzende Duitse gebied ("Ballungsrandzone" Doetinchem-'s-Heerenberg-Emmerich-Kleve, kaart 2B, p.14), en een complementaire functie in de ontwikkeling van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen tot multi-modale transportregio. De met de Nijmeegse terminal samenwerkende Rheinterminal in Emmerich is hierin een belangrijke component. Een goede onderlinge afstemming van de diverse initiatieven en projecten aan weerszijden van de grens is noodzakelijk om de gewenste synergie en kwaliteit te bereiken. Daarbij is een verbeterde aansluiting van het gebied op de internationale hoofdinfrastructuur en een verbetering van de verbindingen tussen de verschillende kernen een belangrijk aspect. Onderzoek wordt gedaan naar de ruimtelijke consequenties van een nieuwe aansluiting van Emmerich/Netterden op de Duitse A3 en een verbeter-





PLAN

SCHAAL 1:100.000

-  A-locatie (minimale begrenzing)
-  B-locatie
-  B-locatie waar nog maatregelen nodig zijn
-  C-locatie
-  C-locatie waar nog maatregelen nodig zijn
-  Overige collectieve bedrijventerreinen
-  Hoofdweg
-  Doorgaande weg
-  Trace in studie
-  Spoorlijn met station
-  Gewenste (voorstads)-halte NS

ring van de verbinding met Doetinchem; daarbij worden ook de verkeersproblemen in Zeddam betrokken.

's-Heerenberg vervult een bijzondere rol binnen de provinciale ruimtelijk-economische hoofdstructuur, ook door de intensieve samenwerking met Emmerich. De (regionale) verstedelijkingsopgave ligt alleen op het terrein van logistieke werkgelegenheid; woningbouw is daarvan een afgeleide waaromtrent in het overleg over de woningbouwprogrammering en binnenregionale verdeling nader afspraken zullen worden gemaakt.

De overige kernen binnen het Oostelijk Rivierengebied vervullen een beperkte functie en voorzien in een deel van de regionale woningbehoefte. Voor de ontwikkelingsmogelijkheden van deze kernen gelden de algemene uitgangspunten van dit plan.

Binnen het Oostelijk Rivierengebied zal voldoende en op de vraag afgestemde woningbouw voor de aan de regio gebonden bevolking plaatsvinden. Ook aan een vergrote vraag voortkomend uit de verwachte positieve economische ontwikkeling, in vooral het stedelijk kerngebied, zal in belangrijke mate in het streekplandeelgebied zelf moeten worden voldaan. Een eventuele rijksop-



vangtaak zal binnen de stedelijke kerngebieden van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen en het Stadsgewest Stedendriehoek moeten worden uitgevoerd. Dit zou tevens reden zijn de bestaande uitvoeringsconvenanten VINEX open te breken dan wel nieuwe bindende afspraken te maken.

Voor het gehele streekplandeelgebied is op korte termijn uitbreiding van het areaal terrein voor zware bedrijvigheid geboden. Ook het op korte termijn benodigde aanbod van grootschalige reguliere terreinen en van transport- en distributieterreinen is nog niet planologisch geregeld.

Rijkswaterstaat onderzoekt de mogelijkheid om in de omgeving Tolkamer/Spijk een overnachtingshaven aan te leggen. Daarvoor zullen de benodigde procedures worden gevolgd.

#### **4.6.3 perspectief landelijk gebied**

De ligging van het streekplandeelgebied aan de top van de Rijndelta, waar Benedenrijn, Waal en Gelderse IJssel zich afsplitsen, biedt bijzondere mogelijkheden voor natuurontwikkeling.

Voor het gebied langs de rivieren staat natuurontwikkeling in de uiterwaarden voorop. Daarbij gaat het vooral om natuurtypen als nevengeulen, rivierduinen en ooibossen en om schaalvergroting van bestaande moeras- en andere natuurgebieden. Belangrijke weidevogelgebieden bevinden zich bij Dodewaard en in het Land van Maas en Waal. In deze gebieden dienen de waterhuishouding en het beheer te zijn afgestemd op het broedseizoen. Op en aan de stuwwallen van Veluwe, Montferland en Nijmegen worden de bossen en beken met schoon kwelwater stringent beschermd. De kwelzones langs de stuwwallen maar ook rond de Hatertse en Overasseltse Vennen dienen in stand te worden gehouden. Binnen deze ecosystemen komen belangrijke leefgebieden van de das voor, hetgeen eisen stelt aan het karakter van de verbindingzones. Binnen het Stedelijk knooppunt Arnhem-Nijmegen wordt een regionale ecologische structuur tot stand gebracht, die aansluiting vindt op de rijks-ecologische hoofdstructuur.

Grootschalige natuurontwikkeling vindt plaats in het strategisch groenproject "De Gelderse Poort". De Gelderse Poort is tevens "strategisch" actiegebied. De ontwikkelingsvisie die voor De Gelderse Poort is opgesteld, vormt het kader voor uitvoering. Natuurontwikkeling wordt er gecombineerd met recreatie op basis van een adequate zonering. Als eerste stap om grootschalige nieuwe natuur te realiseren wordt gestreefd naar functiewijziging van 2.100 hectare landbouwgrond. Deze 2.100 hectare is inmiddels als reservaat- en natuurontwikkelingsgebied begrensd. Daarnaast zal circa 300 hectare nieuwe natuur worden gerealiseerd door middel van natuurgerichte oplevering van ontgrondingen. Over eventuele verdergaande reservaatvorming en natuurontwikkeling zal worden besloten nadat de huidige begrenzingenplannen, in overleg met het gebied, zijn geëvalueerd. Dit zal naar verwachting omstreeks het jaar 2000 gebeuren. Daarnaast zullen de inspanningen gericht zijn op verbetering van de landbouwomstandigheden. Bijzonder is het (rijks)grensoverschrijdende karakter van het project.

Natuurontwikkeling in De Gelderse Poort is op de aanwezige rivierdynamiek gebaseerd en beoogt het ontstaan van een zo sterk mogelijk zelfregulerend



systeem. Het benutten van kwel vanuit de stuwvalgebieden en ontkleiningen dragen bij aan de gewenste ontwikkelingen. Soms zijn verhogingen van de grondwaterstand nodig ten behoeve van zowel natuur als landbouw. In de regionale hydrologische beïnvloedingsgebieden (Montferland, Mechelen-Netterden, De Duffelt en Groesbeek) zijn deels (rijks)grensoverschrijdende maatregelen noodzakelijk.

Een deel van het natuurontwikkelingsproject Noordoever Nederrijn is gelegen in het Oostelijk Rivierengebied. De hiervoor opgestelde ontwikkelingsvisie vormt het uitvoeringskader.

In het kader van de herinrichting Ooijpolder worden enerzijds gronden vrijgemaakt voor natuurontwikkeling aan de rivier en wordt anderzijds binnendijks ruimte geschapen voor een duurzame melkveehouderij.

De waardevolle natuur in en rond De Bruuk in Groesbeek kan met een gemiddelde inspanning onvoldoende worden beschermd. Daarom is dit gebied een "strategisch" actiegebied. Hier gaat het om het veilig stellen en de ontwikkeling van schraallanden en moeras. De toestroming van schoon en voldoende kwelwater is daarvoor essentieel. Actie zal vooral ondernomen worden in het kader van de juist vastgestelde plannen voor landinrichting en binnen het "strategisch" actiegebied.

De landschapsstrategie van behoud is van toepassing voor de stuwval Nijmegen-Groesbeek, de open gebieden aan en langs de rivieren en de landduinen van Heumen tot aan Horssen. Voor de uiterwaarden geldt een aanpassingsstrategie. In het gebied komt een aantal te behouden herkenbare open landschapsstructuren voor (kaarten 15 en 16, p.82). Belangrijke onderdelen hiervan zijn de karakteristieke kommen en complexen van essen en andere oude bouwlanden. In het gebied tussen Didam en Doesburg en het zuidelijke deel van de Ooijpolder komen weinig herkenbare landschappen voor. Ze bevatten echter wel vele elementen van hoge kwaliteitswaarde (kaart 15). Hier bevinden zich aan herkenbaarheid ingeboete (voormalige) kleinschalige landschappen. Het beleid in deze gebieden richt zich op het tot stand brengen van een stabiele structuur van lijnvormige landschapselementen in een cascomodel. Het is daartoe wenselijk om de nog bestaande elementen in stand te houden. Daar waar de inrichting van gebieden aanpassing vraagt ten behoeve van de landbouw, als belangrijkste functie, kan dat door elementen te verplaatsen. Dan moet wel worden aangesloten op aanwezige landschapselementen, zodat de gewenste stabiele structuur ontstaat. Zo ontstaat een functionele ruimtelijke structuur waarbinnen de landbouw zonder extra belemmeringen optimaal kan functioneren.

Voor het Knooppunt Arnhem-Nijmegen is, mede als bouwsteen voor het regionaal structuurplan, een landschapsonwikkelingsplan opgesteld om de landschappelijke vernieuwing aan te sturen. Deze landschappelijke vernieuwing hangt sterk samen met de nieuwe stedelijke, recreatieve en natuurfuncties in dit gebied. Door initiatieven op het terrein van landschapsbouw, bosaanleg en het realiseren van verbindingzones kan verstedelijking worden ingepast en kunnen waarden, die verloren gaan, worden gecompenseerd. Zo wordt een ecologische structuur gecreëerd, waarvan onder andere natuurontwikkeling langs de Bovenlinge deel uitmaakt.



Vanwege de ontwikkelingen in de landbouw zelf en door de grootschalige verstedelijking in het stedelijk kerngebied zullen bedrijven stoppen. Voor een naar verhouding klein aantal bedrijven is verwerving van inkomen uit natuurbeheer en recreatie een optie; de kansen hiervoor zijn geconcentreerd bij de grote rivieren waar bijvoorbeeld agrarisch natuurbeheer door begrazing bescheiden mogelijkheden biedt.

Door de geringe zuurgevoeligheid van de bodem, de gunstige bedrijfsstructuur en de ruimte is een verdere ontwikkeling van de melkveehouderij kansrijk. Het perspectief schaalvergroting op bedrijfsniveau is in beeld. Daarbij dienen met name de verkaveling, maar ook de ontsluiting en de waterhuishouding te worden verbeterd. Er zijn mogelijkheden voor de toepassing van kavelruil. Voor de ontwikkeling van fruitteelt op nieuwe locaties zijn er in de Over-Betuwe mogelijkheden, die kunnen worden vergroot door verbetering van de verkaveling. In het Montferland en het Rijk van Nijmegen worden de beleidsdoelstellingen voor ammoniak met generiek beleid in het jaar 2010 niet bereikt.

De concentratie van glastuinbouwbedrijven bij Loo-Groessen blijft functioneren, zij het dat op termijn nieuwvestiging hier in algemeenheid niet meer mogelijk is (zie daarvoor 3.4.2 onder "landbouw"). Uitbreiding kan alleen plaatsvinden bij bestaande glastuinbouw- en duurzaam voor intensieve tuinbouw ingerichte bedrijven. In het stedelijk kerngebied van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen worden ten behoeve van de glastuinbouw modern ingerichte gebieden ontwikkeld, waar ook op beperkte schaal vestiging van elders uit het streekplandeelgebied mogelijk is. Voor de uitvoering is het landinrichtingsproject Over-Betuwe-Oost een belangrijk kader, dat zich eveneens richt op de inpassing van nieuw stedelijk gebied en het scheppen van een duurzame structuur voor de landbouw.

De verbetering van de dijken vindt plaats conform het Gelders Rivierdijkenplan (GRIP). Het bieden van veiligheid en tegelijk evenwichtig omgaan met alle relevante functies en waarden aan en langs de dijk zijn daarin de uitgangspunten. Per rivier verschilt het accent.

Voor de landelijke industriezandwinning is bij Beuningen een binnendijkse locatie aangewezen. Bij de Loonse Waard is hiervoor een overgangslocatie opgenomen. Voor de regionale industriezandwinning zijn de locaties Lentse Plas-sen, Kraayenhof, Millingerwaard, Tegnagelwaard en Azewijnse Broek in beeld. Hiermee kan in de planperiode in de regionale behoefte worden voorzien.

De Lingeplassen zijn als een potentiële ontgrondingslocatie opgenomen; ander gebruik ter plaatse dat deze ontwikkeling kan belemmeren is niet toegestaan. Zij kan zowel voor de nationale (uitwisselingslocatie) als regionale zandwinning in beeld komen. Van groot belang voor het in gebruik nemen van deze locatie is het tijdig koppelen van diverse grootschalige projecten die in het stedelijk kerngebied van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen zullen worden uitgevoerd. Door economische, recreatieve, landschappelijke en stedenbouwkundige doelstellingen te combineren in een "werk met werk"-aanpak wordt de kans om alle plannen te realiseren aanmerkelijk vergroot.



#### 4.6.4 toeristisch-recreatief perspectief

Het Oostelijk Rivierengebied heeft een toeristisch-recreatief totaalpakket dat vele aangrijpingspunten biedt tot verdere uitbouw.

Zo liggen er goede kansen voor het cultuurtoerisme in de zich ontwikkelende "dubbelstad" Arnhem-Nijmegen, verder in het benutten van de mogelijkheden die de rivieren bieden (routes, stadjes) en koppeling van bestaande voorzieningen aan de natuurontwikkeling van De Gelderse Poort. Voor het stedelijk toerisme in Arnhem-Nijmegen betekent dit het accentueren van cultuurtoerisme, het bieden van congresfaciliteiten en het ontwikkelen van verblijfsmogelijkheden. Voor beide steden geldt dat de relatie tussen attracties (geconcentreerd in de Veluwerand in Arnhem-Noord en de zuidoostelijke stadsrand op de stuwwal bij Nijmegen) en de binnensteden zwak is. Dit behoeft verbetering.

In het gebied van De Gelderse Poort hangt de recreatieve ontwikkeling vooral samen met natuurontwikkeling. Ontdekking van ongereguleerde "wilde natuur" van internationale allure is hier het credo. Het gaat name met om routegebonden recreatie, extensieve voorzieningen voor dagbezoek en beperkte overnachtingsmogelijkheden. Fort Pannerden kan uitgroeien tot een centraal markeringspunt met een recreatieve functie. Bestaande accommodaties in het aangrenzende Rijk van Nijmegen en het Montferland kunnen gekoppeld worden aan de ontwikkelingen in De Gelderse Poort. Ook zijn rijksgrensoverschrijdende ontwikkelingen hier kansrijk (Reichswald, Düffelward, Kleve, Emmerich en Hoch-Elten). Wandelen en fietsen over en langs de "groene grens" worden bevorderd, waarbij het vermijden van verstoring door gemotoriseerd verkeer een uitgangspunt is. Routestructuren moeten worden verbeterd, waarbij ook de veerverbindingen zeer belangrijke schakels zijn. In de arrangementensfeer kan de samenhang van stuwwallen en rivier worden benadrukt.

Voor de doorgaande watersport tussen Maas en IJssel is de aanleg van het Betuwekanaal nodig. De landschappelijke inpassing is in het landschapsonwikkelingsplan van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen verder uitgewerkt. Het Betuwekanaal zal in het stedelijk uitloopegebied een belangrijke toeristisch-recreatieve schakel gaan vormen tussen de Waalsprong en de Lingeplassen. Niet alleen de (doorgaande) recreatietoervaart, maar ook de stedelijke waterrecreatie krijgt hiermee een belangrijke impuls. Het Betuwekanaal zal in een "werk-met-werk-" project tot uitvoering moeten worden gebracht, waarbij de nadrukkelijke voorkeur uitgaat naar een directe koppeling met de potentiële ontgrondingslocatie de Lingeplassen. Ten behoeve van de uit te voeren infrastructurele werken en stedelijke uitleglocaties zal de zandbehoefte in het Stedelijk knooppunt aanzienlijk zijn. Zowel Lingeplassen als Betuwekanaal kunnen in dat kader worden gerealiseerd. Belangrijke andere concentratiepunten voor waterrecreatie zijn het Rhederlaag en de Bijland.

In het stedelijk kerngebied van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen is ruimte voor een themapark van internationale allure. Vanwege de uitstekende ontsluiting via de weg en de potentiële aansluitmogelijkheden met bestaande stations komt een locatie ten zuiden van Beuningen daarvoor in aanmerking.

Voor de verblijfs- en intensieve dagrecreatieve voorzieningen in kwetsbare gebieden ligt het accent op kwaliteitsverbetering. Mocht het komen tot verplaat-





In het streekplandeelgebied IJsselvallei worden de economische kansen die samenhangen met de ligging aan belangrijke transportassen en de aanwezige stedelijke kwaliteiten benut. Behoud en versterking van de natuurlijke en landschappelijke kwaliteiten, die samenhangen met de overgangen van hoog en droog naar laag en nat, met bijzondere aandacht voor de Gelderse IJssel en haar unieke en waardevolle uiterwaarden, zijn de uitgangspunten voor de ontwikkelingen in het landelijk gebied.

sing van recreatiebedrijven door de aanleg van de Betuweroute, dan zal de provincie zich inspannen om een goede alternatieve locatie binnen het streekplandeelgebied te vinden.

## 4.7 beleidsbeschrijving IJsselvallei

### 4.7.1 karakteristiek en hoofddoelstelling

In het streekplandeelgebied IJsselvallei is het Gelders deel van het Stadsge-west Stedendriehoek de tweede belangrijke stedelijke concentratie binnen de provincie. Door de Stedendriehoek loopt een aantal belangrijke hoofdtransportassen. De internationale verbinding A1 tussen de Randstad, het Stedelijk knooppunt Enschede-Hengelo en Noord- en Noordoost-Europa en de A50 die de Stedelijke knooppunten Eindhoven, Arnhem-Nijmegen en Zwolle met het noorden des lands verbindt. Daarnaast is er sprake van twee intercity-railverbindingen. De aanwezige bedrijvigheid en voorzieningen en de situering van de stedelijke gebieden aan doorgaande hoofdinfrastructuur bieden goede perspectieven voor economische ontwikkeling.

De ruimtelijk-economische ontwikkeling van Apeldoorn, Deventer en Zutphen (de drie polen) vraagt een goede onderlinge coördinatie en afstemming. Bijzondere aandacht is geboden voor het tussengebied, waar duidelijk sprake is van toenemende stedelijke druk. Infrastructuur en andere ruimteclaims leiden hier tot versnippering van het landelijk gebied.

Het streekplandeelgebied IJsselvallei is een gebied met een waardevol landschap en grote natuurwaarden. De ligging tussen het Veluwemassief (hoog en droog) en de IJsseluiterwaarden (laag en nat) levert een zeer gevarieerd beeld op van landschaps- en natuurwaarden en agrarische produktievormen. Het landschap varieert van kleinschalig langs de Veluwerand tot grootschalige open gebieden meer naar het oosten. Langs de Veluwerand komen zeer grote natuurwaarden voor in en langs de sprengen en beken en in natte schraalgraslanden. In het open landbouwgebied zijn zeer waardevolle weidevogelgebieden aanwezig. Verder komen in de IJsseluiterwaarden en in het zuidelijk landgoederengebied belangrijke natuurwaarden voor. De kwaliteit van de natuur wordt in het gebied tussen Apeldoorn-Deventer-Dieren bedreigd door verdroging, terwijl in de randzone herstel van beken en sprengen noodzakelijk is. Daarnaast vormen met name in het noordelijk deel verzuring en vermesting een probleem.

Melkveehouderij is de belangrijkste produktierichting in het noordelijk deel (oostelijk van het Apeldoorns kanaal), het landgoederengebied in het zuiden en in de uiterwaarden. De gunstige bedrijfsgruottestructuur en het relatief extensieve grondgebruik bieden hier een goede basis voor een economisch duurzame landbouw. Aan de rand van de Veluwe bestaan beperkingen voor de uitgroei van bedrijven door de aanwezige natuur- en landschapswaarden.

De IJsselvallei is toeristisch-recreatief interessant door de grote landschappelijke afwisseling, de aanwezige voorzieningen (waaronder de attractiepunten in Apeldoorn), de nabijheid van het CVN, de Gelderse IJssel, de daaraan gelegen Hanzesteden en het Apeldoorns kanaal. De bekendheid als toeristisch-recreatieve regio is echter gering.



#### 4.7.2 perspectief verstedelijking

De ligging van het streekplandeelgebied IJsselvallei aan belangrijke transportassen en de goede interne ontsluiting in combinatie met stedelijke voorzieningen in een landschappelijk zeer gevarieerde omgeving bieden goede perspectieven voor een positieve economische ontwikkeling. Binnen de IJsselvallei en het aangrenzende Overijsselse gebied vervult het Stadsgewest Stedendriehoek een (boven)regionale woon-, werk- en verzorgingsfunctie.

Omdat de ruimtelijk-economische ontwikkeling van het hele gebied sterk wordt bepaald door de drie stedelijke centra als kristallisatiepunten, wordt eerst aandacht gegeven aan het stedelijk kerngebied van de Stedendriehoek. De ontwikkeling van dit gebied kan uiteraard niet los van de omgeving worden gezien.

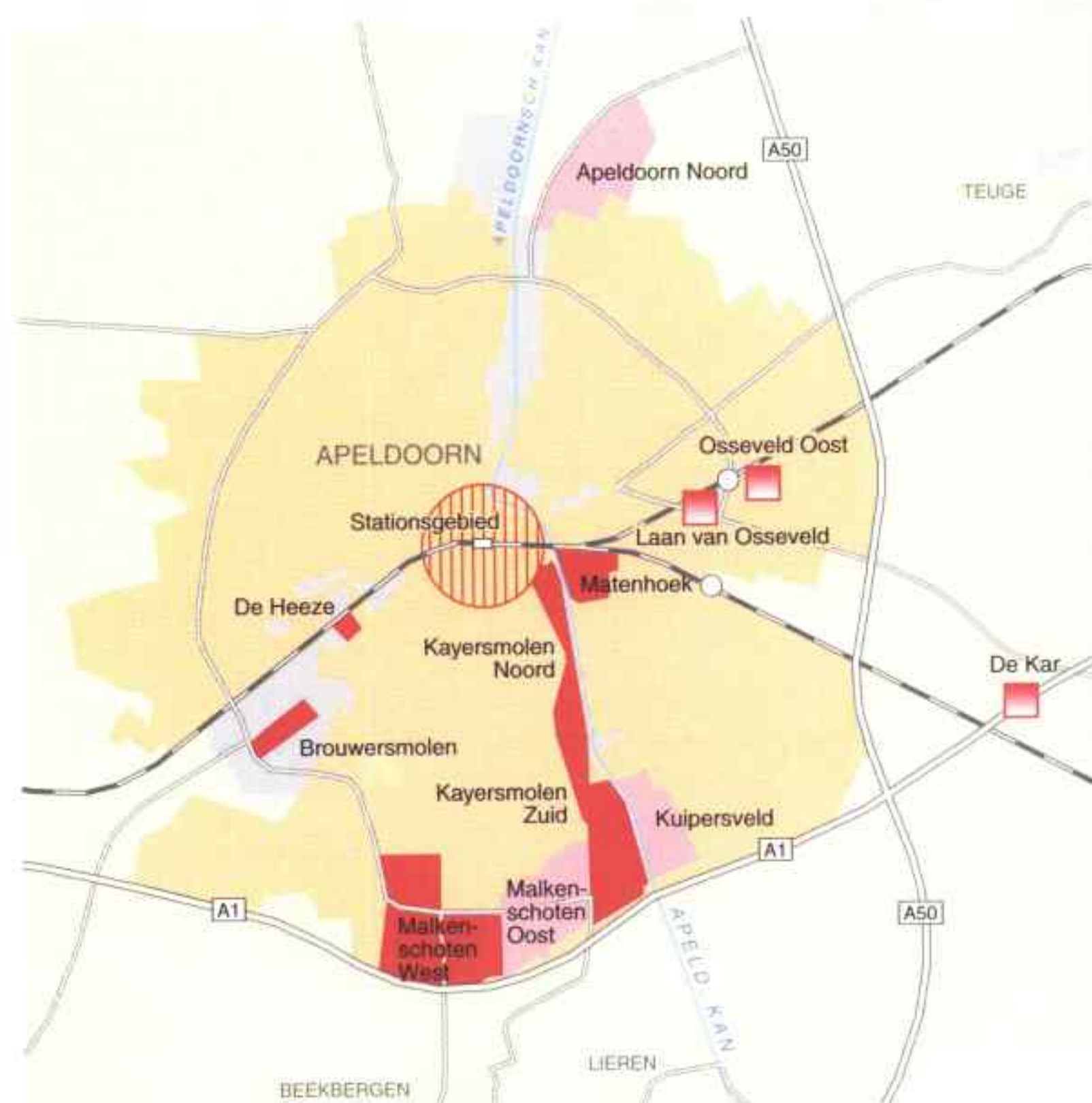
##### *stedelijk kerngebied Stedendriehoek*

Voor de stedelijke ontwikkeling van de Stedendriehoek is door de gezamenlijke overheden in dit gebied een Ruimtelijke ontwikkelingsvisie opgesteld. De centrale doelstelling daarvan is het op hoofdlijnen sturen en richting geven aan de ruimtelijke ontwikkeling, waarbij het oplossen van samenhangende ruimtelijke en economische vraagstukken van de drie steden in het licht van het behoud van de ruimtelijke kwaliteiten en het kwalitatief hoogwaardig leefmilieu gezien moet worden. Op basis van deze visie zijn met het Rijk (en de provincies) afspraken gemaakt over de ontwikkeling van VINEX-locaties. Deze afspraken zijn neergelegd in een uitvoeringsconvenant. Aan de visie zelf is een Actieplan verbonden. De Ruimtelijke ontwikkelingsvisie is in belangrijke mate uitvoeringskader voor het ruimtelijke beleid voor het stedelijke gebied.

Gezien het verschillend karakter van de drie stedelijke polen binnen het stadsgewest, waarbij omvang, functie voor de omgeving, ligging ten opzichte van hoofdinfrastructuur en kwetsbare gebieden, samenstelling van de bedrijvigheid zeer uiteenlopen, kan er geen sprake zijn van een uniforme beleidsbenadering. Wel zal, wil er een meerwaarde op grond van de stadsgeweststatus ontstaan, een goed afgestemd, complementair verstedelijkingsbeleid moeten worden gevoerd. Versterking van de centrumfuncties van de steden en zorgvuldig omgaan met de waardevolle landschappelijke structuur, het groene karakter en de identiteit van het tussengebied zijn daarbij uitgangspunten. Daarbij komt het benadrukken van de verschillende accenten van de steden de diversiteit aan stedelijke milieus in het gebied ten goede.





Dit plan spreekt zich uit over het Gelders deel van de Stedendriehoek, zonder daarbij het belang van Deventer uit het oog te verliezen. Apeldoorn vervult een bovenregionale en Zutphen een regionale functie voor zowel de zuidelijke IJsselvallei als voor een groot deel van de Achterhoek. Dit uit zich in de verstedelijkingsopgave die voor Apeldoorn beduidend zwaarder is. Apeldoorn en Zutphen staan voor een forse inbreidingsinspanning in bestaand stedelijk gebied. De uitbreidingsrichtingen voor beide steden staan indicatief op de Streekplankaart weergegeven. Bij Zutphen-oost moet de overgang van nieuw stedelijk gebied naar het kleinschalige kampenlandschap met grote zorgvuldigheid worden uitgevoerd. Hier zal ook een stedelijk uitloopgebied worden ingericht. Op de locatie De Kar zal een hoogwaardig regionaal bedrijventerrein, met ruimte voor logistieke activiteiten, worden ontwikkeld. De omvang dient in ieder geval zodanig te zijn dat aan de behoefte van de regio wordt voldaan. Ten aanzien van





PLAN

SCHAAL 1:100.000

-  A-locatie (minimale begrenzing)
-  B-locatie
-  C-locatie
-  B-locatie waar nog maatregelen nodig zijn

zowel de exacte locatie als de benodigde omvang dient in overleg met betrokken gemeenten spoedig duidelijkheid te worden verkregen. Bij Zutphen/Eefde aan het Twentekanaal dient de mogelijkheid open gehouden te worden voor de ontwikkeling van een nat bedrijventerrein.

In het kader van de VINEX-afspraken vervult Twello ten aanzien van de woningbouw een tijdelijke functie voor Apeldoorn.

Aangezien voor beide steden het ABC-locatiebeleid van toepassing is, zal het accent van de kantoorontwikkeling in de stationsomgevingen liggen (kaarten 29 en 30). Zowel het "Stationsgebied" in Apeldoorn als het "Stationsgebied" in Zutphen wordt als A-locatie ontwikkeld. In Apeldoorn zijn volwaardige B-locaties "De Heeze", "Matenhoek", "Kayersmolen-noord", "Kayersmolen-zuid", "Brouwersmolen", "Malkenschoten-west". Een B-locatie in Apeldoorn, waar nog maatregelen nodig zijn, is "De Kar". C-locaties in Apeldoorn zijn "Apeldoorn-noord", "Malkenschoten-oost", "Osseveld-oost", "Laan van Osseveld" en "Kuipersveld".

In Zutphen zijn de B-locaties, waar nog maatregelen nodig zijn, "De Houtwal" en "Deventerweg/locatie sportvelden". C-locaties in Zutphen zijn "Revelhorst" en "De Mars".

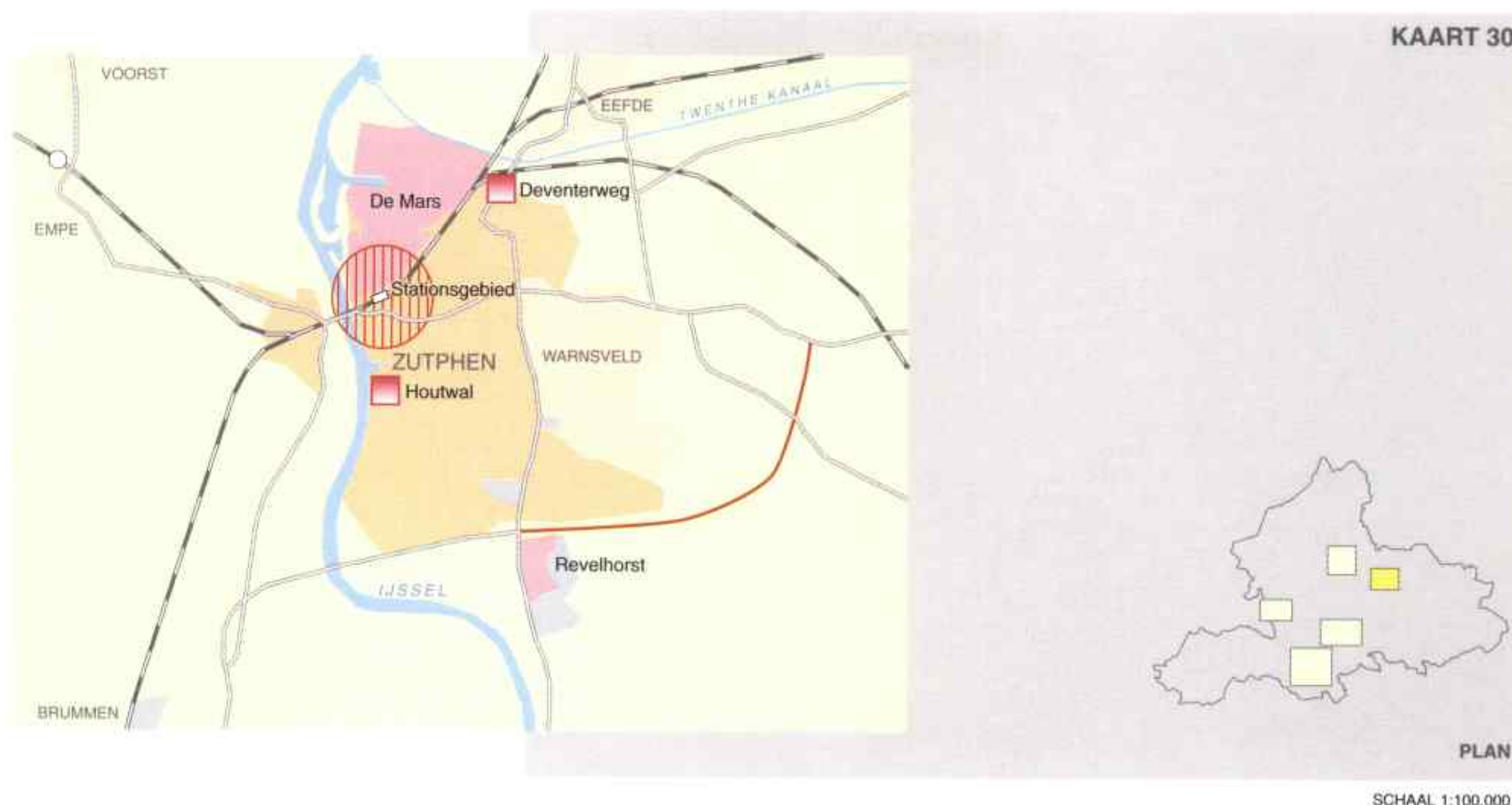
Parkeernormen voor A-locaties zijn 15 pp/100wp en voor B-locaties 30 pp/100wp. Als ingroeinorm voor parkeren wordt voor A-locaties 30 pp/100wp aangehouden en voor B-locaties 40 pp/100wp.

De bereikbaarheidsnormen voor A- en B-locaties zijn voor de Steden-driehoek als volgt vastgesteld:

-A-locatie: een minimum van 80% van het aantal inwoners binnen een straal van 20 km rond de locatie moet binnen 45 minuten met het openbaar vervoer op de locatie kunnen komen;

-B-locatie: een minimum van 55% van het aantal inwoners binnen een straal van 20 km rond de locatie moet binnen 45 minuten met het openbaar vervoer op de locatie kunnen komen.





- A-locatie (minimale begrenzing)
- C-locatie
- B-locatie waar nog maatregelen nodig zijn
- Overige collectieve bedrijventerreinen
- Doorgaande weg
- Vastgesteld trace
- Spoorlijn met station
- Gewenste (voorstads)-halte NS

Kwaliteitsverbetering van het openbaar vervoer is wenselijk in het stedelijk kerngebied. Daardoor kan de groei van de automobiliteit worden beperkt en wordt de noodzaak tot infrastructurele ingrepen in het kwetsbare middengebied gereduceerd. Bij Osseveld in Apeldoorn en bij Twello moeten spoorweghaltes worden gerealiseerd. Ook het realiseren van een NS-halte bij De Maten in Apeldoorn op het railtraject Apeldoorn-Zutphen kan bijdragen aan de gewenste mobiliteitsbeheersing.

Bij het vliegveld Teuge zijn beperkte mogelijkheden voor de ontwikkeling van luchthavengebonden bedrijvigheid, mits de effecten daarvan passen binnen de vastgestelde geluidzones.

Rond Zutphen zullen de verkeersproblemen worden opgelost met een omlegging rond Warnsveld. Onderzoek wordt verricht naar de meest wenselijke verbetering van de verkeerssituatie tussen Eefde en Zutphen, waarbij de problematiek bij De Hoven wordt betrokken.

Het landelijke middengebied van de Stedendriehoek is van betekenis voor "stedelijke" recreatie. In dit gebied zal een stedelijk uitloopgebied worden ontwikkeld. In het stedelijk uitloopgebied Apeldoorn-oost wordt voornamelijk gedacht aan bosaanleg van circa 75 hectare, waarbij aangesloten wordt op de bestaande groenstructuren in de IJsselvallei. In het stedelijk uitloopgebied Zutphen-oost is ongeveer 40 hectare bosaanleg voorzien. Deze aanleg zal aansluiten op de landgoederen en bossen van De Graafschap, waar de rijks-ecologische hoofdstructuur verder inhoud krijgt.

#### *overige stedelijke ontwikkelingen*

In de planperiode is het aanbod van lokale reguliere terreinen voldoende. Het benodigde aanbod van transport- en distributierreinen, grootschalige reguliere terreinen en hoogwaardige terreinen is nog onvoldoende planologisch geregeld. Reeds op korte termijn is het noodzakelijk een terrein voor zware bedrijvigheid te realiseren.



Voor de aan de regio gebonden bevolking dient voldoende en op de vraag afgestemde woningbouw plaats te vinden. Daarbij wordt er rekening mee gehouden dat een positieve economische ontwikkeling in een toestroom van economisch gebonden zal resulteren. Deze zullen in belangrijke mate binnen het streekplandeelgebied zelf moeten worden gehuisvest. Indien Gelderland een eventuele rijksopvangtaak moet vervullen dan zal deze binnen de stedelijke kerngebieden van het Knooppunt Arnhem-Nijmegen en de Stedendriehoek worden gerealiseerd. Dit zou reden vormen om de bestaande uitvoeringsconvenanten VINEX open te breken dan wel nieuwe bindende afspraken te maken.

De overige kernen binnen de IJsselvallei vervullen een beperkte functie en voorzien in een deel van de regionale woningbehoefte. Bij het bepalen van de ontwikkelingsmogelijkheden en uitbreidingsrichtingen moet aantasting van het CVN worden vermeden en gelden de algemene uitgangspunten van dit plan.

Gezien de concentratie van bedrijvigheid en werkgelegenheid in de papierindustrie te Eerbeek en Loenen wordt op basis van een aantoonbare en onderbouwde behoefte en passend binnen de planologische en milieuhygiënische voorwaarden van het provinciale omgevingsbeleid enige ruimte geboden voor vestiging van elders van direct aan de papierindustrie gelieerde bedrijvigheid. Nadrukkelijk zij gesteld dat deze ruimte niet mag worden benut om de eenzijdige produktiestructuur te doorbreken. De gemeente dient, gezien de kwetsbare functies en waarden in de directe omgeving, concrete voorstellen voor een dergelijke ontwikkeling in een vroegtijdig stadium aan de provincie voor te leggen. Bij Laag Soeren is in de provinciale weg een oostelijke omleiding voorzien.

#### 4.7.3 perspectief landelijk gebied

Het gebied tussen het CVN en het Apeldoorns kanaal maakt deel uit van het waardevol cultuurlandschap (WCL) Veluwe. Een ander deel van het gebied behoort tot het landelijk middengebied van de Stedendriehoek.

Behoud en ontwikkeling van de natuurdoeltypen sprengen en beken langs de rand van de Veluwe, landgoederen met bossen in het zuidelijk gedeelte van de IJsselvallei, weide- en moerasvogels in de noordelijke IJsselvallei en in gebieden langs de IJssel vormen uitgangspunt van het beleid. Op kansrijke plaatsen, gekoppeld aan de beeksystemen en landgoedstructuren, zullen ecologische verbindingen tussen de grote eenheden natte natuur langs het CVN en de uiterwaarden worden aangelegd. In delen van de IJsselvallei zijn goede ontwikkelingsmogelijkheden voor extensieve en economisch duurzame melkveehouderij en voor toerisme en recreatie.

Aan de oostrand van de Veluwe wordt een blijvende verweving van diverse functies voorgestaan, waarbij het behoud van de aanwezige natuur- en landschapswaarden een centrale plaats inneemt. Dichtslibbing van de overgang van het CVN naar de randgebieden wordt vanwege de aanwezige waarden tegengegaan. Aan de oostrand bestaan voor de instandhouding en ontwikkeling van de natuur grote kansen, mede door het schone kwelwater uit de Veluwe. Gekoppeld aan de beken en sprengen en in tegen de Veluwe gelegen natte veengebieden zullen de natuurwaarden worden vergroot. Dit gebeurt door areaalvergroting (aankopen) en aangepast agrarisch beheer. Voor verbetering van de kwaliteit van de natuur richt het beleid zich op het terugdringen van verzuring en



vermesting, bestrijding van verdroging en herstel van beken en sprengen. Om dit te bereiken is het gebied, dat tevens onderdeel uitmaakt van het WCL-Veluwe, "strategisch" actiegebied. Met het generieke milieubeleid zouden de beleidsdoelstellingen voor ammoniak in 2010 met een factor twee worden overschreden.

In de Veluwerand is voor de landbouw het perspectief "veranderen" kansrijk door de mogelijkheden voor aanvullend inkomen uit recreatie en/of natuur en landschapsbeheer. Hergebruik van vrijkomende agrarische gebouwen kan hier veranderingen in de landbouw ondersteunen. In het noorden van de IJsselvallei staat de verdere landbouwkundige ontwikkeling centraal, met vanwege de aanwezige waardevolle weidevogelgebieden plaatselijk aangepast gebruik. Deze gebieden dienen te worden veiliggesteld door het behoud van openheid, rust, waterkwantiteit en -kwaliteit (peilen en kwelsituaties). Plaatselijk bestaan mogelijkheden om zowel voor landbouw en natuur de grondwaterstand te verhogen. De landbouwkundige ontwikkeling wordt ondersteund door verbetering van de externe produktie-omstandigheden. Behoud en versterking van de landschappelijke structuur behoeven daarbij ook aandacht. Een belangrijk instrument voor realisering van de gebiedsdoelen is het landinrichtingsproject Epe-Vaassen.

In het landelijk middengebied van de Stedendriehoek zal een aantrekkelijk stedelijk uitloopgebied met een sterke recreatieve medegebruiksfunctie worden ontwikkeld, waarvoor landschapsvernieuwing, onder andere bij het dagrecreatieconcentratiepunt Bussloo, en het verbeteren van de bereikbaarheid met openbaar vervoer en fiets noodzakelijk zijn.

In de zuidelijke IJsselvallei is behoud van de landschappelijke structuur (het half-open landschap) en de aanwezige natuurwaarden in dit gebied met landgoederen, bossen, landbouwgronden, lanenstelsels en houtwallen uitgangspunt. Voor de ontwikkeling van een economisch duurzame melkveehouderij bestaan hier kansrijke mogelijkheden. Voor verbetering van de kwaliteit van de natuur in landgoederen, bossen en beeksystemen zullen verbindingzones worden gerealiseerd en zal bestrijding van verdroging en herstel van beken en sprengen plaatsvinden. In verband met benedenstrooms gelegen natuur dient in het regionale beïnvloedingsgebied rekening gehouden te worden met effecten van ontwikkelingen op de waterkwantiteit en -kwaliteit. Versterking van het recreatief medegebruik wordt nagestreefd. Om deze doelen te kunnen bereiken is het gebied "strategisch" actiegebied. In de noordelijke IJsselvallei bevindt zich een kleinschalig landschap dat visueel weinig herkenbaar meer is (kaart 15, p.82). Er komen veel karakteristieke kavelpatronen voor. Deze zijn richtinggevend bij herstel en vernieuwing van het landschap.

Voor de verbetering van de dijken is het Gelders Rivierdijkenplan (GRIP) uitgangspunt. Het bieden van veiligheid en tegelijk evenwichtig omgaan met alle relevante functies en waarden langs de dijk is het centrale doel. Per rivier verschilt het accent. In delen van de uiterwaarden van de Gelderse IJssel zal groot-schalige natuurontwikkeling, deels gecombineerd met extensieve agrarische en recreatieve gebruiksvormen, tot stand worden gebracht. Voor de regionale industriezandwinning is de locatie Vaalwaard aangewezen.



#### 4.7.4 toeristisch-recreatief perspectief

De innige band tussen Hanzesteden en -stadjes en de rivier is een uitstekende basis om het gebied toeristisch-recreatief verder te ontwikkelen. Veel energie moet worden gestoken in naamsbekendheid en imagoverbetering van het toeristisch-recreatief produkt. Het samen met Overijssel daadkrachtig voortzetten van en verder invulling geven aan het Hanzeproject is van groot belang. Combinaties van watersport, fietsen, cultuurtoerisme en verblijf in de steden en stadjes lijken perspectiefrijk. Daarbij is ook de ligging als verbindende schakel tussen de grote watersportgebieden in het noorden, westen en zuiden van het land een gegeven dat kan worden aangegrepen. Er bestaan goede kansen voor stedelijk en cultuurtoerisme in de "driestad" Apeldoorn-Zutphen-Deventer, mede in relatie tot de ligging op en grenzend aan de Veluwe en aan de IJssel.

Behalve aan de IJssel (en de IJsseldijken) zelf kan profilering worden ontleend aan de overgang van Veluwemassief naar het rivierdal. In het zuidelijk deel van dit overgangsgebied en, noordelijk van Apeldoorn, in het gebied tussen Veluwerand en kanaal bestaan uitstekende mogelijkheden voor extensieve recreatie. Deze gebieden zijn voor een belangrijk deel "strategisch" actiegebied, terwijl het noordelijk deel ook binnen het WCL-Veluwe valt. Beide vormen van extra beleidsinspanning moeten worden aangegrepen om de spanning tussen landbouw, recreatie en natuur te verminderen en deze functies meer ten dienste van elkaar te ontwikkelen. De functie van het Apeldoorns kanaal als belangrijk structurerend en cultuurhistorisch fenomeen kan verder worden uitgebouwd als een toeristisch-recreatieve schakel. Recreatieve gebruiksmogelijkheden van het kanaal kunnen in combinatie met drinkwaterwinning en natuur verder worden ontwikkeld.

Ontwikkeling van toeristisch-recreatieve voorzieningen in de IJsselvallei kan bijdragen aan vermindering van de druk op het CVN. Plaatselijk kan vrijkomende agrarische bebouwing worden benut voor recreatieve doeleinden.

#### 4.8 beleidsbeschrijving Achterhoek

##### 4.8.1 karakteristiek en hoofddoelstelling

Het streekplandeelgebied Achterhoek is gelegen tussen de stedelijke concentraties Knooppunt Arnhem-Nijmegen, Stadsgewest Stedendriehoek en Knooppunt Enschede-Hengelo. Aan deze ligging zijn kansen voor de versterking van de eigen economische structuur, van de woonfunctie en van het toeristisch-recreatief produkt verbonden.



De Achterhoek heeft een duidelijk eigen karakter, een eigen identiteit en unieke kwaliteiten, die worden ontleend aan het coulissenlandschap, de kleinschaligheid, het rijke cultuurhistorisch erfgoed, de grote ecologische waarden (beken en landgoederen), de sterke agrarische structuur, het dichte netwerk van wegen, paden en beeksystemen en de grote spreiding van wonen en werken over vele, veelal gelijkwaardige, kernen.

In de Achterhoek is sprake van enkele structurele ontwikkelingen die de kwaliteiten, de voorzieningen en de leefbaarheid van het gebied onder druk zetten. Vanwege het ontbreken van hoger onderwijsvoorzieningen en van voldoende



de werkgelegenheid voor hoger opgeleiden vertrekken er relatief veel jongeren uit het gebied. Binnen Gelderse verhoudingen is hier, mede daardoor, sprake van een eerder optredend vergrijzingsproces dan in andere delen van de provincie. De produktiestructuur in de Achterhoek wordt gedomineerd door industrie en met de landbouw verbonden bedrijvigheid. Stuwende dienstverlening is ondervertegenwoordigd. Vanwege de aard van de agrarische bedrijvigheid, de bodemgesteldheid en de ecologische waarden bestaat er een enorme spanning tussen landbouw, natuur en milieu. Deze spanning zal met het generieke milieubeleid niet worden doorbroken.

Hoewel het streekplandeelgebied gunstig is gelegen tussen stedelijke concentraties moet de ontsluiting van een groot deel van het gebied worden verbeterd. Aansluiting van het oostelijk deel van de Achterhoek op het nationale hoofdwegennetwerk is absoluut noodzakelijk om de in het gebied aanwezige economische kansen en potenties te verzilveren.

De belangrijkste takken van landbouw zijn de melk- en intensieve veehouderij. Door de grote veedichtheid in de melkveehouderij en de aanwezige intensieve veehouderij is er sprake van een forse mestoverschotproblematiek. Daarnaast bestaat er een grote druk op de grondmarkt. Voor een deel van de melk- en intensieve veehouderijen zijn groeikansen aanwezig. Deze groei is afkomstig van bedrijven die stoppen. In gebieden met landschappelijk waardevolle structuren en/of waardevolle natuur bestaan kansen voor aanvullende inkomensverwerving uit natuur en landschap en recreatie. Een uitgekiend waterbeheer biedt kansen voor het voortbestaan van landbouw en natuur in verwevenheid.

Het aantrekkelijke landschap, de vele cultuurhistorische en monumentale structuren en objecten, het dichte netwerk van wegen en paden, de aanwezige kleinschalige voorzieningen en de gebiedseigen gebruiken en kwaliteiten zijn de ingrediënten voor de ontwikkeling van toerisme en recreatie.

Een stimulerend beleid, waarbij de eigen kracht en kwaliteiten van het gebied ten volle worden ingezet om de beleidsdoelen te realiseren, moet ervoor zorgen dat de Achterhoek wel "het onverwachte", maar niet het onbekende Nederland blijft.

#### **4.8.2 perspectief verstedelijking**

Om de ligging tussen de grote stedelijke centra als een voordeel te kunnen benutten, is optimale bereikbaarheid een voorwaarde. De doortrekking van de A15/18 zal in deze planperiode een stuk dichterbij, liefst in uitvoering moeten worden gebracht. Dit zal niet lukken door enkel te stellen dat "het" moet. De regio zal alle bestuurlijke, economische en politieke krachten (binnen en buiten het gebied) moeten bundelen, creatief aan fondsenwerving doen en inspelen op zich aandienende mogelijkheden om de uitvoering naar voren te halen. De provincie is bereid op projectbasis hierin een coördinerende en stimulerende rol te vervullen.

Het provinciale verstedelijkingsbeleid anticipeert als het ware op de doortrekking van de A15/18 door vooral ruimte voor regionaal-economische ontwikkelingsmogelijkheden te bieden in kernen gelegen aan de A18/Twenteroute. Daarnaast kan van de spoorverbinding Arnhem-Winterswijk een economische

Het stimuleren van de economische ontwikkeling door gebruik te maken van de omgevingskwaliteiten van het gebied als vestigingsfactoren en door het benutten van de ligging tussen stedelijke concentraties is uitgangspunt. Het doortrekken van de A15/18 is daarbij een speerpunt. Behoud en verbetering van ecologische en landschappelijke waarden in samenhang met een duurzame landbouwstructuur zal door middel van actief beleid ondermeer in een aantal gebiedsprocessen worden gerealiseerd.



impuls uitgaan, zeker wanneer het traject Zevenaar-Doetinchem wordt verdubbeld en geëlectrificeerd. Voorwaarde is wel dat ook het resterende deel een voldoende openbaar vervoervoorziening blijft.

Doetinchem vervult voor de Achterhoek een regionale functie op het gebied van wonen, werken en verzorging. De stad zal als trekker van de regio moeten fungeren. Naast Doetinchem, Winterswijk, Lochem, Groenlo en Lichtenvoorde, maken Varsseveld en Aalten (met een aan de spoorligging gekoppelde opgave), deel uit van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur van Gelderland. Dit betekent dat deze kernen een verstedelijkingsopgave moeten vervullen en dat het locatiebeleid voor kantoren en bedrijven van toepassing is.

In Doetinchem zijn als kantorenlocaties onderscheiden "Busstation", "Tradecenter" en "NS-stationsomgeving". Als bedrijvenlocatie is dat "Wijnbergen".

In Winterswijk zijn kantorenlocaties "Stationsgebied" en "Schaapskamp" en bedrijvenlocaties "Veeneslat", "Misterweg" en "Misterweg/Rondweg". In Lochem is het "Stationsgebied" kantorenlocatie, terwijl "Station/Stijgoord" en "Aalsvoort" als bedrijvenlocaties worden aangemerkt. De bedrijvenlocaties in Groenlo zijn "Den Sliem", "Brandmate" en "t Grolsch". In Lichtenvoorde is "De Kamp-Zuid" de bedrijvenlocatie waarvoor locatiebeleid geldt; in Varsseveld is dat "Hofskamp" en in Aalten zijn dat "Industrieterrein I, II, III en IV", "t Broek" en "Aalten-Zuid".

Op korte termijn dreigt er een aanbodtekort van transport- en distributieterreinen, hoogwaardige bedrijventerreinen, grootschalige reguliere terreinen en van zwaar bedrijventerrein. Het aanbod van lokaal regulier terrein lijkt in de A15/18-zone (Doetinchem-Eibergen) en in de zuidelijke Oude IJsselstreek vooralsnog voldoende. Ook buiten deze "stedelijke" zones is voor de langere termijn een ruim aanbod van lokaal regulier terrein aanwezig.

Voor de aan de regio gebonden bevolking dient voldoende en op de vraag afgestemde woningbouw plaats te vinden. Het benutten van de economische ontwikkelingskansen, vooral als hooggekwadificeerde werkgelegenheid aan het gebied kan worden gebonden, kan enige positieve effecten hebben op de geschetste demografische processen in het gebied. Uit een oogpunt van leefbaarheid van het platteland en het instandhouden van de verzorgende voorzieningenstructuur is een beperkt binnenlands vestigingsoverschot voor het streekplandeelgebied acceptabel. De doelgroep jong-gepensioneerden van elders verdient om die reden serieuze aandacht binnen het regionale volkshuisvestingsbeleid.

In de kernen behorend tot de provinciale ruimtelijk-economische hoofdstructuur kan bedrijventerrein worden aangeboden aan nieuwvestigende bedrijven van buiten het streekplandeelgebied. In de andere kernen is dat niet het geval, zij bieden ruimte aan lokale bedrijvigheid ten behoeve van uitbreiding, verplaatsing en starten.

Doetinchem als "trekker van de regio" moet zijn regionale functie waarmaken. De verstedelijkingsopgave sluit aan bij deze functie. Doetinchem kan bij het uitvoeren van de opgave ondersteuning zoeken bij de kernen in de zuidelijke



Oude IJsselstreek. Dit sterk verstedelijkte gebied met zijn industriële traditie kan een aanvullende rol spelen. De provincie zal hiertoe een initiatief nemen en op grond van een voorstel met de betrokken gemeenten overleg starten. Het opstellen van een afsprakenkader resulterend uit een intergemeentelijke visie op de toekomstige verstedelijking van het gebied staat daarbij voor ogen. Ook de toekomstige ontwikkeling van het gebied tussen Doetinchem en Wehl zal deel uitmaken van deze visie. Een integrale benadering van de verkeerssituatie zal een aantal majeure verkeer- en vervoersknelpunten in en om Doetinchem op moeten lossen. De intergemeentelijke verstedelijkingsvisie zal als streekplanuitwerking worden vastgesteld. Specifieke aandacht is nodig voor de ruimtelijke en verkeerstechnische consequenties van de nieuwe aansluiting van Emmerich/Netterden op de (Duitse) A3, de verdere ontwikkeling van de logistieke activiteiten bij Bergh-Emmerich, de verbinding van dit economische cluster met Doetinchem en de verkeersproblematiek bij Zeddam. De provincie zal samen met andere betrokkenen door middel van een integrale aanpak naar oplossingen zoeken.

In de stedelijke uitbreiding van Doetinchem (De Huet, Wijnbergen-Dichteren) is een stedelijk uitloopgebied voorzien van enkele tientallen hectares. Daarin wordt aangesloten op de ecologische verbindingszone naar de bossen bij Hummelo en Keppel. Nadere planvorming zal in het kader van de intergemeentelijke verstedelijkingsvisie plaatsvinden.

Winterswijk, Groenlo en Lichtenvoorde vervullen een subregionale functie voor hun omgeving, waarbij een "grootschalige" ontwikkeling van de woon- en werkfunctie van Winterswijk aan ruimtelijke beperkingen onderhevig is vanwege de grote ecologische en landschappelijke waarden in de directe omgeving. Ten aanzien van de ontwikkeling van een regionaal bedrijventerrein in de omgeving van Groenlo wordt nader onderzoek verricht. Wanneer, mede op grond van de onderzoeksresultaten, wordt besloten dat voor dit deel van de Achterhoek deze regionale voorziening bij Groenlo zal worden gerealiseerd, zullen de daarbij samenwerkende gemeenten en de provincie nadere afspraken maken over noodzakelijke investeringen in verkeer- en vervoervoorzieningen en de van de economische functie afgeleide woningbouwbehoefte en de verdeling daarvan over de kernen.

Varsseveld en Aalten vervullen op grond van potenties en ligging aan een "hoogwaardige" openbaar vervoervoorziening een subregionale functie. Voor Varsseveld is ook de ligging aan de A18 van belang. Deze subregionale functie komt vooral in bedrijventerreinontwikkeling en daarmee samenhangende woningbouw tot uitdrukking. Voor de Achterhoek is de ontwikkeling van 's-Heerenberg-Emmerich tot een regionaal logistiek en vervoerscentrum van belang. Hier kan een economische impuls voor een wijde omgeving van uitgaan. De grensligging van de Achterhoek biedt specifieke kansen voor het ontwikkelen van een functioneel-ruimtelijk netwerk met Duitse kernen. Steden als Emmerich, Bocholt en Borken vervullen in de grensstreek een zekere werkgelegenheids- en verzorgingsfunctie, evenals dat omgekeerd voor Doetinchem, Winterswijk en andere kernen geldt. Zo zullen in het provinciale ruimtelijk-economische beleid Dinxperlo en Süderwick bijvoorbeeld als één kern worden beschouwd. Afstemming van openbaar vervoervoorzieningen moet blijven plaatsvinden, maar ook maatregelen inzake mobiliteits-, locatie- en parkeerbe-



---

leid moeten op elkaar worden afgestemd om ongewenste concurrentieverhoudingen te voorkomen. De bestaande bestuurlijke contacten met de Regierungspräsidenten van Düsseldorf en Münster kunnen daarin dienst doen.

Lochem heeft voor de noordelijke Achterhoek een subregionale werkgelegenheids- en verzorgingsfunctie. De ligging van Lochem aan de spoorlijn Zutphen-Hengelo-Enschede en aan het Twentekanaal biedt goede perspectieven voor verdere uitbouw van die functie.

De overige kernen in de Achterhoek vervullen een beperkte functie en voorzien in een deel van de regionale woningbehoefte. Bij het bepalen van ontwikkelingsmogelijkheden en uitbreidingsrichtingen moet rekening worden gehouden met landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten en mogen kwetsbare functies niet worden aangetast. De algemene uitgangspunten van dit plan gelden hierbij.

De ruimtelijke structuur en het diffuse patroon van relaties resulteren in een matige openbaar vervoervoorziening in grote delen van het landelijk gebied van de Achterhoek. De mogelijkheden voor het terugdringen van de automobiliteit zijn in dit streekplandeelgebied dan ook beperkt. Door (sub)regionale verstedelijkingsopgaves te koppelen aan de bestaande openbaar vervoersvoorzieningen wordt een vervoersalternatief geboden voor autogebruik en wordt het draagvlak van de bestaande voorzieningen ondersteund en de kans op kwaliteitsverbetering vergroot. Vraagafhankelijke systemen als aanvulling op regulier trein- en busvervoer zullen moeten worden ontwikkeld om bereikbaarheid en leefbaarheid van grote delen van het gebied in stand te houden.

Verbetering van het wegennet vindt plaats met de tweede fase van de omlegging Lochem en de omlegging Zelhem. Een deel van de verkeersproblematiek van Ruurlo kan worden opgelost door de aanleg van een verbindingsweg tussen de N319 en de N315. Deze verbindingsweg wordt in samenhang met woningbouwontwikkeling beschouwd. Het tracé is nog onderwerp van studie.

#### **4.8.3 perspectief landelijk gebied**

De karakteristieke verweving van functies in grote delen van de Achterhoek biedt kansen om functies, die elkaar versterken, te koppelen. Daarbij zijn de combinaties natuur-bos-drinkwaterwinning en natuur-landschap enerzijds en openluchtrecreatie en aangepaste vormen van landbouw anderzijds kansrijk. De provincie zal bevorderen dat dit soort kansen voor een duurzame koppeling van functies wordt benut.

In Winterswijk en omgeving en in De Graafschap komt de grootste mate van verweving voor. Hier worden ook de belangrijkste natuurwaarden aangetroffen. In paragraaf 4.8.5 wordt op deze beide gebieden uitvoerig ingegaan.

In het midden en zuiden van de Achterhoek is sprake van een sterke landbouw waar veel bedrijven kunnen doorgroeien naar een omvang, die economische en ecologische duurzaamheid garandeert. Een deel van de bedrijven zal stoppen, waardoor andere kunnen groeien. De landbouw is hier richtinggevend voor de verkaveling en waterhuishouding.



In het gehele streekplandeelgebied zijn perspectieven voor de ontwikkeling van streekeigen produkten die (wellicht onder eigen keurmerk) kunnen worden vermarkt, waarbij het steeds sterker wordend imago van de Achterhoek kan worden gebruikt. In grote delen van de Achterhoek is sprake van landbouw binnen landschappelijk waardevolle structuren die de regionale identiteit sterk meebepalen. Waar nodig dient landschappelijke vernieuwing plaats te vinden in samenhang met verbetering van de agrarische produktiestructuur. Behoud en plaatselijk herstel van de karakteristieke landschapsstructuur is daarbij een uitgangspunt. Ter verbetering van de agrarische productie-omstandigheden kunnen incidenteel landschapselementen worden verplaatst, zodanig dat de structuur duurzamer wordt.

Naar verhouding zijn er veel mogelijkheden voor verwerving van aanvullende inkomsten uit recreatie, natuur en landschap. De beste mogelijkheden daartoe bestaan in Winterswijk en omgeving en in De Graafschap.

Plaatselijk bestaan mogelijkheden om zowel voor de landbouw als voor de natuur de grondwaterstand te verhogen. In de twee in voorbereiding zijnde ruilverkavelingen Hupsel-Zwolle en Beltrum-Eibergen zal de inrichting beter in overeenstemming met de functies (hier voornamelijk landbouw) gebracht worden. Ook voor Eibergen-Oost is landinrichting voorzien.

Belangrijke natuurdoeltypen zijn hoogveenkernen, gradiëntrijke voedselarme dekzandgebieden en restanten van broek en heide. De meeste natuurwaarden zijn te vinden in de lager gelegen natte gedeelten en de hoger gelegen delen die weinig ontwaterd zijn, bijvoorbeeld het Ampense Veld bij Lochem. Zeer waardevolle natte landnatuur komt behalve in Winterswijk en omgeving en De Graafschap voor in het gebied de Zumpe nabij Doetinchem. Zeer waardevolle waternatuur bevindt zich in de beken (kaart 9, p.70). In de Achterhoek liggen verspreid enkele specifieke ecologisch waardevolle gebieden, zoals de broekontginningen rondom Mariënveld met boomkikkerpopulaties, Koolmansdijk, Kooierveld en het Aaltense Goor. Het veiligstellen en verbeteren van deze gebieden en hun kwaliteiten is uitgangspunt van beleid.

De landschapsstrategie van behoud geldt voor grote delen van De Graafschap, de omgeving Winterswijk, Neede-Eibergen en het gebied Hummelo-Keppel waar veel landgoederen voorkomen. In deze gebieden is de behoudstrategie voornamelijk gericht op kleinschalige en gesloten landschappelijke structuren. Daarnaast dient het overwegend open karakter van de complexen van essen en andere oude bouwlanden te worden behouden. Kenmerkend voor grote delen van de overige Achterhoek is de aanwezigheid van bosjes en houtwallen, die echter een weinig herkenbaar patroon (meer) vormen. De strategieën aanpassing en vernieuwing tot een samenhangende structuur van deze bosjes en houtwallen is hier van toepassing. In het bijzonder in het gebied tussen Winterswijk, De Graafschap en Neede/Borculo, het gebied tussen Varsseveld en Doesburg en enkele kleinere gebieden komen weliswaar weinig herkenbare landschappen voor, maar die bevatten wel vele elementen van hoge kwaliteitswaarde (kaart 15, p.82). Het beleid in deze gebieden richt zich op het tot stand brengen van een stabiele structuur van lijnvormige landschapselementen in een cascomodel. Het instandhouden van de bestaande elementen is gewenst. Daar waar de inrichting van deze gebieden aanpassingen vraagt ten behoeve van de



landbouw, als belangrijkste functie, kunnen elementen worden verplaatst. Hierbij moet worden aangesloten op aanwezige landschapselementen zodat de gewenste stabiele structuur ontstaat. Op deze wijze krijgt een functionele ruimtelijke structuur vorm, waarbinnen de landbouw zonder extra belemmeringen optimaal kan functioneren.

In de gebieden Hummelo-Keppel en Neede-Borculo bestaan clusters van grote natuurwaarden en potenties voor verdere ontwikkeling van de natuur. Voor Hummelo-Keppel gaat het om de aan de rivierduinen van de Oude IJssel, en een natte rand daaromheen, gebonden natuur. Voor Neede-Borculo gaat het om natuur in een waardevol cultuurhistorisch landschap. In beide gebieden worden met regulier beleid de natuurdoelen niet bereikt door een blijvend te zware milieubelasting, daarom zijn het "strategische" actiegebieden. Voor beide gebieden ligt een accent op bestrijding van verdroging en verzuring.

#### **4.8.4 toeristisch-recreatief perspectief**

Er bestaan goede mogelijkheden voor de ontwikkeling van een breed "platelandstoeristisch" produkt, dat is gebaseerd op het cultuurhistorisch en landschappelijk erfgoed van de Achterhoek. Dat erfgoed bestaat uit het aantrekkelijke kleinschalige landschap en de cultuurhistorisch interessante stadjes, dorpen, kastelen en havezathen en andere bouwwerken, maar ook de waardevolle in stand gehouden tradities dragen bij aan het "produkt Achterhoek".

Het naar verhouding kleinschalige karakter van de verblijfsrecreatie sluit goed aan op het karakter van het landschap en de nederzettingen. Kleinschalige vormen kunnen verder worden uitgebouwd. Verbreding door relatief nieuwe vormen als verblijf bij de boer en "Bed and Breakfast" is kansrijk. Kwaliteitsvergroting van de bestaande verblijfsrecreatieve bedrijven staat voorop, maar er zijn in delen van het gebied ook mogelijkheden voor nieuwvestiging. De beleidsbeschrijving landelijk gebied is daarbij uitgangspunt.

Wandelen, fietsen, paardrijden en kanovaart zullen verder worden bevorderd. Ook voor survival-achtige activiteiten leent het gebied zich uitermate goed. Het fijnmazige netwerk van paden, wegen en waterlopen biedt vele mogelijkheden om op voort te bouwen. De karakteristieke zandwegen moeten daarbij zoveel mogelijk in stand worden gehouden. Het ontwikkelen van nieuwe en versterken van bestaande routestructuren wordt opgepakt door meekoppeling met natuur- en bosontwikkeling, door verbetering van de toegankelijkheid van het agrarisch gebied, het gebruikmaken van de mogelijkheden die landgoederen bieden, het ontwikkelen van kleinschalige voorzieningen en door het realiseren van verbindingen tussen bezienswaardigheden. Daarbij zijn vooral die bezienswaardigheden interessant, die deel uitmaken van het Achterhoekse erfgoed, zoals havezathen, scholtengoederen, watermolens, kastelen en landhuizen, ijzergieterijen en stoomzaagmolens en ook (voormalige) boerderijen die als oudheidkamer of museum zijn ingericht.

De grensligging kan nadrukkelijk worden benut om relaties te leggen met toeristisch-recreatieve mogelijkheden in Overijssel en Duitsland. Met name in de relatie met het aangrenzende en qua karakter en geschiedenis verwante Duitse gebied is veel te verbeteren, niet in het minst in de informatieve sfeer. De ligging aan de rijksgrens, met beken en riviertjes die vanuit Duitsland het gebied



binnenstromen en een overeenkomstig, dikwijls nog gaver en oorspronkelijker, landschap aan de overzijde van de grens, nodigt uit tot rijksgrensoverschrijden-de initiatieven voor ontwikkeling van toerisme en recreatie. Wandelen en fietsen over en langs de "groene grens" worden verder bevorderd, waarbij het vermijden van verstoring door gemotoriseerd verkeer een uitgangspunt is. De relatie met het Montferland en de oude bezittingen van het Huis Bergh is van belang voor de totale toeristisch-recreatieve structuur van de Achterhoek.

De mogelijkheden die boven zijn geschetst voor de gehele Achterhoek zijn in Winterswijk en omstreken en in De Graafschap in versterkte mate aanwezig, waarbij echter de ontwikkeling vanwege de grote natuurwaarden beheerst en selectief benut dienen te worden. Voor beide gebieden geldt dat er een sterke concentratie van landgoederen voorkomt, die mogelijkheden biedt voor wandelen, fietsen en andere vormen van extensieve recreatie, en tevens voor dagbezoek en kleinschalig verblijf.

#### **4.8.5 twee specifieke gebiedsperspectieven**

Het landelijk gebied van de Achterhoek kent twee deelgebieden, Winterswijk en omgeving en De Graafschap, die afzonderlijke aandacht vragen. Dit vanwege de complexe problematiek en de nog sterkere verwevenheid van functies, die tot uiting komt in het kleinschalige landschap, de grote natuurwaarden en -potenties, de specifieke waterhuishoudige situatie en de grote mogelijkheden voor op een aantrekkelijke omgeving gebaseerd toerisme en recreatie. Met name om de spanning tussen landbouw en natuur-landschap te verminderen zijn beide gebieden "strategisch" actiegebied. In beide gebieden wordt, door middel van een ROM-achtige aanpak, een gebiedsproces doorlopen dat binnen het kader van dit plan de ruimte heeft om de beoogde doelen te realiseren.

##### *perspectief Winterswijk en omgeving*

Karakteristiek voor Winterswijk is het systeem van beken dat de ruimtelijke structuur bepaalt en daarmee nieuwe ontwikkelingen stuurt. In en aan de beken liggen de belangrijkste natuurdoelstellingen. In de tussenruimte heeft de landbouw ontwikkelingsmogelijkheden.

Winterswijk en omgeving is in het Structuurschema Groene Ruimte aangegeven als een waardevol cultuurlandschap (WCL). In het gebiedsperspectief voor het WCL-Winterswijk zijn de doelen op gebiedsniveau uitgewerkt. Dit plan neemt deze over. Het gebied is tevens "strategisch" actiegebied.

In het WCL-gebied staat een geïntegreerde en streekeigen ontwikkeling van landbouw, bosbouw, natuur, landschap, cultuurhistorie, recreatie en toerisme voorop. Duurzaamheid voor landbouw, natuur en landschap is daarbij een kernbegrip.

Binnen het WCL-kader wordt een "bottom-up-proces" ontwikkeld, waarin "de ondernemer" een centrale plaats inneemt. Dit vergt een andere benadering van de inzet van het Relatienota-instrumentarium. De uitwerking van reservatsbeheer en natuurontwikkeling met behulp van servituten zal worden onderzocht. Er komt een "ruime-jas" begrenzing voor beheersgebieden. Herschikking van produktierechten in relatie tot reservaten en beheersgebieden is een belangrijke uitdaging voor dit WCL.



Agrarische bedrijven ontwikkelen zich tot een duurzame omvang. Door de autonome ontwikkeling en het realiseren van natuurdoelen zullen er echter relatief veel bedrijven krimpen of stoppen en daarmee produktieruimte vrijmaken voor blijvende bedrijven. Goede mogelijkheden zijn er eveneens voor het verwerven van aanvullend inkomen uit natuur, landschap en recreatie.

De beeksystemen kunnen verder tot ontwikkeling worden gebracht door ondermeer de aanleg van nieuw bos op daarvoor geschikte plaatsen. Voor de hydrologische veiligstelling en het herstel van de natuur bestaan goede mogelijkheden doordat de keileemlaag in de ondiepe ondergrond kleinschalig maatwerk mogelijk maakt bij de toepassing van de watersysteembenadering. Deze mogelijkheden zullen optimaal worden benut.

De zeer kleinschalige landschapsstructuur wordt gehandhaafd en hersteld, waarbij speciale aandacht uitgaat naar een belangrijk cultuurhistorisch fenomeen als de scholtegoederen, die karakteristiek en uniek zijn voor het gebied rond Winterswijk. Blijvende herkenbaarheid van de onderscheiden landschapstypen vraagt aandacht.

Er is ruimte voor extensieve recreatie op basis van het aantrekkelijke landschap. Hierbij gaat het om wandelen, fietsen en paardrijden. De ligging aan de rijksgrens kan toeristisch-recreatief, maar ook voor natuurontwikkeling verder worden benut. Grensoverschrijdende bestuurlijke contacten met het Regierungsbezirk Münster zullen daartoe worden geïntensiveerd.

Een aantal van de doelen voor Winterswijk zal worden bereikt via de in voorbereiding zijnde herinrichting Winterswijk-Oost.

#### *perspectief De Graafschap*

Evenals Winterswijk en omgeving is De Graafschap zowel een waardevol cultuurlandschap als een "strategisch" actiegebied. Het gebiedsproces bevindt zich nog in een oriënterend stadium. Het WCL-gebied De Graafschap zal aanzienlijk meer gebied omvatten dan het daarbinnen gelegen landelijk gebied A en B. Bevorderd wordt dat het WCL ook het gebied Hummelo-Keppel omvat. De provincie zal de begrenzing, die de stuurgroep vaststelt, overnemen. Gewenste activiteiten in de gebieden buiten landelijk gebied A en B worden ondersteund als deze een bijdrage leveren aan de gewenste doelen in deze gebieden.

In het kader van het te ontwikkelen gebiedsperspectief zal op een lokale schaal concreet inhoud worden gegeven aan de doelstellingen zoals aangegeven in dit Streekplan. In verband met de provinciale wens om een breed draagvlak voor het beleid in dit waardevolle cultuurlandschap te ontwikkelen, wordt de stuurgroep de ruimte geboden de gestelde doelen te bereiken op een wijze die past bij het gebied. Essentieel blijven de doelstellingen (behoud en versterking van de natuur- en landschapswaarden, verbeteren van de milieucondities ten behoeve van de natuur en de totstandkoming van een duurzame landbouw) die in het gebiedsperspectief zullen worden vertaald in concrete uitvoeringsactiviteiten. Hierbij is het gebiedsperspectief het kader voor de uitvoering.

Op projectbasis zullen vernattingsprojecten ten behoeve van de natuur worden uitgevoerd. Soms is daarbij sprake van winst voor zowel natuur als land-



bouw. Wanneer echter bedrijven hierdoor schade ondervinden, is preventie mogelijk door waterschapswerken uit te voeren dan wel compensatie door grondverwerving, zo mogelijk met vrijwillige kavelruil. In het kader van het gebiedsproces zal concreet stimuleringsbeleid worden ontwikkeld om de milieubelasting te verminderen.

Binnen het gebiedsproces krijgt de heroriëntering van de landbouw naar een duurzame structuur veel aandacht. Schaalvergroting in de melkveehouderij is perspectiefvol. Voor de intensieve veehouderij zullen ontwikkelingen per saldo op gebiedsniveau tot verbetering van de natuur- en de milieusituatie moeten leiden. Door autonome ontwikkeling en het realiseren van natuurdoelen zullen er echter relatief veel bedrijven krimpen of stoppen. Goede mogelijkheden bestaan ook voor het verwerven van aanvullend inkomen uit natuur, landschap en recreatie.

In het stroomgebied van de Baakse Beek en de Lindense Laak bevindt zich een rijk geschakeerd landgoederenlandschap. Op de landgoederen is sprake van een sterke verweving van landbouw, natuur en recreatie die hier blijvend wordt voorgestaan.

In het gehele gebied is vergroting van de toegankelijkheid en de belevings- en gebruiksmogelijkheden van natuur en landschap voor recreanten aan de orde in samenhang met behoud en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden. Dit geldt ook voor de toegankelijkheid en het recreatief gebruik van het agrarisch gebied en de ontwikkeling van het recreatief-toeristisch produkt op landbouwbedrijven.

De groei van de toeristisch-recreatieve sector dient beheerst en selectief te zijn. Van groot belang zijn handhaving en versterking van de authenticiteit (kleinschaligheid, verscheidenheid, cultuurhistorische objecten en structuren). Voor de verblijfssector gaat het om een kwalitatieve verbetering. Voor de extensieve recreatie zijn gedifferentieerde routestructuren van belang en de samenhang met toeristisch-recreatieve elementen en met cultuurrijke stadjes en dorpen.





Op basis van de bevoegdheid, zoals die is neergelegd in

artikel 4<sup>a</sup> van de Wet op de Ruimtelijke Ordening, leggen

Provinciale Staten in dit Streekplan de toekomstige ruim-

telijke ontwikkelingen voor het provinciale grondgebied

op hoofdlijnen vast.



## 5.1 vooraf

In dit Streekplan Gelderland 1996 leggen Provinciale Staten de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen voor het provinciale grondgebied op hoofdlijnen vast. Deze bevoegdheid is neergelegd in art. 4a van de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Op grond van het Besluit op de ruimtelijke ordening bestaat een streekplan uit:

- een beschrijving van de meest gewenste ontwikkelingen in hoofdlijnen en zo nodig de fasen waarin deze ontwikkelingen zich zouden moeten of kunnen voltrekken;
- één of meer kaarten met bijbehorende verklaring waarin deze hoofdlijnen voorzover mogelijk in beeld worden gebracht.

Daarnaast gaat het streekplan vergezeld van een toelichting, waarin de aan het plan ten grondslag liggende gedachten en de uitkomsten van onderzoek en overleg zijn neergelegd.

Ingevolge art. 5 Wet op de Ruimtelijke Ordening dient een streekplan, behoudens door de minister van VROM verleende vrijstelling, tenminste één maal in de tien jaar te worden herzien.

## 5.2 functies en karakter van het streekplan.

### *ruimtelijk beleidskader*

In het streekplan leggen Provinciale Staten de hoofdlijnen vast ten aanzien van de ruimtelijke ontwikkelingen in de provincie. Deze hoofdlijnen van beleid zijn een resultaat van afweging van alle ruimtelijk relevante belangen zowel op rijks- als regionaal niveau. Overigens kunnen ook sectornota's elementen van provinciaal ruimtelijk beleid bevatten. (Zie hetgeen hierover is opgemerkt onder "integratie- en coördinatiekader".)

Ruimtelijk, milieu- en waterbeleid zijn elkaar aanvullende en versterkende beleidsterreinen ten behoeve van het omgevingsbeleid. In het tweede hoofdstuk is hier uitvoerig op ingegaan. Het Streekplan, het Gelders Milieubeleidsplan en het Waterhuishoudingsplan vormen dan ook samen het provinciaal strategisch kader voor het Gelderse omgevingsbeleid.

Het Milieubeleidsplan geeft kwaliteitsdoelstellingen en wijst milieubeschermingsgebieden aan; het Waterhuishoudingsplan bevat de hoofdlijnen van het Gelders waterhuishoudingsbeleid, legt functies van watersystemen vast en formuleert kwaliteitsdoelstellingen voor watersystemen. De drie strategische plannen zijn gelijktijdig en in onderlinge samenhang met elkaar opgesteld en geactualiseerd en in de vergadering van Provinciale Staten op 25 september 1996 vastgesteld.

Het belang van afstemming tussen het provinciale ruimtelijk beleid en het provinciale milieu- en waterhuishoudingsbeleid wordt ook door de wetgever erkend. Vandaar dat ingevolge het Besluit op de ruimtelijke ordening in het streekplan moet zijn aangegeven op welke wijze afstemming heeft plaatsgevonden tussen streekplan, het provinciale milieuplan en het provinciale waterhuis-



houdingsplan dan wel of het streekplanbeleid leidt tot aanpassing van deze plannen.

#### *integratie- en coördinatiekader*

Het streekplan is het integratie- en coördinatiekader voor ruimtelijke en ruimtelijk relevante aspecten uit andere beleidssectoren en voor het ruimtelijk beleid van andere overheden, zoals het in Planologische Kernbeslissingen (PKB's) vastgelegde rijksbeleid. Sectorbeleid dient te passen binnen de kaders die het streekplan geeft. Om flexibel in te kunnen spelen op toekomstige ontwikkelingen is de planbeschrijving in het Streekplan Gelderland 1996 zo globaal mogelijk geformuleerd, waarbij duidelijkheid en rechtszekerheid voorop hebben gestaan. Voor ontwikkelingen, die niet overeenkomen met het streekplan, kunnen Gedeputeerde Staten van hun afwijkingsbevoegdheid gebruikmaken. In de paragraaf "planflexibiliteit" wordt hierop nader ingegaan.

#### *toetsingskader*

Het streekplan vormt het belangrijkste kader voor de toetsing van ruimtelijk beleid op lokaal niveau. Het toetsen bestaat uit het nemen van beslissingen omtrent de goedkeuring van bestemmingsplannen en het verlenen van verklaringen van geen bezwaar. Ook het door de BON-regio Arnhem-Nijmegen op grond van de Kaderwet op te stellen regionaal structuurplan zal worden getoetst aan het Streekplan Gelderland 1996. Daarnaast vormt het regionaal structuurplan het beoordelingskader voor andere gemeentelijke planologische instrumenten zoals bijvoorbeeld structuurplannen, -schetsen en -visies.

Van het in dit plan geformuleerde beleid heeft een aantal uitspraken het predicaat "essentieel". Van deze essentiële beleidsuitspraken kan alleen maar door middel van een (partiële) streekplanherziening worden afgeweken (zie hierna onder "planflexibiliteit"). Ze zijn in *vet cursief* aangegeven. De overige beleidsuitspraken hebben deze status niet. Het zijn evengoed beleidsuitspraken, ook ten aanzien van de toetsing. Wanneer afwijking hiervan nodig wordt een afwijkingsprocedure gevolgd.

In het derde hoofdstuk is de ruimtelijke hoofdstructuur door middel van globale verstedelijkingszones en de beleidsbeschrijving voor het landelijk gebied aangegeven. Daarnaast staan in dit hoofdstuk de algemene beleidsuitgangspunten en het beleid voor toerisme en recreatie. Bij de toetsing van gemeentelijk planologisch beleid is zowel het beleid ten aanzien van de ruimtelijke hoofdstructuur, als het beleid dat bij de algemene uitgangspunten en onder toerisme en recreatie is weergegeven van belang. De algemene uitgangspunten en het beleid voor toerisme en recreatie worden met name in de beleidsbeschrijving landelijk gebied nader verbijzonderd.

In het vierde hoofdstuk zijn de algemene beleidsuitgangspunten en het beleid voor toerisme en recreatie verbijzonderd voor zeven streekplandeelgebieden. Deze gebiedsgerichte beleidsbeschrijvingen dienen in onderlinge samenhang met het in hoofdstuk 3 weergegeven beleid te worden gezien en vormen mede toetsingskader voor gemeentelijk planologisch beleid.

Ten behoeve van de gemeentelijke ruimtelijke planontwikkeling is een Handreiking bestemmingsplannen opgesteld. Deze Handreiking geeft onder-



meer aan hoe Gedeputeerde Staten op grond van het nieuwe provinciale ruimtelijke beleid met planbeoordeling willen omgaan. De Handreiking heeft betrekking op de inhoudelijke en procedurele aspecten van bestemmingsplannen en op aanvragen om verklaringen van geen bezwaar en overige documenten waarin het ruimtelijk beleid van de overheid wordt beschreven. In de Handreiking zelf staat geen aanvullend beleid geformuleerd.

Het Streekplan kenmerkt zich door globaliteit en beleidsvrijheid binnen grenzen.

#### *uitvoeringskader*

De drie strategische plannen vormen samen het kader voor de uitvoering van het Gelderse omgevingsbeleid. Het beschikbare uitvoeringsinstrumentarium wordt zoveel mogelijk gebundeld en in samenhang ingezet. Het Streekplan fungeert hierbij als uitvoeringskader voor ruimtelijk en ruimtelijk relevant beleid. Concrete uitvoering geschiedt vooral aan de hand van het als losse bijlage bij dit plan gevoegde Werkprogramma, dat periodiek zal worden geactualiseerd.

### **5.3 aanwijzingsbevoegdheid**

Ingevolge art. 37 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening kunnen Gedeputeerde Staten, na overleg met de gemeenteraad en na de Provinciale Planologische Commissie te hebben gehoord, de gemeenteraad verplichten binnen een door hen te bepalen termijn een bestemmingsplan vast te stellen. Daarbij kunnen Gedeputeerde Staten, voorzover bovengemeentelijke belangen dat vereisen, aanwijzingen geven omtrent de inhoud van een bestemmingsplan. Deze aanwijzingen moeten hun grondslag vinden in, of redelijkerwijs voortvloeien uit, het streekplan of ander provinciaal ruimtelijk beleid, voorzover neergelegd in een besluit van Provinciale Staten, de Provinciale Planologische Commissie gehoord.

### **5.4 Algemene wet bestuursrecht**

De Wet op de Ruimtelijke ordening geeft aan dat voorzover onderdelen van het streekplan zijn aan te merken als een besluit in de zin van art. 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht, een ieder hiertegen beroep kan instellen bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State. Ingevolge de Algemene wet bestuursrecht dient, alvorens beroep in te stellen, eerst bezwaar te worden aangekend bij Provinciale Staten.

Een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht is een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan, inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling. Het streekplan heeft in beginsel een indicatief karakter. Slechts wanneer onderdelen van het plan dusdanig concreet zijn dat deze, in juridische zin, op rechtsgevolg zijn gericht, kan worden gesproken van een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht.

De in de Wet op de Ruimtelijke Ordening geregelde mogelijkheid tot streekplanafwijking is een voorbereidingshandeling om besluitvorming mogelijk te maken. Afwijking is geen op zichzelf staande besluitvorming gericht op rechtsgevolg. Een besluit tot afwijking van het streekplan is geen besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht.



Bij uitwerking van het streekplan zal per geval worden aangegeven of het hier een besluit ingevolge art. 1:3 van de Algemene wet bestuursrecht betreft. In de paragraaf "planflexibiliteit" wordt nader ingegaan op de afwijkings- en uitwerkingsmogelijkheid en de daarbij te volgen procedure.

## **5.5 planflexibiliteit**

### *planherziening*

Gedeputeerde Staten zijn ingevolge de Wet op de Ruimtelijke Ordening met de goedkeuring van bestemmingsplannen belast (art. 28). Dit geschiedt vooral aan de hand van het streekplan, maar zij nemen ook ander (ruimtelijk relevant) beleid in hun overwegingen mee.

Het bestemmingsplan mag niet in strijd zijn met intenties van het streekplan. In het streekplan worden de toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen in een gebied in hoofdlijnen aangegeven. Deze beperking tot het aangeven van hoofdlijnen maakt dat het streekplan een globaal karakter heeft en dat de nodige flexibiliteit is ingebouwd.

Dit betekent niet dat het streekplan daarmee een vrijblijvend beleidsinstrument is. Aangegeven is welke graden van "hardheid" de in het streekplan opgenomen beleidsuitspraken bezitten. De Wet op de Ruimtelijke Ordening geeft dit in art. 4a, lid 8 ook aan: "bij het streekplan dienen Provinciale Staten te bepalen in hoeverre Gedeputeerde Staten, volgens de bij het plan te geven regelen, het plan moeten uitwerken en binnen bij het plan te bepalen grenzen, met handhaving van de daarin neergelegde van wezenlijk belang zijnde beslissingen, van het plan mogen afwijken".

Van de van wezenlijk belang geachte beleidsuitspraken, in dit plan aangeduid als essentiële beleidsuitspraken, kan derhalve niet door middel van een afwijkingsprocedure worden afgeweken. Daarvoor dienen Provinciale Staten een (partiële) streekplanherziening vast te stellen.

Uitgangspunt is dat slechts dan sprake is van aantasting van essentiële beleidsuitspraken, indien er in feite sprake is van een beleidswijziging. Dat wil zeggen dat de hoofddoelstelling van het beleid in haar algemeenheid wordt verlaten. Deze essentiële beleidsuitspraken zijn in dit plan, zoals gezegd, *vet cursief* aangegeven.

### *planafwijking*

Wanneer zich een ontwikkeling voordoet die niet past binnen het in dit plan neergelegde beleid zal worden bekeken of er ondanks deze strijdigheid toch redenen aanwezig zijn om een dergelijke ontwikkeling positief tegemoet te treden. Hierbij worden de verschillende belangen tegen elkaar afgewogen. Wanneer wordt geoordeeld dat een dergelijke ontwikkeling mogelijk zou moeten zijn, wordt vervolgens bekeken of deze ontwikkeling niet strijdig is met de essentiële beleidsuitspraken in hiervoor geschetste zin. Indien dit niet het geval is kan door Gedeputeerde Staten een voornemen tot afwijken worden voorgelegd aan de Provinciale Planologische Commissie en de Statencommissie Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting. Daarbij moet worden aangetoond dat de afwijking niet ten koste gaat van de samenhang van het ruimtelijk beleid.



De Provinciale Planologische Commissie en de Statencommissie Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting wordt gevraagd zowel over de inhoud van de afwijking als over de te volgen procedure advies uit te brengen.

#### *planuitwerking*

De Wet op de Ruimtelijke Ordening biedt in art. 4a, lid 8 de mogelijkheid om het streekplan op onderdelen nader te concretiseren. Zo kan door uitwerking van het streekplan, in de zin van aanvulling van het beleid, de functie van het streekplan als middel tot horizontale en verticale coördinatie van het ruimtelijk beleid worden gewaarborgd. Bij deze vorm van uitwerking kan het gaan om nieuw gevormd beleid binnen andere provinciale beleidsvelden met duidelijk aanwijsbare relaties met het ruimtelijk beleid of om een verdere verbijzondering van het beleid die past binnen de hoofdlijnen en uitgangspunten van het streekplan.

Voor de uitoefening van de functie van het streekplan als middel tot horizontale en verticale coördinatie bestaan ook in procedureel opzicht waarborgen. Zo zal bij provinciale beleidsnota's met ruimtelijke consequenties door Gedeputeerde Staten worden aangegeven in hoeverre de betreffende beleidsvoorstellen passen binnen het streekplan. Indien deze daarin passen, dient te worden bepaald of en zo ja, in welke mate zij aangemerkt moeten worden als streekplanuitwerking.

Wanneer de voorstellen niet in overeenstemming zijn met het in het streekplan neergelegde ruimtelijk beleid, zal worden aangegeven of het streekplan op die onderdelen moet worden herzien of dat kan worden volstaan met een incidentele afwijking. Dit geldt overigens ook bij aanpassingen van het streekplan ten gevolge van Planologische Kernbeslissingen en/of overig ruimtelijk relevant rijksbeleid.

Uitwerking strekt tot nadere concretisering en/of aanvulling van de beleidslijnen van het streekplan en mag daar dus niet mee in strijd zijn. Over de inhoud van de uitwerking alsmede de te volgen procedure worden de Provinciale Planologische Commissie en de Statencommissie Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting om advies gevraagd.

#### *vervallen van streekplanuitwerkingen*

Met de vaststelling van dit Streekplan zijn de op basis van de voorgaande streekplannen opgestelde uitwerkingen vervallen. Het in deze uitwerkingen neergelegde beleid is in hoofdlijnen, al dan niet geactualiseerd, opgenomen in dit plan. De bij deze uitwerkingen behorende afspraken-, uitvoerings-, beheers- en ontwikkelingskaders blijven in stand.

#### *onderwerpen van streekplanuitwerking*

Gedeputeerde Staten zijn verplicht het streekplan nader uit te werken, voor zover het gaat om het inpassen van elementen uit Planologische Kernbeslissingen, uit nieuwe of gewijzigde wettelijke regelingen en uit overige beleidsstukken van het rijk met duidelijke ruimtelijke consequenties, indien deze elementen passen binnen de beleidsrichting die het streekplan aangeeft. Dit geldt ook ten aanzien van elementen uit provinciale beleidsnota's met duidelijke ruimtelijke consequenties.



Gedeputeerde Staten moeten dit plan in ieder geval nader uitwerken ten aanzien van:

- de afsprakenkaders ten aanzien van de regionale verstedelijkingsopgaven (binnenregionale woningverdeling, de regionale bedrijventerreinplanning, de uitvoering van het locatiebeleid en de relevante verkeer- en vervoeraspecten). Gedeputeerde Staten stellen deze uitwerking periodiek bij op basis van overleg met de in regionaal verband samenwerkende gemeenten, en met gemeenten afzonderlijk waar het de afsprakenkaders ten behoeve van kernen van de ruimtelijk-economische hoofdstructuur betreft, en op basis van actuele ontwikkelingen;
- verschillende tracéreserveringen zoals Betuweroute (inclusief noordtak), HSL, A12, A15/A18 en Hanzelijn;
- de realisering van het MTC met inbegrip van de infrastructurele aspecten als A73/A15 en A15/A12;
- de grootschalige bedrijventerreinontwikkeling langs de A12;
- het Betuwekanaal, met inbegrip van ontgrondingenlocatie Lingeplassen;
- het regionaal plan voor de Bommelerwaard;
- de intergemeentelijke verstedelijkingsvisie voor Doetinchem-Wehl en de zuidelijke Oude IJsselstreek;
- de samen met het Rijk en gemeenten bepaalde contouren voor kernen in en grenzend aan het CVN;
- locaties ten behoeve van de berging van baggerspecie voor de lange termijn.

#### **5.6 overgangsbeleid**

Er kunnen zich situaties voordoen waarbij Provinciale Staten ruimtelijk relevante beleidsnota's vaststellen die (op onderdelen) niet sporen met het vigerende streekplan. In een dergelijke situatie kunnen Provinciale Staten besluiten dat binnen afzienbare termijn tot streekplanherziening zal worden overgegaan en, op grond van dat besluit, tevens vaststellen dat er een overgangsbeleid gevoerd gaat worden conform de vastgestelde ruimtelijk relevante beleidsnota. Dit vereist wel dat bij de totstandkoming van de betreffende nota een procedurele weg is gevolgd, die overeenkomt met de procedurele vereisten die gelden voor de totstandkoming van een streekplan.



# A

## Afkortingenlijst

ANKE	Arnhem-Nijmegen-Kleve-Emmerich	PKB	Planologische Kernbeslissing
ARP	ammoniakreductieplan	PDV	perifere detailhandelvestiging
AWB	Algemene wet bestuursrecht	PVVP	Provinciaal verkeer- en vervoersplan
Bro	Besluit op de ruimtelijke ordening	ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek
CIBRIJ	Commissie Integraal Beheersplan Randmeren	ROM	Ruimtelijke Ordening en Milieu
	IJsselmeerpolders	RWZI	rioolwaterzuiveringsinstallatie
COT	compagniesoefenterrein	SBI	Standaard Bedrijfs Indeling
CVN	Centraal Veluws Natuurgebied	stuit	stedelijk uitloopgebied
dB(A)	maat voor het geluidsdruk niveau waarbij een frequentie-afhankelijke correctie wordt toegepast voor de gevoeligheid van het menselijk oor	VINEX	Vierde Nota Ruimtelijke Ordening Extra
		VROM	ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
ehs	ecologische hoofdstructuur	WCL	waardevol cultuurlandschap
GDV	grootschalige detailhandelvestiging	WGR	Wet Gemeenschappelijke Regelingen
GmbH	Gesellschaft mit beschränkter Haftung	WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening
GMP	Gelders Milieu Plan		
GRIP	Gelders Rivierdijken Plan		
HSL	hoge snelheidslijn		
i.e.	inwonerequivalenten		
ISEV	Interprovinciale Structuurschets Ede-Veenendaal		
KAN	Knooppunt Arnhem-Nijmegen		
kV	kilovolt		
LBL	Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden		
mer	milieu-effect rapportage		
MER	Milieu-Effect Rapport		
MIP	Monumenten Inventarisatie Project		
MSP	Monumenten Selectie Project		
MTC	multi-modaal transport centrum		
OLB	oefenterrein Luchtmobiele Brigade		



# B

## Index

- A1** 44, 119, 146  
**A12** 35, 44, 119, 137, 140, 168  
**A15** 12, 44, 137, 138, 140, 153, 168  
**A18** 12, 44, 153, 155, 168  
**A2** 44, 129  
**A28** 115, 117, 119, 122, 123  
**A3** 140, 155  
**A30** 44, 123  
**A325** 44, 138  
**A50** 44, 137, 146  
**A73** 44, 137, 138, 168  
**Aalten** 33, 154, 155  
**Aaltense Goor** 157  
**aanlegvergunning** 78, 89  
**Achterhoek** 33, 51, 83, 115, 140, 147, 152, 153, 156, 157, 159  
**Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State** 165  
**Afgedamde Maas** 133  
**agglorailnet** 45  
**Agrarische Enclave** 31, 126-129  
**Algemene wet bestuursrecht** 165, 166  
**Amerongen** 14  
**Amersfoort** 45, 119-122  
**ammoniakreductieplan** 77, 87  
**Ampense Veld** 157  
**Amsterdam** 10, 27  
**ANKE** 12, 13, 45  
**Apeldoorn** 33, 35, 54, 103, 121, 122, 129, 146-149, 152  
**Apeldoorns kanaal** 146, 150, 152  
**Arnhem** 9, 10, 12, 33, 35, 36, 44, 45, 54, 93, 129, 137-139, 145, 153  
**atmosferisch beïnvloedingsgebied** 23, 72  
**Azewijnse Broek** 144  
**Baakse Beek** 161  
**Ballungsrandzone** 13  
**Barneveld** 33, 119-122  
**BEDANKE** 13  
**bedrijfsinnovatiebeleid** 34  
**bedrijfsomgevingsbeleid** 34  
**Bedrijven en milieuzonering** 41  
**bedrijventerreinontwikkeling** 28, 155, 168  
**beleidslijn "Ruimte voor de Rivier"** 93, 94  
**Beleidsplan Uiterwaarden** 78, 93  
**Beleidsvisie recreatietoervaart** 112  
**Beltrum** 157  
**Bemmel** 137, 139  
**Benedenrijn** 125, 142  
**Bennekomse Meent** 124  
**bereikbaarheidsprofiel** 46-49  
**Bergerden** 137  
**Bergh** 12, 13, 35, 140, 155  
**Berlijn** 44, 140  
**bestemmingsplan** 5, 25, 28, 31, 41, 46, 47, 49, 50, 67, 72, 73, 77-79, 87-89, 103, 109, 110, 127, 164, 165  
**Betuwekanaal** 46, 112, 145, 168  
**Betuweroute** 44, 132, 135, 137, 140, 146, 168  
**Beuningen** 33, 96, 137, 139, 144, 145  
**Bijland** 145  
**binnenregionale woningverdeling** 30, 34, 51, 111, 115, 141, 168  
**Binnenveld** 119, 121, 124  
**Blauwe Kamer** 14  
**Bocholt** 155  
**bodembeschermingsgebied** 74, 78  
**Boertien** 94  
**Bommelerwaard** 12, 77, 89, 90, 130, 131, 133, 134, 168  
**BON-regio Arnhem-Nijmegen** 164  
**boomteelt** 66, 89, 90, 130, 133  
**Borculo** 157, 158  
**Borken** 155  
**Bosbeleidsplan** 59  
**Boswet** 86  
**Bovenlinge** 143  
**BRO** 28, 163  
**buitenplaats** 83, 84  
**Bussloo** 151  
**carpoolen** 43  
**champignonteelt** 66, 76, 77, 89, 130, 133, 135  
**CIBRIJ** 14, 118, 119, 124  
**circulaire** 103, 123  
**commissie Kroes** 36  
**corridorregio** 34  
**Cuijk** 138  
**Culemborg** 33, 131  
**CVN** 10, 30, 31, 37, 39, 115-120, 122-129, 146, 150, 152, 168  
**De Bruuk** 143  
**De Duffelt** 143  
**De Graafschap** 59, 86, 149, 156, 157, 159, 160  
**Deelen** 101  
**delfstoffen** 64, 95  
**Deltaplan Grote Rivieren** 94  
**Den Bosch** 131  
**detailhandelsstructuurvisie** 49, 50  
**Deventer** 146, 147, 152  
**Didam** 139, 140, 143  
**Dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgron-**  
**den/LBL** 24  
**Dieren** 138, 146  
**Dinxperlo** 155  
**Dodewaard** 142  
**Doesburg** 143, 157  
**Doetinchem** 13, 33, 45, 61, 140, 154, 155, 157, 168  
**Dreumel** 96, 134  
**Driesprong** 128  
**drinkwaterreserveringsgebied** 75, 104  
**drinkwatervoorziening** 20, 75, 76, 98, 128  
**drinkwaterwinning** 17, 20-22, 61, 67, 72, 76, 152, 156  
**drinkwaterzoekgebied** 75  
**Drontermeer** 117, 118  
**Druten** 33, 131  
**Düffelward** 145  
**Duisburg** 12, 35  
**Duitsland** 19, 158  
**Duiven** 33, 35, 137, 139  
**Düsseldorf** 12, 156  
**Echteld** 35  
**ecologische hoofdstructuur** 14, 59, 86, 91, 120, 123, 124, 128  
**economische clusters** 10, 19, 155  
**Ede** 10, 14, 33, 35, 45, 47, 48, 61, 119-122, 128, 138  
**Eefde** 148, 149  
**Eerbeek** 150  
**Eibergen** 154, 157  
**Eindhoven** 44  
**Elburg** 117-119  
**Elspeet** 126, 128  
**Elst** 33, 139  
**Emmerich** 12, 13, 33, 35, 45, 138, 140, 141, 145, 155  
**Energienota** 102  
**Enschede** 156  
**Epe** 151  
**Ermelo** 117, 125  
**essentiële beleidsuitspraken** 27, 164, 166  
**Euregio** 12  
**Europa** 9, 87, 98, 128, 135, 146  
**Flevoland** 15, 45, 117, 118, 120  
**Fort Pannerden** 145  
**Fort Sint Andries** 59, 86, 131, 133, 134  
**fruitteelt** 90, 130, 133, 135, 144  
**Garderen** 126, 128  
**Gebietsentwicklungsplan**  
**Düsseldorf** 12  
**Münster** 12



- Geldermalsen 33, 131  
 Gelders Landschap 72  
 Gelders Rivierdijkenplan 94, 132, 144, 151  
 Gelderse IJssel 142, 146  
 Gelderse Poort 10, 59, 86, 142, 145  
 Gelderse Vallei 14, 33, 86, 119, 122-124, 128  
 geluids- en veiligheidszone 18, 40, 41, 101, 149  
 gemeente 3, 5, 15, 19, 24, 25, 29, 30, 32, 34, 37-39, 41, 49, 51-55, 57, 61, 68, 71-73, 76, 77, 86, 90, 98, 99, 110, 111, 115, 127, 132, 148, 155, 164, 168  
 Generaal Winkelmankazerne 128  
 glastuinbouw 66, 76, 77, 89, 130, 133, 135, 137, 138, 144  
 Gonggrijp, G.P. 78  
 Grenswatercommissie 12  
 Groene Ring 10, 27  
 Groenlo 33, 154, 155  
 Groesbeek 143  
 Groessen 144  
 grondwaterbeheerder 18  
 grondwaterbeschermingsgebied 23, 29, 74, 75, 85, 86, 102, 104  
 grondwaterreservering 22  
 Groningen 99  
 Handreiking 5, 25, 164, 165  
 Hanzelijn 45, 117, 168  
 Hanzesteden 14, 112, 146, 152  
 Harderwijk 33, 61, 116-119, 122, 129  
 Hatertse en Overasseltse Vennen 142  
 Hatterm 12  
 Hedel 132  
 Heerde 12, 112  
 's-Heerenberg 13, 33, 140, 141, 155  
 Heerewaarden 45  
 Hengelo 156  
 hergebruik van vrijkomende (agrarische) bebouwing 61, 63-66, 88, 105, 123, 129, 151, 152  
 's-Hertogenbosch 44  
 Heumen 45, 139, 143  
 Hierdensche beek 118, 127, 128  
 Hinderwet 123  
 Hoch-Elten 145  
 Hoevelaken 121  
 Hollandse Waterlinie 14, 134  
 Hooilanden 124  
 horeca 106  
 Horssen 143  
 HSL 36, 44, 137, 140, 168  
 Huinen 125  
 Huis Bergh 159  
 Huissen 137, 139  
 Huisvestingsbesluit 52  
 Huisvestingswet 29, 52, 126  
 Hummelo en Keppel 155, 157, 158, 160  
 Hupsel 157  
 hydrologisch beïnvloedingsgebied 12, 13, 23, 62, 63, 65, 66, 71, 72, 125, 143  
 IJssel 45, 46, 103, 112, 127, 145, 146, 150, 152  
 IJsselvallei 33, 115, 146, 150  
 Indoornik 133  
 Integraal Deelplan 31  
 Intentieprogramma Bodembeschermingsgebieden 78  
 intergemeentelijke verstedelijkingsvisie 155, 168  
 ISEV 121  
 Kaderwet 164  
 Kaliwaal 98  
 karakteristieke komgebieden 65, 67, 81, 83, 130, 134, 143  
 Katholieke Universiteit Nijmegen 10  
 Kerkeveld 137  
 Kesteren 130  
 Kleve 12, 13, 45, 138, 140, 145  
 Knardijk 119  
 KONVER 98, 128  
 Kooierveld 157  
 Koolmansdijk 157  
 Kraayenhof 144  
 Kreisen 12  
 Kruishaarse en Appelse Heide 125  
 Laag Soeren 150  
 Land van Maas en Waal 130-132, 142  
 landbouworganisatie 77  
 landbouwperspectieven 89  
 Landbouwuniversiteit Wageningen 10, 120, 122  
 Landesentwicklungsplan III 13  
 landinrichtingscommissie 91  
 Landinrichtingswet 91  
 Landschapsbeeld in Gelderland 83  
 landschapontwikkelingsplan 139, 143, 145  
 Leeuwense Waard 98  
 Lelystad 117  
 Lent 137, 139  
 Lentse Plassen 144  
 Lichtenvoorde 33, 155  
 Liemers 44, 90, 140  
 Liendebos 134  
 Lindense Laak 161  
 Linge 86, 130, 132, 133  
 Lingebos 134, 135  
 Lingeplassen 96, 144, 145, 168  
 Lochem 33, 154, 156, 157  
 Loo 144  
 Loonse Waard 96, 144  
 Luchtmobiele Brigade 98  
 Maas 10, 15, 45, 46, 112, 133, 145  
 Maas, G.J. 78  
 Maas-Waalkanaal 138  
 Maasbommel 96, 134  
 mainport 10, 27, 36, 129  
 Mariënvelde 157  
 Marspolder 134  
 Mechelen 143  
 (melk)veehouderij 21, 76, 87, 89, 116, 117, 120, 123, 128, 130, 132, 135, 143, 144, 146, 150, 151, 153, 161  
 mer 43, 98, 137, 138  
 MER 98  
 Millingerwaard 144  
 ministerie van Defensie 99  
 ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij 118  
 ministerie van Verkeer en Waterstaat 46, 93  
 ministerie van VROM 93, 163  
 mobiliteitsprofiel 36, 46-49, 106  
 mobiliteitstoets 20, 36, 37  
 molenbiotoop 54  
 Montferland 135, 142-145, 159  
 Monumenten Selectie Project 55, 57  
 Monumentenwet 55  
 Mook en Middelaar 12  
 Moorsterbeek 125  
 MTC 35, 44, 45, 136-139, 168  
 multi-modale transportregio 35, 140  
 Münster 12, 156, 160  
 N315 156  
 N319 156  
 N322 132  
 N323 132  
 N837 137  
 Natuurbeleidsplan 72  
 Natuurbeschermingsfonds 86  
 natuurdoeltype 68, 71, 72, 118, 124, 127, 150, 157  
 Natuurschoonwet 84  
 Nederland-Waterland 10  
 Nederlands-Duitse Commissie voor Ruimtelijke Ordening 12



- Nederlandse Spoorwegen 122, 131
- Nederrijn 127
- Neede 12, 157, 158
- Netterden 140, 143, 155
- Nieuw Hulckestijn 125
- nieuwe landgoederen 83, 86
- Nijkerk 33, 45, 119-122, 124, 125
- Nijmegen 9, 12, 33, 35, 36, 45, 54, 135, 137-139, 142, 143, 145
- Noord-Brabant 15, 134
- Noordoever Nederrijn 14, 59, 133, 143
- Noordwest-Veluwe 33, 115, 117
- nota "Actualisering Regionaal Industriebaanwinningsbeleid" 96
- nota Belstato 54
- Nota landschap 59
- Notitie "Bevolkings- en woningbehoefteprognose" 51
- (NS)halte 44, 45, 48, 117, 121, 122, 137, 138, 149
- Nunspeet 129
- NUON 102
- Ochten 132
- on/halfverharde wegen 81
- Ontwikkelingsvisie 13, 136
- Ooijpolder 143
- Oostelijk Rivierengebied 33, 115, 135, 136, 141, 143, 145
- Oosterbeek 138
- Oosterhout 138
- Oosterwolde 118
- Openbaar vervoer 149
- Opheusden 132, 133
- oppervlaktewaterbeheer 128
- Oss 138
- Oude IJssel 158
- Over-Betuwe 75, 90, 101, 104, 137, 144
- Overijssel 12, 84, 147, 152, 158
- papierindustrie 150
- parkeerbeleid 20, 43, 48, 155
- parkeernormen 46, 48, 121, 139, 148
- Planologische Kernbeslissing 164, 167
- Poort van Holland 12, 140
- Prins Willem-Alexanderbrug 132
- Provinciaal afvalstoffenplan 97
- Provinciaal meerjarenprogramma landelijk gebied 74
- provinciaal volkshuisvestingsbeleid 50
- Provinciale Planologische Commissie 165, 167
- Provinciale verkeer- en vervoersplan 41
- Putten 123, 125
- rail-business center 36, 44, 136
- Randmeerkust 33, 115, 117-120, 123-125
- Randmeren 10, 14, 115, 116, 118, 119, 123
- Randstad 10, 12, 19, 30, 36, 115, 119, 120, 122, 129, 135, 146
- reclame-objecten 80
- recreatiebungalowcomplexen 110, 111, 126
- regio 24, 28, 30, 38, 39, 50-52, 61, 73, 89, 107, 120, 132, 141, 146, 150, 153
- Regionaal openbaar lichaam Arnhem-Nijmegen 12
- regionale bedrijventerreinontwikkeling 34, 131
- regionale bedrijventerreinplanning 30, 35, 37, 39, 97, 115, 168
- regionale leefbaarheidsplannen 91
- regionale toeristisch-recreatieve profielen 107
- regionale vervoerssteunpunten 35, 36
- Reguleren 86, 130, 132, 134
- Reichswald 145
- Relatienota 63, 64, 67, 72, 118, 159
- Rhederlaag 145
- Rhenen 124
- Rijk 15, 24, 30, 32, 41, 54, 57, 61, 72, 84, 99, 102, 112, 127, 136, 137, 142, 147, 150, 163, 167, 168
- Rijk van Nijmegen 144, 145
- rijks-ecologische hoofdstructuur 22, 63, 67, 68, 72, 142, 149
- Rijkswaterstaat 45, 138, 140, 142
- Rijn 10, 46, 133, 142
- Ringzug Rhein-Ruhr 35
- Rivierengebied 51, 67, 75, 83, 92, 133, 134
- Roermond 45
- ROM-project 14, 86, 123-125, 128, 159
- Rotterdam 10, 12, 27, 36, 98
- Ruhrgebied 36
- Ruimtelijk Ontwikkelingsperspectief 23
- ruimtelijk-economische hoofdstructuur 19, 20, 30-33, 38, 47, 117, 130, 138, 141, 154, 168
- Ruimtelijke ontwikkelingsvisie 147
- Ruurlo 45, 156
- SBI 40, 41
- Scherpenzeel 124
- Schiphol 27, 36
- Schuytgraaf 137
- Speuld 126, 128
- Spijk 46, 142
- Staatsbosbeheer 72
- (staats)natuurmonument 23, 29, 72, 74, 75, 118
- Stadsblokken/Meinerswijk 93, 137
- Stadsgewest
- 's-Hertogenbosch 12, 31
- Amersfoort 12
- Stedendriehoek 10, 14, 30, 31, 47, 48, 59, 61, 142, 146, 147, 149-152
- Utrecht 31
- Staring Centrum 78
- Statencommissie Ruimtelijke Ordening 167
- stedelijk kerngebied 30, 31, 59, 135, 136, 138, 139, 141, 142, 144, 145, 147, 149
- Stedelijk knooppunt
- Arnhem-Nijmegen 10, 12, 14, 30, 31, 35, 44, 45, 47, 48, 50, 59, 61, 89, 101, 135, 136, 138, 139, 142-144, 145, 146, 150, 152
- Eindhoven 146
- Enschede-Hengelo 146, 152
- Twente 12, 14
- Utrecht 12
- Zwolle 12, 116, 146
- stedelijk uitloopgebied 29, 59, 61, 81, 85, 86, 117, 121, 131, 139, 147, 149, 151, 155
- Stedenring Centraal Nederland 10, 27, 130, 135
- steenfabrieken 93, 105
- stiltegebied 23, 29, 74-76
- strategische groenprojecten 76, 77
- streekplanherziening 166, 168
- Streekplankaart 28, 35, 43, 44, 46, 62, 65, 72, 113, 115, 117, 127, 137, 138, 147
- streekplanuitwerking 30, 51, 97, 115, 127, 133, 137, 167
- stroomgebiedsbenadering 71, 72
- Structuurschema Groene Ruimte 127, 159
- Structuurschema Militaire Terreinen 99
- Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen 94
- Structuurvisie Doesburg 121
- Süderwick 155
- Tengnagelwaard 144
- Terlet 101
- Teuge 101, 149
- Tiel 33, 35, 61, 131, 134
- Tienjarenprogramma Afvaloverlegorgaan 97
- Toetsingskader 164
- Tolkamer 46, 142
- top business location 9
- Tracéwet 43
- transportcorridor 19, 43
- Twello 148, 149
- Twente 10, 36, 44
- Twente-Mittellandkanaal 12



Twentekanaal 148, 156  
 Twenteroute 153  
**Uddel** 126, 128  
 Uitplaatsingsstudie 98  
 Uitvoeringsperspectieven Milieu- en Waterbeleid 24  
 Utrecht 14, 44, 131, 134  
 Utrechtse Heuvelrug 121, 124, 125  
 Vaalwaard 96, 151  
 Vaassen 151  
 Valburg 35, 36, 137, 139  
 Vallei 115  
 Van den Born, G.J. 78  
 Varsseveld 33, 44, 154, 155, 157  
 Veenendaal 10, 14, 61, 119-121, 138  
 Veluwe 10, 30, 31, 59, 75, 98, 115, 118, 125-127, 129, 135, 142, 145, 146, 150, 152  
 Veluwemeer 118  
 Venlo 10, 35, 36  
 ver-thema's  
     verdroging 17, 18, 21, 92, 123, 124, 128, 130, 151  
     vernesting 17, 21, 77, 116, 120, 124, 126, 133, 146, 151  
     versnippering 17, 18, 21, 29, 146  
     verspilling 17, 18  
     verspreiding 17, 18  
     verstoring 17, 18  
     verzuring 17, 19, 21, 77, 116, 118, 120, 124, 126, 133, 146, 150  
 Verdrag van Malta 57  
 verkeerscongestie 9  
 Verkeersveiligheid 46  
 vervoerscorridor 10, 120, 129, 135  
     noord-zuid 10  
     west-oost 10, 27  
 vervoersknooppunt 14  
     eerste-lijns-vervoersknooppunt 10, 36  
     tweede-lijns-vervoersknooppunt 10, 12, 35, 36, 136  
 vervoersmanagement 20, 28, 38, 43  
 VINEX 14, 31, 32, 67, 93, 120, 132, 136, 138, 142, 147, 148, 150  
 Voorthuizen 123  
 Vossenpels 138  
**Waal** 45, 133, 142  
 Waalsprong 101, 137, 139, 145  
 waardevol cultuurlandschap (WCL) 59, 76, 77, 86, 127, 150-152, 159, 160  
 waardevolle openheid 65, 66, 81, 83, 133  
 wacht-/overnachtingshaven 46, 138, 142  
 Wageningen 33, 120, 122, 133  
 Warnsveld 149  
 waterbalans 20  
 waterbeheer 20, 52, 63, 73, 98, 153  
 waterbeheerder 24, 25, 71  
 Waterbeheersplan 113  
 waterschap 15, 18, 25, 55, 68, 113  
 Wehl 155, 168  
 weidevogelgebieden 65, 67, 68, 115, 116, 118, 119, 133, 142, 146, 151  
 Werkplan 165  
 Werkprogramma 6, 115  
 Wesel-Kampen 14  
 West-Veluwe 115, 119, 122  
 Westelijk Rivierengebied 33, 115, 129-132, 134  
 Westervoort 33, 137-139  
 Wet Geluidhinder 41, 104  
 Wet hygiëne en veiligheid zwemgelegenheden 113  
 Wet Milieubeheer 23  
 Wet op de Openluchtrecreatie 110  
 Weurt 45, 46, 138  
 WGR 3, 15, 34, 97, 115  
 Wijchen 33, 35, 137-139  
 Winterswijk 33, 45, 59, 86, 153, 155-157, 159, 160  
 woningbouwprogrammering 30, 141  
 woningpot bijzondere plannen 51, 91  
 WRO 43, 51, 95, 115, 127, 137, 163, 165-167  
 Zaltbommel 33, 131, 132, 134  
 Zandmaas/Maasroute 45  
 zandwegen 81, 158  
 Zeddam 141, 155  
 Zelhem 156  
 Zevenaar 33, 35, 45, 138-140, 154  
 Zuid-Holland 14, 134  
 zuidelijke Oude IJsselstreek 154, 155, 168  
 Zuiderzeesteden 116  
 Zumpe 157  
 Zutphen 33, 45, 54, 146-149, 152, 156  
 Zwolle 45, 117, 157



# C

## *Informatie achtergrond- documenten*

Bij de door Provinciale staten van Gelderland op 25 september 1996 vastgestelde plannen behoort een viertal achtergronddocumenten, waarin gedetailleerde informatie is weergegeven, die mede ten grondslag ligt aan de omgevingsplannen.

Het betreft:

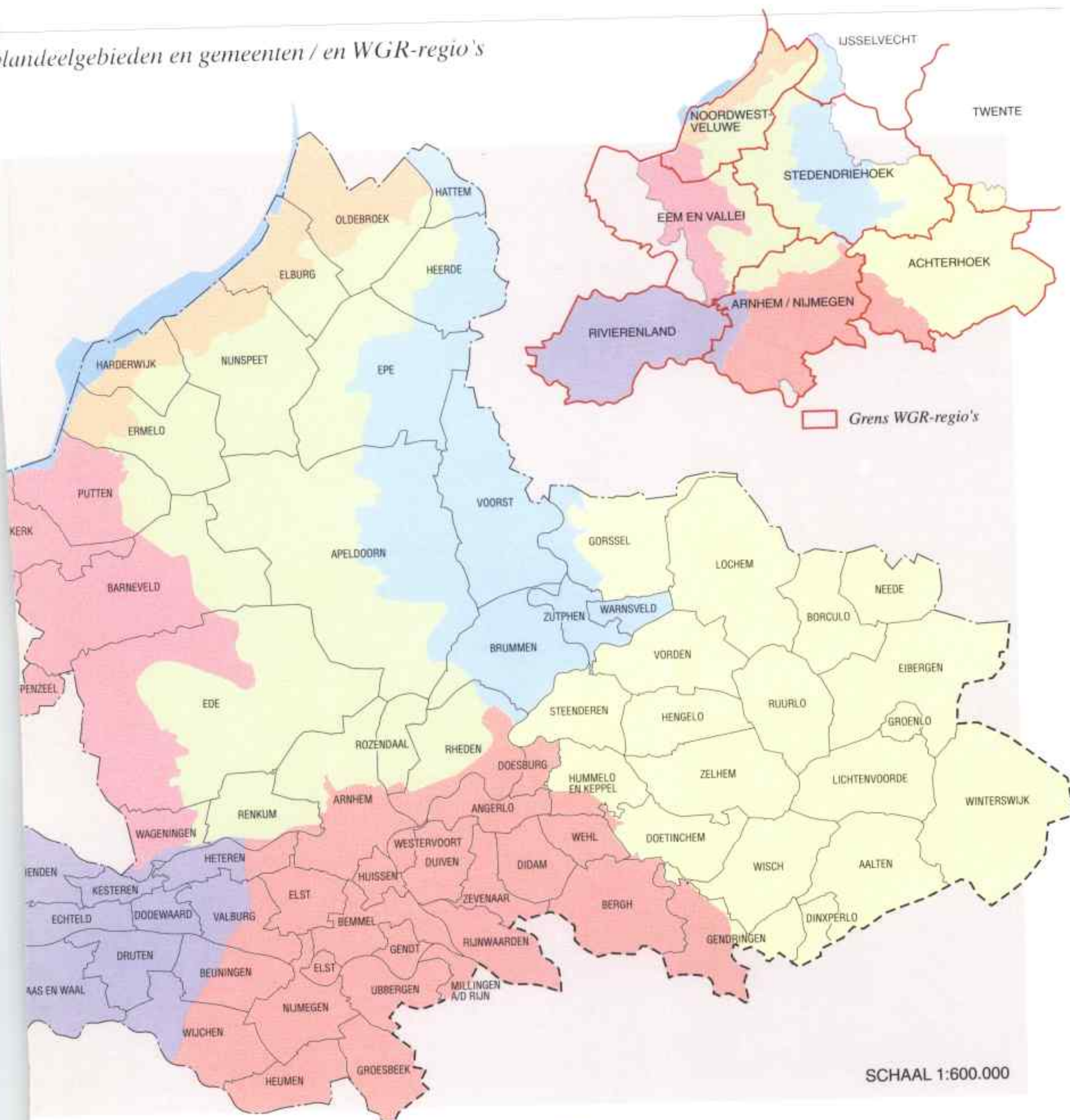
- Natuur;
- Landschapsbeeld;
- Cultuurhistorie (historische geografie, monumenten en archeologie);
- Aardwetenschappelijke waarden (geomorfologie en bodem).

Deze achtergronddocumenten zijn vooral bedoeld voor gemeenten en waterschappen, opdat zij van de informatie gebruik kunnen maken bij de ontwikkeling van hun ruimtelijk en ruimtelijk relevant beleid. Ze zijn informatief en hebben geen beleidsstatus. Ook andere geïnteresseerden kunnen de achtergronddocumenten verkrijgen via de afdeling Communicatie van de provincie Gelderland.



# Kaartinformatie

Landdeelgebieden en gemeenten / en WGR-regio's



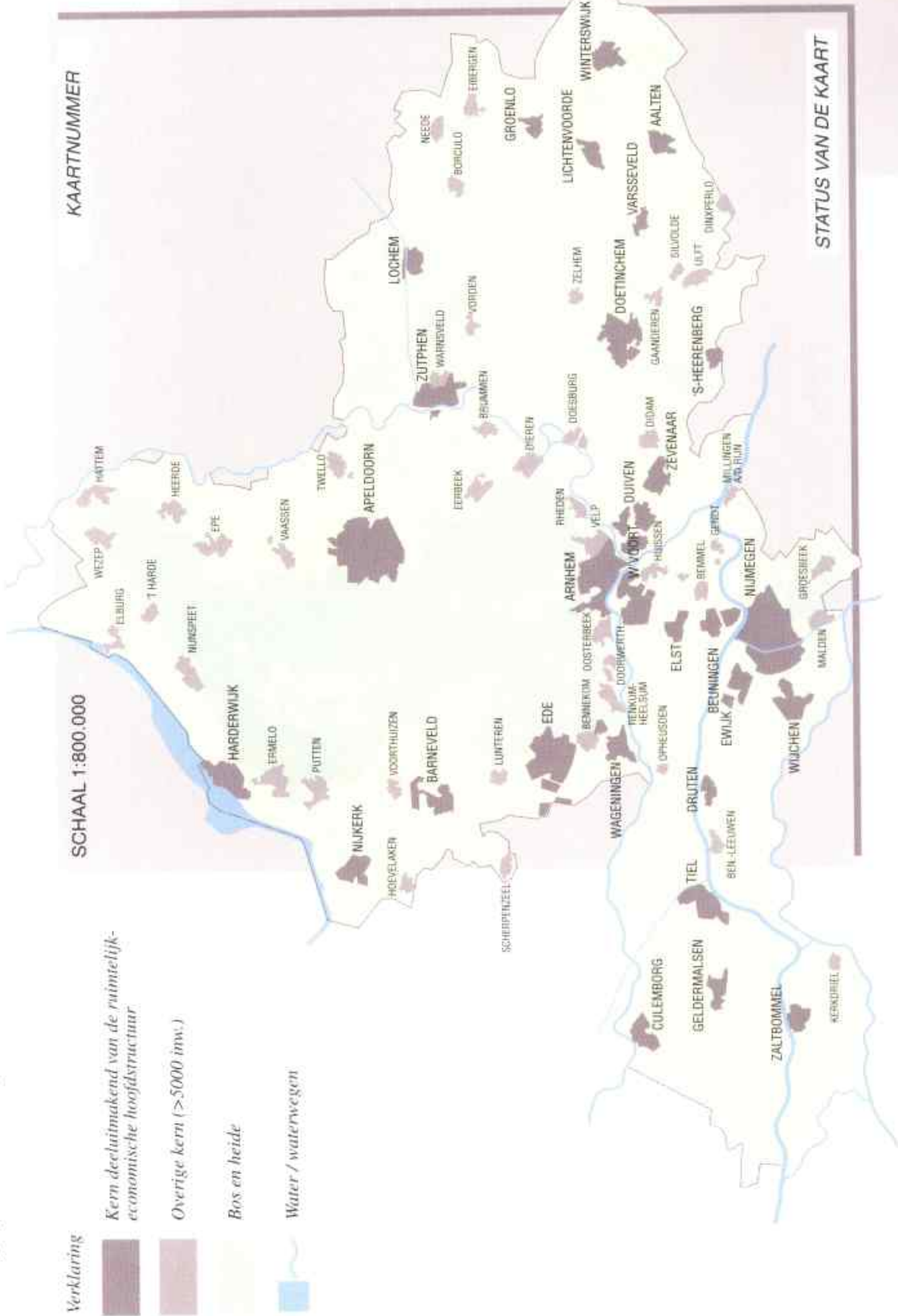
- Noordwest-Veluwe / Randmeerkust
- West-Veluwe / Vallei
- Veluwe / CVN
- Westelijk Rivierengebied
- Oostelijk Rivierengebied
- IJsselvallei
- Achterhoek
- Gemeentegrens
- Provinciegrens
- Rijksgrens



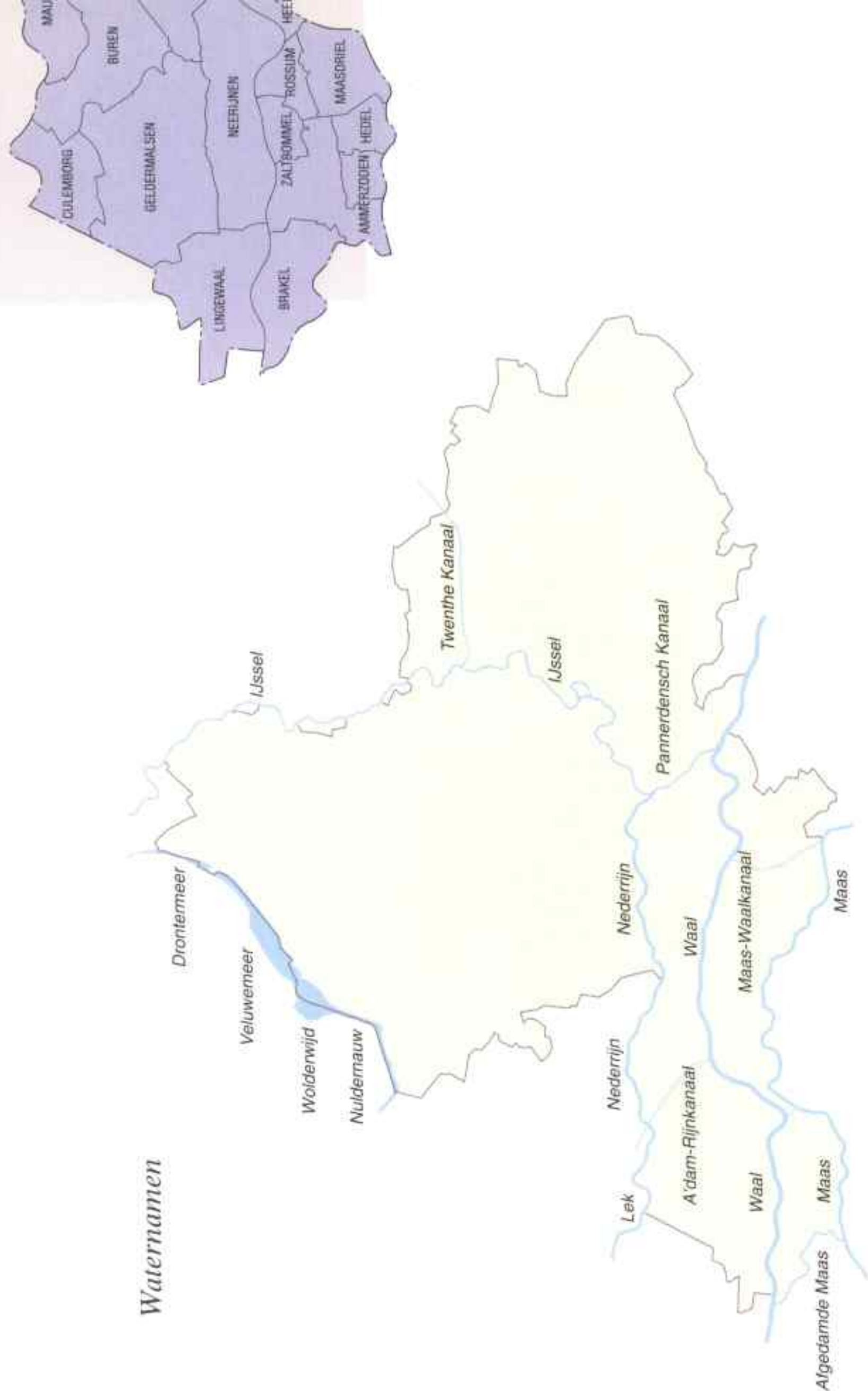
Ligging van de provincie Gelderland



Basisgegevens streekplankaarten



Watervamen



Index kaarten			
nr.	Plankaart	Toelichtende kaart	Pag.
1		Gelderland in (internationaal verband)	11
2A		Relaties met Regieringsbezierte Düsseldorf en Münster	
2B		Landelijk gebied	13
3	Hoofdlijnen voor de stedelijke functies	Stedelijk gebied / Infrastructuur	14
4	Hoofdinfrastructuur		31
5			42
6A		Cultuurhistorische waarden	55
6B		Cultuurhistorische relict	
6C		Agrarische hoofdfunctie / Gebieden	56
6D		Hoofdfunctie wonen, verkeers / vervoerfunctie	56
6E		Nijverheidsfunctie	58
6F		Religieuze functie	60
7	Hoofdlijnen voor het landelijk gebied	Militaire of verdedigingsfunctie	60
8	Prioriteit natuurbeleid		62
9		Waardevolle weidevogelgebieden	69
10		Milieu- en waterreizen	70
11	Beschermings- en zoekgebieden		70
12	Aardwetenschappelijke waarden		75
13		Geomorfologisch waardevolle gebieden	78
14		Bodemkundig waardevolle gebieden	79
15		Landschappelijke structuren	80
16	Landschapsstrategie		82
17		Bosaanleg en stedelijke uitloopgebieden	85
18		Ontwikkelingsperspectieven landbouwbedrijven	88
19	Landinrichting		92
20		Koersen Gelders rivierdijkenplan	95
21	Ontgrondingen		96
22		Militair gebruik	99
23	Nutsvoorzieningen en milieuhinderzones		100
24		Toeristisch-recreatieve profielen	107
25		Fiets- en wandelroutes	108
26	Locatiebeleid:		
27	Edo		122
28	Arnhem / Velp / Westervoort / Duiven		140
29	Nijmegen / Beuningen / Wijchen		141
30	Apeldoorn		148
	Zutphen		149



## *Colofon*

Uitgave Provinciaal Bestuur van Gelderland

Vormgeving afdeling Communicatie

Fotografie Ron Steemers, Arnhem

Kaarten dienst Ruimte, Economie en Welzijn

September 1996